

Gemenskap, manlighet och marginalitet
En studie av en västsvensk bikerklubb

Stig Grundvall
Göteborg 2005

Vagabond MC

**Gemenskap, manlighet och marginalitet
En studie av en västsvensk bikerklubb**

Stig Grundvall

**Göteborgs universitet
Institutionen för socialt arbete
2005**

Nr 2005:5
Skriftserien
Institutionen för socialt arbete
Göteborgs universitet

Copyright Stig Grundvall
 Institutionen för socialt arbete
 Göteborgs universitet

Tryck Intellecta Docusys AB, Göteborg 2005
ISBN 91-86796-53-4
ISSN 1401-5781

Abstract

Title Vagabond MC – Community, Masculinity and Marginality. A study on a West Swedish biker club
Author Stig Grundvall
Key words Culture studies, theory on modernity, male community, marginalization, brotherhood
Distribution Göteborg University, Department of Social Work, Box 720, SE 405 30 Göteborg
ISBN 91-86796-53-4
ISSN 1401-5781

The global objective with this ethnographic (culture) study is to examine the social patterns and significant structures in a local (West Swedish) biker club. A newly formed club, Vagabond MC, constitutes my primary research object and is at the same time my entrance into the biker culture, generally speaking. I have used a qualitative method consisting of two years' participatory observations in said biker club and 21 interviews with bikers and other people with great cultural insights.

A historical retrospect – international as well as national and local – constitutes a context for the newly formed biker club Vagabond MC. The empirical part is composed of fragments from the club activities, including descriptions of biker outings, garage activities, parties, meetings, birthdays, construction work on a new club house etc.

The significant structures of the biker culture are discussed based on the social order that forms both the club community and the contact with the other biker clubs. However, the bikers' construction of meaning and ethos must also be considered through an interpretation of the symbolic patterns that compose the mainstay of the bikers' world of symbols. My interpretation of the signs and symbols in the biker culture indicates that they constitute a mythological web which reinforces the social order both within the biker culture and outside in its relation to the surrounding society.

All-pervading themes in the study are: Community, masculinity and marginality. The community in the biker club expresses a need for protection and support and constitutes a basis from which they orient themselves in the surrounding world. The masculinity is characterized by a legitimacy and possibility to give full expression to the sides of their own personality which are not always vented in other contexts. A marginal existence is in some aspects a result from social processes leading to exclusion through social shortcomings, however, it is also an arena that in a sense is chosen and which may be charged and turned exciting.

This study is balancing two opposite perspectives. The first is a structural perspective, where changes in society, unemployment, marginal positions etc. have turned people into bikers and made them (often) end up in exposed situation. The second perspective is more intention and action oriented. It is based on the assumption that bikers are both reflecting and creative (persons).

Förord

En suck är inte bara en suck. Vi andas in världen och andas ut mening. Medan vi kan. Medan vi kan. (Rushdie 1995)

Livet tycks liksom berättelsen ha en början, ett mittparti och ett slut. Kapitel läggs till kapitel samtidigt som vi kontinuerligt återskapar oss själva. Bikerforskningen aktualiserades vid en tidpunkt när jag hade kommit till mitten av livet och trodde jag kunde slå mig till ro. I denna stillsamma återhämtning var jag trots allt tvungen att söka nya utmaningar. Ibland har jag slagits av en undrande tanke var bikerintresset egentligen startade. Var det när forskaren kom till världen efter en färd på en motorcykel till BB eller att samme man fyrtiofem år senare stannar upp vid ett vägshål och överväger en ny färdriktning?

Ett tungt vägande skäl var definitivt mötet med kulturforskaren Ove Sernhede. Hans kartläggning av forskning om mc-kulturer och min egen nyfikenhet gjorde att våra spår korsades. Utan Oves mod, kamratskap, kulturkompetens och teoretiska insikter hade denna studie vare sig inletts eller avslutats. Han var min handledare och tillika vägvisare.

Bikerforskningen var för min del länge ett fantasieggande sidospår. Det avgörande steget togs efter första mötet med bikerklubben Vagabond MC, dvs. Berra, Micke & Co. Mottagandet och kontakten som skapades blev avgörande för fortsättningen. Med en stor portion av generositet och humor har klubbens medlemmar låtit mig ta del av bikerkulturen. I samma andetag vill jag också tacka åtskilliga deltagare i andra bikerklubbar i Västsverige för ett respektfullt bemötande. Ingen nämnd, ingen glömd.

Ett stort tack till Renzo Aneröd, Stig Wollbrecht, John E. Franzén, Robert Lagerström, Joi Bay och Jim Quinn som alla delat med sig av kunskaper och erfarenheter om kulturen. Detta gäller också i hög grad Lars Lagergren som opponerade på mitt slutseminarium och gav mig vederhäftig kritik och goda råd. I samma andetag sänder jag en hälsning till Jack och Helena och tackar för gästfrihet, utvecklande samtal och nya insikter.

Det paradoxala med ett förord är att det skrivs i ett stadium då texten är oåterkallelig. Förordet blir på så sätt en sista ansträngning att ge tillbaka något av den förmån, och gåva, det innebär att få ägna sig åt berikande forskning.

För avhandlingens tillkomst vill jag tacka Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR) som hjälpt mig med finansiering, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) som tålmodigt inväntat min slutrapport och Centrum för kulturstudier för bistånd i slutspurten.

Jag vill tacka alla mina medarbetare på institutionen för socialt arbete och några lite mer. För ett gott detektivarbete efter diverse artiklar bibliotekarien Ann-Catrine Bretan. Birgitta Stangertz noggranna korrekturläsning suddade ut eventuella grammatiska tveksamheter. Maren Bak gav mig inledningsvis en knuff i rätt riktning. Lasse Fryk och Bosse Forsén har oförtröttligt läst och stöttat mig med uppmuntrande kommentarer och nya idéer. Thomas Johansson har allt sedan han opponerade på mitt mellanseminarium varit en samvetsgrann granskare av mina texter fram till och med slutmanus. Tillsammans med Jari Kuosmanen har han också inspirerat mig till nya tankar kring kön och manlighet. Tom Leissner och Sören Olsson har läst och kommit med goda synpunkter. Margareta Bäck-Wiklund har hållit ett vakande öga över hela forskningsprocessen. Med både ris och ros har hon sett till att forskarens ibland vidlyftiga ambitioner hållits inom rimliga gränser för en doktorsavhandling.

Till sist ett stort tack till Marli, min kvinna och livsledsagare, för att du finns och för att du på ett outgrundligt sätt lockar fram mina bättre sidor. Tack min dotter Minna och min son Hannes, för att ni är tillräckligt trygga och kloka att inte låta er ängslas av att pappa sticker iväg på kvällen iförd skinnväst och läderboots.

Göteborg i april 2005
Stig Grundvall

Innehåll

Del I: Inledning	7
Studiens bakgrund, frågeställningar och syfte	9
Läshänvisningar	12
Tidigare forskning	13
Del II: Metod	21
Etnografi och kulturstudier	23
Kvalitativa metoder	27
Forskarens möte med mc-världen	33
Reflektioner över metoden	33
Forskningens vedermödor	40
Forskarrollen	43
Del III: Bikerkulturen	51
En historisk återblick	53
The wild one	54
Skinnknuttarna	57
Chopperkulturen	58
Lokal bikerhistoria	62
Del IV: Vagabond MC	69
En bikerklubb blir till	71
Vilka är medlemmarna?	73
Hur klubben bildades	75
Klubblokalen	87
Festen kan börja	90
Motorcykeln i garaget	94
Motorcykelkaravanen	100
Att köra hoj	103
Veckomötet	107
Ceremonier – förlovningen som exempel	112
Polisbevakning	114
Del V: Kulturanalys	117
Utgångspunkter	119
Vad är kultur?	120
Kulturell friställning, expropriation och nyorientering	122

Om social position och reproduktion	127
Om att "läsa" kulturen	130
Bikerlivets elementära former I: social ordning	136
Klubbkultur och familjeliv	136
Språk och handling	142
Broderskapsorientering	155
Anseende	165
Upphettad stamgemenskap	173
Den långsamma tiden – den förtätade tiden	177
Bikerlivets elementära former II: symboliska mönster	184
Motorcykeln	184
Ryggmärket	192
Tatueringar	198
Sydstatsflaggan	203
Uppsummering	208
<i>Del VI: Avslutning</i>	213
Gemenskap, manlighet och marginalitet	215
Gemenskap	217
Manlighet	220
Marginalitet	222
<i>Summary</i>	227
<i>Litteratur</i>	235

Del I: Inledning

Studiens bakgrund, frågeställningar och syfte

1997 slutade det nordiska mc-kriget lika abrupt som det startat. Företrädare för Hell's Angels och Bandidos framträdde i TV, skakade hand och slöt fred. En kollega hade, strax innan denna handskakning, fått ett uppdrag från rektorn för Göteborgs universitet. Mot bakgrund av den mediala uppståndelse "kriget" medfört, skulle kollegan kartlägga forskningen om mc-kulturen. Det visade sig finnas en del internationell forskning som belyser olika aspekter av bikervärlden. I Sverige var däremot denna typ av forskning nästintill obefintlig. Forskningsinventeringen utmynnade i en konferens, som i sin tur gav upphov till antologin, *Olja, krom och manlig gemenskap* (Sernhede 1998). Både konferensen och antologin gav en mer mångfasetterad och komplex bild av bikervärlden än den som framställts i media. I detta skede vaknade mitt intresse för bikerkulturen och jag började sätta mig in i tidigare forskning och fundera på en möjlig och framkomlig forskningsdesign.

Något år senare gavs ett tillfälle. Jag kom i kontakt med en nystartad mc-klubb som aspirerade på att bli ryggmärkesklubb. Genast såg jag möjligheter i att få vara med från början och följa en bikerklubbs utveckling och inträde i den lokala bikerkulturen. Jag träffade klubben i januari 1999. Redan i de första kontakterna klargjorde jag mitt intresse av att "forska på klubben". Responserna var positiv och med klartecken från klubbmedlemmarna skrev jag och min handledare en ansökan om forskningsmedel till Socialvetenskapliga Forskningsrådet (SFR). I november 1999 fick vi besked: ansökan beviljades. I januari 2000 påbörjades forskningsarbetet.

Det fanns år 2000 i Sverige 168 000 registerade motorcyklar. Samtidigt fanns det omkring 700 motorcykelklubbar. I ett överslag förstår man att endast en bråkdel av dessa motorcyklar ägs av medlemmarna i mc-klubbarna. Det innebär att det stora flertalet motorcyklister kör motorcykel utan att för den skull tillhöra en klubb. Alla motorcyklister skulle teoretiskt kunna delas in i kategorierna konventionella motorcyklister eller livsstilsbikers (jfr Willis 1979). Den konventionella motorcyklisten ser motorcykelåkningen som ett

berikande fritidsintresse, medan livstilsbikern tenderar att låta stora delar av livsinnehållet kretsa kring motorcykeln och den gemenskap som uppstår.

Omkring 350 av dessa 700 mc-klubbar är *ryggmärkesklubbar*. Dessa känns igen på att medlemmarna bär skinnväst med klubbens namn, logo och förkortningen MC (Motorcycle Club) på ryggen. Ryggmärkesklubbarna sammanfaller, i stort, med det jag kallar *biker-kulturen*. Utifrån mina erfarenheter har en bikerklubb sällan mer än tjugo medlemmar. Det finns också många små klubbar med bara 3-6 medlemmar. Det innebär att det i biker-kulturen sammanlagt rör sig om cirka 3000 bikers i Sverige.¹

Forskningen om biker-kulturen har mestadels berört de stora internationella klubbarna, som ibland kallas "outlawbikerklubbarna" eller "hardcore-klubbarna". Det stora flertalet bikers i Sverige tillhör inte denna kategori utan har en förankring i mera lokalt förankrade klubbar, så också de bikers jag lärt känna. Det finns självfallet stora skillnader mellan en nystartad lokalt förankrad bikerklubb och en internationell "outlawklubb", men i strukturellt hänseende är de isomorfa.

Det har på senare tid kommit fram nya grupperingar av motorcyklister, i anslutning till "Harley-Davidson miljön", som stilmässigt företräder stora likheter med deltagarna i biker-kulturen. Ett par sådana grupperingar är "HOG:arna" (Harley Owner Group) och "RUB:ies" (Rich Urban Bikers). Trots likartad framtoning väljer jag utifrån sociokulturella skillnader att utesluta dem från det jag benämner biker-kulturen.

Jag kom in i ett tidigt skede i den studerade bikerklubbens utveckling, då den ännu inte var etablerad i den lokala bikermiljön. Med tanke på detta blev min första forskningsfråga: hur formas en bikerklubb och hur ser de initieringsprocesser ut som gör klubben till en fullvärdig medlem av den lokala biker-kulturen? Genom att följa den nystartade bikerklubben har jag för avsikt att beskriva dess tillblivelse, vad som krävs för att den skall accepteras i biker-kulturen och hur klubben

¹ Uppgifterna är hämtade från Sveriges Motorcyklisters Centralorganisation (SMC), www.motorcyklisterna.org och A Brotherhood Against Totalitarian Enactments (ABATE), www.abate-sverige.com.

sedan utvecklas i samklang med de andra bikerklubbarna i den lokala miljön.

Med tanke på den bild som ges i media av bikerkulturen som hierarkiskt styrd aktualiserades en annan fråga: vad kännetecknar den sociala ordningen i en bikerklubb? Fokus ligger här på att beskriva hur gemenskapen struktureras och analysera vad detta innebär för den sociala sammanhållningen. Det blir också av intresse att utröna vilken livssyn, normer och värderingar som ligger till grund för bikerns "vara i världen". Vidare är jag intresserad av att belysa vilka meningsbärande sociala mönster som växer fram inom gemenskapen.

En annan fråga som varit vägledande för min forskning rör vilka konsekvenser bikerns livsform får för konstruktionen av manlighet. Jag är intresserad av att förstå på vilket sätt den enkönade klubbtillhörigheten formar kriterier på manlighet. Områden som till viss del kommer att beröras är familjebildning och faderskap. Vidare är det av intresse att studera hur kulturcentrala objekt som motorcykeln, ryggmärket och tatueringen laddas som symboler och blir till byggstenar i bikerns konstruktion av en manlig gemenskap.

Ytterligare en aspekt av bikerkulturen som jag finner intressant rör dess sidoordnade ställning i samhället. På vilket sätt griper denna marginalposition in i bikerns konstruktion av identitet? Till viss del har jag intresserat mig för att försöka förstå hur klubbmedlemmarna hanterar de stereotypa bilder som medialt presenteras av bikers och hur detta påverkar självförståelsen. Betydelsefullt är också att försöka förstå hur denna självförståelse förhåller sig till olika aspekter av senmodernt identitetsarbete och på vilket sätt reflexiva processer bryter in och påverkar bikerns sätt att hantera marginalitet, utanförskap och förment underklasstillvaro.

Mitt övergripande syfte kan, med andra ord, sägas vara att studera sociala mönster och meningsbärande strukturer i en lokal (västsvensk) bikerklubb. Denna nystartade klubb utgör mitt primära forskningsobjekt och samtidigt är den *en* ingång till att förstå bikerkulturen i stort. I slutändan finns också en förhoppning om att denna studie skall kunna bidra med kunskap och förståelse som kan överbrygga den klyfta som uppstått mellan bikerkulturen och samhället i övrigt.

Läshänvisningar

Denna text är i första hand att betrakta som är en etnografisk kulturstudie. Denna utgångspunkt diskuteras i del II och utgör en bas för de kontinuerliga teoretiska reflektioner och kommentarer som görs i anslutning till de fenomen som analyseras. Metoddiskussionen består dels av en redogörelse för studiens tillvägagångssätt och dels en metodreflektion. Metodreflektionen berör fältforskningens svårigheter och är samtidigt en introduktion till bikerklubben.

Redan från början skrev jag ned mina reflexioner över min väg in i forskningsfältet. Dessa metodreflektioner är ämnade att ge läsaren en möjlighet att i väl avvägda steg närma sig bikerkulturen. I skrivandet har jag vinnlagt mig om att hitta en framställning som ger läsaren en känsla av stämningen i klubben. Samtidigt tydliggör jag min egen förförståelse, mina egna förväntningar och fördomar.

I del III görs en sammanfattande historisk resumé hur bikerkulturen vuxit fram internationellt, nationellt och lokalt. Det börjar med en kortfattad redogörelse av internationella, signifikanta händelser med Nordamerika som utgångspunkt. Därefter undersöker jag jordmånen för bikerkulturens etablering i Sverige och hur den sedan rotats i vårt land. Den lokala bikerkulturens framväxt är knuten till den nationella, men med hjälp av intervjuer och tidningsartiklar har jag låtit dess specifikt västsvenska karaktär framträda.

Denna tillbakablick bildar en kuliss åt och kontextualiserar den nystartade klubben, Vagabond MC, som läsaren får möta i del IV. Här låter jag medlemmarnas egen historieskrivning träda fram för att sedan följa med in i klubben utifrån brottstycken ur bikerklubbens verksamhet. Utdragen representerar dels ”det vardagliga” och dels ”det högtidliga” och består till stor del av sammanhängande ”täta beskrivningar”. Utgångspunkten utgörs av etnografiskt berättande och linsen är kulturnära.

Distansen till fältet blir större i de analytiska avsnitten i del V. Den tidigare bikerforskningens ensidiga fokusering på subkulturellt motstånd utifrån arbetarklassaspekter kompletteras i min studie med de kulturanalytiska verktyg som finns till hands via aktuella teorier om den senmoderna livsvärld vi alla är en del av. Bikerkulturens meningsbärande strukturer klarläggs dels utifrån en social ordning

och dels utifrån symboliska mönster. Den sociala ordningen växer fram genom att språk, handling, broderskap, anseende etc. vävs samman och formar såväl gemenskapen i klubben som kontakten med de andra klubbarna. De symboliska mönster som framträder utgår från den mytologiskt präglade tolkningen av tecken och symboler som bikern gör av motorcykeln, ryggmärket, tatueringen och sydstatsflaggan. Det finns en parallellitet mellan social ordning och symboliska mönster.

I del VI sammanfattas studien genom att väva ett mönster som utgår från kategorierna gemenskap, manlighet och marginalitet. Bikerklubben Vagabond MC och bikerkulturen sätts in i en samhälls- och kulturell kontext. Bikerkulturens positionering i samtidens globala, nationella och lokala förändringsprocesser diskuteras. Nedmonteringen av industrisamhället och omvandlingen av välfärden påverkar grupper i marginalen, som bikers. Detta avslutande kapitel ser bikerkulturen som ett svar på en samhälls- och kulturutveckling där industrisamhällets mönster för identitet och tillhörighet inte längre är självklara och entydiga. Senmodernitet, postindustrialism och nyliberalism har skapat nya villkor för individens identitetsarbete.

Tidigare forskning

Enligt företagsekonomen Filip Wijkström (1998), som i sin avhandling *Different faces of civil society* belyser olika aspekter av civilsamhället, finns det två motsatta uppfattningar om bikervärlden.

Det första perspektivet framträder när man läser dagspressen och lyssnar på polisens uttalanden. Där framhävs att de klubbar som benämns som "outlaw" är organisationer som använder sina nätverk och interna regelsystem för att bedriva kriminell verksamhet. Förespråkare för detta perspektiv anser att motorcykeln har en sekundär betydelse i jämförelse med i första hand olaglig affärsverksamhet. Den debatt som förs i massmedia kopplar ihop mc-gäng med kampen om kontroll över narkotikamarknader, prostitutionsverksamhet eller andra kriminella aktiviteter. I huvudsak har man vägletts av uppfattningar som är hämtade från framför allt den nordamerikanska journalistkåren. Den kanadensiske journalisten Yves Lavigne har i egenskap

av expert på bikerkulturen rest världen runt och hållit föreläsningar för polisen. Han är en skribent med en begreppsvärld och en metod som snarare är kvällstidningsjournalistens än vetenskapsmannens (Lavigne 1987, 1996).

Det andra perspektivet företräds av personer, som på ett eller annat sätt, har eller har haft en inblick i miljön. Här finns den etnografiskt och sociologiskt-antropologiskt orienterade forskningen om biker-världen. Den ger en annan bild och hävdar att polis och press överdramatiserar den betydelse kriminaliteten har i klubbarna. Att det utförs kriminella handlingar av enskilda medlemmar är inte samma sak som att miljön är kriminell eller att klubbarna är kriminella organisationer. Bikerkulturen handlar, utifrån detta perspektiv, huvudsakligen om motorcykelintresse, kamratskap och en önskan om att etablera en alternativ livsstil utan inblandning från det övriga samhället.

Sociologen Kåre Rørhus (1999), som gjort en översikt över forskningen om bikerkulturen, utgår från Wijkströms beskrivningar och benämner detta bikerkulturens "Janusansikte". Perspektiven belyser två olika sidor av miljön: våldsamhet eller kamratskap, marginalitet eller gemenskap, kriminalitet eller motorcykelintresse. Rørhus menar att bikervärlden utgör en komplex och motsägelsefull subkultur i det postmoderna samhället.

Kriminalitet i bikermiljön

I beaktandet av det första perspektivet kommer jag att referera till mig veterligt den enda vetenskapliga undersökning som gjorts i Sverige som belyser kriminaliteten i bikermiljön. Undersökningen är gjord på de två internationella klubbarna: Hell's Angels och Bandidos.

1997 gav Justitiedepartementet, Kommittén för brottsförebyggande arbete (KBA) i uppdrag åt Brottsförebyggande rådet (BRÅ) att göra en kunskapsöversikt om "kriminella mc-gäng". Det utmynnade i en rapport sammanställd av Roger Sundberg vid Sociologiska institutionen vid Lunds Universitet (BRÅ-Rapport 1999:6). I rapporten fastslås att det finns cirka 300 mc-klubbar i Sverige där majoriteten bär ryggmärkesvästar. Av dessa klubbar finns det ett tjugotal där brottslighet anses vara mera frekvent förekommande. Rapporten kommer vidare fram till att det bland dessa klubbar inte förekommer någon

organiserad brottslighet. Däremot hävdar författaren att det inom vissa klubbar finns medlemmar, vilka tillsammans med utomstående personer ägnar sig åt illegal verksamhet. Dessa kriminella aktiviteter är inte liktydiga med klubbarnas verksamhet. Sundberg har via Person- och brottsbelastningsregistret (PBR) kartlagt samtliga 100 medlemmar i Hell's Angels och Bandidos i Sverige under 1998. För att minska feltolkningar följer här ett citat:

Räknat i strafförelägganden och åtalspunkter (lagförda) uppgår den sammanlagda siffran för de 100 individerna till 756 ärenden. För dessa brott har fängelsestraff på totalt 151 år, fem månader och tio dagar utdelats." Vidare: "Det står också klart att denna totalt sett tunga brottsbelastning uppvisar stor variation på individnivå. 25 individer är inte straffade, men nio av dem skäligen misstänkta för brott. Av de 75 individer som är straffade har 22 högst ett par ärenden på sig (i några fall rör det sig om ett strafföreläggande för fortkörning). De 20 tyngst belastade individerna svarar för 505 av den totala mängden på 756 strafförelägganden och åtalspunkter. Även vad det gäller fängelsestraffen svarar de tyngst belastade individerna för en stor del av den sammanlagda utdömda fängelsestraffen. De 20 individer som har dömts till längst fängelsestraff svarar för knappt 111 år av den totala fängelsestraffen på drygt 151 år (a.a. s 37).

Av de 756 ärendena är de flesta olika former av trafikbrott, som t.ex. rattfylleri, fortkörning och olovlig körning. Materialet säger ingenting om brotten är begångna under tiden för medlemskap i mc-klubben eller tidigare. Sammantaget måste ändå antalet ärenden ses som stort. Men skärskådar man siffrorna upptäcker man å ena sidan att en femtedel (20 personer) av populationen står för merparten av brotten. Å andra sidan är 25 personer helt ostraffade och ytterligare 22 personer har endast några mindre allvarliga förseelser som t.ex. fortkörning. Dessa sistnämnda 47 personer kan knappast betraktas som kriminella, med mindre än att stora delar av Sveriges befolkning innefattas. Med de övriga 53 personerna, som ingick i undersökningen, blir den gränsdragningen svårare.

I en senare rapport från Brottsförebyggande rådet visar Sverker Jönsson (BRÅ-Rapport 2002:7) hur den sociala kategoriseringen blir

bestämmande för hur alla bikers tenderar att behandlas av myndigheter, media och i slutändan allmänheten. Han jämför med hur man tidigare behandlade ”tattarna”. Etnologen Birgitta Svensson (1993) har i sin forskning visat på hur ”tattarna” genom sin etniska tillhörighet kategoriserades och klassades som tjuvaktiga. Jönsson menar, på motsvarande sätt, att det inte är den kriminella handlingen som stämplar bikern utan tillhörigheten till den sociala kategorin, bikers. Han ser en stor fara i att det inte är individens handlingar utan den valda livsstilen som blir betecknande för samhällets avståndstagande.

Det finns alltså anledning att iaktta försiktighet vid användandet av begreppet ”organiserad brottslighet”. Den ”organiserade brottsligheten” låter sig inte beskrivas på ett enkelt sätt, vilket kan medföra risk för spekulationer och att begreppet används godtyckligt. Lars Emanuelsson Korsell diskuterar detta i tidskriften *Brå Appropå 6* (1999) och menar att journalister och politiker i Sverige tagit ordet ”organiserad” alltför bokstavligt. Det talas därför om ”illegala mc-gäng” som exempel på organiserad brottslighet, men det är inte de gemensamma märkena på västarna som utmärker organiserad brottslighet. Forskningen pekar snarare på att det i Skandinavien tycks saknas fasta strukturer för den organiserade brottsligheten. Det är i stället nätverken som är betydelsefulla, det vill säga enskilda individer som går in i och ut ur lösa grupperingar för att utföra olika brott. En rapport från Rikskriminalpolisen och Kriminalunderrättelsetjänsten (RKP/KUT 2001) hävdar dessutom att den organiserade brottsligheten står för en förhållandevis liten del av brottsligheten i Sverige.

Etnografisk forskning i bikermiljön

I Skandinavien finns i dagsläget en enda doktorsavhandling om motorcykelkulturer. 1999 disputerade Lars Lagergren (1999) med en viktig avhandling om motorcykelkulturens utveckling i Sverige under 1900-talet. Denna avhandling berör bara delvis bikerkulturen. I artikelform har Lagergren (1996, 1998a, 1998b) dock levererat analyser av intressanta aspekter av bikerkulturen, t.ex. relationen teknik och maskulinitet. Socialantropologen Carl Johan Charpentiers bok *Live to ride – Knuttar och ryggmärken* (1997) ger en orientering i

att förstå bikervärldens symboliska ordning. Hans egen tillhörighet i kulturen innebär att han är kunnig men samtidigt "part i målet". Boken ligger långt från den akademiska avhandlingens krav.

Den danske kriminologen Joi Bay (1983, 1990a, 1990b, 1992, 1998a, 1998b) har bedrivit forskning om bikers sedan början av 1980-talet. Hans texter präglas av betydligt större tyngd. Bay hävdar t.ex. att konflikter mellan olika mc-klubbar inte handlar om en strid om territorier eller marknader för olika former av brottslighet. De är snarare uttryck för symboliska uppgörelser. Bruket av ryggmärken är en anledning till denna typ av konflikter. Varje klubb i bikervärlden har en ryggsköld, med klubbens emblem eller logo. Liksom gatu- och gängkulturer i alla tider haft sina klädkoder, färger, tatueringar och andra symboler har bikergängen sina. Och liksom bråken i t.ex. Los Angeles gängvärld ofta har sin upprinnelse i att ett gäng bryter mot de oskrivna lagar om vilka "colors" som är knutna till respektive gäng, kan konfrontationerna i bikervärlden ofta förklaras, menar Bay, med de stridigheter som kan uppstå runt olika identitets- och auktoritetsmarkörer. Här intar ryggmärket en särställning. Den inblick jag fått i den västsvenska bikerkulturen talar för att Bays forskning är relevant också här. Lokala förhållanden gör det ändå omöjligt att på ett mekaniskt sätt föra över kunskaper och erfarenheter från den danska forskningen till Sverige.

I USA, Kanada och Storbritannien finns sedan 1960-talet en antropologiskt orienterad forskning om bikers. Huvudspåret här handlar om att bikerkulturen betraktas som en subkultur och som del av den traditionella arbetarklasskulturen. Ett tidigt arbete är journalisten och sedermera doktorspromoverade Hunter S Thompsons klassiska studie om *Hell's Angels. A strange terrible saga* (1967) och bikerkulturens framväxt i Kalifornien. Marginaliserade män från underklassen sökte sig samman i gemenskaper runt en outlawmytologi där droger och andra utmaningar utgjorde kickar. Thompsons berättelse från 1960-talet har haft stor betydelse, till dags dato, för hur man tolkar betydelsebärande sammanhang inom bikervärlden. I brist på forskning på området händer det att man fortfarande åberopar Thompsons studie från 1960-talet.

Den brittiske cultural studies-forskaren Paul Willis (1979) utvecklade en kulturanalys av en motorcykelklubb genom att sätta dess

gemenskap i relief till ett hippiekollektiv. Willis' studie *Profane Culture* härrör också den från 1960- och 1970-talet och skildrar en mc-kultur som idag hör till det förgångna. Dessa läderjacksklädda engelska "rockers" kom att tolka det amerikanska konceptet på sitt speciella sätt. De ungdomskulturella grupperna rockers och mods fick stor uppmärksamhet i media i mitten av 1960-talet då de på sin fritid "invaderade" de engelska semesterorterna. Dessa motorcykelburna rockers framställdes som oborstade huliganer och deras kontroverser med modsen beskrevs i det närmaste som "folkliga" upplopp. Sociologen Stanley Cohen (1980) har i ett klassiskt arbete, *Folk devils and moral panics*, beskrivit hur moralisk panik uppstod utifrån medias behov av sensationer och myndigheternas överdrivna motreaktioner.²

Warwicksociologen Ian Richard Harris (1986) tecknar i *Myth and reality in the motorcycle subculture* hur den engelska bikerkulturen utvecklades till en konsistent subkultur. Han varvar denna beskrivning med internationella och övergripande historiska utblickar. Harris visar också hur de stigmatiserings- och marginaliseringsprocesser ser ut som placerar dessa grupper utanför samhället. Han är kritisk mot den konsekvent negativa behandling som kulturens medlemmar utsätts för från samhällets sida. Han beskriver dessutom den med egna verktyg byggda motorcykeln och diskuterar bikerns specifika form av estetisk praxis. Genom motorcykeln kommer bikerns subjektivitet till uttryck på ett sätt som motsvarar de funktioner som finns hos annan konstnärlig verksamhet.

En av de mest genomarbetade bikerstudierna, *The Rebels, a brotherhood of outlaw bikers*, har utförts av den kanadensiske antropologen D. R. Wolf (1991). Wolf deltog under ett antal år i en bikerklubb som i hans studie går under namnet The Rebels. Wolf vill förstå drivkrafterna bakom såväl det individuella som det kollektiva sökandet efter bikeridentitet. Wolf har en brett upplagd approach och kartlägger vilka sociala skikt som söker sig till bikerkulturen. Bikern är en arbetarklassspecifik respons på industrisamhällets alienering.

² Begreppet "moralisk panik" kom att vidareutvecklas vid Birmingham Centre for Contemporary Cultural Studies (Birminghamskolan) bl.a. i *Policing the crisis* (Hall m.fl. 1978).

Han utvecklar dessutom en modell för att läsa hur det vardagliga livet är strukturerat och analyserar de initiationsriter som gör en individ till biker. Wolf intresserar sig också för kvinnans undanskymda plats i bikerkulturen och relaterar denna aspekt till bikernas konstruktion av kön.

Den amerikanska antropologen Barbara Joans har i sin bok *Bike Lust* (2001) en bred infallsvinkel till motorcyklism. Via deltagande observation, fältanteckningar och intervjuer blir vi bekanta med många olika typer av bikers. Det de har gemensamt är lusten att köra motorcykel. Hon kategoriserar hela den amerikanska bikerscenen och visar att gruppen bikers har breddats betydligt de senaste åren. Att vara biker idag innebär inte att man måste tillhöra en marginaliserad subkultur. Gruppen bikers inbegriper idag i stort sett alla samhällsskikt. Joans belyser speciellt kvinnornas situation. Dessa har tidigare mest intagit rollen som passagerare och haft en undanskymd plats i bikervärlden. Joans, som själv kör motorcykel, visar att detta håller på att förändras på bred front.

Sociologen Suzanne McDonald-Walker (2000) har studerat den samtida engelska bikerkulturen. I sin sociologiska avhandling *Bikers, Culture, Politics and Power* anlägger hon också ett bredare perspektiv och menar att olika sociala grupper idag befolkar bikersamhället. McDonald-Walker visar att det finns många föreställningar om bikers som närmast är att betrakta som myter och att dessa föreställningar är till men för merparten bikers, t.ex. beträffande våldsbenägenhet. Som engagerad i "Bikers' rights movement" belyser hon vidare den omfattande verksamhet som försiggår för att komma tillrätta med fördomar. Inspirerad av sociologen Alberto Melucci (1991) anlägger hon ett socialt rörelseperspektiv på bikermiljön.

I en direkt översättning från engelskan skulle en biker kunna utgöras av var man på en motorcykel (eller cykel). Men användandet av begreppet biker i det svenska språket har tillkommit för att avgränsa en viss typ av motorcyklist. Det innebär att min definition av bikerbegreppet är smalare än det som används av Barbara Joans och Suzanne McDonald-Walker och är kopplat till det som i Sverige kallas bikerkulturen.

Min egen forskning knyter an till den etnografiska/sociologiska forskningstradition som refererats till ovan och i nästa kapitel tänker jag närmare utveckla mina utgångspunkter.

Del II: Metod

Etnografi och kulturstudier

I detta avsnitt vill jag utveckla några av de teoretiska och metodologiska diskussioner som ligger till grund för min etnografiska infallsvinkel. Antropologen Michael Jackson (2002) betonar *medlandets* roll i forskningen: medlandet mellan det individuella och det kollektiva, det subjektiva och intersubjektiva samt det privata och det offentliga. I min forskning är detta en viktig utgångspunkt.

Etnografien är interdisciplinär och en etablerad forskningspraktik inom flera olika samhällsvetenskapliga och humanistiska discipliner. Mest prominent är den inom antropologin, där den tjänar som en professionell "rite-de-passage". Etnografi är dels en uppsättning metoder som kännetecknas av en respektfull kontakt med det sociala fältet och dels ett beskrivande av dessa möten. Förståelsen för och representationen av "erfarenhet" är central, såväl empiriskt som teoretiskt (Geertz 1973; Van Maanen 1995a, 1995b).

Den etnografiska studien befinner sig i ett mellanrum mellan olika kraftfulla meningssystem. Den ställer frågor vid civilisationens gränser och studerar kulturer utifrån klass, kön och etnicitet. Etnografien avkodar, omkodar och beskriver grunderna för den kollektiva ordningen, men betonar också dess variation och mångfald. Litteraturvetaren och antropologen Vincent Crapanzano (1986) jämför etnografen med den grekiska guden Hermes, vars uppgift var att tolka och förmedla budskap mellan olika gudar och världar. Etnografen klarifierar det dunkla, gör det okända bekant och ger mening åt det meningslösa. Antropologen Clifford Geertz (1973) ser kulturer som ett sammanflätat nätverk av semiotiska tecken som etnografen försöker tolka i sökandet efter det meningsfulla. Ett sätt att förstå en kultur är att närma sig den och kommunicera med dess medlemmar. Att studera och beskriva en kultur är således en del av en kommunikativ process där tolkningarna utgör ett försök att konversera med kulturens medlemmar om dess mening. Min studie kan till viss del betraktas som en sådan förhandling om möjliga meningsfulla sätt att förstå bikerkulturen. Etnografiska studier undersöker, beskriver, tolkar och ger mening åt kulturer. Dessa kulturer hålls samman genom gemenskapsbaserade koder och

representationer. Kulturer är därför inga objekt som låter sig fullständigt eller entydigt beskrivas. Symboler och tecken kan aldrig tolkas definitivt.

Kulturer är historiskt producerade, temporära, omtvistade och över längre tid tillfälliga. Berättelser från fältet tar läsaren med in i en specifik social värld. "Känslan" för en händelse, relation, situation, plats eller fenomen förmedlas genom skildrande tekniker och textmässiga designer som speglar levd erfarenhet och kroppslig närvaro. Etnografin blir därför en avbild, en representation, av "verkligheten". I en etnografi försöker man ge beskrivningar betydelser. Geertz kallar sådana beskrivningar för "thick descriptions". För att beskrivningen skall bli fullödig och "tät" måste forskaren förstå hur den kulturella gemenskapen formar sina erfarenheter och hur handlingar styrs av intentioner och ställningstaganden (Geertz 1973; Bruner 1990). Avhandlingens inledande exempel är, enligt mitt förmenande, detaljrik men knappast "tät" i Geertz bemärkelse. Däremot tätar beskrivningarna i takt med att vi lär känna klubbens medlemmar och kulturen. Förhoppningsvis utvecklas en förståelse för distinktioner och en känsla för hur "verkligheten" tolkas utifrån de koder som bär upp denna kulturs meningsbärande strukturer.

För att inte fastna i den traditionella etnografins naivitet eller den postmoderna teorins brist på förankring, har Cultural Studies-forskarna Paul Willis och Mats Trondman (2000) utvecklat ett manifest för den etnografiska studien. Konzeptet förkortas TIME (Theoretically Informed Methodology for Ethnography). Jag skall i korthet presentera det som är väsentligt för min studie.

Det är viktigt att presentera vardagshändelser så att de ger maximal information och upplysning för läsaren. Det är självklart omöjligt att fånga allt som händer. Även om man "varit där" kommer perceptionen att vara selektiv. Men närvaro i miljön bibringar kulturkännedom och beskrivningarna tenderar därför att allt mindre bli författarens egen skapelse. Istället växer en produkt fram som är utformad i dialog med kulturen och bär dess prägel. En god beskrivning av kulturen framkallar "aha"-upplevelser genom att väcka kroppsliga och känslomässiga erfarenheter till liv hos läsaren. Gamla erfarenheter smälter samman med nya och öppnar därmed upp

för nya horisonter. Det bör alltid finnas moment av öppenhet som låter den nya förståelsen växa fram i rummet mellan forskarens fältfarenhet och den akademiska diskursen.

Det etnografiska arbetet måste utforska och presentera sociala praktiker, socialt handlande och subjektiva trosföreställningar i ljuset av framtida livsmöjligheter. Symbolisk produktion och menings-skapande produceras således genom medvetandeformer och självförståelse. Kulturens "autonomi" måste relateras till de existens-förhållanden människan agerar inom. Kulturell meningsproduktion kan inte slita sig från sina förtöjningar till samtida och historiskt inbäddade erfarenheter och nedärvda kulturella orienteringar. Det är kombinationen av obestämbara relationer och socioekonomiska begränsningar som är "källan till elegans" inom etnografien.

Vardagshändelser kan inte enbart presenteras som rå, obearbetad data, utan bör istället framträda ur en dialektisk relation mellan fältanteckningar och teori. Teorin finns där som en förkunskap, som ett medium och slutligen som ett resultat av den etnografiska studien. Pluralistisk och historisk relevant teori skall möjliggöra en specifik betraktelse av kulturen kombinerad med en bred reflekterande förståelse av det samtida samhällets kontinuitet och förändring. Samtidigt bör teorin ledsaga och spegla den empiriska fältfarenheten och inte särskiljas. Denna tvåvägskommunikation, skiftande fram och tillbaka mellan teori och praktik, öppnar upp för "övertaskningar".

Den "teoretiskt upplysta etnografien" söker i en kritisk social-forskningstradition kulturens "inbäddade logik" för att frigöra kunskapsresurser och information hos de sociala aktörerna. Detta perspektiv bidrar till en förståelse där också kulturens medlemmar blir varse sin egen position och kan reflektera över tänkbara konsekvenser av olika handlingsvägar. Det etnografiska arbetet bidrar "idealtypiskt" med resultat som direkt kommer de studerade till användning, utan att betraktas som aktionsforskning i vedertagen mening (Willis & Trondman 2000; se även Trondman 1999).

Att skriva och beskriva trovärdigt

Skrivandet blir till en förlängning av konfrontationen med informanterna och ett sätt att bemästra fältarbetets jagupplösning. Antropologen Mari Louise Pratt (1986) betonar betydelsen av att

kombinera personliga tillkännagivanden med opersonliga narrationer. Den personliga självreflexiva berättelsen introducerar läsaren i sammanhanget och ger en beskrivning av författarens ankomst och mottagande i gruppen. Den spelar en viktig roll i att förankra och rama in beskrivningarna. Forskarens självmedvetenhet, reflexivitet, är av betydelse för att komma tillrätta med hur mötet med "den andre" påverkar forskaren såväl tankemässigt som emotionellt. Det handlar om att vara medveten om sin egen medvetenhet (se Ehn & Klein 1994). Antropologen och psykoanalytikern George Devereux (1967) för in begreppet motöverföring i det etnografiska arbetet och betonar då forskarens medvetenhet om reaktioner på sin egen närvaro och på sina observationer. Dessa kan användas till att få en djupare förståelse för vad det innebär att vara en deltagare i kulturen.

I samband med kvalitativ forskning finns en rädsla för att insamlad data skall verka motsägelsefull. Men "verkligheten" är för det mesta motsägelsefull. När vi redigerar våra data för att de skall bli mer sammanhängande bidrar vi egentligen till en förvanskning av verkligheten. Sociologerna Benny Henriksson och Sven-Axel Månsson (1996) visar en medvetenhet om hur forskarrapportens strukturer tuktar erfarenheten och förespråkar en viss motsägelsefull oreda. Mina ambitioner har varit att bibehålla den "ursprungliga erfarenheten" men finner att texten, undan för undan, anpassats till de konventioner som finns inom den humanistiska och samhällsvetenskapliga traditionen. Denna diskussion är ett sätt att försöka klargöra på vilket sätt min egen "berättelse" kuggar in i den vetenskapliga diskursen (jfr Berg 1994).

Antropologen Michael Agar (1995) är orolig för att det textorienterade hyllandet i förhållande till den ursprungliga produkten kan orsaka att vi förlorar processen. Ett brutet band mellan process och produkt kan resultera i att textens teori utvecklas i isolation från forskningsprocessen. Antropologen Van Maanen (1995) menar att det finns möjligheter att hävda både textualitet i etnografiska fakta och fakta i etnografiska texter. Textualiteten byter plats med fakta endast i den mån tidigare erfarenheter utvidgats. Kodandet, sorterandet, sökandet efter mönster och organiserandet av text låter sig inte göras utan kulturellt inflytande på forskaren. All etnografi är "realistisk" utifrån det implicita kravet på att det som avhandlats

verkligen inträffade, även om den varseblivna historien kunde ha berättats på ett annat sätt varierande med författarens personlighet, perception och läsekrets (Fine 1995). Kriterier för validitet och reliabilitet måste med nödvändighet utgå från grader av genomskinlighet och trovärdighet. Etnografin är en skriven representation av en kultur och genom fältarbetet *ett* svar på frågan om hur vi skall förstå andra. Etnografin tjänar som en bas för förståelse och jämförelser såväl inom som rakt igenom kulturer. Olika sätt att framföra texten kan användas samtidigt. Fragment och skärivor må dansa in och ut ur det narrativa. Det viktiga är att det sker en integration i texten av deltagarnas perspektiv och det egna perspektivet (Van Maanen 1988, 1995a, 1995b).

Kvalitativa metoder

Min studie utgår från en kvalitativ forskningsansats, där deltagande observation och intervjuer varit de metoder jag främst använt mig av.

Deltagande observation

Under två års tid deltog jag som fältforskare i klubben och dess aktiviteter. Jag var med på mc-turer, i garaget, fester, möten, födelsedagar, arbete med klubbhus etc. Min delaktighet svarar mot det man i vetenskapliga termer benämner *deltagande observation* (Henriksson & Månsson 1996; Denzin 1997; Fangen 2004 m.fl.). Kontinuerligt fördes fältanteckningar, där jag noterade allt från minsta telefonsamtal till längre referat av skeenden. Jag kompletterade dessa fältanteckningar med egna reflektioner. I början antecknades minsta detalj, men efter hand blev jag mer selektiv. Anteckningarna gjordes direkt efter avslutad aktivitet i form av stolpar, citat och nyckelmeningar som sedan bearbetades dagen därpå (Emerson et. al. 1995; Kristiansen & Krogstrup 1999). Där tveksamheter uppstod rätades dessa frågetecken ut genom att jag i efterhand kontrollerade uppgifterna. En viktig fråga i all deltagande observation är naturligtvis vilken typ av involvering gruppen tillåter och vilken som är mest lämplig ur forskningshänseende. Det går aldrig att konsekvent följa

uppsatta föresatser, därtill är verkligheten för oöverskådlig och nyckfull. Metoder är vägledande men ger inga instruktioner för hur man skall handla i konkreta situationer. Man måste vara beredd att improvisera och följa händelsens egen logik. Verklighetens beskaffenhet och sammanhangets relationer blir till stor del styrande för tillvägagångssättet. Här känner jag en frändskap med Chicagoskolans pionjärer (Anderson 1923/1967; Thrasher 1927/1960; Shaw 1930/1966). William Foote Whyte (1979, 1994) är ytterligare en inspirationskälla.

Kvalitativa intervjuer

Inom bikerkulturen finns en muntlig berättartradition. Det mesta av betydelse som händer i miljön blir snart allom bekant i den lokala bikerkulturen. Historier och berättelser bär upp den kollektiva identiteten och blir en del i den gemensamma "historieskrivningen". Åtskilliga spontana samtal med bikers från olika klubbar har därför varit viktiga för att få en bild av det specifika i den lokala kulturen. Dessa mer situationsbestämda samtal gav mig en översikt över den lokala bikerkulturen och de andra klubbarnas verksamhet.

Mitt deltagande i bikerklubben kompletterades med intervjuer med klubbmedlemmarna. Dessa intervjuer kom att ta formen av öppna samtal och syftet var att få en bild av bakgrund, visioner, livsvillkor, värderingar och reflektioner över livssituationen (Kvale 1997). Klubbmedlemmarnas individuella livshistoria var också betydelsefull för att förstå var och ens subjektiva bevekelsegrunder för deltagandet och vilka prioriteringar man gjorde t.ex. beträffande familjen och klubben. Dessa mera formella intervjuer kändes vid intervjutillfället krystade, men kom fortsättningsvis att få betydelse för mera informella samtal. Jag återkommer till detta i metodreflektionen.

Förutom intervjuerna med klubbmedlemmarna gjordes ytterligare 16 intervjuer. I fem av dessa använde jag bandspelare. I de övriga fördes anteckningar på plats eller direkt efteråt. Sju av de intervjuade hade mångårig erfarenhet inom bikervärlden och bidrog med en historisk återblick, såväl lokalt som nationellt. Med två personer har upprepade intervjuer gjorts då deras kunskaper om kulturen hjälpt mig att förstå bikerkulturens struktur. Intervjuer gjordes också med två f.d. kommunalt anställda fritidsledare. Dessa båda bidrog till en ökad kunskap om kommunens samarbete med motorcykelklubbarna

på det lokala planet under 1960- och 1970-talet. En frilansande journalist delade med sig av sina erfarenheter i samband med tidigare gjorda reportage ifrån den västsvenska biker miljön. En av Sveriges mest framstående konstnärer, med stor kännedom om biker kulturen, var mig behjälplig i att få en utvidgad förståelse av kulturens estetik och symbolik.

Tolkning och analys

Klubbens medlemmar är inbegripna i ett kulturskapande som tar sin utgångspunkt i de vardagliga erfarenheterna i det lokala, sociala och kulturella landskapet såväl som i den medialiserade och globala biker kulturen. Individens identitetsarbete och klubbens kollektiva livsstils- och kulturbygge kan ses som olika former för ett aktivt bearbetande av den värld dess medlemmar lever i. Klubbens kulturella koder har stor betydelse men låter sig inte enkelt formuleras i ord. Hanterandet av dessa förutsätter en förtrogenhet med hur individerna uppfattar och bearbetar intryck i omgivningen (Fornäs, Lindberg & Sernhede 1988). Via min "läsning" av kulturella objekt, språk och handlingar kommer dessa koder till uttryck. Koderna ligger till grund för hur meningsbärande strukturer efter hand formas och stabiliseras. Dessa strukturer träder fram allt efter hur analysen framskrider.

Med utgångspunkt i en modern kulturteoretisk ansats har jag försökt "läsa" de tecken och symboler som utgör klubbens visuella stil. Exempelvis har jag analyserat och tolkat den plats motorcykeln har som estetiskt objekt och som ett uttryck för bikerns subjektivitet och tillhörighet i klubbens kollektiva identitet. På detta område finns få utvecklade metoder. Här har jag använt mig av de semiotiska ansatser som forskare inom andra forskningsfält utvecklat (Barthes 1969, 1994; Hall 1976/1982; Willis 1977/1983; Hebdige 1981). Sociologen Erling Bjurströms forskning, om bl.a. raggarstilens tillkomst och utveckling, utgör i detta sammanhang också en närliggande inspirationskälla (Bjurström 1980, 1990, 1997). Tydandet av tecken går i sin tur hand i hand med en analys av hur den sociala ordningen formeras. Den sociala ordningen analyseras utifrån mera traditionell sociologisk teori.

Hur skall jag förhålla mig till klubbmedlemmarnas egna tolkningar av tecken, symboler och värderingsmönster? Min utgångspunkt är

härvidlag att jag vinnlagt mig om att i dialog försöka förstå hur de tolkar och ”läser” av kulturen. Det är i de små detaljerna som bikerkulturens medlemmar skiljer ut sig själva och sin kultur från andra motorcyklister. Det finns inte några fasta eller neutrala tolkningar. Tecknen tenderar att förhålla sig till andra tecken och är i ständig rörelse av betydelser. Utgångspunkten för att förstå en kultur måste därför utgå från den tolkning användaren, och den sociala grupp han tillhör, gör. Självfallet nyanseras min förståelse av deras tolkningar efter distansering, omarbetning och teoriförankring. I slutändan blir det alltså mina tolkningar av deras tolkningar som hamnar i denna text (jfr Willis 1999; Muggleton 2000; Ziehe 2004).

I mina inledande möten med bikermiljön blev det flera gånger uppenbart för mig hur medias bild av bikers genomsyrade mina egna förväntningar på hur en biker beter sig. Därigenom skedde under en period en viss selektion av erfarenheter som först senare kunde integreras i materialet. Bearbetningen av mina fältanteckningar och inkonsekvenser i texten tvingade mig att revidera min förståelse. Det blev också allt mer uppenbart hur olika teoretiska linser determinerar vad vi ser och hur vi förstår det vi ser. Den bikerforskning som dominerat, inom sociologi och antropologi, anlägger ett subkulturellt klassperspektiv som tenderar att märka och låsa fast kulturella uttryck som klassmässigt bestämda. Bikerkulturen tenderar utifrån denna horisont att bli en bastion för bevarandet av föråldrade traditioner. Trots mina klubbmedlemmars arbetarklassbakgrund överensstämde detta strukturella perspektiv bara delvis med mitt material. Bikerkulturen kan inte betraktas som en residual avskuren från det övriga samhället. Kulturen har otvivelaktigt sin bas i subkulturella traditioner men dess medlemmar är också inbegripna i det senmoderna samhällets överskådlighet och identitetsarbete.

Sannolikhet, trovärdighet och generaliserbarhet

Det empiriska materialet utgörs huvudsakligen av:

- Anteckningar från två års deltagande observation i en bikerklubb. Deltagandet varierade mellan ett till tre tillfällen per vecka, med avtagande frekvens sista halvåret.
- Utskrifter från intervjuer med fem av medlemmarna.

- Utskrifter från 16 intervjuer gjorda med andra bikers och personer med kulturkännedom.
- Kontinuerliga studier av bikertidskrifter, filmer, TV-program, tidningsartiklar, hemsidor, annonser, utställningar etc.

Personlig närvaro i klubben väger i empiriskt hänseende tungt. Det är i mötet med klubbmedlemmarna som förståelsen för bikerkulturen växer fram. Intervjuerna som gjordes i efterhand har kompletterat egna erfarenheter och givit mig svar på de frågor som inte hann ställas under fältperioden. De mediala texterna har varit ett sidospår och utgjort en referens och ett jämförelsematerial till de mera personligt färgade erfarenheterna.

Beskrivningen av bikermiljön bygger på noggranna fältanteckningar men är trots det behäftad med den etnografiska forskningens brister. Fullständig närvaro är en illusion. Det händer att man hör fel, att man inte känner igen vad man ser och att man har en dålig position för att kunna se. Mycket passerar framför näsan eller genom öronen utan att man noterar det. Man belyser vissa detaljer och missar annat. Det är bara att konstatera att det aldrig går att uppnå en fullständig överensstämmelse. Fältanteckningar blir sedan till beskrivningar som skall passa in i en akademisk text. Det sker givetvis en putsning och selektering även där. Trots det vill jag hävda att mina beskrivningar är "sannolika" och verklighetsnära. Jag har gjort kontinuerliga "member checks" och medlemmarna har känt igen sig i beskrivningarna och kommentarerna har varit få (Denzin 1997). I analysens ständiga bearbetningar blir distansen till ursprungsmaterialet med nödvändighet större. Det är forskaren som då träder fram och försöker förstå den sociala verkligheten utifrån kritiska och teoretiska utgångspunkter. "Here, I would invoke my criterion of validity, that social scientific explanations should at least 'fit' the subjective reality of the subjects of the study", skriver den brittiske sociologen David Muggleton (2000 s.14). Min analys "bottnar" i deltagarnas verklighet. Deltagarna känner igen sig, men de skulle däremot inte alltid hålla med mig i mina tolkningar.

Närheten till bikerklubbens medlemmar har givit mig insikter som man aldrig kunnat få på en större distans. Jag har funnits med under bikerklubbens uppbyggnad och inväxande i bikerkulturen. Klubben

har tagit plats genom förhandlingar med de andra bikerklubbarna i den lokala miljön och delar därför till stor del denna kulturs seder, värderingar och regelsystem. Jag kan mot bakgrund av min studie av en enda bikerklubb inte dra några entydiga slutsatser om biker-kulturen i dess helhet, men kompletterande intervjuer talar för att mina erfarenheter i flera avseenden är generaliserbara.

Forskarens möte med mc-världen

Reflektioner över metoden

I fältarbetet är vi som antropologer eller etnologer en sorts deltagare i andras liv samtidigt som vi observerar det. Deltagarobservation är därför ett intensivt reflexivt tillstånd då man både som aktör och åskådare är på helpänn och ständigt undrar över sina relationer till andra och vilka intryck man gör på dem (Ehn & Klein 1994, s 10-11).

Att introducera forskning

När alla är samlade tar jag ordet och börjar berätta om hur jag har tänkt genomföra min forskning, hur jag tänkt delta i klubbens utveckling och skriva dess historia. Jag hinner med två meningar innan Berra avbryter. Han associerar till en händelse och drar genast igång med att berätta en välartikulerad story. Storyn handlar om ett besök på Harleys restaurang där han hamnat i trubbel. Genom "smartness" lyckas han vända situationen till sin fördel. Jag försöker ta tillbaka ordet men det visar sig inte helt enkelt. Jag får lite hjälp av Bengan och Jonas som vill att jag skall gå vidare. Men jag blir snart avbruten igen. Kenta hakar på med en anekdot om hur han sätter sig på en annans stol på samma restaurang. Den tidigare innehavaren dyker upp och uppmanar honom att flytta sig. En häftig ordväxling bryter ut och Kenta blir förbannad och yttrar: "Kom med ut så får jag bjuda dig på en hamburgare". De går ut för att göra upp. De andra är tre mot två. Trots det trycker Kenta upp honom mot väggen ute på gatan och frågar om han vill ha bråk. Den andre svarar: "Nej, jag tror jag tar den där hamburgaren". "Varför då", frågar Kenta, "ni är ju tre emot två". "Så enkelt är det inte", svarar den andre, "vänd dig om". Bakom står tre bastanta herrar med armarna i kors från en annan mc-klubb. I solidaritet bikers emellan har de tre kommit ut för att hjälpa till om det behövs. Historien har sina poänger och jag inväntar slutet innan jag tar sats igen. På nytt blir jag avbruten av Berra som börjar på en ny historia. Jag avbryter honom skämtsamt och frågar om jag kan få säga två meningar till innan han fortsätter. Men Berra är igång och omöjlig att stoppa.

Min presentation blev kortfattad men några bitar föll på plats. Jag hann t.ex. förklara att de får läsa vad jag skriver om dem innan det trycks. Även där kommer en snabb dräpande replik: "Det spelar ingen roll, vi är dyslektiker hela bunten." I en härlig blandning av skämt och allvar berättar de samtidigt om egen bakgrund, möten med andra klubbar, hur starten varit och hur de känner varandra. En hade vuxit upp med en bikerklubb i sin närhet. Ett par av dem har en förankring i raggarmiljöer och har tidigare kört omkring i amerikanare. De pratar vidare om hur intresset för mopeder levt vidare i bilar och nu motorcyklar. Flera av dem hade egen moppe redan vid tolv års ålder.

En halvtimme senare är mötet slut och de närvarande lämnar bordet. Jonas och jag blir sittande och jag fortsätter att berätta om min forskning. Efter en stund avbryter Jonas: "Jag hoppas att du fått reda på något här idag som du kan skriva om. Jag kan inte komma på något mer just nu. Det kommer nog i efterhand, men nu är det stopp." Jag förklarar för honom att vi knappt har börjat och att det måste få ta sin tid. Omtänksamheten förbryllar mig. Det är som om Jonas suttit och funderat över hur han skall kunna hjälpa mig på traven (fältanteckningar).

Ur metodologisk synvinkel hade det kanske varit bättre om jag skrivit ned min forskningsplan och lämnat den till klubbmedlemmarna. Men det har vid flertalet tillfällen visat sig att de inte lägger någon större vikt vid formaliteter. De har sitt eget sätt att umgås på och låter inte någon annan ta över. I mötet fanns inga tveksamheter. De hade träffat mig en gång och dragit sina slutsatser, det räckte. I slutet av mötet gavs tillfälle att träffa de andra bikerklubbarna i stan på en så kallad ölpromenad. Frågan som infann sig direkt var: "Skall du hänga med?" Jag begärde att få fundera på det tills på lördag då festen skulle gå av stapeln. Även om jag tidigare varit motorcyklist var sammanhanget helt nytt för mig. Samtidigt insåg jag att jag inte hade något val. Tåget hade satts i rullning och det gick inte att stiga av.

Mötet med mc-miljön

Lördag eftermiddag ringer jag Berra och tackar definitivt ja till att hänga med.

- Har du skaffat skinnväst och sytt på supportermärket?

Skinnväst hade jag dagen innan köpt i en "second hand"-butik men märket låg i byrålådan.

- Sy fast märket och kom ner vid femtiden, blev Berras replik efter mina omständliga förklaringar.

Klockan fem prick var jag på klubben, där redan de flesta medlemmarna var församlade. Även en del flickvänner var närvarande. Jag gick naturligtvis runt och hälsade och visade upp mig.

- Fick du ledigt i kväll, frågar Berra spydigt och skrattar: "Här har du en öl".

Anspänningen hos mig märktes nog av och de försökte på sitt sätt få mig att slappna av. Micke drog med mig i ett parti biljard medan de närvarande hälsade några öl och slängde käft med varandra.

- Du är med oss ikväll. Håll dig bara i närheten och låt oss sköta snacket. Uppstår problem så backar vi upp dig, försäkrade Micke.

- Vi skall presentera dig för några viktiga personer. Vi berättar om dig och din forskning, sedan får du sköta resten av snacket, fortsatte Berra (fältanteckningar).

Ölpromenad innebär att man går mellan olika pubar och samlar poäng genom att svara på uppsatta frågor. Lika viktigt är antagligen att man får tillfälle att gå ut tillsammans med klubbkompisar, visa upp sig och träffa de andra klubbarnas medlemmar under gemytliga former. Vänner och bekanta, som inte är bikers, är välkomna vid detta tillfälle.

Inne på den första puben är det tjockt med folk när vi anländer. Övervägande antalet är män i västar med ryggmärken. Jag blir genast presenterad för en av arrangörerna som "han som skall skriva en bok om oss". Jag börjar berätta om mitt forskningsprojekt, men värden är måttligt intresserad och avviker med förklaringen att han just nu är ganska upptagen. Vilket han som arrangör antagligen var (fältanteckningar).

Kanske fanns där också en viss skepticism med i sammanhanget från världens sida. För mig var det en annorlunda upplevelse att bevista en pub där status avgjordes genom ett märke på ryggen. Till viss del var klubbarna samlade var för sig men där syntes inga barriärer mellan dem. De umgicks med varandra under vänskapliga former. Västarna med sina ryggmärken var stil- och uttrycksfulla i pubmiljön. En del märken reflekterades i den skumma belysningen och syntes väl. De signalerade både en egen identitet och en exklusiv kollektiv tillhörig-

het. Där fanns även kvinnor/tjejer närvarande, men dominansen av män i 25-35-årsåldern övervägde.

Jag träffade under kvällen stora delar av Göteborgs bikervärld och blev presenterad för några betydelsefulla personer i de andra klubbarna. Mitt öde sammanlänkades med Vagabond MC. Den lokala bikerulturens acceptans av Vagabond MC blev mitt visitkort.

Kontraster

"Bomb kan vara död av mc-gäng" (GP 2000-09-18)

Vid ett annat tillfälle, på institutionen för socialt arbete, råkar jag bli presenterad som bikerforskare för en gästande forskare från USA. Han ser skeptiskt på mig och utbrister: "May Jesus be with you".

Jag har haft kontakt med många olika kategorier av människor i mitt liv, men detta var något annat. Denna gång handlade det om en grupp människor som utmålats som ett hot mot samhället. "Akta dig, du kan dras in i något som du aldrig kommer ur", var en vanlig kommentar bland kollegor. Jag trodde jag var förberedd. Under två års tid hade jag vänt på alla stenar och ventilerat farhågor och svårigheter. Min inställning pendlade mellan hopp om att göra en intressant studie och oro för att fastna i stora problem. Det var egentligen den allt starkare kontakten med klubben som övertygade mig om att projektet var genomförbart. Med ett uppriktigt bemötande behövde inget gå fel.

Vad händer när man som forskare tar steget i riktning mot det som per definition står utanför lagen? Vad är det för en resa? Jag har aldrig tidigare i mitt liv blivit så varse att det i vårt samhälle finns en outtalad gräns för *det som är accepterat*. För de som lever innanför normalitetens ramar blir denna gräns sällan synlig. Men däremot för var och en som lämnar *det normala* och börjar närma sig *det marginella* tänds en varningslampa. Den som associeras med *det utdefinierade* och *tabubelagda* blir själv så sakteliga suspekt. Speciellt när de utdefinierade inte går att kategorisera som hjälplösa offer.

Ölpromenaden var mitt första möte med bikermiljön och min nya bekantskap med mc-klubben sträckte sig till tre tillfällen. Det blev en rivstart. Jag kände inte klubbmedlemmarna och hade ingen erfarenhet

av bikersammanhang. Hur skulle jag förhålla mig? Min forskning stod och föll med hur väl jag lyckades *presentera* mig utan akademiska kryckor. Hur skulle jag kunna framhäva att jag inte är någon sensationslysten journalist eller polisspion, utan en forskare öppen för att se och lära av och om kulturen. Min osäkerhet lyste igenom och all samlad akademisk och yrkesmässig auktoritet var som bortblåst. Den var ingen gångbar valuta.

Beröringspunkter

I början av min kontakt med klubben var jag ivrig att erbjuda min hjälp i olika sammanhang. Jag erbjöd mig att hjälpa till med inredningen av klubblokalen, körningar och bararbete. Jag tror mina försök uppskattades, men klubbmedlemmarna höll hårt på gränserna.

Vi vandrade i en samlad skara från den ena puben till den andra. Det var en mäktig känsla att tillsammans med ett tiotal personer med skinnvästar gå nerför Esplanaden. Berra gjorde mig uppmärksam på att jag refererade till ett *vi*. Han skrattade och sa något i stil med: "Kul att du redan är med i gänget" (fältanteckningar).

Den amerikanske antropologen Peter B. Kraska (1998) gör en självreflektion då han tillsammans med en paramilitär enhet spontant börjar svära i var och varannan mening. Han beskriver samtidigt hur han väljer ut historier ur sitt förflutna som han vet kommer att imponera på deltagarna. Det handlar om att säkerställa en position i gruppen och att passa in. Han likställer det med det Goffman (1990) kallar "impression management".

Ett dilemma uppstod emellertid efter cirka ett års tid. Jag var då inne i klubben och var med på de flesta aktiviteterna. Vid flera tillfällen hade ett par av medlemmarna frågat om jag hade funderat på att söka medlemskap: "Du är ju med lika mycket som oss". Jag hävdade att jag som forskare måste hålla distans och därför inte kan bli en del av klubben på det sättet. Detta innebär en balansgång. Att vara forskaren samtidigt som jag inte ville avvisa klubben och deras öppenhet gentemot mig.

Inne i klubblokalen kommer frågan åter: ”Ska du inte ansöka om medlemskap, är det inte dags nu?” Lite uppsluppen svarar jag: ”Ok sätt upp mig på väntelistan.” Micke är snabb att basunera ut nyheten: ”Har ni hört ’docenten’ vill bli hang-around!” Då rycker Berra in: ”Nej, nej, ’docenten’ ska inte bli hang-around. Det skulle inte funka om han gick här och torkade bord. Han skall skriva, det är hans upp-gift. Jag har en kompis som skriver, jag vet hur djävla lång tid det tar. När boken är klar är det annorlunda (fältanteckningar).

I efterhand är jag tacksam att Berra kom till undsättning. Att bli ”hang-around” hade kanske inte omöjliggjort min forskning, men där- emot gjort den mer problematisk. Eftersom frågan hängt i luften en tid ser jag det som en fördel att den togs upp och diskuterades. Efter denna incident blev min roll och forskarstatus mera självklar.

Vid ett tillfälle säger en medlem: ”Docenten, jag har förstått att du hör det mesta, men du går inte omkring och lyssnar.” Han förklarar det sedan med att det aldrig hade fungerat med en forskare som går omkring och bara lyssnar och noterar och inte är delaktig. Jag tror att han fångat något som varit viktigt för mig. Mina ambitioner har varit att inte forcera kontakten eller fastna i detaljer utan låta med- vetenheten om kulturen mogna fram. I början av mitt fältarbete bestod mina forskande ambitioner av att vara delaktig i möjligaste mån. Det innebar att mina hågkomster från fester var goda till en början men tenderade att bli mindre klara ju längre kvällen led. Informationsutbytet minskade men känslan av att vara på en bikerfest ökade. Detta förfaringssätt var mest framträdande under det första året. Det handlade om att bli accepterad och att ”känna in” situationerna. Efterhand valde jag att allt mer framträda som forskaren. Jag deltog då mera selektivt och valde situationer av intresse. Samtidigt använde jag mig av min position till att prata med andra bikers och gäster. Omprioriteringar gjordes mot en starkare betoning på bikerns vardagsliv. Motorcykelåkning, garagesamvaron och bikerlivet i andra klubbar fick samtidigt ett ökat intresse.

Vem var jag i klubben? Omväxlande brukade de kalla mig vid namn, ”gubben”, ”skribenten” eller ”docenten”. Jag påpekade vid ett tillfälle att jag inte är någon docent utan doktorand. ”Det skiter vi fullständigt i”, blev svaret, ”för oss är du docenten.” Tilltalsnamnen var positiva och jag ser dem därför som ett accepterande ifrån klubb-

medlemmarnas sida. Här kunde man skönja vissa distinktioner. Docenten användes bara av klubbmedlemmarna. Skribenten brukades av gäster hos klubben. Gubben användes mer personligt och kunde ha en bibetydelse i "farsgubben". Jag tror inte att det är allt för spekulativt att min ålder och min position för tankarna till en fadersgestalt.

Relationen till klubbmedlemmarna har under större delen av mitt fältarbete varit behäftad med *positiva överföringar*. "Docenten är här för att skriva om oss så låt honom gå omkring och snacka med vem han vill. Det är alltid roligt när gubben hänger med." Jag har på så sätt upplevt att jag inte inneburit något hot mot klubbmedlemmarna. Det är en mycket tacksam roll som jag självklart vårdat efter bästa förmåga. I *motöverföringshänseende* finns det flera exempel där jag opåkallat varit beredd att stötta och försvara klubbmedlemmarna. Min roll kan ses som *komplementär* både som forskare och som äldre. Visst har det funnits utmaningar och tester, men de har ändå utgått från en komplementär grundrelation och antagit godmodiga former. Utifrån den person jag varit i kollektivet har klubbmedlemmarna sett till att skydda mig och min roll. Det finns inom kulturen en inbyggd respekt för äldre bikers. De har varit med och byggt upp kulturen och många har *ärrade* erfarenheter. Det innebär att man inte pensionerar äldre män utan låter dem vara med som veteraner. Så även om jag inte kan stoltsera med kulturspecifika bikererfarenheter, har ändå ålder, kön och tidigare arbetarklasspräglade erfarenheter haft stor betydelse. Respekten för den äldre generationen är inte unik men är ett tecken bland andra på hur traditionsbevarande förhållningssätt har en betydelse inom bikervärlden.

Antropologen och psykoanalytikern George Devereux (1967, 1978) beskriver hur relationer alltid blir färgade av den specifika sociala stimulus som uppstår i kontakten mellan forskare och forskningsobjekt. Att olika forskare utvecklar olika uppfattningar hos deltagarna, ser han som ofrånkomligt. Fördelen är att det motverkar all form av avhumanisering. Devereux ser forskarens bearbetning av den motöverföring som ofrånkomligen uppstår som ett viktigt bidrag i den etnografiska forskningen.

Forskningens vedermödor

Det har självklart funnits tester på vägen. Till en början handlade det om det var möjligt att låta en ”förläst” akademiker hänga med på turerna. En av de första testerna handlade om att tåla sprit:

En av de första gångerna vi var ute bjöds det på alla möjliga varianter av 'hot-shots'. Givetvis försökte jag hänga med och klarade mig ganska bra. Däremot blev en av medlemmarna tvungen uppsöka toaletten när vi åter var tillbaka på klubben. Klockan 06.00 på morgonen var festen över och jag började strosa hemåt. För tidigt för bussar och för sent för taxi blev jag tvungen att promenera. Jag gick någon kilometer innan jag blev så trött att jag la mig i gräset bredvid vägen och somnade i den ljuva junimorgonen. Av någon konstig anledning vaknade jag strax innan första bussen var på gång och jag hann precis fram till hållplatsen i tid (fältanteckningar).

Händelsen kan tyckas vara en skröna, men säger samtidigt något om denna fältforsknings specifika vedermödor.

Vid ett annat tillfälle kommer klubbmedlemmarna för att hämta mig i hemmet för en ”sväng på krogen”. När jag kommer ut till parkeringen står tre bikers, med långt hår, tatueringar och västar med ryggmärken, på rad och pissar i rabatten (fältanteckningar).

Det enda man efteråt hoppas på är att inte någon av grannarna just då stod och tittade ut genom fönstret.

En outtalad fråga har hela tiden funnits: Vågar du stå för att du är med i bikerklubben? Det har också inneburit att de ofta frågat om jag har på mig supportermärket på jobbet eller undrat vad jag berättat om dem. Svaren på dessa frågor har från min sida blivit att: ”Jag är här som forskare och har mitt uppdrag. Jag kan därför inte heller bära supporterärke på jobbet för då röjer jag vilken klubb jag träffar.” Beträffande det konfidentiella har jag framhärdat i att inte röja individernas identitet eller mc-klubbens namn. Som forskare känner jag en större frihet i skrivandet när jag slipper ta den typen av hänsyn som måste till om klubben är identifierad. En av medlemmarna ställde mig mot väggen med frågan: ”Är du tillsammans med oss bara för att bli

klar med boken eller kommer du att fortsätta att träffa oss när den är färdig?” Jag fann vid tillfället inget bra svar på frågan men har tänkt på den i efterhand. Det finns inget som hindrar att jag återupptar kontakten när detta arbete är avslutat, men samtidigt visste jag redan då att vid den senare tidpunkten är situationen en annan. Frågan är i princip omöjlig att svara på. Tidigt fanns också frågan: ”Går han att lita på?” Frågan fanns där och jag har svårt att reda ut hur de resonerat. Vid ett tillfälle tog jag upp frågan då klubbmedlemmarna var beredda att överlåta en nyckel till lokalen åt mig. ”Ni känner ju inte mig. Hur kommer det sig att ni är beredda att låta mig få nyckeln?” Svaret blev: ”Vi har haft ögonen på dig och litar på dig.” Återigen handlar det mer om attityder och hur man betar sig, inte om vilka titlar man har.

”Du får inte romantisera!”

Det finns naturligtvis svårigheter man som forskare inte kan bortse ifrån eftersom delar av det kulturella fältet är minerat med kontrasterande ståndpunkter mellan klubbar, media och myndigheter. När förhållanden polariseras är det alltid svårt att stå utanför, man pressas till att ta ställning. För min del har jag vinnlagt mig om att inte bli någons språkrör. Mitt syfte är att utifrån egna utgångspunkter beskriva och förstå bikerkulturen.

”Du måste förhålla dig kritisk, du får inte försköna”, anmärkte flera kollegor. Rädslan var stor för att jag skulle producera ett romantiserat porträtt av bikerkulturen. Det finns ett dilemma här; det finns en naturaliserad bild. Den är naturaliserad i den bemärkelsen att den blivit upprepad tillräckligt många gånger och därigenom kommit att betraktas som odiskutabel. Varje diskussion eller beskrivning av hur bikers betar sig, som avviker från denna bild, blir till ett försvarstal. Min erfarenhet av kulturen avviker från den via medierna etablerade bilden. Den är lika sann eller osann, men grundar sig på fyra års studier samt umgänge under två år med en del av bikerkulturen. Det finns skillnader inom klubbarna och det finns skillnader mellan klubbarna. Det finns inte *en* sanning om bikerkulturen.

Det finns bara ett sätt att få reda på mer – att närma sig kulturen, att se saker med egna ögon och att göra egna analyser. Antropologen John Van Maanen (1988) hävdar att man måste vara medveten om att

alla berättelser från fältet är subjektiva. Men en del berättelser är mer "sanna" än andra. De kännetecknas av att forskaren efter en längre tids delaktighet presenterar en familjär beskrivning av den berörda gruppen i linje med hur deltagarna i gruppen själva upplever sin verklighet. Mitt arbete ger i detta hänseende en trovärdig bild av denna bikerklubb. Min beskrivning och analys, med denna bikerklubb som exempel, ger goda *förutsättningar* för att även förstå den sociala och symboliska ordningen i andra klubbar och bikervärlden i stort.

Ingen dold agenda

I min forskning finns ingen dold agenda, varken gentemot klubbar eller gentemot akademien. Allt jag har företagit mig har skett öppet och de flesta bikers på det lokala planet vet nog vid det här laget vem jag är. Öppenhet och ärlighet är den enda möjligheten enligt mitt förmenande. Det talas inom forskarvärlden om "undercoverforskningen" (Burgess 1984/1991; Henriksson & Månsson 1996) som en möjlighet för att komma ifrån forskarens egen påverkan på objektet. Jag har svårt att se några fördelar med en sådan ansats. Att under falska förespeglningar utge sig för att vara biker skulle dels innebära stora risker och dels vara medmänskligt och etiskt oförsvarbart. Jag har valt diametralt motsatt strategi – att helt öppet deklarerat min närvaro och mina avsikter. Ibland har min öppenhet gått till överdrift som t.ex. när jag på min första bikerfest går runt hälsar på och presenterar mig för alla närvarande. Det första halvåret var jag avvaktande i förhållande till andra klubbar och bevistade inte deras fester om jag inte var direkt inbjuden. När klubbmedlemmarna ville att jag skulle hänga med, bad jag dem först höra med arrangörsklubben om det accepterades att "forskaren" hängde med. Jag kunde ha gått på festerna ändå. Men som forskare är man inte vem som helst. Ju längre tiden gick desto mer kunde jag prata direkt med de andra klubbarnas medlemmar. Jag var välkommen, kanske på grund av den inledande presentationen och den hänsyn jag visade.

Forskningsetiken har varit vägledande och gett mig en del riktlinjer i direkta konfrontationer med forskningsmiljön och dess invånare. Men lika viktiga har mina samlade erfarenheter från livets olika skeden varit. Medmänskliga förhållningssätt som att lyssna och försöka förstå hur människor tänker och värderar sakförhållanden har

varit viktigt. På så sätt har jag vinnlagt mig om att förstå biker-kulturen utifrån dess egen logik. En sådan forskningsapproach aktualiserar *frågor om normalitet*, kastar skuggor över mitt eget liv och relativiserar den kultur som akademien utgör.

När jag diskuterade min forskning med en äldre biker från en annan klubb hamnade vi först på kollisionskurs. Han försökte övertyga mig om hur orättvist behandlade alla bikers var och jag försökte hävda min frihet som forskare att göra mina egna bedömningar. När han så småningom förstod min ansats till att försöka vara förutsättningslös sa han: "Skriv vad du vill, inget kan vara värre än det som redan är skrivet." Vid ett annat tillfälle pratade jag om min forskning med en annan biker. Han hävdade: "För mig är det okej om du skriver om bikerkulturen bara du skriver objektivt." Jag frågade honom vad han menade med objektivt? Han svarade: "Att inte bara se saker från en sida." Han förklarade sedan: "Det är mitt liv du skriver om. Jag har valt att leva som jag gör framför ett familjeliv med fru och barn."

Jag har blivit varse att det är människors liv jag skriver om. Livsöden är inte oberörbara men kräver en särskild omsorg. En medmänsklig varsamhet är på sin plats. Det etiska ansvaret människor emellan måste alltid utgå från respekten för individens integritet.

Forskarrollen

Det finns ett enda sätt att försöka förstå en annan kultur. Att leva den. Att flytta in i den, att be att få bli tåld som gäst, att lära sig språket. Förr eller senare kommer kanske förståelsen. Den kommer då alltid att vara ordlös. I samma ögonblick som man begriper det främmande, försvinner behovet att förklara det. Att förklara ett fenomen är att avlägsna sig från det (Høeg 1994, s. 188).

Den amerikanske sociologen Herbert Blumer (1969), en av den symboliska interaktionismens förgrundsgestalter, menar att det inte finns någon annan väg till en djupare förståelse än att försöka sätta sig in i den andres situation. Det är först då som man har en möjlighet att komma i kontakt med hur den sociala världen ter sig för dem som är inblandade. Blumer menar att om forskaren inte är beredd att ta till

sig den andres ”attityder” är utsikterna för ett gott forskningsarbete minimala. Det finns bara en väg framåt, att försöka se fenomenet inifrån. Det finns självfallet ingen ren och oförvanskad verklighet att finna. Men att ta gestalt i den andre möjliggör en beskrivning från någonstans till skillnad från det som görs från ingenstans. Det är ett ocensurerat försök att fånga en svårfångad verklighet (se även Månsson 2003).

Jag har ofta funderat över hur det kom sig att min närvaro i klubben kom att bli så problem- och konfliktfri. Vem var jag som stövlade in på klubben och åtnjöt en sådan gästfrihet. En av medlemmarna sade vid ett tillfälle att det skulle ha varit svårare och tagit längre tid att komma in i klubben om jag inte varit forskare. Det finns exempel på att de som varit provmedlemmar har tyckt att jag fått oförtjänta förmåner. Efter cirka ett år var jag så pass inne i klubben att deras relationer blev mina relationer. I början var detta inget problem; jag var självklart utanför. Efterhand fick jag en viss status. Trots min särställning fanns det tendenser till att jag började hävda mitt revir och positionera mig gentemot de andra, d.v.s. att bevaka min roll i gruppen. Jag tror att detta är ofrånkomligt om man är med i en grupp; man är sina relationer. För att inte fastna fick jag påminna mig om att jag var där under speciella villkor.Handledningens betydelse inom forskningen sträcker sig längre i ett sammanhang som detta.

Termen ”go native” (se Burgess 1984/1991; Fine 1993/1994; Henriksson & Månsson 1996 m.fl.) används som ett uttryck för att forskningsprocessen spårat ur, genom att forskaren inte kan avgränsa sig från den värld han studerar. Självklart sker olika former av förändringsprocesser hos forskaren med deltagande forskning som metod. Man går in i sammanhanget, involveras och bryter upp. Antropologen Jean E. Jackson (1995) hävdar att konflikter existerar i varje forskares fältarbete. För det första därför att ”the natives” aldrig tillåter någon att ”go native” helt och hållet. För det andra för att det antropologiska uppdraget alltid beror på ett vanskligt balanserande på gränsen mellan att vara insider och outsider. Bikerkulturen är förförisk med sitt symboliska register, romantiska skimmer och upplevelserika gemenskap. Svårigheten som forskare kan vara att veta när det är dags att dra sig tillbaka och distansera sig. Jag fick mig en tankeställare efter ett års bikerliv när min fru ställer mig mot väggen

och undrar: "Vad är viktigast, fru och barn eller klubben?" Detta efter att jag vid en påringning var beredd att lämna hus och hem en lördagskväll klockan elva för att möta upp på klubben. Det var inte första gången.

All forskning har sina begränsningar och man måste dra ett streck vid en viss punkt. Med andra ord kommer jag aldrig att kunna ge en fullständig bild av bikerkulturen utifrån min temporära delaktighet. Det är överhuvudtaget inte möjligt. Inom den kvalitativa forsknings-teorin lär man komma till en punkt där ens insamlade material blir "mättat" (Burgess 1984/1991; Henriksson & Månsson 1996). Jag ställer mig tveksam till att det förhåller sig så. Visst kan jag uppleva att mitt material är tillräckligt för att jag utifrån mina frågeställningar skall kunna beskriva och analysera klubben och den kultur den är en del av. Samtidigt infinner sig vid varje skrivning nya spår och frågor som kräver nya undersökningar. För att inte förlora mig i mångfalden, valde jag på ett tidigt stadium att begränsa mitt aktiva deltagande i klubben till två år. Som jag ser det handlar mitt arbete om att jag kommer som en främling på besök och navigerar mig fram som en *utomstående* som försöker förstå fenomenet *inifrån*. "Nativismen" är inte något som plötsligt bara finns där. Man är enbart delvis med, man vet sin roll och sin uppgift. Joi Bay (1996) hävdar att man blir en främling i både akademikervärlden och bikervärlden. Att ha ett ben i en annan kultur gör att akademin också blir föremål för en distanserade reflektion. Detta kan jag skriva under på. Denna känsla av främlingskap inför akademikervärlden kan uppfattas som ett inslag av att man som forskare är i färd med att "going native". För min del handlar det snarare om att jag under tiden som fältforskare befann mig i ett "ingenmansland" eller i en position av "in between". De trygga strukturerna och givna definitionerna var hotade. På reaktioner hos människor i min omgivning upplevde jag tidvis som om det fanns en rädsla för de krafter som verkar i människor och sociala sammanhang.

I min forskning har jag brottats med olika dikotomier som: positionera – distansera, åskådare – deltagare, subjektiv – objektiv. Ju längre tiden led desto mer fjärmade jag mig från klubben och mina forskningsfrågor blev viktigare. Jag släppte på deltagandet och blev

allt mer en åskådare. En skrivande distans har varit nödvändig, men svår att uppnå.

I början av juni 2001 tog jag upp med klubbmedlemmarna att jag måste sätta mig på kammaren och skriva. Från och med hösten kunde jag enbart delta vid enstaka tillfällen (fältanteckningar).

Jag hade tänkt att jag skulle vara med klubben under sommaren och åka hoj. Mina ambitioner var att sakta trappa ned på min medverkan men separationen blev mer abrupt än vad jag hade förväntat mig. Varför? Enda förklaringen är att eftersom jag ändå skulle försvinna så var min medverkan inte lika intressant. Återigen kommer *direktheten* in i bilden. Klubbens medlemmar planerar inte relationer i så hög utsträckning. Själv kom jag att sakna klubblivet som blivit en ny livserfarenhet. Antropologen Daniel Wolf (Teresi 1997) berättar i en intervju att han avslutade sina fältstudier i "The Rebels" när klubbmedlemmarna ville att han skulle ta nästa steg och bli prospect (provmedlem). Det blev etiskt svårt att fortsätta. Han förstod att han, under de tre åren, kommit för nära klubben. Det blev svårt att säga vissa saker om dem till världen utanför. Trots att mina fältstudier begränsades till två år fanns en liknande känsla av att "lämna ut" personer som blivit mina vänner. Det är definitivt ett etiskt dilemma.

Den amerikanske socialpsykologen Kurt H. Wolff betonar vikten av att forskaren/samhällsarbetaren förankrar sig bland de människor han studerar. I boken *Surrender and catch* (Wolff 1976; Swedner 1996) betonar han vikten av att forskaren "underordnar sig" de studerade människornas sociala villkor, men "ej villkorslöst". Där finns alltid en skillnad mellan forskare och forskningsobjekt som är svår att överbrygga. Ett sätt att komma förbi detta är ett "totalt engagemang" parat med en "analytisk distans", men det får aldrig handla om en villkorslös kapitulation inför miljön. Forskaren måste övertygande visa att han har egna mål och att hans handlingsregler är riktiga. Som framgår av min text ligger mina ambitioner helt i linje med de här skisserade. Trots momentant sviktande har jag aldrig behövt kompromissa med min forskarroll eller med etiska riktlinjer.

Intervjuernas vara eller icke-vara

I min planering ingick att göra intervjuer med klubbens medlemmar. En internationellt erkänd bikerforskare som jag konfererade med var skeptisk till det. Han ansåg att intervjuer ”inte är ett med kulturen överensstämmande sätt att förhålla sig” och att formella intervjuer inte i sig har ett specifikt vetenskapligt värde. Jag framhårdade trots det i att genomföra en intervju med var och en av klubbmedlemmarna.

Efter mitt första halvår introducerade jag mina intentioner att göra intervjuer på ett möte.

Alla tyckte att det var helt i sin ordning, men ingen nappade direkt. Nästa möte tar en av medlemmarna upp frågan om jag inte kunde intervjua dem alla på en gång. Javisst, vi gör en gruppintervju och bestämde tid till nästa vecka. När jag kommer dit nästa vecka står Micke i baren, Jonas är där med sin tjej och måste iväg snart och två har lämnat återbud och två kommer senare. Bengan som kommer en timma senare har med sig en kompis. Hur skall denna gruppintervju gå till? Ingen tycks vara pigg på förslaget. Det blir inget möte och ingen gruppintervju. Jag lägger ned projektet. Signalerna är tydliga. Tillsammans med Micke och Tore, som är kvar under kvällen, börjar jag att diska några ölglas för att sedan hjälpa de andra med att spika upp en vägg. Då först blev samtalet meningsfullt för dem (fältanteckningar).

Ihärdigt genomförde jag någon månad senare individuella intervjuer med fem av sex medlemmar. Den sjätte medlemmen var bortrest för tillfället. Av respekt för den sociala ordningen prioriterade jag medlemmarna och avvaktade med provmedlemmarna. Intervjuerna var problematiska. Det blev lite av en logisk kullerbytta att ena stunden vara tillsammans i vardagen och i nästa sitta i en intervju. Flera av medlemmarna tyckte att vi kunde snacka ändå utan dessa procedurer. Trots försök till avdramatisering skapade intervjuerna en annan kontext där relationen blev annorlunda. Sociologen Kenneth D. Tunnel (1998) ser en analogi mellan forskningsintervjun och teatern. Intervjun innehåller också ett ritualiserat uppträdande, med både

”frontstage” och ”backstage”.³ Intervjuaren söker information och den intervjuade försöker bedöma och värdera insatsen. Båda är införstådda med att upprätthålla en frontstage-roll, men det är den intervjuade som har mest att förlora. Därför kan man utgå ifrån att det som presenteras i en intervju är kvalitativt olikt det som avslöjas i mera intima och informella sammanhang. De intervjuade är medvetna om sammanhang, målsättning och skillnader i maktförhållanden i ”intervjuandets sociala ritual”.

Användandet av bandspelare blev i sammanhanget absurd. Jag startade därför med ett anteckningsblock och antecknade ivrigt vid första intervjun. Även anteckningsblocket lade jag åt sidan så småningom och intervjun blev ett samtal som jag utifrån minnet skrev ned efteråt. Sociologen Bernard Glaser (1998) argumenterar mot att använda bandspelare vid intervjuer. Han menar att det drar ned hastigheten på undersökningen. Det är risk att man förstör upp irrelevanta data och att man tappar den teoretiska känsligheten. Det är bättre att koncentrera sig på det viktiga. Jag uppfattar Glasers hållning, åtminstone i min typ av forskning, som rimlig. Det som är viktigt i klubbmedlemmarnas liv har en tendens att upprepas. Att vara närvarande och låta kulturens meningsbärande mönster växa fram genom en kontinuerlig reflektion, framstår som en pålitligare metod än att lägga tyngdpunkten på bandade intervjuer. Det jag vet om klubbmedlemmarna har jag oftast fått i samtal med dem när vi gjort saker ihop och då har de varit generösa med att berätta om sig själva. I aktiviteterna tillsammans fanns förtroendet. Intervjuerna blev alltså ingen större succé, men i marginalen blev de möjligen en ingång till det mer personliga.

Intervjuerna fick i nästa fas av min forskning en allt större betydelse. Efter det att jag lämnade klubben har åtskilliga intervjuer gjorts med andra bikers. Min ståndpunkt har i dessa planerade samtal varit att relation och kontext har fått avgöra förfaringsätt. Vid

³ Begreppen ”frontstage” och ”backstage” har Tunnel lånat från den amerikanske sociologen Erving Goffman (1959/1974). Kortfattat betecknar ”frontstage” den offentliga arena där individen framträder utifrån hur han vill bli uppfattad av andra. ”Backstage” är en mer informell arena där individen kan ”vara sig själv” och låta mera grundläggande behov komma till tals.

återkommande intervjuer har de tidigare anteckningarna och den ofullständiga förståelsen varit utgångspunkten.

Eftertankar

Mina beskrivningar av bikerkulturen är gjorda för att hjälpa läsaren att hitta en ingång till att förstå en värld som utpekats vara ”på andra sidan”. Min strävan har varit att hålla mig nära empirin och samtidigt säga något om kulturen som går bortanför dess egen självförståelse. Att analysera innebär självklart att distansera sig och se saker ur andra synvinklar. Men hur skall jag göra detta utan att samtidigt göra gruppen bikers till ”de Andra”?

Min position går att känna igen i det som etnologen Christine Mattley (1998) kallar ”(dis)courtesy stigma”. Erving Goffman (1968) utvecklade det sociologiska konceptet ”stigma” och i dess förlängning ”courtesy stigma”. Det sistnämnda begreppet, som är av intresse här, ger uttryck för hur personer i den stigmatiserades nära omgivning får samma undvikande behandling som den stigmatiserade själv. Ofta på grund av artighet och överdriven hänsyn. Mattley beskriver hur hennes akademiska kollegor i det närmaste behandlade henne ohövligen. Kollegorna ville inte se hennes undersökning av telefonsexförsäljare som forskning. De föraktade forskaren på grund av det moraliskt förkastliga verksamhetsområdet, därav begreppet ”discourtesy stigma”. I återkommande kommentarer gjordes det klart att de själva aldrig skulle kunna bedriva ”ett sådant forskningsarbete” och menade implicit att det måste ha att göra med karaktären hos forskaren. I den dikotomisering som uppstod fann hon sig placerad bland ”de Andra”. Det uppstod en parallellprocess mellan forskarens position och de stigmatiserade forskningsobjektens (se även Lee 1993). ”By dichotomizing, we are left with nothing to say, nowhere to explore. Moreover, the logical conclusion to such an opposition is a dichotomous hierarchy of self and Other” (Mattley 1998, s.156). Någon oartighet har jag inte erfarit. Snarare det Goffman beskriver som överdrivet hänsynstagande. Men det tycks vara två sidor av samma mynt. Man främmandegörs och behandlas som om man förändrats. Svårigheten blir tydligast när man skall förklara sin forskning. Det är svårt att finna en position som inte sammanblandas

med bikerns. Försök att förklara och förstå uppfattas lätt som ett försvarstal.

Tillbaka på institutionen där min forskning startade var det befriande att få möjlighet att skriva av sig de erfarenheter som gjorts. Det tog några månader innan pennan började röra sig utmed raderna och innan erfarenheter kunde transformeras till ord. Och vilka ord? Bikerkulturens språk låter sig inte så lätt passas in i det akademiska språket. Jag var tvungen att finna en väg som låg någonstans mitt-emellan, akademiskt, kulturnära och inte minst nära mig själv. Det var svårt att hitta referenspunkter i den akademiska världen. Jag fann mig snart ganska isolerad; mittemellan två världar, en främling på den arbetsplats jag två år tidigare varit engagerad i. Jag hade förvandlats till en utomstående som på nytt måste begära inträde i forskarvärlden. Om jag två år tidigare befann mig i en situation där jag som doktorand skulle försöka bli accepterad i bikervärlden var situationen nu den omvända.

Som i en spegel är det möjligt att se hur forskningen också påverkat mig i form av tillkortakommanden och frustrationer (se Devereux 1967). Att först ta sig in i bikerklubben och sedan ta sig tillbaka in i akademin är psykologiska processer med sina specifika faser. Man bär med sig människor och erfarenheter som inte enkelt låter sig reduceras till akademisk text. Så i ärlighetens namn måste jag också tillstå att jag själv projicerar in egenskaper i akademin. Skrivandet blev lång resa tillbaka. ”Vid skrivbordet återställer man sig själv från fältarbetets jagupplösning, men också från chocken av att komma hem som ’främling’”, skriver Billy Ehn och Barbro Klein (Ehn & Klein 1994). Min väg in i bikerklubben och sedan åter in i akademin innehåller två initieringar med sina specifika procedurer och riter. Därtill kommer skrivandet som i sig är en egen passagerit.

Del III: Bikerkulturen

En historisk återblick

En viktig utgångspunkt för att förstå bikerklubben, som jag valt att kalla Vagabond MC, handlar om att sätta in den i global, nationell respektive lokal kontext. Först presenterar jag bikerkulturens utveckling utifrån dess nordamerikanska, företrädesvis kaliforniska, härkomst. Vad som är "ursprungligt" divergerar beroende på vad man vill framhäva. Detaljer läggs till och dras ifrån. Som med all historia lever den sitt eget liv och skiftar i innehåll och betydelser beroende på de perspektiv berättaren vill framhäva och tidpunkt för berättelsen. Samstämmiga källor garanterar en faktagrund, men man bör också ha i åtanke att vissa episoder förstoras upp medan andra faller bort. Historien är en del av ett mytomspunnet förflutet, som bär upp biker världens självförståelse och därför ges utrymme i denna text. Den svenska bakgrundshistorien är av mer folkhemskaraktär och mindre dramatisk. Med en början i 1950-talet blir det nordamerikanska inflytandet på svensk motorcykelkultur under 1960- och 1970-talet allt större. Detta sker i första hand via filmmediets inflytande. Den lokala historien är parallell med den nationella och sammanfaller i många stycken. Jag anser det ändå värdefullt att skilja ut det lokalt särpräglade. Sammanställningen av den lokala historien bygger dels på tidningsartiklar och dels på intervjuer.

I början på 1900-talet fanns åtskilliga motorcykelklubbar i Nordamerika, de flesta med kopplingar till motorcykelsporten och gentlemanideal. Men bland dessa gentlemän fanns det utbrytare. "Scorchern" bröt mot alla konventioner och framförde sin motorcykel i hög hastighet på gator och torg, till allmänhetens förtret. I efterhand lever han vidare som en mytisk figur. På 1930-talet framträder en annan marginell kategori i skepnad av motorcykelåkande "hobos" som färdades över kontinenten från plats till plats i sökandet efter arbete. De kom att kallas "gypsies". Enligt kulturhistorikern Lars Lagergren (1999) kan båda dessa kategorier ha utgjort förebilder för efterkrigstidens "outlawbikers". Begreppet "outlaw" har i motor-

cykelsammanhang ett tämligen banalt ursprung. Dess etymologiska ursprung står att finna i den amerikanska cykelsportens barndom då tävlingscyklisterna var sammanslutna i The League of American Wheelmen (LAW). De cyklister som ägnade sig åt att arrangera och köra icke-sanktionerade cykellopp blev stämplade som out-LAW (enligt Bay 1998).

The wild one

Andra världskrigets slut skapade en ny situation. Demobiliserade soldater kom hem till en miljö där rakt motsatta värderingar var gällande jämfört med vad de varit tvungna att acceptera under krigssituationen. Individualism och familjevärderingar kontrasterade skarpt mot broderskap och tapperhet. Lugnet i de urbana bostadsområdena var den totala motsatsen till de dagliga konfrontationerna med krigets fasor och ond bråd död. De flesta återanpassades till ett normalt liv med utbildning, jobb, hus, familj och barn. Andra behövde tid att komma tillrätta med upplevelser som satt sina spår i form av posttraumatiska stressymptom. Att köra tung motorcykel gav en känsla av "action" och en möjlighet att åter komma i kontakt med krigets ödesmättade upplevelser. Individer med denna bakgrund slöt sig samman i grupper och utvecklade en livsstil som låg i linje med hur de levt under kriget. Detta amerikanska fenomen återupprepades senare efter Koreakriget respektive Vietnamkriget (Wolf 1991; Alain 1995).

I skuggan av andra världskriget förde dessa motorcykelburna gemenskaper, som fanns över hela kontinenten, till en början en mera undanskymd tillvaro. Första gången dessa motorcyklister på allvar uppmärksammades var 1947 i landsortsstaden Hollister i Kalifornien. Tusentals motorcyklister var samlade för att delta i en s.k. Gypsy Tour och beskåda en av AMA (American Motorcycle Association) sponsrad mc-tävling. Bland dessa uppskattningsvis 3000 motorcyklister fanns det en grupp på cirka 500 personer som festade och levde rövare i staden under 36 timmar. Detta kom att beskrivas som samhällsomstörtande verksamhet i nyhetsmedia. Slagkraftiga rubriker och en bild på en oborstad, alkoholpåverkad motorcyklist var tillräckligt för att en ny "folkets fiende" var skapad. Emellertid skulle

nog händelsen ha blivit en parentes i historien om inte filmproducenten Stanley Kramer läst Frank Rooneys artikel "Cyclists Raid" i *Harper's magazine* (1951) om upploppet i Hollister. Kramer inspirerades av artikeln och gjorde sedermera filmen *Vild ungdom* (*The Wild One*, 1953), som dramatiserade händelsen. Filmen fick snabbt kultstatus och kom att påverka ungdomar över hela världen och en ny ungdoms-rebell var född. Denna nya "outlaw" sågs som ett hot mot det lokala, trygga samhället och i förlängningen mot den etablerade amerikanska livsstilen. Kramer gjorde skillnad mellan "the good outlaw" och "the bad outlaw". Majoriteten av biobesökare sympatiserade med den gode hjälten Johnny, som gestaltades av Marlon Brando. Dåtidens bikers identifierade sig istället med det rivaliserande gängets ledare Chino, vars karaktär Lee Marvin porträtterade. Chino föreställde en brutal, oartikulerad man som tillbringade sitt våldsamma liv med att söka hämnd på det samhälle som inte gav honom någon chans. Sonny Barger (2000), grundare och tidigare president i Hell's Angels-avdelningen i Oakland, gör följande uttalande i sin bok:

When I saw The Wild One, Lee Marvin instantly became my hero. Lee's character, Chino, was my man. Marlon Brando as Johnny was a bully. His boys rode Triumph's and BSA's and wore uniforms. Lee's attitude was 'If you fuck with me, I'll hit back'. Lee and his boys were riding fucked-up Harleys and Indians. I certainly saw more of Chino in me than Johnny. I still do (a.a. s. 26).

Den ursprungliga händelsen, mediabevakningen och kanske framförallt filmen har tillsammans bidragit till framväxten av den klassiska föreställningen om outlaw-bikern som rebell. Bilden förstärktes ytterligare av att AMA, i slutet av 1940-talet, officiellt markerade sitt avstånd gentemot de motorcyklister som bidragit till det dåliga rykte som uppstått i samband med kravallerna i Hollister (1947) och Riverside (1948). Representanter för organisationen gick ut offentligt och förklarade att den absoluta majoriteten av motorcyklister är skötsamma och att endast 1 % avviker och skapar ett dåligt rykte för både motorcykelåkning och motorcyklister. I outlawbikerkransar tog man tacksamt emot AMA:s "onepercenter"-etikett och gjorde den till en symbol för hur man skall uppträda som en "riktig outlaw".

Hängivna bikers bär sedan dess enprocentsmärket som ett bevis på denna tillhörighet (se Thompson 1967; Wolf 1991).

En historisk tillbakablick ger vid handen att det var medlemmarna i Booze Fighters MC och The Pissed Off Bastards Of Bloomington MC (POBOBS) som var tongivande i Hollister. Några av dem utgjorde sedermera den kärna som något år senare bildade Hell's Angels i staden Fontana i San Bernadino County, Kalifornien. Enligt Hunter Thompson försvagades moderklubben i San Bernadino efterhand och ledningen övertogs 1965 av Hell's Angels, Oakland, som än idag är moderklubb för ett organiserat nätverk av klubbar i västvärlden. Även Booze Fighters MC existerar fortfarande, växer internationellt och har behållit sin ursprungliga framtoning som festglada vänners lag (STV 2000-02-03; Broderskap och hojar). Inom nyhetsrapportering och kriminologi i Nordamerika fokuseras det numera mest på "the big four" och man avser då: Hell's Angels, Outlaws, Bandidos och Pagans. De tre första har internationella förgreningar (se Quinn 2001; Wolf 1991 m.fl.)

Min historieskrivning är av nödvändighet starkt nedkortad. I biker-kretsar divideras det fortfarande om hur det verkligen gick till i Hollister. Vittnen framträder med nya detaljer och hävdar nya "sanningar". De ursprungliga händelserna ter sig relativt oförargliga i backspegeln. Varför just Hollister? Svaret finns att söka i den ömsesidiga växelverkan som uppstod mellan marginaliserade motorcyklisters vådliga framfart, nyhetsmedias sensationsbehov, myndigheters fördömanden och filmindustrins romantisering. Men varken historia, legender eller medial uppmärksamhet ger ett fullständigt svar. Genomslagskraften blev så stor på grund av att dessa berättelser knyter an till centrala västerländska myter där individens frihet ställs mot samhällets begränsningar. I Nordamerika är en variant speciellt framträdande. Det är myten om hjälten som bryter upp från civilisationens orättvisor och förtryckande bojar och går sin egen väg. Beståndsdelar är ständiga uppbrott och mobilitet. Bikerfilmen kan ses som en variant av "vilda västernfilmen" där det genomgående temat handlar om individens frihet kontra samhällets krav på inordning. I den klassiska studien *Six Guns and Society: A Structural Study of the Western* visar Will Wright (1975) hur västernfilmerna befäster cen-

trala myter i det amerikanska samhället. Filmen använder ett historiskt sammanhang och broderar in det mytiska. Myten presenterar tidlösa bilder som är direkt igenkännbara, lättförstådda, konceptuellt djupa och socialt relevanta. Den reflekterar basala mänskliga angelägenheter i samhället och hjälper på så sätt individen att organisera och modellera erfarenheten. Myten är en narration vars struktur framträder i binära oppositioner som: insida/utsida, god/dålig, stark/svag och vildmark/civilisation. Denna polarisering åskådliggör också dialektiken mellan natur och kultur, vilket också är ett centralt tema i den antropologiska forskningen (Lévi-Strauss 1962, 1963, 1978).

Liksom filmen *The wild one* (1953) hade stor betydelse för den nordamerikanska bikerulturens utveckling så har bikerfilmer som t.ex. *Wild Angels* (1967) och *Easy Rider* (1969) haft en avgörande betydelse för framväxten av den svenska bikerulturen. Men det är samtidigt viktigt att betona att berättelser och myter omformas och att tolkningarna varierar beroende på tid och rum. Klubben jag träffat befinner sig i en helt annan samhällelig kontext än vad som var fallet för 1960- och 1970-talets mc-klubbar.

Skinnknuttarna

Lars Lagergren (1999) har i sin avhandling gjort en historisk resa i ”svensk motorcykelkultur”. I slutet av 1800-talet och tidigt 1900-tal var motorcykeln i första hand ett tidsfördriv för förmögna över- och medelklassmän. Dessa ”gentlemen” tog till sig motorcykeln som ett alternativ till ridhästen och motorsporten blev ett tillfälle att betona atletiska färdigheter. 1913 startades den första svenska motorcykelklubben (SMCK). Klubben hade en ”aristokratisk” stil och bestod till stor del av yngre affärsmän, tjänstemän, officerare och ingenjörer (se även Alexandersson 1998). Men redan på 1920-talet kom motorcykeln att populariseras. Motorcykelåkandet spred sig nedåt i befolkningslagren och kom alltmer att bli ett alternativ för arbetarklassen till den dyrare bilen. Det innebar samtidigt att motorcykeln blev ett transportredskap istället för redskap för sport och rekreation. Det mekaniska kunnandet och den farliga hanteringen av motorcykeln gjorde att motorcykelåkningen företrädesvis var ett manligt

privilegium. Redan år 1933, visar Lagergren (1999), dominerades motorcykelägandet i tre län till 95 procent av män från arbetarklass eller lägre medelklass. Vid andra världskrigets utbrott hade den borgerlige gentlemanen i stort sett försvunnit som motorcyklist och ersatts av män från de lägre klasserna. Motorcykeln var vid denna tidpunkt huvudsakligen ett forskaffningsmedel.

I slutet av 1940-talet uppstod ett nytt fenomen – skinnknuttarna. Denna ungdomskultur var ett resultat av att arbetarklassungdomar fick det bättre ekonomiskt och tillgång till mera fritid. Skinnknuttarna var från början ingen enhetlig beteckning utan kategorin kunde utgöras av var man som framförde en motorcykel. En dominerande stil började så småningom göra sig gällande med bullrande engelska motorcyklar, skinnkläder, vegamössor, scarf och grova stövlar. Motorcykeln blev allt mer ett maskulint attribut och mindre ett transportmedel. Kvinnans roll i sammanhanget var passagerarens och hon fick bära epitetet ”spätta”. Skinnknuttarna utmärkte sig mest genom trafikförseelser i form av vådlig framfart och buller. För att komma tillrätta med dessa problem inrättades på flera ställen i landet motorgårdar där knuttarna kunde hålla till. Det innebar att myndigheterna fick en viss kontroll över situationen, men den vådliga framfarten på vägar och gator kom att fortgå. Både polis och media hade en försonande inställning till ”knuttarna” och de kom därför aldrig att sammankopplas med asocialitet. Det tekniska och mekaniska kunnandet var en tillgång i den blomstrande svenska metallindustrin och därför inlemmades skinnknuttarna i kategorin ”vanliga hyggliga arbetare” (Lagergren 1996, 1998, 1999).

Chopperkulturen

Skinnknutte-kulturen förde en alltmer undanskymd tillvaro under 1960-talet, i skuggan av raggare, mods och hippies. Det kom att dröja ända fram till slutet av decenniet innan motorcyklismen åter prickar in sig på den ungdomskulturella kartan. Denna nya kategori av motorcyklister influerades av vindar från väst. Filmen *De vilda änglarna* (Wild Angels 1967) fick stor genomslagskraft och åtskilliga svenska ungdomar fascinerades av filmens motorcykelgäng och dess vilda

framfart. Bikern Erik Fredelius artikel *Amerikanska Hell's Angels-filmer och svenska motorcyklister* (1978) visar att filmerna slog igenom på bred front bland olika grupper av ungdomar. Till en början kopierades allt från tyska militärhjälm till ombyggda motorcyklar. Men de våldsamma attityderna och naziattiraljerna försvann relativt snart från arenan. Däremot fortsatte man att inspireras av de ombyggda motorcyklarna. 1969 dyker en annan film upp på duken som innebar det definitiva genombrottet för chopperkulturen, *Easy Rider* (1969). Filmen handlar om två hippies, spelade av Peter Fonda och Dennis Hopper, som gör en odysse över den amerikanska kontinenten på två ombyggda Harley-Davidson motorcyklar (HD). Drömmen om frihet förverkligas genom att de lämnar ett inrutat vardagsliv, beger sig ut på vägarna, ger sig hän och tar dagen som den kommer. Trots att drömmen om frihet krossas i slutet av filmen lämnar den ändå kvar en känsla av hopp. Den suggestiva filmmusiken och motorcyklarna är påtagliga "tids-dokument".

Easy Rider kom att innebära det definitiva genombrottet för "chopperkulturen" i Sverige.⁴ På motorgårdar, runtomkring i landet, kopierades minsta detalj på de amerikanska motorcyklarna. Efterhand började man "customisera", d.v.s. egenhändigt designa, "hojarna". Motorcykeln försågs med höga styren, specialsydd sadlar och bönpallar, många kromdetaljer och i vissa fall ny lackering. Det var fortfarande de engelska, och i viss mån de japanska, motorcyklarna som dominerade. Det fanns ett fåtal entusiaster och klubbar som via överskottslager skaffade skrotfärdiga Harley-Davidson motorcyklar som sedan renoverades. Chopperkulturen banade sedermera väg för det som idag benämns bikerkulturen (se Aronsson 1998).

Lagergren (1999) hävdar att de amerikanska mc-gängen redan på ett tidigt stadium var mer stigmatiserade än efterkrigstidens knuttar i Sverige. Det finns därför avgörande historiska skillnader mellan den svenska motorcyklismen och motsvarande nordamerikanska. Det går samtidigt inte att bortse från att motorkulturer generellt från begynnelsen haft starka kopplingar till drömmen om frihet, oberoende och

⁴ Chopperkulturen är en benämning på den kategori motorcyklister som bygger om och specialdesignar sina motorcyklar. Detta arbete består i att man 'chopprar' det vill säga tar bort allt överflödigt (eng chop=hugga bort) och designar motorcykeln personligt.

mobilitet. Och liksom amerikansk kultur kontinuerligt vävs samman med vår egen så har också den nordamerikanska bikerkulturen övertagits och omvandlats på ett sätt som gör att den under lång tid kunde betraktas som svensk (jfr O'Dell 1997). I slutet på 1980-talet börjar det som tidigare hört till filmens och tidskrifternas verklighet bli en svensk realitet. Allt fler klubbar blir rena Harley-klubbar. Stilenliga bikertatueringar blir allt vanligare. Och från flera mc-klubbar sker ett närmande och utbyte med utländska klubbar, framför allt med danska outlawklubbar. En mc-klubb som i USA växer sig stark under 1950- och 1960-talet får sina första medlemmar i Sverige, officiellt den 27 februari 1993. Dirty Dräggels från Malmö blir då fullvärdiga medlemmar i Hell's Angels. Därmed blir den internationella bikerkulturen en realitet i Sverige.

I Danmark hade detta skett tio år tidigare. Om man jämför motorcykelkulturen i Sverige och Danmark finns det emellertid avgörande skillnader. Sverige är ett avlångt land med stora avstånd. Motorcykeln har därför under delar av 1900-talet varit ett viktigt fortskaffningsmedel och Sverige har värnat om fordonens plats i samhället. Starka motorcykelorganisationer har tillvaratagit motorcyklister rättigheter och motorcykeln kan därför sägas vara väl förankrad i det svenska folkets vardag. Annorlunda har det sett ut i Danmark (Bay 1998). Där finns inte samma tradition av motorcyklism och kopplingen till industri och arbetarrörelse lyser med sin frånvaro. Däremot har mopeden (knallerten) varit viktig som fortskaffningsmedel i Danmark. I mitten på 1970-talet fanns det dubbelt så många mopeder per invånare i Danmark som i Sverige. Från början var mopeden en cykel med hjälpmotor och ett transportmedel i och mellan städerna. Men under 1960- och 1970-talet utgjorde den en motoriserad kultur med markörer som pekade mot ungdomlig frigörelse, mobilitet och kamratskap. Det danska samhällets reaktion på denna relativt oförargliga företeelse bidrog till att mopedisten diskriminerades och att grupper av ungdomar stigmatiserades och kriminaliserades. Joi Bay ser en klar linje från samhällets avståndstagande och hanterande av 1970-talets konflikter mellan olika mopedgäng, till 1980-talets fejder mellan motorcykelklubbar som Hell's Angels MC och Bull Shit MC, och till 1990-talets "krig" mellan Hell's Angels MC och Bandidos MC. Det har således i

Danmark tidigare funnits en djupare klyfta mellan å ena sidan samhället, representerat av myndigheterna, och å andra sidan bikerkulturen.

Även om det finns historiska skillnader mellan Nordamerika och Sverige respektive Danmark och Sverige är det mycket som talar för att marginaliseringen av bikers har ökat även i Sverige på senare år. En biker ger sin syn på problemet.

I begynnelsen var mc-klubbarna embryot till det som idag utvecklats till bikerklubbar. I slutet på 1960-talet och början av 1970-talet uppstod en mängd nya mc-klubbar. Hippie-eran hade börjat klinga av men från denna kultur avknoppades revolten och upproret mot konformitet, dvs. samhällets normalisering och likriktning samt människors fårscocksmentalitet. Mc-killarna blev en förbindande länk mellan hippie- och punkkulturen. Det gällde att chockera. Detta gjorde man genom att avskräcka, vara skitig och se motbjudande ut. Det gällde att vara allmänt bråkig, stökig och högljudd. Man drog runt på stan – långhåriga, störiga och fulla. Man körde städernas ”raggarrundor” på låg växel med öppna blås så att det ekade mellan husen. På så sätt markerades avståndet till medborgaren och samhället. Man ville inte bli som ”dem”, gamla, tråkiga och fast i smeten med villa, fru, Volvo, barn och sommarstuga. Det var ett frivilligt avståndstagande. Den andra orsaken är den totala utestängningen från samhället som bikern konfronteras med idag. Paradoxalt sker detta i en tid då bikers snyggat upp sin egen fasad och image. Bikers idag är hela och rena. De är varken skråniga och bråkiga och åker inte runt på stan och vrålkör. Borta är malteserkors och nazistsymboler. Istället för håliga, smutsiga blåjeans och jeansvästar går bikern klädd i snygga, svarta skinnkläder. Trots ett stilfullt yttre är utstötningmekanismerna från myndigheters sida starkare (samtal/biker).

Enligt denne bikers framställning börjar utanförskapet som en protest och ett avståndstagande mot samhällets konformism inom kulturen. Detta förstärks med åren av samhällets allt mindre tolerans och medföljande utestängning. Marginaliseringsprocessen blir på så sätt självförstärkande.

Lokal bikerhistoria

Den samtida bikerkulturens historia i Göteborg kan föras tillbaka till sent 1960- och tidigt 1970-tal. Då startade de första klubbarna med inriktning mot chopperkulturen. Flera av klubbarna startade som ”moppeklubbar” och blev sedan mc-klubbar och en del så småningom Harley-klubbar. Flera äldre bikers jag talat med hävdar att bikerkulturen i Sverige tog sin utgångspunkt i mopedåkandet och att steget till att börja köra motorcykel föll sig ganska naturligt för dem som odlat ett starkt mopedintresse.

Det började på det tidiga 70-talet med att man samlades i ’moppegång’. Man körde omkring på sina Zündapp och Puch Dakota. Oftast hade man ingenstans att vara utan man hängde runt. Samtidigt hade man behov av att vara någonstans och greja med mopederna. Man trimmade dem för att de skulle gå fortare. Ibland skrapade man av topplocket eller så bytte man kannor. Sedan blev det en 125-kubikare och därefter hojar som Triumph, Yamaha och Norton. De var på omkring 650 kubik. Det var knappast någon som hade HD på den tiden (intervju).

Allt var mycket enklare. Allt kom på rätt sätt från mopedåldern och framåt. Det växte fram. Man kan se en utveckling från 1950-talet och framåt. Knuttarna behövde någonstans att ta vägen. Man bildade föreningar och fick hjälp med klubbhus. Det var ganska okomplicerat. Ordföranden gick oftast med hela klubben (d.v.s. kassan) på fickan (intervju).

I artikeln ”Bågen, brännvin och brudar” kan man i Lektur (1970, nr 46) läsa om hur Hising Island Free MC klädde sig i läderjackor eller jeansjackor och klistrade fast klubbens märke på ryggen. Några hade nazihjälmarna och kedjor med krigsblem som utstyrsel, allt för att väcka uppseende. ”Det sticker i ögonen på ’Svensson’ och det är det som är meningen. Det är en protest mot alla veklingar som bor här i landet” säger en av medlemmarna från den tiden. I taket hänger den amerikanska sydstatsflaggan.

Det var mycket hakkors och amerikanska flaggan. Inte för vi gillade det. De fanns ingen medvetenhet kring det. Det var maffigt (intervju).

Under samma tidsperiod växte en ungdomligt präglad solidaritets- och vänsterrörelse fram. Relationerna mellan bikers och vänsterrörelsen var minst sagt frostiga. Det förekom bråk mellan vietnamdemonstranter och bikers vid ett flertal tillfällen. Omtalade och medialt uppmärksammade var ”knuttarnas” störande insatser i samband med Hagahusockupationen 1972.

Vi åkte ner för att slänga ut dem. Det var kanske inte så genomtänkt. Vi tyckte att det lika gärna kunde vara vi som fick en lokal. Det var det värsta polisen varit med om. Politiskt var det väl inget. Knuttarna var inte politiska på det sättet. Men vi gillade att bråka (intervju).

Under 1960-talet uppfattades knuttarna inte som något samhällsproblem. De var i det närmaste en etablerad om än speciell grupp i samhället. Det var raggarna som väckte uppmärksamhet med sin spritindränkta framfart, enligt en fältarbetare som var med på den tiden. I början på 1970-talet uppstod däremot en del bråk mellan de nystartade mc-klubbarna som träffades på Avenyn i Göteborg. Avenyn var den självklara samlingsplatsen. Allt eftersom problemen expanderade, började myndigheterna intressera sig för mc-ungdomen. Man ville få bort knuttarna från innerstan. Bo Brage, från fritidsförvaltningen, engagerade sig i ungdomarnas situation och lyckades via kontakter med kommunens fastighetsförvaltning ordna klubblokaler, ofta i form av obebyggda gårdar utanför Göteborg. Klubbarna bildade ideella föreningar och samarbetsorganet MC-sam startade. En annan eldsjäl, som nämns bland bikers, är Oskar Adamsson. I början av 1970-talet började han frivilligt engagera sig för ungdomarna i motorcykelklubbarna och deras situation.

Under senare delen av 1970-talet och 1980-talet var bikerklubbarnas relation till myndigheterna i huvudsak god. För det mesta lämnades klubbarna ifred. Polisen medverkade i fotbollsturneringar tillsammans med mc-klubbarna och kom ibland ut och fikade i klubbhusen.

Vi hade bättre kontakt med polisen förr i tiden. De kom ju och snackade och de gillade våra motorcyklar. De ville väl också kolla

läget. Vi hade roligt ihop. Det var bra poliser. Nu kommer de med beväpnade insatsstyrkor och neddragna masker (intervju).

1973 bildades MC-sam som kom att bli ett samarbetsorgan mellan stadens mc-klubbar med Fritidsförvaltningen som organisatör. Man arrangerade regelbundna möten där man diskuterade uppkomna problem. Kontroverser mellan klubbarna reddes ut. MC-sam ordnade också en del kurser med anknytning till klubbarnas verksamhet. Fritidsförvaltningen var behjälplig med att ordna beredskapsarbeten åt bikers som var arbetslösa. Flera av klubbhusen kunde restaureras med hjälp av arbetsmarknadsersättningar. Ett annat skäl till att samarbetet fungerade under så lång tid var att klubbarna kunde få bidrag från kommunen till verksamheten, så kallat aktivitets- eller lokalbidrag. 1995 upphörde bidragsverksamheten för vuxna och 1996 upphörde MC-sam.

Det har gått drygt trettio år sedan de första chopperklubbarna startade i Göteborg. Idag är flera av dessa klubbar fortfarande aktiva, medan de flesta medlemmarna från denna tid har bytts ut. De nya medlemmarna är mestadels måna om sina traditioner och talar varmt om sina klubbars historia. I klubbhusen ser man spår från svunna tider av i form av gamla emblem, souvenirer och presenter. I ett av de många klubbhusen hänger ett antal gamla jeansvästar med ryggmärken från andra klubbar. Vid förfrågan visar sig västarna vara ”presenter”. I Västsverige har det varit sällsynt att man förnedrade andra klubbars medlemmar genom att tilltvinga sig deras västar som troféer. Det kunde däremot hända, inom klubben, att man tvingade någon att ta av sig ryggvästen om personen inte levde upp till förväntningarna som ställdes eller om han skämde ut sig.

På den tiden gjorde vi våra emblem själva. Vi hade en påse med mallar och skinn som vi sedan klippte ut och sydde på. Oftast var det på avklippta jeansjackor. Man fick heller inte som idag bära några som helst märken på västen innan man var medlem. Man var provmedlem tills man var accepterad. Då fick man sin väst med märken på. Förr fanns bara ordföranden, inga andra funktioner. Flera klubbar har kvar ordförandeskapet än idag. Det fanns heller inga supportermärken. Det tillkom bara för att man skulle kunna skilja ut vilka som inte var medlemmar om något hade hänt. Förr så sålde man en tröja

med märken för att få in lite pengar. Men det kunde lätt bli fel om den personen gjorde något dumt med klubbens märken på sig. Nu står det support med stora bokstäver för att ingen skall ta miste (intervju).

1996 startade GBK, Göteborgs Biker Kultur. Det är en sammanslutning där ett tiotal av stadens klubbar träffas och diskuterar samverkan och bidrar med information till klubbarna. GBK kan ses som en fortsättning på MC-sam bortsett från att det inte finns någon inblandning från kommunen. GBK har kommit att bli betydelsefull för registrering av nya klubbar, utvecklandet av inträdesregler, verksamhetsföreskrifter, lösandet av konflikter samt förhindrandet av ryktesspridning. Representanter för de olika klubbarna träffas cirka en gång i månaden. GBK är också ett led i den ”inomkulturella” sanering som blivit mer markant under senare år, där man har satt upp regler för bikerklubbarnas verksamhet.

Tidigare kunde två, tre kompisar som hade ett garage starta en mc-klubb. De hittade på ett namn och en logo och bjöd in vänner och bekanta till en fest och därmed utgjorde de en mc-klubb. Det hände att ”fel” personer skaffade sig ryggmärken, hängde på sig västarna och gick ut på stadens gator och ställde till bråk. Detta fick andra bikers lida för i form av dålig publicitet och utestängningar från vissa restauranger. En annan orsak till reglementena var att mc-klubbarna tenderade att växa och det blev omöjligt att ta ansvar och hålla reda på alla medlemmar. Ett par av de lokala klubbarna hade mellan 50-100 medlemmar. En tredje anledning kan vara att man inom de egna leden kunde se tendenser till att nya grupper inte lät motorcykeln stå i centrum. Med tiden har ryggmärkesvästen kommit att få en symbolisk laddning som innebär att innehavet av väst med ryggmärke kan användas för att skaffa sig oförtjänta fördelar, t.ex. i krogvärlden.

Kulturen har också kommit att påverkas från oväntat håll. Tillströmningen av nya bikers sker inte längre enbart ”underifrån”. Många nya bikers är medelålders välbärgade män och i viss mån kvinnor som köper sig en HD och går med i H.O.G.⁵ Harley Owner

⁵ H.O.G., Harley Owner Group, bildades 1983 av Harley-Davidson Motor Company i Milwaukee, USA. Idén var att skapa lojalitet och stärka banden mellan fabriken, återförsäljarna och kunderna. H.O.G. har (2004) 700 000 medlemmar över hela världen. I Sverige bildades första avdelningen 1999 i Jönköping och har efter

Group är en förening som sponsras av affärsidkarna för att binda kunderna till märket. En del av dem bryter sig sedan loss och startar en egen mc-klubb med målet att bli en del av bikerkulturen. För dem tenderar klubblivet och motorcykelåkandet att bli en livsstil. De flesta nöjer sig med att ha motorcykelåkandet som ett fritidsnöje. Den kategoriska breddningen medför å ena sidan en risk att det som varit specifikt för bikerkulturen tunnas ut. Å andra sidan kan breddningen medföra att utanförskapet begränsas.

I Göteborg startade Hising Island Free MC 1967. Det var den första klubben med ryggmärken i Göteborg. Flying Riders startade 1969. Mothers Freak MC (1971) var en av de första klubbarna i Göteborg som anammade den nya chopperstilen. Hawks MC och Gamlestadens MC etablerade sig något år senare. Andra klubbar från denna tid var Mandroms MC (1971), Kvillebäcken MC (1972), Lunden MC (1972) och Vikings (1973). Alla dessa klubbar finns kvar än idag 30 år senare, även om det funnits perioder då klubbverksamheten i något fall legat nere eller verksamheten haft en annan inriktning. Ett par har bytt namn, t.ex. Gamlestadens MC som sedan 1999 är en avdelning i Hell's Angels MC.

De flesta bikers jag talat med både från Göteborg och från andra delar av landet hävdar att samförståndsandan mellan klubbarna i Göteborg är unik. Det har länge funnits en utvecklad praxis för hur man tar itu med problem inom den lokala bikerkulturen. Klubbarna är utspridda över staden och dess omnejd och man har inte behövt trängas om utrymmet. Det finns en öppenhet och förmåga till kommunikation mellan klubbarna sedan många år. Man umgås över klubbgränserna.

Detta är en kortfattad historik om hur enskilda händelser förstoras upp och börjar växa. Resultatet ser vi idag i form av en global bikerrörelse. Detta är också en resumé av motorcykelns betydelse i Sverige under 1900-talet. Den globala och nationella historien sammanfaller i utvecklingen av den lokala bikermiljön. Några aspekter kan vara värda att betona i skärningspunkten mellan det

fem år 2800 medlemmar fördelade på 15 avdelningar. Genomsnittsåldern är 40 år och majoriteten har familj och högre utbildning.

globala och det lokala. Den globala rörelsen har fått ett allt starkare inflytande. Den amerikanska outlaw-bikeridealet är idag inte en filmisk influens utan en närvarande realitet. Värderingar, regler och attityder tenderar att alltmer sammanfalla med den amerikanska förlagan. Samtidigt blir det tydligt att svenska bikers är en produkt av "folkhemmet" där utanförskap aldrig definierats på samma sätt som i Nordamerika. Begreppet "outlaw" existerar inte med samma omedelbara associationer i Sverige.

I beskrivningen av den lokala bikerhistorien framträder svenska samförstånds lösningar i flera hänseenden.

- En organiserande fritidsförvaltning
- Engagerade eldsjälur
- Arbetsmarknadsstöd och lokalbidrag
- Föreningsverksamhet
- Upprättandet av samarbetsorgan
- Traditioner med koppling till verkstadsindustrin

Inom näringslivet – såväl som inom bikermiljön – har Sverige blivit en alltmer integrerad del av den globala världen. Samtidigt blir det aldrig entydigt. Lokala bikers bär med sig den lokala historien och kommer att tolka det internationella mönstret därefter.

En annan aspekt som framträder är kontrasten mellan fasthållande vid traditioner och reflexiv omvärldsorientering. Utifrån en samhällelig marginalposition har man skapat en koppling till historiskt utanförskap, representerat av outlaw. Det ligger därför nära till hands att se bikerkulturen som en regressiv bakåtsträvande rörelse, vilket flera forskare på området betonat (se Montgomery 1976; Watson 1980; Hopper & Moore 1983; Quinn 2001). Denna förståelse äger bara delvis giltighet och måste kompletteras. I bikerns strävan att knyta an till historisk mytologi om rebelliskt utanförskap finns möjligen en dröm om att träda ut ur samtiden. Men rent faktiskt utgör denna identifikation med "the outlaw" en utgångspunkt för att forma identitet, mening och sammanhang i den moderna värld som bikern tvingas att leva och verka i. Traditioner och historiska/mytologiska gestalter är föremål för *recycling*.

Historiskt ser vi hur uppkomsten till stor del är en produkt av reflexiva svar på myndigheters agerande och medial uppmärksamhet. Trots bibehållet och påtvingat utanförskap kan man fortfarande se en ”anpassning” till nya samhällsliga omständigheter. Inom bikermiljön finns en reflexivitet om hur bikern uppfattas i samhället. I flera hänseenden finns också en medvetenhet om hur den allmänna bilden av bikers kan användas.

I nästa del kommer vi att bekanta oss den aktuella bikerklubben som jag valt att kalla Vagabond MC. Namnet är uppdiktat och skall inte förväxlas med eventuella klubbar med samma namn.

Del IV: Vagabond MC

En bikerklubb blir till

Första mötet: En frostig januarikväll 1999

Vi hade stämt träff vid OK-tappen strax efter motorvägskorsningen. Jag kom dit i god tid och ställde min bil på parkeringen. Efter tio minuter dyker de andra upp i en gammal Renault. Vid ratten sitter Roger som jag känner sedan tidigare. Bredvid honom sitter en långhårig, något spenslig, kille som presenterar sig som Benny med ett illmarigt leende på läpparna. Jag kliver in i baksätet och vi åker iväg. En avvaktande och något spänd tystnad råder. Två mil utanför staden, vid motorvägen insprängt mellan påfarterna, ligger ett gammalt trähus. Det ser ut som huset Gud glömde när de moderna kommunikationslederna krävde sin tribut. En gång i tiden var det nog ett trivsamt ställe ute på landet, med ett vackert läge vid älven.

Neonbelysningen från den obemannade bensintappen på andra sidan vägen sprider ett rödgult sken, men för övrigt är det mörkt och ödsligt. När vi närmar oss huset passerar vi först en grind som signalerar: *Varning för hunden*. Vi kör in på gårdsplanen. Det är nattsvart runt omkring men vi letar oss fram till huvudbyggnaden och knackar på. Inget svar. Huset ser ut att vara folktomt. Efter en liten stund upptäcker vi aktivitet i ett angränsande förråd. En kort, men satt kille med kortklippt hår och ett bockskägg tittar ut med en ficklampa i handen. Med hes röst hälsar han oss välkomna och berättar samtidigt att en säkring har gått. Just nu är de utan elektricitet. Vi går in i uthuset. På bottenvåningen, som är omgjort till kombinerat garage/verkstad, står två 'chopprar', dvs. ombyggda motorcyklar. Vi kollar in hojarna och Berra, mannen med ficklampan, konstaterar att ursprunget till den ena är en Norton Commando. Den andra är en Triumph Bonneville. Det ser ut att vara en del arbete kvar innan de rullar på asfalt. Vi går sedan upp för den smala vindlande trappan. Där öppnar sig en nyligen renoverad vindsvåning. Det är litet, trångt och gemytligt. Ett snedtak begränsar och gör att du på sidorna slår huvudet i taket. Rakt fram skymtar baren med några höga barstolar. Till vänster står en soffgrupp med ett avlångt bord. Där sitter sex killar som ser ut att vara i 30-årsåldern. Konturer suddas ut och övergår i skuggor. Det vi ser framträder i flammorna av några stearinljus. Några av grabbarna sitter i bara t-shirts trots att

temperaturen nätt och jämnt når upp över nollstrecket. För mig är det idel nya ansikten; jag känner inte igen någon av dem. Mitt första intryck är att de flesta är storvuxna, endera med långt svallande hår utan skägg eller kort nästintill rakat hår med skägg. Några av dem exponerar också yrkesmässigt välgjorda tatueringar på sina bara armar.

Stämningen är till en början lite avvaktande, men med några ”hot shots” innanför västen kommer snacket ganska snart igång. Eftersom jag kör ber jag om en lättöl istället. De börjar dra allsköns historier om festliga eskapader, den ena värre än den andra. En anekdot handlar om en helkväll på en stripteaseklubb: *Grabbarna är fulla och provokativa och kvinnan på scenen dansar utmanande allt närmare en i gänget. Han berättar hur underbart det är när han får hela härligheten upp i ansiktet. En annan kommenterar genast: Det gick ju inte att skilja er åt. Du har ju lika mycket hår i ansiktet som hon hade mellan benen.* Historien slutar med ett allmänt gapflabb.

Efter en stund tar en av medlemmarna fram en väst med ryggmärke på och förevisar den. Det är en svart skinnväst, med märken i grönt, med svart text. Överst står klubbens namn, i mitten klubbmärket och nederst mc och hemort, expressivt och elegant. De berättar samtidigt att de tagit på sig västarna på nyårspartyt och att de fått besök av representanter från bikermiljön i Västsverige. Djungeltelegrafan hade varit effektiv och gjort gällande att ett gäng startat en ny klubb i regionen. Representanterna anmodade dem att genast ta av sig ryggmärkesvästarna eftersom de som klubb ännu inte var accepterade i sammanhanget. Motvilligt gick de med på de regler som gjordes gällande men vägrade att ta av sig västarna innevarande afton. Det blev en rimlig kompromiss och festen gick vidare.

Jag blev erbjuden att stanna kvar, men tackade vänligt men bestämt nej när mitt uppdrag var slutfört. På väg ut frågar en av de närvarande om jag lagt märke till deras totempåle? I ett hörn står ett meterlångt avsågat träd som med sina avskalade grenar bildar en skulptur. I toppklykan sitter en liten teddybjörn. Det är vår maskot, förklarar han med ett stort leende. Efter försäkringar om återseende far vi hemåt. I bilen är det mest Roger och Benny som snackar. Upprymd och med huvudet fullt av intryck sitter jag tyst. Jag försöker sortera och urskilja händelserna efter bästa förmåga.

Tillbaka på OK-tappen upptäcker jag, till min förvåning, att bagageluckan på min bil står på glänt och att framdörrarna är olåsta. Har någon varit inne i bilen medan jag varit borta? Jag kan efter en snabb genomgång konstatera att ingenting saknas.

Varför denna mörklägning, varning för hunden och en samling "vildvuxna" män i en frostig klubblokal? Varför var det så viktigt att få bära en väst med ett märke på ryggen? Och vad kom det sig att bilen stod öppen när jag kom tillbaka? Hade det varit inbrott eller hade jag bara glömt att låsa den? Det var en mystisk kväll. Tankarna irrade hit och dit och frågorna hopade sig. Förväntningar och fördomar skapade sina egna tankefigurer. Jag beslöt därför att skaffa mig mer kunskaper inom området (fältanteckningar).

Bekantskapen med Vagabond MC börjar med klubbens egen personligt färgade historia. Klubbmedlemmarna framträder med sina individuella berättelser. Men redan när jag träffar dem har dessa berättelser till stor del synkroniserats och tagit formen av en kollektiv berättelse om klubbens tillblivelse. Min roll blir att först fånga och teckna ned denna kollektiva berättelse, kryddad med individuella inslag. Min framställning handlar i detta inledningsskede om att beskriva och kommentera verksamheten i Vagabond MC. Detta görs dels via vardagsiakttagelser och dels via mer förtätade extraordinära händelser. Vid åtskilliga tillfällen då jag träffade klubben hände egentligen inte så värst mycket. Sådan är vardagen; en självklar förhandenvarande gemenskap. Den enklaste vardagen, det mest representativa för min tid i klubben är egentligen det svåraste att beskriva. "Veckomötet" och "garagesamvaron" ger en bild av denna vardag. Vissa andra stunder var tidsmässigt inte lika frekventa men visar hur tillvaron förtätades och fick en utvidgad betydelse. Tillvaron byggdes upp kring dessa intensifierade moment som laddades med spänning. "Festen", "hojracet" och "förlovningen" är beskrivande exempel på sådana stunder.

Vilka är medlemmarna?

Medlemmarna i Vagabond MC är alla runt 30 år när jag träffar dem åren 2000-2001. Från starten hade Vagabond MC åtta medlemmar. Två hoppar av på ett tidigt stadium. När jag började träffa gruppen på allvar fanns förutom de sex ursprungliga medlemmarna också två hang-arounds, varav en så småningom blev prospect. Under dessa två

år slutar ytterligare två av de ordinarie medlemmarna och tre nya personer tillkommer, först som hang-arounds och sedan som prospects. Runt klubben fanns även fruar, flickvänner samt ett koppel av vänner som ständigt var närvarande på de offentliga evenemangen.

Eftersom alla var runt 30 år stegade de, i sitt vuxenblivande tio år tidigare, rakt in i 1990-talets ekonomiska kris. I början av 1990-talet ökade arbetslösheten i Sverige dramatiskt; mellan tredje kvartalet 1991 och tredje kvartalet 1992 fördubblades arbetslösheten för alla åldersgrupper. Ungdomarna drabbades dock hårdast och 1994 var över 14 procent av kvinnorna och 18 procent av männen mellan 16-24 år öppet arbetslösa. Tolv procent var engagerade i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. För denna ålderskategori innebar det att ungdomstiden förlängdes och att inträdet i vuxenlivet försenades. Den ekonomiska situationen fick återverkningar på möjligheter till eget boende och allt fler ungdomar blev kvar hemma hos föräldrarna. De ungdomar som hade det svårast under perioden var de vars föräldrars socioekonomiska situation var mest utsatt beträffande utbildning, yrke och inkomster, men även civilstånd (Salonen 2000; Börjesson 2001; Gustavsson 2001). De flesta i Vagabond MC arbetade med tillfälliga jobb inom olika grenar av industriproduktionen och några var periodvis arbetslösa. Få har någon eftergymnasial utbildning. Boendesituationen dominerades av hyreslägenheter. En hade däremot på egen hand byggt ett hus i utkanten av staden. Även mera tillfälliga boenden förekom och klubben fungerade ibland som bostad. Även vad beträffar föräldrarna dominerade en traditionell arbetarbakgrund. Utan att gå in på enskildheter vill jag hävda att 1990-talets samhällsekonomiska bakslag satt sina spår hos klubbmedlemmarna. Uppvuxna i mindre välbeställda hem har flera av dem fått känna på arbetslöshetens och bostadsbristens våndor. Detta har fått till följd att studier och yrkeskarriär inte fått någon framskjuten plats i deras identitetsprojekt. I detta hänseende spelar klubben, klubblivet och vännerna en mera framträdande roll.

Hur klubben bildades

Nya projekt startar ibland med att någon uttalar en idé. Om denna idé svarar mot andras behov och uttalas vid rätt tillfälle, är det möjligt att den blir verklig och livskraftig. Så var fallet med Vagabond MC.

Någon gång under 1997 var Micke på besök hos en mc-klubb i en annan del av landet tillsammans med en kamrat. Micke är uppvuxen i dessa trakter och var redan som tonåring ofta på fester och besök hos klubben. Återseendet var hjärtligt och i gröngräset utanför ett tält satt några bikers och umgicks, däribland Micke. En av värdarna tyckte det skulle vara kul att kunna ha kontakt med någon västkustklubb och undrar om inte Micke tänkte gå med i någon. Micke som känner till ritualerna kring att bli medlem i en klubb ställde sig tveksam till att gå den långa vägen. ”Jag får väl starta en egen klubb i så fall”, svarade han. Hälften på allvar, hälften på lek, började de fantisera kring att bilda en ny klubb. Efter att cirklat runt kring ett antal namnförslag bestämde man sig för Vagabond MC.

”I maj 1998 bodde jag granne med Micke. En dag kom han och frågade mig om jag hade lust att vara med och starta en ny mc-klubb”, berättar Berra, en annan av de ursprungliga medlemmarna. Han hade familj och fullt upp och svarade därför blankt nej. Några månader senare sprack förhållandet och Berra flyttade till ett hus i utkanten av staden. Med flyttade också Micke och hans flickvän. I oktober 1998 togs frågan upp igen av Micke och han hade då förhört sig hos några andra kompisar som var intresserade. Denna gång var situationen annorlunda för Berra och han var med på noterna. Han frågade i sin tur några av sina kompisar som ställde upp. De var nu ett kamratgäng på åtta personer som bildat en mc-klubb.

Ett förråd gjordes i ordning till ett garage och en vind blev till en bar. Kenta som var arbetslös för tillfället berättar att han var en av dem som arbetade mest för att få i ordning förrådet till klubblokal. ”Vi fick röja rätt ordentligt för förrådet var belamrat med allt möjligt skräp”, berättar han. Att gå med i en mc-klubb passade som hand i handske för han hade nyss separerat från sin flickvän och hade ändå bestämt sig för att köpa motorcykel. Att kunna köra tillsammans lockade.

Bengan är barndomskamrat med Kenta och hade varit på fest ett par gånger hos Berra. Varje gång var det tjt om att starta en mc-klubb. ”Jag hade väl kört lite innan men det var inte min grej egentligen. Jag trodde mest att det var på skoj.” För Bengan var det ändå ett tillfälle att få nya kompisar och träffa nytt folk. För honom var klubben, till en början, något man kunde samlas kring för att dricka öl och ha roligt.

Jens var den av ursprungsmedlemmarna som minst hade anammat bikerstilen. Det var kamratskapet som höll honom kvar. Han var den glade estradören som tyckte om att uppträda i olika sammanhang. Jonas gick med Vagabond MC under våren efter en förfrågan på nyårsfesten. Jonas hade tidigare varit medlem i en numera nedlagd klubb. Han körde då en Honda ”enstånka”. Det var lite av ”kalleankaverksamhet” för ingen visste riktigt hur en klubb skulle skötas och klubben slutade existera efter några års verksamhet. Två av de övriga ursprungliga medlemmarna har jag endast träffat flyktigt. De slutade som tidigare nämnts innan jag anslöt mig till klubben.

I trakten där Micke kommer ifrån var allt mindre formellt. Micke minns att man skaffade sig västar och sydde på sina märken och därefter bjöd man in vänner och bekanta till fest och utlyste att man startat en mc-klubb. Det gjorde även medlemmarna i Vagabond MC. Några hade träffat GBK, *Göteborgs Biker Kultur*, och fått besked om vad som gällde. De tyckte att det verkade lite luddigt. På nyårsfesten 1998/99 hade de en privat fest och hängde på sig ryggmärkesvästarna. Ryktet spred sig och under festen dök det upp två representanter för de etablerade bikerklubbarna i Göteborg och uppmanade dem att ta av sig västarna. Det blev en hetsig diskussion om regler och Vagabond MC behöll sina västar på under kvällen men lovade att ta av dem igen nästa dag.

I februari blev klubbens medlemmar inbjudna till GBK. Ärendet gällde västpåtagning utan tillåtelse. De fick två alternativ: endera följer ni bikerreglerna eller ”så får ni stryk”. Det blev det första alternativet. De fick sedan besked om att för att överhuvudtaget få bära ryggmärken krävs det minst fem medlemmar och minst fem motorcyklar. När det var uppnått kunde de efter mötesbeslut få möjlighet att bära ”frontpatch”, klubbens märke på framsidan av

västen. Därefter väntade en provotid på ett par år då klubben fick chans att kvalificera sig som bikerklubb. Viktiga milstolpar på vägen var att skaffa klubbhus, vara ute och köra motorcykel, göra sig bekant med andra klubbar och ordna fester eller andra arrangemang. Efter provotiden var det upp till GBK om klubben skulle bli accepterad.

Inom klubben diskuterades reglerna fram och tillbaka. Hur skulle man göra? Flera tyckte att det verkade onödigt byråkratiskt och segdraget. Vilka var alternativen? De kunde naturligtvis vara en mc-klubb utan märken, men jämföras då med vilken förening som helst. Ett annat alternativ var att hänga på sig västarna med ryggmärken och strunta i reglerna. Risker är då stora att de andra klubbarna går samman och tvingar klubbmedlemmarna att ta av sig västarna under mer eller mindre hotfulla former. Tredje alternativet var att upplösa klubben. Den som vill köra motorcykel kan självklart göra det som individ eller söka anslutning till en annan klubb.

Mitt första möte med bikerklubben gav oförlömliga minnen. Klubbmedlemmarna motsvarade alla mina förväntningar om bikers. Jag visste på förhand att de var nystartade som klubb, men fick ändå intrycket av att de hade varit med i bikerssammanhang en längre tid. Bikeridentiteten tycktes vara entydig. I efterhand har jag förstått att deras bikererfarenheter i den fasen var begränsade. Alla var inte heller lika övertygade om att de skulle axla manteln som biker, men däremot överens om att göra något mer av sin vänskap. Någon kläckte idén om en bikerklubb och de andra hakade på utan att närmare fundera över innebörden. Det var ett sätt att träffas, ha roligt tillsammans och en bekräftelse på kamratskapet.

Man beslöt sig för att ge den egna klubben en chans och följa direktiven. Trots motvilja mot restriktioner ansåg de att GBK hade rätt i vissa avseenden. Någon gång i maj blir klubben tillfrågad varför de inte har sagt till om att de nu var fler än fem medlemmar och ägde fem motorcyklar. Det hade de inte tänkt på. Nu skaffade man raskt frontmärken till var och en och ett exemplar lämnades till GBK för granskning. Samtidigt åkte gänget iväg på sin första tur tillsammans för att hälsa på en annan klubb. Världklubben frågade direkt varför de inte har några märken som mc-klubb. Det var pinsamt och de visste inte vad de skulle svara. Under helgen fick de ett samtal från ordföranden i GBK som gratulerade dem och meddelade att de nu

kunde sätta på sig sina frontmärken. Märkena syddes fast på skinnvästarna och värdarna ställde till med fest.

Under hösten skaffade sig Vagabond MC en ny lokal som inreddes. Förrådet som tidigare nämnts var för litet för att kunna tjäna som lokal för större evenemang och sammankomster med de andra klubbarna. Lokalen gjordes i ordning under hösten. Ett idogt arbete lades ned på att rensa ut allt gammalt bråte, bygga en bar, måla väggar och möblera. Den nya klubblokalen klarar av fester för ca 100 personer. Den har däremot inget garage i direkt anslutning.

Att bli ryggmärkesklubb

I mars 2000 träffade jag Vagabond MC i deras nya lokal för att inleda min forskning. De var nu sex medlemmar. Två personer var på gång och hängde med som supporters för att snart ta sitt första steg in i klubben som hang-arounds. Jag sällade mig till supporterskaran. Under våren, sommaren och hösten fortsatte klubben att ställa i ordning klubbhuset, besöka andra klubbar och ordna egna pubkvällar. Alla medlemmarna hade nu motorcyklar även om dessa inte alltid var kördugliga. De hade också fått sina frontmärken och började bli allt mer bekanta i bikermiljön.

En bit in på hösten växte frustrationen sig allt starkare. Klubbmedlemmarna tyckte att de hade vad som behövdes för att bli en fullvärdig bikerklubb.

Den 29 maj hade vi haft våra frontmärken i ett år och vi tyckte att det var dags att få bära våra ryggmärken. Sedan dess har de förhalat det hela och kommit med kommentarer om att vi måste besöka de andra klubbarna mer. Vi tycker att vi har besökt alla klubbar där vi känner oss välkomna. Det borde vara tillräckligt. Jag tror det handlar om att de vill att vi skall visa respekt. Jag tycker att det bör vara ömsesidigt. Om någon visar mig respekt så visar jag respekt tillbaka (intervju).

Diskussioner fördes ständigt i klubben om varför de ej fick något besked om att få bära ryggmärken. De tog upp frågan med GBK men fick inga konkreta svar. Klubbmedlemmarna hade också varit inblandade i en del incidenter med andra klubbars medlemmar och tid

gick åt till att reda ut mellanhavanden. Det kunde handla om att någon klubbmedlem varit provocerande. Klagomål hade också uppstått kring att klubbmedlemmarna inte visat sig tillräckligt ofta på sammankomster och fester. Rykten uppstod att klubben inte skulle få några ryggmärken och således inte bli erkända. En klubb utan ryggmärken saknar status och det får till följd att ingen kommer på klubbens träffar. Andra kan behandla klubben mer eller mindre respektlöst.

Jag har nästan inte på mig västen längre. Det blir så konstigt när alla andra hela tiden frågar om ryggmärkena. Hade jag haft ryggmärke hade jag haft på mig västen dygnet runt, till och med sovit med den. Förra gången jag fyllde år bodde jag hos Berra. Jag var arbetslös och luspank. På bemarkelsedagen kom Berra och väckte mig och bad mig komma upp på övervåningen. Sömndrucken följde jag med. Till min stora förvåning stod alla klubbmedlemmarna där och gratulerade och gav mig ett paket. När jag öppnade var det en ny väst med ryggmärken på. Fan va glad jag blev. Ryggmärkena är viktiga för vår status. Det finns en äldre biker som kör HD som har visat intresse för att gå med. Men så länge vi inte är en ryggmärkesklubb är det inte intressant (intervju).

I citatet framtonar besvikelsen över att inte få bära ryggmärke. En biker förlorar i status så länge han är utan ryggmärke. Klubben har väntat på sina ryggmärken en längre tid och upplever att människor i miljön börjar se över axeln på dem. Samtidigt fick de stöd från många bikers att stå på sig och inte ge upp. Budskapen uppfattades som motstridiga. Men stödet fanns där också hela tiden. Åtskilliga gånger togs initiativ till att nonchalera reglerna och hänga på sig västarna, men förnuftet sa åt dem att vänta och se tiden an. Väntans tider bestod dels av en konsolidering av klubben internt och dels av förhandlingar, förväntningar och bakslag externt. I bikermiljön räknas man inte om man inte accepteras av de andra klubbarna.

Jag har tidigare beskrivit hur de västsvenska klubbarna på 1970-talet var löst sammansatta kompisgäng som efterhand började organisera sig. De bildade ekonomiska föreningar för att kunna hyra klubbhus. Därför har flera av de västsvenska klubbarna fortfarande kvar beteckningar som ordförande, sekreterare, kassör etc. De som är

delaktiga i klubben kallas medlemmar och de som aspirerar på medlemskap kallas provmedlemmar. På senare tid har de internationella (amerikanska) beteckningarna slagit igenom. Allt fler använder sig av de nya beteckningarna. Så även Vagabond MC. Medlemmarna började beteckna sig som "member". Två av medlemmarna utsågs till "president" respektive "vice president". Andra funktioner fanns i klubben men de var mera inofficiella som t.ex. kassör (treasurer) och sekreterare (secretary). Oberoende av titlar har varje medlem i en klubb i princip lika mycket att säga till om. Alla medlemmar är delaktiga i beslutsprocesserna och varje röst väger lika tungt. Frågor diskuteras tills alla är överens. Samtidigt krävs en hög involvering i varje aspekt av klubbens verksamhet och att alla tar sitt ansvar i den vardagliga skötseln.

Vagabond MC var vid mitt inträde i klubben en till antalet liten klubb. Den bestod av sex medlemmar. Vid denna tid fanns en person som visat intresse av att bli medlem i klubben. Han ville börja som "hang-around".

Efter en stund dyker Villy upp och ansluter sig till mötet. Han har klippt itu texten och emblemet på sitt supporterärke och sytt fast delarna för sig. Han får mycket beröm för elegansen i konststycket. Märket sitter snyggt och prydligt på den svarta skinnvästens högra sida. En scarf knuten runt huvudet förmedlar en bild av en sjörövare från barndomens äventyrsböcker. Tidigare på mötet har policyfrågor debatterats. Vicepresidenten klargör för den nytillkomne att det inte är något personligt men att han inte kan få bli hang-around innan de fått närmare besked om klubbens framtid. Villy accepterar motvilligt fortsatt supporterskap (fältanteckningar).

Som hang-around får personen möjlighet att följa med klubben på olika aktiviteter utan förbindelser. För klubbmedlemmarna är det viktigt att få reda på om det är en seriöst satsande person, om han passar in och om han kan tillföra något. Det är en möjlighet att utan förpliktelser se om personkemin stämmer. Mötet diskuterade länge hur man skulle göra i det nyss nämnda fallet. På grund av antalet medlemmar var det angeläget att utöka klubben. Samtidigt tyckte de flesta att det var oansvarigt att ansluta nya personer så länge klubbens ställning i bikermiljön var oklar. Man ville veta mera åt vilket håll det

lutade. Även om ställningen som hang-around inte förpliktigar blir varje felaktig satsning ett misslyckande.

Knappt ett år senare var klubbens ställning tydligare. Klubbmedlemmarna var mera medvetna om förutsättningarna. De valde därför att låta en ny person börja som hang-around. Den nytilkomne kände en av klubbmedlemmarna sedan tidigare och hade erfarenheter av bikermiljön. Han fann sin plats i klubben relativt snabbt och anpassningen gick smidigt. Efter ett halvår var klubben beredd att låta honom bli "prospect". Vägledningen sköttes inledningsvis av kollektivet. Efter hand tilldelades han en egen kontaktman.

Hierarki och funktioner tydliggörs när klubben utökas med hang-arounds och prospects. De nya måste veta vad som gäller och vem de skall vända sig till. En hang-around är i viss mån delaktig i verksamheten men åtnjuter inget ansvar. En prospect däremot tenderar att bli mer delaktig ju längre lärlingskapet framskrider och axlar efter hand större ansvar. Prospecttiden är en period där innehållet i bikerlivet testas och prövas. Samtidigt prövas aspiranten i att han måste visa vem han är, vad han duger till och om han är pålitlig. Skall klubben växa i betydelse är det viktigt att nya medlemmar blir en tillgång. Valet av "fel" medlem kan bli en belastning för klubben. Om personen skämmer ut sig, intrigerar eller på annat sätt ställer till det kan klubbens *anseende* skadas. Alla medlemmar måste därför vara överens för att en prospect så småningom skall antas som ny medlem. När han väl är medlem gäller "en för alla – alla för en". Personen är då delaktig på lika villkor. Det finns alltid en risk med att mindre etablerade klubbar skyndar på att utvidga medlemskapet för att växa. Det fungerar sällan då en klubb är beroende av sammanhållning och tillit.

I princip råder demokrati mellan medlemmarna och beslut fattas i konsensus. Det finns således ingen över- respektive underordning mellan medlemmarna. Däremot framträder hierarkin gentemot prospects och hang-arounds, i nämnd ordning. Prospects, eller provmedlemmar som de också kallas, befinner sig i en mellanställning och har också en medlande roll både uppåt och nedåt i hierarkin och gentemot omvärlden.

Runt klubben finns oftast vänner och bekanta som gärna besöker klubben. Dessa personer har inget intresse av att regelbundet ta del av

klubbens aktiviteter. Genom att köpa ett supportertermärke kan de visa sitt stöd och sin vänskap. Klubben kan samtidigt tjäna en slant på försäljningen av t-shirts med supportertermärke. Med ordet ”supporter” framgår det med all tydlighet att personen inte är delaktig i klubbens verksamhet. Klubben tar inget ansvar för supporterens förhållanden och supporterskapet utgör ingen del av klubbverksamheten. Anhöriga, supportere och gäster är utanför klubben och äger inget som helst inflytande. Min roll som forskare var unik. Trots att jag stod utanför klubben tenderade jag att ha en särställning vid sidan av hierarkin. Jag försökte hela tiden respektera klubbens organisation, men det hände att jag vid något tillfälle missbedömde min ställning.

Prospecten ville prata med mig. Det visade sig att jag hade avbrutit honom vid flera tillfällen. Andra hade påtalat det och undrat varför han tillät det. Han hade först inte brytt sig men eftersom det upprepats varnade han mig för att göra om det. Jag var själv inte medveten om det, men lovade att bättra mig (fältanteckningar).

Upprättandet av gränser är nödvändigt i alla sociala grupper och det gäller i hög grad för en bikerklubb. På grund av utsatthet är det av betydelse att veta vem som är delaktig och ansvarig. Därför måste nya medlemmar väljas och initieras med omsorg. För att gruppen, inom det större sammanhanget, skall växa i attraktionskraft måste den ha en tydlig profil. I kontakten med de andra klubbarna prövas gruppens styrka. Håller den måttet? Är det en klubb att räkna med? Är det en klubb man vill ha utbyte med? Här råder samma ömsesidiga granskningar som i det övriga samhället, men med andra måttstockar. Man vill inte veta av personer som sänker klubbens status. Det finns en parallellitet mellan en nystartad klubb och en prospects situation. Anpassningen till bikermiljöns kulturella koder är avgörande för övriga klubbars acceptans. Mellan de existerande klubbarna råder en balans. Hur kommer den nya klubben att formera sig och synkronisera relationerna till de andra? Vilka blir dess vänner? Vilka blir dess motståndare? Formering och omformerings. Vagabond MC:s väg var vindlande. Perioder av organisering och ordningsskapande byttes med mönsterbrott, två steg framåt och ett tillbaka. Till formen blev de med tiden allt mer en bikerklubb. Samtidigt fanns hela tiden en vägran att låta sig oreflekterat inordnas i en ny struktur.

Ledarskapet var inte någon framträdande fråga i klubben. Ofta är det omgivningen som vill ha svar på vem som är ledare. Frågan aktualiserades mestadels i kontakterna med de andra klubbarna. Vem skulle föra klubbens talan? Ledarskapet har i viss mån skiftat över tid beroende på konstellationen av medlemmar och klubbens utvecklingsfas. Som jag ser det är det ändå två personer, Micke och Berra, som framträtt som talesmän för klubben. Det var de två som mest aktivt drev projektet framåt. Posten som ledare, president eller ordförande, är inte növärdigtvis attraktiv. Rollen är mer ett språkrör i formella sammanhang. I en bikerklubb är makten beroende på delaktighet och direkt knuten till allas bidrag. Besluten tas i nära anslutning till åtgärden så att inga onödiga avstånd uppstår mellan beslut och beslutets genomförande. När man enats om ett beslut ser alla till att det fullföljs.

Inom klubben kunde man skönja några markerade processer. Klubben utvecklades alltmer från ett kamratgäng mot en bikerklubb. Det innebar att en struktur upprättades där ordning och ansvar alltmer prioriterades. Ansvar för pubkvällar, lagerhållning, städning och ekonomi delegerades. De skaffade sig rutiner på hur man skulle ta hand om presumtiva medlemmar och vem som skulle representera klubben utåt. Den första tiden saknades sådana rutiner. Den nystartade klubben hade sin charm i att de slog sig fria så fort ordningens bojar började skava. Sedan dess har perioder av kaos växlat med perioder av ordning. Över tid har utvecklingen gått mot mera ordning, trots att man ibland saknade ”det enkla”.

I oktober år 2000 kom tre representanter för GBK på besök. De hade haft möte med klubbarnas representanter och meningarna hade varit delade kring Vagabond MC:s inträde och rätt att få bära ryggmärken. Mötet hade då föreslagit att en annan klubb skulle ta på sig rollen som *fadderklubb*. Efter en genomgripande diskussion där gamla oförrätter klarades ut och där benämningen *fadderklubb* byttes ut mot *kontaktklubb* accepterades förslaget. Kontaktklubben blev ett stöd i den fortsatta utvecklingen och de kommande månaderna fram till beskedet om ryggmärken flöt fram. Kontaktklubben fanns hela tiden till hands med förklaringar och stöd och relationerna var öppna och otvungna. Klagomålen från de övriga klubbarna lyste under denna tid med sin frånvaro.

Tre månader senare dyker ett par representanter för GBK upp och tillkännager att Vagabond MC är accepterade som fullvärdig ryggmärkesklubb. Detta sker cirka två år efter den nyårsfest där de tillkännagivit att de bildat en bikerklubb. När jag kom in i lokalen fanns fortfarande representanterna kvar och runt bordet satt sex stolta medlemmar och en prospect. Klubbens medlemmar var accepterade i bikervärlden och fick från och med den tidpunkten bära skinnvästar med klubbens namn, logo och hemvist på ryggen.

Det som slog mig var den vid tillfället rådande blandningen av glädje och allvar. Att de var glada råder det ingen tvekan om. Men det var inte den hejdlösa skämtsamhet som brukade råda. Det var en mera dämpad glädje. Hela gruppen var samlad, i dubbel bemärkelse, och man började hämta fram märken och västar. Planeringen för själva invigningen, västfesten, var snart igång med bistånd från kontaktklubben. I stämningen fanns något av stundens allvar. Lärlingstiden var över. Nu var man en bikerklubb med ett visitkort på ryggen. Samtidigt med glädjen fanns också ett nytt tungt vägande ansvar. Vad klubbmedlemmarna från och med den stunden företar sig står deras identitet skriven på ryggen.

Att bära ryggmärken blev direkt en skillnad, en avgörande skillnad. Första gången en av medlemmarna och jag var inne i staden blev mottagandet och igenkännandet annorlunda. Rockvaktmästarna hälsades oss välkomna och gratulerade min kompanjon. Vi behövde inte betala garderobsavgift. Personer vi aldrig sett tidigare kom och ville bli bekanta. En gratis öl och snabb betjäning i baren välkomnades vi med. Unga flickor kom fram och flörtade. Frestelsen kan vara stor att utnyttja fördelarna. Bikerklubbarna är medvetna om detta förhållande och försöker stävja missbruk av eventuella fördelar. Att bära ryggmärkesväst är, som med uniformer, förknippat med ansvar. Där fanns också en antydning hos vissa personer, som inte var bikers, att vilja utmana ryggmärkesbäraren och ställa till bråk. En biker som burit ryggmärke i många år berättar om negativa reaktioner från allmänheten.

Personers uppförande gentemot västbärare kan hänföras till tre klart urskiljbara kategorier: personer som "köpt" hela massmedias och polisens bild av "kriminella" bikers. Dessa personer vill inte ha

någoting med bikers att göra. Sedan finns den fjäskande (män), den flörtande (kvinnor) och den utmanande typen. Den tredje kategorin blir, om han inte har kompisar som drar iväg med honom när de ser vart det barkar hän, hela tiden allt mer oförsämmd och aggressiv. Bikern, som inte vill ha bråk och därmed förstärka kårens dåliga rykte, låtsas inte höra provokationerna. Han blir tvungen att svälja en hel del. Till slut blir tillmälena så grova att han, för att inte tappa ansiktet och förlora sin heder inför alla närvarande, tvingas till handling. Bikern slår ned den oförsämde, med ett, högst två slag. Den oförsämde är i regel så pass påverkad, annars hade han inte haft mod att bära sig så dumt åt, att ett regelrätt slagsmål nästan aldrig äger rum. Bråket får till följd att kategori 1 nu får vatten på sin kvarn. Han/hon har nu skådat med egna ögon vilket odjur bikern är och kommer att vidarebefordra sin ögonvittnesskildring till så många som möjligt. Händelserna som föregick slagsmålet bortser man helt ifrån. Däremot kategori 2, tjejerna, flörtar nu ännu öppnare. De har fått vittring på bytet och ringar in det medan rovdjurstånderna glimmar. Kategori 2, killarna, som ser tjejernas lystna blickar, är fulla av beundran och vill betyga sin vänskap och aktning. Det uttrycks genom ryggdunkar, inställsamma flin och en aldrig upphörande svada om de få detaljerna från bataljen. Efter fem minuter har bikern fått nog. Han flyttar på sig och försöker undslippa "plåstret". Förgäves, han följer efter. Efter ytterligare en stund måste bikern säga ifrån: "Nu vill jag vara ifred". Förhoppningsvis lomar då personen slokört iväg. Alternativt fortsätter hans "annoying behavior" tills ett nytt bråk inte går att undvika. Kategori 1 får nytt vatten på sin kvarn och hela proceduren upprepas. Det hela blir ett kretslopp där reaktionerna från alla inblandade parter förstärks. Tyvärr är detta en vanlig händelseutveckling en helt vanlig kväll på krogen för en biker (intervju/biker).

Bikern i exemplet gör gällande att det ofta finns en orsaksförklaring, som inte beaktas, till att bikern blir tvungen att avreagera sig. Det som i efterhand kommer till allmänhetens kännedom är bikerns reaktion, som förstoras upp, inte orsaken. Kanske skulle man också kunna se det som ett samspel där bikerns profilering verkar provocerande på vissa personer i omgivningen som i sin tur bidrar till bikerns beredskap att försvara sig.

Allt sedan mitt första möte med Vagabond MC har västarna med ryggmärken varit i fokus i klubbens liv. Från början var det ett mål i

fjärran som hägrade. De visste vad det innebar att gå på bikerfest och se alla sammansvetsade klubbar som visade sin tillhörighet med sina emblem. Klubbarna bekräftade sitt kamratskap genom att bära samma symboler och behövde därför inte presentera sig. Acceptansen var kopplad till bärandet av ryggmärken.

Vid mitt första möte förevisades västarna med den egenhändigt konstruerade ryggtavlan. Det handlade då om kompisarna som ville göra något mer av sitt kamratskap. Ryggmärket stod som symbol för detta band. Klubbnamnet, märkets formation och färger hade de tillsammans valt med omsorg. Stoltheten och viljan att höra ihop hängde samman med ryggmärkets tillkomst och historia. Lika uppenbar var besvikelsen över att behöva hänga av sig västarna, att inte tillåtas bära dem, liksom frustrationen över att andra intervenerade.

Ryggmärket sitter på baksidan av bikerns väst och bildar en cirkel av stiliserade banér. Den översta bågen består av klubbens namn, den nedersta av hemort eller hemland och i mitten finns klubbens emblem eller logo. Snett ned till höger om emblemet finns bokstäverna "MC" som betyder motorcykelklubb. Ryggmärkets format är speciellt utmärkande för mc-klubbar och varje klubb har sitt specifika innehåll vad gäller tecken och färger. I valet av emblem, namn och färger är det viktigt att ryggmärket inte kan förväxlas med andra klubbars. Jag återkommer till detta i del V.

Ryggmärken har använts i över trettio års tid i Sverige. Förebilden har varit outlaw-klubbarna i USA. Däremot har bruket av märken tidigare varit oreglerat och i princip har vem som helst kunnat starta en bikerklubb med egenhändigt skapade ryggmärken. I takt med globaliseringen och de internationella klubbarnas intåg i Skandinavien har det skett en uppstramning. Att bära ryggmärke förpliktigar och betyder att man signalerar tillhörighet i en kulturkrets där vissa regler är gällande. Vem som helst kan inte längre ha på sig en ryggmärkesväst utan måste beakta andra klubbars samtycke. Det gäller såväl val av namn, färger, märke som hemvist.

Flertalet av bikerklubbarna i Västsverige har gamla anor och deltagarna känner varandra väl. Det innebär att för att fungera som klubb i miljön behöver man bli bekant med de andra klubbarnas medlemmar och ta del av de olika sammanhang som utgör kulturen. Samarbetsorgan har funnits länge i Västsverige, men den prövning

som numera görs av nya klubbar, däribland Vagabond MC, följer principer som numera benämns *Sverigemodellen*.⁶

Klubblokalen

I kväll är det fest på klubben. Klockan är sex på kvällen och jag är på väg dit för att vara med om förberedelserna. Jag hinner precis med bussen. Att åka till klubben är som att förflytta sig mellan två världar, den sovande förstaden och det förslummade industriområdet.

Det är lite folk på bussen så här dags och jag närmar mig hållplatsen för avstigning. På vänster sida om motorvägen ser jag en söndersprängd bergknalle där funkishusen från fyrtioalet tornar upp sig. Det är ett lugnt och fridfullt område, där ut- och inflyttning är ovanligt. Trots närheten till motorvägen utstrålar området harmoni. Från detta område leder en gångbro tvärs över motorvägen och vidare över ett antal järnvägsspår mot ett gammalt industriområde. Jag stiger av bussen och tar gångbron över järnvägsspåren vidare in i industriområdet. Med jämna mellanrum far snälltågen förbi mot andra centralorter. Några järnvägsspår är uttjänta. I metallindustrins glansdagar har fraktgodstågen säkert utgjort ett viktigt komplement till andra kommunikationer. Nu har fraktgodstågen tystnat och de gamla spåren ligger lika öde som de tomter som övergivits efter byggnadsrivningar. Ödetomterna fungerar som alternativa parkeringsplatser. Det står ett enstaka lastbilssläp uppställt i ena hörnet och på andra sidan står några demolerade bilar. Gångbron över järnvägsspåren leder ned till den ena parkeringen. Efter parkeringen kommer jag till ett vägskäl där tre gator möts. I klykan finns ett fyrkantigt hus som ser ut som en stor trälåda. I bottenvåningen ut mot vägskälet finns en bilverkstad och en mindre skylt skvallrar om att det fortfarande är aktivitet innanför de stora träportarna. Utanför på en

⁶ Det är först på senare tid som nationsövergripande samarbetsorgan har uppstått. I led med detta har *Sverigemodellen* vuxit fram, där man centralt har gjort upp regler för vad som skall gälla för en bikerklubb. I modellen finns regler för bl.a. antalet medlemmar och motorcyklar i en klubb. Där finns riktlinjer för klubbhus. Man tar upp frågor om lämpliga klubbnamn. I ett råd tar man upp märkevister. Det kan gälla färger i ryggmärket. Även lämpliga symboler i märket tas upp till diskussion. Innan *Sverigemodellen* slog igenom gällde principen om självsanering. Det innebar att oseriösa klubbar nonchalerades. De fick inga inbjudningar och deras egna tillställningar bojkottades. Dessa klubbar dog oftast ut av sig själva.

asfalterad yta finns fem parkeringsplatser. En gammal rostig Volkswagen Passat står på tur för reparation. Runt hörnet finns en dörr i stål som ingen skulle lägga märke till om inte den färggranna neonskylten ovanför skvallrat om att det är en ingång till en mc-klubb.

En garderob har iordninggjorts i all hast för kvällens evenemang. Den utgörs av sidoutrymmet bredvid trappan, direkt innanför porten. Jag stegar upp för den svängda trappan till själva lokalen. Väggarna i trappan skulle behöva färg och det ser ruffigt ut. För att förbättra intrycket har man hängt upp en svart t-shirt med namnet på ett black metal-band. Väl uppe på andra våningen där klubbens utrymmen tar vid kommer man in i en skumt upplyst hall där man ställt en soffa för mer intima samtal. Till höger finns två låsta dörrar, det ena är ett privat krypin och används tillfälligt av en av medlemmarna som bostad. När det är fest händer det att kärlekshungrande par tar sin tillflykt dit. Det andra rummet är replokal för det tidigare nämnda bandet. Till vänster leder en smal gång till två toaletter och ett förråd. Renoveringen har ännu inte nått till de yttre regionerna och det hela ger intryck av en övergiven barack.

Det finns ingen större anledning att bli kvar i hallen utan jag träder in i lokalen som öppnar sig som en stor salong. Lokalen är ca 100 kvm och är med en avbalkning avdelad på två lika stora utrymmen, baren och salongen. Den senare får ikväll får tjäna som danslokal. Till vänster finns baren, hjärtat i klubbhuset, där en stor bardisk i svart höjer sig ca 1,20 m över golvet. På utsidan finns fem svarta barstolar strategiskt placerade. Innanför baren finns ett stort kylskåp fyllt med öl. Det finns också en anordning med en upp- och nervänd flaska som ger möjlighet till "hot shots". På disken finns en burk där man själv lämnar ett bidrag till drickat. Väggarna i baren är i orange och pryds av en svart hylla fylld med diverse souvenirer. Ovanför hyllan finns några små pubspeglar med reklam för öl och sprit och allra överst finns hyllningar och presenter från andra klubbar. I bardelen finns också ett biljardbord centralt placerat. Det går att spela biljard och samtidigt "tjöta" med dem i baren. Biljardbordet ringas in av två hörnsoffor mitt emot baren för den som vill koppla av eller snacka mer avskilt. Fönstren i bardelen är mörklagda med masonitskivor för att förhindra insyn. De vita fönsterkarmarna ser ut som stora tavelramar till bilder av kvinnor och stiliserade hojar. Innanför baren finns köket som kontrasterar i stil mot lokalen, enkelt och praktiskt, ingen mystik.

I salongen har utrymmet för dans gjort att utmed ena väggen står det tre bord och stolar och utmed andra väggen två soffor med bord. På kortsidan lyser klubbemblemet och inringas av en svensk flagga och en sydstatsflagga. Det går också bra att kasta pil utmed kortsidan på en piltavla längst ned i ena hörnet. Inte att förglömma finns ett par stora högtalare uppallade för att förgylla kvällen med musik. Ingen fest utan en förnämlig musikanläggning. Ett avsågat avbarkat träd står som en skulptur i andra hörnet. En liten teddybjörn sitter på en av dess grenar. Det är klubbens totempåle.

Baren är hjärtat i klubbhuset. Det är sällan några andra än medlemmar och provmedlemmar som får ha ansvar för baren. Det är där man möter alla gästerna. Baren är ansiktet utåt. Baren är ”helig” vad gäller vem som har tillträde, utsmyckning och placering. Däremot kan köket, innanför baren, som hör till de bakre regionerna se ut hur som helst. Att tänka i Goffmans termer *frontstage* och *backstage* är inte speciellt långsökt vad gäller baren och köket (Goffman 1974). I baren, vid biljardbordet och i salongen befinner man sig som på en scen och visar upp sig. Där råder det performativa, ibland gränsande till exhibitionism. Man syns och förväntas uppträda i linje med vad sammanhanget kräver. Man håller stilen. Däremot kan man dra sig tillbaka och slappna av i soffan. Där är man inte i blickfånget och får vara ifred. Soffan är förtrolig. Det är där man kopplar av och småpratar. Soffan, eller sofforna, mitt emot baren är liksom köket *backstage*.

Det finns få utrymmen i det nutida samhället som är så maskulint präglade som en bikerklubb. Hela klubbhuset, lokalen, är egenhändigt byggd och inredd av dess manliga medlemmar. Klubblokals utsmyckning är inget hastverk utan väl planerat och genomtänkt. Det skall vara robust och funktionellt. Samtidigt finns en riklig utsmyckning med symboler som betonar traditionellt manliga dygder. Klubben odlar männens gemenskap. Utformningen präglas till stor del också av den arbetarbakgrund som medlemmarna bär med sig. De fortsätter att befolka och kultivera industrins tidigare bebyggelser och platser. Traditionell arbetar maskulinitet prisas och blir en måttstock för umgänge och framträdelseformer.

Festen kan börja

I den i hast förfärdigade garderoben står Jens, som är prospect och Svenne, som är supporter och tar emot ytterkläder.

- Det är gott att se att ni är nyktra och ordentliga ikväll grabbar, öppnar jag upp med.
- Här är det ingen som är nykter, däremot skall du va det för du skall köra mig hem i natt, svarar Svenne.
- Glöm det, svarar jag.

Jens har som prospect ett reducerat klubbmärke. Det får bara stå MC Västerby på hans väst. Jens har egentligen varit med från starten men eftersom han inte ännu skaffat sig motorcykel får han inte bli medlem. Svenne har jacka och väst med supportermärken.

Åter uppe i lokalen befinner jag mig i samtal med en biker från en annan klubb. Jag frågar om de har några hojar till salu? Det har de inte för tillfället men ger mig samtidigt ett visitkort till deras website där de ibland har motorcyklar och delar till försäljning. Själv håller han på att finslipa sin "Traja". Han föredrar Triumph framför HD som annars är vanligast. Speciellt förtjust är han i Triumphmärket, det har stil och elegans. Han ger också tips om den nya Trajan som fått goda recensioner i motortidningarna. Den nya Trajan är en modern kopia av 60-talsmotorcykeln med samma namn d.v.s. en "retrohoj". En annan biker blandar sig i snacket som fortsätter en stund om Harleys, Trajor och riskokare.

En halvtimme senare är de flesta av Västsveriges bikerklubbar representerade. Alla nio klubbarna som är medlemmar av GBK, Göteborgs Biker Kultur, är där, en del nästan mangrant, andra med några företrädare. Dessutom är en motorklubb, ett par andra etablerade mc-klubbar samt även två kvinnliga motorcykelklubbar representerade. Där finns ytterligare mc-folk med eller utan klubbtilhörighet med på festen. Sammanlagt är uppemot 100 bikers från Västsverige samlade. Stämningen har tätat i lokalen och det är fullt med folk samlade. En del hänger i baren, andra sitter utmed väggarna och själv, liksom de flesta, går jag omkring sällar mig till olika grupper, snackar lite och går vidare. I finare sammanhang brukar man väl använda ordet "mingla". Det var mycket riktigt någon som på skämt sa: "Jag tror jag minglar lite grann."

Jag vet inte riktigt vad jag förväntade mig av kvällen. Det hade funnits farhågor om att det med så många bikers samlade lätt skulle kunna uppstå hotfulla situationer och bråk. Konflikter lyser helt med sin frånvaro. Stämningen är uppsluppen och trevlig. Överallt samlas klickar som pratar och skrattar, i viss mån klubbvis men också över klubbgränserna. Hierarkin finns där, men tar sig oftast uttryck i subtila markeringar. Man ser många hjärtliga återföreningar och möten. Det var någon jag pratade med som betonade att denna vänskap är unik för Västsverige. Det finns numera ingen fiendskap mellan klubbarna. Man är kompisar och hjälper varandra när så behövs och man är välkommen att hälsa på i klubbhusen. Annat lär det ha varit på 1970-talet, berättar samma person, då samlades grupperna nere på Avenyn och det uppstod ofta slagsmål. Då var det mer eller mindre öppen fiendskap mellan klubbarna. När så småningom klubbarna började få egna klubbhus upphörde fiendskapen. Man behövde inte slåss om samma utrymme.

I samma veva kommer Micke och berättar att dagens fest är historisk. Någon har berättat för honom att det är 10 år sedan någon klubb accepterades som ryggmärkesklubb i trakten. Vi funderar lite över vilken klubb det kan ha varit men kommer inte fram till någon lösning. De flesta klubbarna är från början på 70-talet och det är inte så många andra klubbar som har överlevt. Det uppstår nya klubbar men de överlever inte så länge i konkurrensen att de hinner få ryggmärken.

Två prospects i Husar MC har under dagen blivit antagna som medlemmar. Jag frågar en av medlemmarna om hur lång prospecttiden är hos dem. I de här två fallen handlar det om ett år, men det är olika. Det kan skilja från ett år upp till tre år. Jag frågar också om det är John som är president. Han bekräftar det men tillägger att de egentligen inte har någon president utan att John är ordförande, som i vilken annan förening som helst. De amerikanska beteckningarna har inte slagit igenom fullt ut och flera klubbar jag snackat med behåller de svenska beteckningarna.

En annan biker berättar att bikerfester skiljer sig från andra motorklubbefester genom att man inte går och stöter på en tjej som är tillsammans med någon annan. Då kan du räkna med att få en smäll på käften. Det är inte vanligt förekommande att man slåss på fester. Men om någon blir trampad på tårna så handlar det om att resolut markera en gräns och det sker ofta fysiskt, och föregås av en varning. Har budskapet gått fram fortsätter allt som vanligt, oförrätten är glömd och det är ”utagerat”. Reglerna är tydliga och klara på denna

punkt och det är därför relativt tryggt att bevista bikerfester, om man inte går över gränsen.

Under kvällens gång har Berra, som representant för Vagabond MC, fått ta emot uppvaktningar och presenter från de andra klubbarna. Presenterna står nu uppradade på biljardbordet. Där står en bronsstatyett, ett ölstop i smide, en tavla i trä med ett bikermotiv samt flera mindre tavlor med lyckönskningar från de gästande klubbarna. "Congratulations to your colors", klubbens namn, datum och underskrift tycks vara traditionsenligt. En klubb som råkade få en sen inbjudan har tagit med sig en back öl och ett gratulationskort. Någon klubb har glömt att ta med present, och en av medlemmarna lovar, att ta med en nästa gång de träffas.

Bikern vid min sida har en tom ölburk och jag tar min sista klunk på min egen öl. Jag frågar om han vill ha en till och han tackar ja. Jag hämtar två öl åt oss men märker inte att han lägger pengar för båda ölen i vår stödburk. Jag insisterar på att han tar tillbaka pengarna och att jag får bjuda på ölen, men han vägrar. "Vi i Tordön MC äter och tar *en* öl resten betalar vi för. Vi vet vad kalaset kostar för en nystartad arrangörsklubb. Av princip vill vi därför lämna vårt bidrag. Det gör alla i vår klubb. Ta pengarna och använd dem till klubben och klubblokalen, det stöttar vi mer än gärna." Vi snackar vidare om bikermiljön där samme person tycker att det blivit alltmer amerikaniserat de senaste åren. Jag hävdar att inspirationen från USA funnits med ända sedan 1970-talet. Det var då man började rita figurer bakpå jeansjackorna och höja styrena på mopparna efter filmer som *De vilda änglarna* och *Easy rider*. Han håller med om det men hävdar att det bara var en grej som man gjorde men att den amerikanska verkligheten var fjärran. Man kunde på den tiden gå in i vilken prylbutik som helst och köpa Hell's Angels märken och sedan klistra på. Idag är det otänkbart.

Plötsligt stoppar musiken. Trots mycket sorl blir det obehagligt tyst och det uppstår ett vakuum. Vad har hänt? Några rusar till för att undersöka högtalarna. De som nyss har dansat blir tvungna att snopet lämna dansgolvet. Andra fortsätter sina samtal till synes oberörda. Allt blir med ens naket och varje samtal tycks eka mellan väggarna. "When the music's over, turn out the light". The Doors ödesmättade sång tonar fram i mitt huvud. Är festen slut? Utan musik och ljudkulisser blir allt för tydligt, magin är som bortblåst och vardagen träder in. Musikanläggningar av god kvalitet eller ett liveband är ett måste på en sån här fest. Några självutnämnda tekniska genier kopplar om sladdar, knappar på förstärkare och slutligen blir de

tvungna att bära in nya högtalare. Den avancerade anläggningen har överbelastats och bashögtalarna har spruckit. Efter en kvart har musiken kommit igång igen men med ett par enklare högtalare. Till en början märker man skillnaden, ljudet är inte lika kompakt. Under tiden har några grupper passat på att bryta upp och drar vidare, antagligen ned till nattklubbarna i stan. De flesta blir kvar och efter en stund tänker man inte längre på den sämre ljudkvalitén.

Festen fortsätter. Flera bikerklubbar har lämnat lokalen, men det dyker hela tiden upp nya gäster, antagligen personer som fått nys om festen på krogarna. Det är mestadels kvinnor. De nya gästerna är mer dansanta och dansgolvet fylls. Två något berusade bikers kör en show för publiken. Den ene har tagit av sig på överkroppen och exponerar en stor ölmage och diverse tatueringar. För att ytterligare fria till publiken drar han plötsligt ner byxorna och visar häcken. Den andre har tagit fram ett risknippe och låtsas piska honom, allt för att roa publiken. Publiken är vid det här laget blasé och ger ingen respons.

Några timmar senare står Tore beredd, att tillsammans med två trötta tjejer, åka hem. Jag ber att få åka med. Tore kör hem mig i sin Volvo och jag ger honom en hundring för besväret. Home again, naturally, klockan 4.10.

Om du visar respekt mot värdarna och de andra gästerna råkar du sällan ut för otrevligheter på bikerfester. De flesta känner varandra och dricker öl, dansar, spelar biljard och snackar hela natten lång. Värdarna kan sällan gå till sängs innan nästa dags morgon ljusnat. Det dricks en hel del men du ser sällan någon som raglar omkring. Det är en jämn tillförsel som gör att berusningen hålls på en viss nivå. Bruket av narkotika, generellt, har jag svårt att uttala mig om. Det varierar troligtvis mellan både klubbar och individer. Det är absolut inget som man skyltar med eller vill skall förknippas med vare sig klubben eller festen. I Vagabond MC användes, mig veterligt, ingen narkotika.

Det som förvånar är den nästintill borgerliga samvaron i exemplet ovan. Festen följer sina ritualer med hälsningar, småprat och presenter. Det är en harmonisk och trivsamtillställning. Den inledande spänningen hos värdklubben vittnar samtidigt om att harmonin lätt kan brytas och vändas i sin motsats. På bikerfester råder en balanserad jämvikt som de flesta vårdar i vetskap om att ett utbrott lätt kan gå överstyr och tillintetgöra harmonin. Men så länge alla är

införstådda med vilka regler som gäller behöver detta inte hända. Mera utlevande, hedonistiska inslag, lyser vid detta tillfälle med sin frånvaro. Det beror troligtvis på att alla närvarande ser seriöst på en västpåtagningsfest och vill hedra värdklubben genom att representera sin klubb föredömligt.

Motorcykeln i garaget

Motorcykelkörning är högtidsstunder då vinterns långa väntan och den renoverade hojens förbannelser skall lösas in i den optimala upplevelsen. Genom att köpa nya stilfulla motorcyklar kan man komma förbi mekandets snärjiga problem och endast njuta av landsvägskörningen. För många bikers är det besväret att reparera som är mödan värt. Det innebär att man hellre kör sin på egen hand utformade motorcykel, än att köpa sig fri från besväret att laga och bygga. Detta även om körningen bara blir ett begränsat antal mil per år.

Det är onsdag kväll och grabbarna är samlade i garaget för att fixa till hojarna inför helgen. När jag kommer dit möter jag Kenta som är ute och provar sin Harley 72:a. Han stannar till och hejar och gör mig uppmärksam på det råa ljudet från motorn. "Så här ska det låta." Jag låter det passera och kollar in hojen. Det är en ombyggd XLH 1000 kubikare, även kallad järnhäst. Allt "onödigt bjäfs" är bortplockat och kvar är i stort sett ram, motor, hjul och en liten sittdyna, cirka 50 cm över marken. Några blinkers existerar inte och jag tar upp saken med Kenta. Han hävdar att det inte är obligatoriskt eftersom hojen är klassad som veteranmotorcykel. Kenta kör iväg och det både dånar och smäller. Motorn är inte i harmoni.

Jag går mot garageporten då Ronny kommer utfarande och gapar till Kenta något som jag inte uppfattar. Ronny är exalterad. När han gapat färdigt får han syn på mig och hälsar. "Kenta tror att det bara är att tuta och köra." Han gör mig samtidigt uppmärksam på att Kentas maskin läcker och att det är oljespill på marken. Utifrån svarta droppar kan man följa framfarten.

Inne i garaget är Bengan och en kompis i arbete med att fixa bakbromsarna till Bengans trike. Det syns på Bengan att han är frustrerad, han rör inte en min. Han vill ut och köra men har i ett par

månaders tid varit fullt upptagen med att få ordning på triken. Han har ständiga problem med att få den genom byggbesiktningen. Det största problemet är att framgaffeln inte svarar upp ordentligt när han bromsar. Den har en tendens till att studsa när han bromsar i 60-70 kilometers fart. Han har provat med olika gafflar men det har inte hjälpt. Nu kan det emellertid vara så att Bengan kanske blir tvungen att svetsa om ramen för att få den i en bättre vinkel i förhållande till gaffeln. Han har också satt på en extra skivbroms där fram för att klara påfrestningarna och för tillfället trimmas bakbromsarna. Det går inte att snacka med Bengan. Han bara ”muttrar”.

Vid sidan om står Tore avslappnad och småler. Jag frågar honom var han har hojen och han svarar att bakljuset la av tidigare idag så han tog bilen. ”Skall du köra på lördag?”, frågar jag. ”Självklart, lyset kommer att vara fixat innan dess.”

Vid arbetsbänken på andra sidan står Micke och Benny koncentrerat inbegripna med att plocka isär motorn på Bennys hoj som står uppställd på arbetsbänken. Jag går fram och frågar vad de håller på med. Micke är som vanligt snabb i käften och säger: ”Vi ska borra upp Bennys motor så du inte har en chans att hänga med”. Vid närmare undersökning visar det sig att Bennys motor har skurit och läcker olja. Micke håller på och undersöker saken. De har monterat bort topplocket och håller för närvarande på att syna ventilerna.

Eftersom jag bara hade vägarna förbi och inte är till någon större nytta drar jag vidare. Jag utbyter några ord med Ronny som har problem med sin vänstra blinker. ”Den fungerar från och till, antagligen något jordfel.” Han är därför tveksam till lördagens körning. Han har tidigare erfarenheter av att polisen kan vara kinkiga med utposterade motorcykelkontrollanter.

Innan jag far iväg kommer Kenta tillbaka. Det syns att han njuter av motorcykelkörningen trots oljespill. ”Det får jag fixa till vintern. Under sommaren får jag ta med mig en oljedunk. Det är väl inte värre än att medföra annan packning” (fältanteckningar).

I detta garage har var och en sin uppställningsplats, men samsas för övrigt om utrymmet. Man tar del av varandras arbeten och hjälper varandra vid behov. De andras berättelser blir mekanikerns bästa hjälp. Alla har på ett eller annat sätt erfarenhet av liknande motorkrångel som de delar med sig av. Genom den sammanslagna erfarenheten ställer man diagnoser, analyserar och åtgärdar. I dialogen kommer man närmare problemets lösning och det mekaniska

kunnandet växer hos deltagarna (jfr Orr 1996). Avgränsningen mellan motorcyklarnas utrymmen kan vara mer eller mindre markerad. Jag får en uppfattning att var och en sköter sitt på sin bestämda "mekarplats" men att samvaron har en uppmuntrande betydelse. Det tycks vara viktigt med både närhet och distans.

Vid ett besök hos en annan klubb var båsen än tydligare. Motorcyklarna stod där uppradade som i spiltor. En av hojarna har till och med en filt över sig (fältanteckningar).

Associationerna till ett stall är uppenbara. Bilden av ryttaren som ser till sitt fullblod och vårdar henne ömt i väntan på vårens vådliga ritter manas fram på näthinnan. På gemensamma ytor finns oftast en del mer avancerade verktyg som t.ex. svetsar, fräs- och slipmaskiner, som kan användas av alla. Man hjälper varandra med råd och stöd vid svårare arbeten, men integriteten är uppenbar.

Kentas hoj är ett exempel på en "chopper". Sitthöjden är bara några decimeter ovanför markytan. Framgaffeln är förlängd och styret är högt. Den har inga fjädringar, minimala skärmar, inga blinkers och en liten tank. Idag framstår oftast choppern som estetiskt förfinade konstverk. Vad det gäller Kentas mc är man närmare ursprunget. Bikern skapade choppern i USA på 1950-talet. Det var inte utifrån estetiska behov, utan för att bikern på sin HD eller Indian skulle kunna konkurrera i hastighet med de engelska lättare maskinerna. Allt som inte var absolut nödvändigt för styrka och hastighet plockades bort eller byttes ut mot lättare material (se Harris 1986).

1970-talets Harleys har inte det bästa rykte. De är masstillverkade utav en ifrågasatt allians mellan Harley-Davidson Motor Company och AMF (American Machine and Foundry), ett företag i sportartikelbranschen. Den dramatiska produktionsökningen försämrade kvaliteten avsevärt. 1970-talets HD är kända för att läcka olja och vibrera. Kenta har gjort åtskilliga ansträngningar för att komma tillrätta med oljeläckaget, med mer eller mindre lyckat resultat. Med trettio år på nacken, järnkonstruerad motor och åtskilliga mil på vägarna har hojen sett sina bästa dagar. Samtidigt lever motorcykeln vidare som ett uttryck för det råa, uppkäftiga och det oregerliga. Det är en hoj som upplevt flera ägare, reparationer och ombyggnationer.

Den har fått mycket omvårdnad, den har misshandlats, men återuppstått igen i ny skepnad. Kenta håller av sin bedagade chopper, men hon behöver mer omvårdnad än Kenta för tillfället hinner med.

Ronnys bike, en två år gammal Harley, står parkerad utanför garaget. För tillfället har han problem med sina blinkers. Inget allvarligt problem, även om det kan vara nog så besvärligt att hitta felet. Den trimmade grönmålade Heritagen på 1450 kubik är stor och tung, liksom sin ägare. Dessa nyare motorcyklar är mera ”färdiga”. Ronny har därför bara gjort mindre customiseringar.⁷ Ronny kör varje dag i alla väder och behöver en pålitlig motorcykel.

Triken är ett kapitel för sig. Den är en hybrid mellan en motorcykel och bil. Det innebär att bakdelens form med två hjul är konstruerad som en bil, medan främre delen är enhjulig som motorcykeln. Det har länge funnits en parallellitet mellan ombyggnationer av motorcyklar och bilar. Triken slår en bro mellan dessa båda hantverkstraditioner. Triken är den verkliga utmaningen konstruktionsmässigt. Att kombinera en bil med en motorcykel så att det blir både praktiskt och estetiskt fulländat är ett konststycke. Bengans trike är ett hemmabygge av en person som hade stora ambitioner men fel förutsättningar för att konstruera denna hybrid. Den är behäftad med ett avgörande konstruktionsfel som Bengan är på spåret. Som man ibland kan uppleva affärer lovade säljaren mer än han kunde stå för.

Motorn på arbetsbordet är en Kawasaki 500-kubikare. Benny har pressat motorn för hårt och får sota för den hårda körningen. Hans hoj är byggd som en ”caféracér”. Med litet styre och bakflyttade fotpinnar är körställningen lutad framåt för minsta möjliga luftmotstånd. Caféracern ingår i den engelska ”rockertraditionen” från 1950-talet, där det handlade om att på snabbast möjliga tid köra mellan två landsvägskrogar. Enligt Reynolds (2000) var caféracern⁸ den mest fatalistiska motorcyklist som gränslat en båge. Hans dödsförakt var vida känt. För att uppnå bästa möjliga resultat trimmade man hojarna genom att kombinera motorcykeldelar från

⁷ Customisering innebär att man specialdesignar motorcykeln efter individuella behov. Paradoxalt nog säljs numera fabriksstillverkade customhojar, vilket egentligen strider mot den ursprungliga innebörden.

⁸ Benämning på både motorcykel och förare.

olika fabrikanter. Bennys knarr är byggd för att köra fort men saknar alla samtidigt bekvämligheter och säkerhetsanordningar. Den är helt enkelt en dödsfälla.

Micke är passagerare idag men äger en metallikblå customiserad Norton Commando från 1969, en raritet i sammanhanget. Tore kör en chopprad Honda 750. Berra med sin brandröda, eldflammiga Intruder har ännu inte dykt upp.

Medlemmarna i Vagabond MC är inte några nyrika män som på ålderns höst skaffat en Harley-Davidson. Flera är småbarnsföräldrar och har för tillfället ingen möjlighet att lägga pengar på inköp av en dyr motorcykel. De har fått börja från början och skaffat sig maskiner som framhärdat och genomlidit ett flertal ägare. Det har satt sina spår hos hojarna. Följdenligt tillbringar några av dem fler timmar i garaget än ute på vägarna.

I Sverige tenderar man på senare tid att göra ägandet av en HD till ett kriterium för att klassificeras som biker. I vissa sammanhang likställer man bikermiljön med "Harley-tribes". Men ägandet av en Harley gör ingen till en biker. Att vara en biker handlar om en livsinställning som växer fram utifrån erfarenheter av mekande, körning och samvaron med andra bikers. Det tenderar att med tiden allt mer genomsyra ens handlingar och prägla ens personlighet. Det finns inga genvägar. Att bikers efter många års erfarenheter med olika märken väljer att gå över till HD är en annan sak. Många äldre bikers började med att köra engelska eller japanska choppers. Att bygga om dessa motorcyklar till choppers ställde stora krav på mekaniskt kunnande. De flesta av de äldre klubbarna som överlevt var tidigare blandklubbar, med olika märken.

Motorcykelintresset tycks gå i arv. Flera av de bikers jag träffat berättar spontant att deras fäder kör eller har kört motorcykel. De har fått med sig motorintresset från tidig ålder, där de varit med pappa i garaget. Klubbarna från 1970-talet startade i flertalet fall utifrån ett utvidgat mopedintresse. Mopeden var enkel till sin konstruktion och uppmuntrade sina tonåriga ägare till att börja skruva. Den fick även en socialt viktig betydelse i att den markerade ett första led i att bli vuxen. Den blev ett centralt objekt för ungdomar att samlas kring och möjliggjorde framfart inom närområdet. Mopeden och lättviktaren var stationer på vägen i att så småningom bli kapabel att framföra en stor

och tung motorcykel. Det handlar om att kunna behärska, kontrollera och tygla en teknologisk obändig kraft. Att behärska motorcykeln kan därför ses som ett slutprov i en initiationsrit i manligt vuxenblivande.

Är det bara HD-motorcyklar som gäller idag? Inte entydigt. Det finns fortfarande bikers som föredrar de gamla engelska maskinerna Triumph, Norton och BSA, men de börjar bli alltmer sällsynta. En gammal ombyggd Norton eller Triumph har fortfarande hög status. Det finns också exempel på dem som kör japanska customhojar. Vad är det för speciellt med Harley-Davidson? Det som ofta framhävs är ljudet, den råa styrkan och tillgången på reservdelar. På de flesta områden har de japanska fabriköerna kommit ikapp försprånget och rent tekniskt är Honda, Susuki, Yamaha och Kawasaki minst lika avancerade. Flera modeller ser dessutom ut på likartat sätt. Du får idag betala drygt dubbelt så mycket för en Harley som för motsvarande japanska motorcykel. Å andra sidan har HD:n ett högt andrahandsvärde.

Det tycks inte bekomma bikers i allmänhet att HD blivit ett "svenssonmärke". Han fortsätter att köra Harley och sätter sin tilltro till att han ändå kommer att kunna prägla sin motorcykel. Bikerkulturens och HD:ns historia och utveckling är sammanflätad och de kommer troligtvis att följas åt även i framtiden.

"Är det inte märkligt att HD:n kan skapa en sådan gemenskap?" Erik svarar spontant: "Det är nog lika mycket tvärtom; gemenskapen skapar Harley'n".

Vi följer med ut i ateljén, hans eget indianterritorium. Det är som att komma hem, till pojkrummet. Undanskymd står en HD från 1940-talet. Det är en "panna" under ombyggnad. Erik närmar sig alltid motorcykeln från det estetiska hållet. Han har sina favoriter, äldre Harley-Davidson eller Indian. Han fascinerar fortfarande av dem och fortsätter att avteckna dem, i flera upplagor med nya små förändringar och detaljer. Det finns flera skisser av varje hoj och han jämför. Om han inte har tillgång till förlagorna så skapar han modellerna med hjälp av minnet. Det är sällan minnet sviker. En färgnyans från fyrtiotalet är klarare på hans näthinna än suddiga bilder från samma period. Skisserna utgör mallar för hur motorcykeln sedan byggs om i verkstaden. Han lämnar in motorcykeln och sina skisser med förslag till förändringar till mekanikern från trakten. Mekanikern omformar det estetiska till praktiska. Det estetiska och det praktiska följs åt. Det

som Erik tänkt ut via sina konstnärliga visioner har ett starkt samband med hur det fungerar i praktiken, ute på vägarna (studiebesök).

Motorcykelmekanik är en betydelsebärande praktik vad gäller tekniskt kunnande, estetik och manlig gemenskap. Att kunna plocka isär och sätta ihop en motorcykel är en viktig del i detta. Det mekaniska hantverket avgränsar gemenskapen och i det sociala umgänget i verkstaden frodas ett symbolanvändande där ständiga omkodningar görs i samband med det praktiska arbetet. I det mekaniska arbetet och i gemenskapen vävs det symboliska och det sociala samman.

Motorcykelkaravanen

På ett givet tecken börjar kolonnen, cirka 70 bikers, röra på sig. Vid första mellanrum tränger vi oss emellan. Här gäller det att haka på för att inte bli avhängd. Berra är alert och tar sig in i mitten av kön. Jag är inte riktigt med på noterna och hamnar några längder efter. Förbi de första rondellerna går det relativt långsamt men vid första raksträcka accelererar täten och de drar ryckvis ifrån. Snart befinner vi oss på motorleden för att sedan fortsätta norrut. Trots tydliga tecken från framförvarande motorcyklister är det svårt att hålla samman skaran på grund av att trafiken är livlig och bilar hela tiden kilar in sig emellan. Många bilar håller undan och släpper fram oss medan andra sturskt hävdar sin rätt att äga vägen. Efter tunneln ligger en norrman i ytterfil och vägrar att lämna plats för bakomvarande motorcyklister där jag råkar vara den förste. Jag signalerar men han vägrar flytta på sig trots att han kör i 70 på 90-väg. Vi tappar avstånd till de framförvarande hela tiden. En av de bakomvarande ger sig på tilltaget att köra förbi norrmannen utanför markerat område för att sedan tydligt med armen ge tecken åt bilisten att gå in i högerfil. Obstinat kör han vidare som om han hade ensamrätt i trafiken, men ger efter några hundra meter upp och väjer in i högerfil. I ett ryck ökas hastigheten och efter en mil är vi åter ikapp. Äntligen kan man skymta alla motorcyklister i en enda lång enhet.

Innan Älvby svänger vi av motorvägen och kör över bron. En tanke som slår mig är att vi är på väg till en annan mc-klubb i området som samma dag anordnar andra aktiviteter. Så blir det inte.

Istället far vi åter norrut. Karavanen är samlad trots hög hastighet. Det flyter på jämnt och inga onödiga luckor uppstår. Gissningsvis upptar truppen 500 meter vägsträcka. Vi kör två i bredd med cirka 10 meter fram till framförvarande fordon. Att köra två i bredd innebär i det här fallet att den ene ligger någon meter snett framför. Någonstans innan Noline svänger vi av huvudleden och in på en landsväg. Nu börjar den njutbara delen av sträckan. På en kuperad 70-väg far vi fram genom ett underbart sommarlandskap. Vinden som varit besvärande på huvudleden märks inte av överhuvudtaget. Över kullar och krön som omväxlande varieras med mer eller mindre branta kurvor går färden. Vi håller en jämn marschfart. Det gäller att lägga in rätt växel innan kurvorna för att kunna accelerera för att hinna upp vid utgången. Häftiga inbromsningar lyser med sin frånvaro. Vid inbromsningar ger framförvarande motorcyklist tecken med uppsträckt hand. Bromssträckan är kort. Trots det stora antalet förare flyter det på smärtfritt. Det märks att det inte är några vanliga söndagsåkare som är ute. Alla vet vad som krävs och rättar sig efter det. Vid sidan av vägen stannar tiden för landsbygdsbefolkningen när karavanen far förbi. De lyfter blicken från sitt lantbruksarbete för att beskåda uppståndelsen, ett brott i den lugna tillvaron. Några vinkar glatt innan de sedan återgår till vardagssysslorna.

Snett framför mig kör en äldre herre en svart Harley-Davidson med motivlackad tank och skärm med märket Jack Daniels i lila. Han tycks ha ett bra drag i hojen. När han trycker på gasen får han genast tio meters försprång. Man kan se att han är en van mc-förare för han kör obehindrat med fötterna vilande mot de framflyttade fotpinnarna. Jag har fullt upp med landsvägskörningen och det mesta av min uppmärksamhet går till att registrera hastigheten hos framförvarande fordon. Lite träsmak i ändan känns av, men spänningen överväger. Det är en mäktig, kroppslig upplevelse att fara fram på detta sätt. Det ger helt enkelt en adrenalinkick.

Efter cirka en timmas körning gör vi halt och svänger av vägen vid en vackert belägen tjärn. Det är fikapaus. Alla formerar sig i en cirkel och kör efter hand in och parkerar tätt intill framförvarande fordon. Allt sker under ordnade former och utan hets. Ändå står där 63 parkerade motorcyklar sida vid sida inom loppet av fem minuter. Jag tror inte armén skulle ha gjort det bättre. Hela proceduren sker utan några som helst intermezzon. Alla vet vad som gäller. Samtidigt som vi stiger av hojarna börjar jag och grannen framför mig att växla några ord. Han har kört snett framför mig i sex mil och det är precis som om vi redan är bekanta. Utan att tidigare träffats är det som man

genom körningen lärt känna varandras temperament. Jag vet hur han reagerar inför vägens uppenbarelser. Några hojar lägre fram står en gammaldags Royal Enfield. Det är en tjej som är ägare till den. Jag kan inte riktigt avgöra om den är nytillverkad eller gammal och renoverad. När man ser sig omkring tycks det vara flera tjejer som kör själva, vilket inte stämmer med mina fördomar.

Jag sällar mig till de andra från klubben. De är lite stela efter åkningen och några stretchar ömma leder. Benny är förbannad. Han har haft en "landsvägsstrykare i häcken" hela vägen. "Fanskapet" har haft svårt att acceptera farten och har hela tiden tryckt på och legat i bakhasorna på Benny. Till sist var Benny tvungen att tydligt markera avstånd. Motorcyklister på sporthojar har ett annat sätt att köra på. Vi går gemensamt bort mot en gräsbevuxen kulle med några träd. Kullen sluttar lätt ned mot tjärnen och träden speglar sig i vattenytan. Först på plats, förutom arrangörerna, är några bikers från en storklubb. De skämtar friskt med varandra och tar som vanligt plats. Det serveras kaffe och kanelbulle, alternativt dricka till den som föredrar det. För egen del smakar det gott med varmt kaffe efter den långa turen.

Vi står i klungor kring de vi känner och samtalar under lättsamma former. Två från arrangörsklubben kommer fram och frågar om vi uppskattat turen. Den ene, Matte, är ansvarig för upplägget och han tar fram kartan och pekar ut vägsträckan. Han vet hur en hojrunda skall planeras på bästa sätt för att inte några onödiga avbrott skall uppstå. På andra sidan vägen står en polisbil parkerad och tre polismän kopplar av framför huven på bilen. Det ser ut att ha en trivsamt kommendering. Annat hade det varit kvällen innan då en polispatrull stormat in hos värdklubben och gjort razzia. De hade inte hittat något annat än alkohol som de beslagtogs eftersom de ansåg att den var till försäljning. Idag syns inga tecken på oroligheter. Det är lugna gatan.

Efter en halvtimme äntrar vi hojarna och mullret från startande maskiner avbryter den ro som för en stund lägrat omgivningen. Med samma disciplin söker sig hojarna ut på vägen som i en solfjädersformad parad. De första svänger ut och övriga följer efter i en jämn ström. Jag hakar på "Jack Daniels" och färden går mot Alunda. Rakt framför mig kör ett ekipage med både förare och passagerare. Passageraren är en pojke på cirka tio år. Det ser ut att vara far och son som gör turen tillsammans. När vi närmar oss Alunda tvingas jag och de som är bakom mig att för första gången sedan starten stanna för rött ljus. Jag ägnade det en tanke och funderade kring om de även lyckats planera in grönt ljus hela vägen

och att detta var en miss. Men jag slog genast bort denna tanke som tillfälligheternas spel. Vid grönt drog vi på för att hinna ikapp. Det var inga problem. Det tycks finnas ett gott samband mellan delarna i karavanen. I varje gathörn står en biker och dirigerar trafiken. Enligt Matte har man rätt att underlätta trafiken genom tecken, men man får däremot aldrig stoppa ett fordon. Jag ser också Hasse från arrangörsklubben fara förbi och dirigera. Han känns igen på sin gula Harley och sina långa ben som han vinklar utåt för att få plats med dem. Han har skaran under uppsikt och åker förbi för att förutse eventuella störningar.

Vi varvar idylliska småvägar med bitar av hastig motorvägskörning. Vid de flesta påfarter lämnar bilisterna plats för karavanen. En bilist blir så ivrig att han för att lämna plats backar in i en bakomvarande husbil. Det ger de övervakande poliserna en del extra arbete. Sista etappen tillhör en av mina favoritsträckor. Den kurviga vägen utmed sjön mot staden. Resten är transportsträcka (fältanteckningar).

Att köra hoj

Jag antar att man kan kalla det personlighet. Varje hoj har sin egen särpräglade personlighet, som sannolikt skulle kunna definieras som den intuitiva totalsumman av allt man själv vet om den och känner för den (Pirsig 1977 s. 46).

För de flesta motorcyklister är farten viktig, men på olika sätt. ”Touringåkaren” håller en jämn fart för att kunna åka långt. Att förflytta sig 100 mil under en dag är inget ovanligt. Han har också utrustat sin motorcykel med alla tänkbara bekvämligheter. För att tiden inte skall bli för långtråkig har han oftast tillgång till en kommunikationsradio och en stereoanläggning. Han tillryggalägger många mil under en sommar.

”Sporthojföraren” kör i höga hastigheter förbi övrig trafik längs den vita mittlinjen. Han tar sig fram från punkt A till punkt B på snabbast möjliga tid. Motorcykeln är ett fartvidunder och han gillar att hantera den i höga farter. För att försäkra sig om bästa möjliga skydd har han en integralhjälm, som väl innesluter hela huvudet, och noggrant utprovade skyddskläder, med ryggskenor och axel-, armbågs- och knäskydd. Racerföraren är väl inkapslad i en utrustning

som ger associationer till en rymddräkt. Utrustningen som skänker säkerhet utestänger en del av den nära kontakten med omgivningen. Det är farten som attraherar.

För bikern eller chopperåkaren är det *känslan* av fart och styrka som räknas. För att uppleva den fullt ut vill man helst vara befriad från skyddsutrustning. Bikern accepterar faran som en nödvändig del av motorcykelkörningen. Jag låter följande intervju med ”Jack” illustrera bikerns förhållande till motorcykeln och återkommer med analys i del V. Intervjun är gjord i dialog med en biker, som inte ingår i Vagabond MC. Den speglar hur meningar kring motorcykel och människa vävs ihop och tar sig näst intill metafysiska uttryck.

”In search of the lost chord”

Vad är viktigast i ditt liv?

”För mig är det definitivt att köra motorcykel.”

Mekandet?

”Det är också en del i det hela. En del gillar att köra, andra att meka och en del bäge delarna. Alla bikers är inte mekaniker. Det finns, som i alla andra grupper, ett antal personer som har tummen mitt i handen. En annan aspekt är att bikerkåren har blivit äldre med tilltagande ansvar i form av hus, familj och arbete. Det finns allt mindre tid till att lägga på själva mekandet. Därför köper allt fler nyare hojar som håller och utnyttjar den tid som blir över till att köra och delta i klubbaktiviteter.”

Vad är det som gör det så speciellt att åka motorcykel?

Jack börjar här en lång utläggning om att vara i händelsernas centrum; att vara i kontakt med allt som händer i omgivningen, dvs. trafiken, vägen och naturen. Han berättar om dofter och synintryck, om väder och vind. Regnet som piskar i ansiktet och vinden som biter. Om långa strapatser till nästa mc-träff, där en omväxlande körning och vädret prövat ens tålamod och krafter, eller då man stått vid vägen och förbannat en krånglande maskin. Om att komma fram och tina upp sin stelfrusna kropp tillsammans med kamrater som delat ens erfarenheter. Han berättar om hur viktigt det är med närvarokänslan och överblicken. Fortfarande väljer han att köra med ”ape-

hangers”⁹ för att kunna sitta upprätt och rak i ryggen. Inga vindskydd, inga visir. Det förtar känslan och avskärmar verkligheten som en bilruta.

Det handlar om ”laidbackkänslan”, att kunna luta sig tillbaka och beskåda livet. Det finns en paradox i detta: man vill komma i kontakt med allt omkring sig och känna sig som en del av det stora alltet. Samtidigt vill man avskärma sig och iaktta allt utifrån, såsom en betraktare av livet istället för en deltagare, en utifrån seende. Det handlar om att bese en värld du inte vill eller ens kan ta del av. En värld som till stora delar utestänger dig från dess gemenskap, på grund av den livsstil du valt.

Jack tycker fortfarande farten är viktig, men inte som förr. Han berättar att en av hans första hojar var en Kawa 900 (Kawasaki). ”Jag köpte den av en racingförare. Den hade stått sig väl än idag, den var ruskigt snabb. Varenda växel som man la in så sa det bara ’wroom’, så drog den iväg”, säger Jack och visar samtidigt hur den stegrade sig. ”På något sätt överlevde jag. Det förvånar mig fortfarande. Jag var en vilding på den tiden och jag behövde köra av mig. Jag hade den uppe i 300 km/tim och hade fortfarande mer gas att ge. De var nätt och jämt man lyckades hålla sig kvar och man begränsades av ett tunnelseende, man såg bara en bit av vägen framför sig.”

Idag har inte Jack samma behov av att köra av sig frustrationer och ilska. Han berättar istället om det avslappnade tillstånd man befinner sig i när man är ute och kör. Man är mottaglig för vad som händer samtidigt som tankar kommer och går. Mil läggs till mil och all hets är som bortblåst. Det är harmoniskt... Ändå reagerar man på bråkdelen av en sekund om något föremål dyker upp på vägen framför. Man hinner inte tänka, man bara reagerar, automatiskt. Avslappnad men samtidigt totalt medveten.

Varför just Harley-Davidson?

”Med HD:n får du känslan utan att pressa, plåga livet ur motorcykeln. Det handlar om tyngden, styrkan, de lågvarviga, långslagiga vibrationerna som inte bara känns i kroppen utan går in i och igenom hela ryggraden. Det uppslukar dig och blir till ett med dig. Det blir det totala sinnesuppfyllandet i en för övrigt kall värld. Ljudet och känslan sänker tempot till det avslappnade. Man befinner sig på gränsen till

⁹ Apehangers är ett högt styre som gör att det ser ut som om föraren hänger i det som en apa, därav namnet.

ett meditativt, kontemplativt tillstånd. HD:n är inte bara ikonen; tillsammans med körningen blir den också ditt mantra.”

Harley-Davidson har sitt eget koncept och ”japsen” har ännu inte lyckats kopiera det helt och hållet trots otaliga försök. ”Där finns definitivt en kvalitetsskillnad. Man hör direkt om det är en Harley.” Jack har en kompis som till och med kan precisera tillverkningsår på bara ljudet. Inte ens två HD låter lika. Harleyns personlighet växer fram allt mer med åren. ”Med tiden utvecklas ett förhållande, nästan en kärleksrelation, mellan maskinen och dess förare. Ju mer man umgås desto mer lär man känna varandra: varandras sidor, egenarter och egenskaper. Är man bara rätt för varandra och förmår uppskatta och förstå varandras förtjänster djupnar därigenom förhållandet, blir innerligare, besjälas och får liv. Liksom i alla förhållanden handlar det om att vara på rätt våglängd – att tala samma språk. Därför lånar man sällan ut en Harley till någon annan.”

Trots det växer det fram alltmer hybrider. Du kan idag byta ut varenda detalj på en Harley, även på de äldre. Det finns flera företag som specialiserat sig på att förbättra olika komponenter på Harley-motorcyklar. ”Det är inte ovanligt att bikers undan för undan byter ut delar på sin hoj för att fullända den. Du kan i princip byta ut hela hojen.”

När slutar då en Harley-Davidson att vara en Harley-Davidson?

”Det var en knepig fråga. Det är ju ingen som byter ut allting samtidigt. Det görs steg för steg, så att det fortfarande känns som samma hoj. Harley-Davidsons historia hänger ju ihop med bikerns historia. Företaget hade inte överlevt om inte bikern hade hållit fast vid märket. Det innebär samtidigt att bikern alltid har byggt om och förändrat den och att företaget sedan tagit till sig förändringarna. Ändringarna följer den egna personens prioriteringar. Men om jag absolut måste svara så tycker jag gränsen går vid motorblocket. Det är hjärtat i motorcykeln.”

I svaren tornar motorcykeln upp som ett levande väsen, körningen som ett extraordinärt utomkroppsligt tillstånd och relationen motorcykel/människa som en kärleksrelation. Finns här något mer?

Vad mer har motorcykeln betytt i ditt liv?

Något pressad tittar Jack på mig, med en blick som tycks säga: Har jag inte redan svarat på din fråga? Han tänker och söker efter ord. Det

första som infinner sig är FRIHET. Därefter blir det åter tomt och tystnaden lägrar sig. Jack börjar skruva på sig och finner inget svar. Det tycks vara svårt att hitta ord som förklarar ett sammansatt liv, där motorcykeln funnits med som en viktig ledsagare i många år. Som en uppenbarelse dyker Helena, hans fru, upp. Hon har från rummet intill följt vårt samtal. ”Jag tror jag vet vad motorcykeln betyder för dig: INTEGRITET, SJÄLVSÄKERHET och SJÄLVSTÄNDIGHET (intervju).

De tre orden är väl valda och befriande, men täcker ändå bristfälligt de mångåriga, mångfasetterade upplevelser som bikern härbärgerar. Istället återuppräftar Helenas ord den gräns jag för tillfället trampat över. En gräns för språkets möjligheter, för hur långt vi kan nå med ord. I min förståelse blir motorcykeln och motorcykelåkningen som livet: komplicerat, mångfasetterat och sammansatt av motstridiga känslor. Motorcykeln besjålas och får den betydelse ägaren tillmäter den. Den får liv och blir en livsledsagare som ibland fylls med frustrationer men som också återvinner balansen, harmonin. Den blir ett totem, men också en ikon och en symbol för själva livsstilen.

Vi lämnar intervjun och låter den ståta med sin helhet. Där finns alltid *mera* i en historia. Detta *mera* befinner sig där språket når sin gräns, i en skuggad region där vi brottas med ordens misslyckande i att täcka, fånga, forma och kommunicera upplevelsen. Jag vidrörde en sträng som förbinder historia med framtid, den lina vi alla balanserar vidare på, på vår väg genom livet. Allt går inte att förklara med ord. Det går inte att plocka isär en upplevelse utan att den blir förändrad. Kvar blir ett ackord som ljudlöst tonar in i vår egen erfarenhet.

Veckomötet

I dagspressen ges en bild av bikervärlden som hierarkiskt uppbyggd. Det stämmer inte vare sig med mina erfarenheter eller med den etnografiska forskningen inom området (se Bay 1998; Harris 1986; Wolf 1991). Demokratiska spelregler gäller klubbmedlemmarna emellan – en medlem/en röst. Beslut som fattas byggs på konsensus, dvs. alla skall vara överens. Den institution som är viktigast för klubbens verksamhet är veckomötet. Där har varje medlem lika

mycket att säga till om. Utifrån mina fältanteckningar har jag deltagit i 28 veckomöten. De flesta koncentrerade till hösten 2000 och våren 2001, då jag deltog regelbundet i verksamheten. Mina anteckningar skiftar från ett fullödigt beskrivande till några enstaka anteckningar.

Om man vill förstå veckomötet och dess betydelse i Vagabond MC måste man se det utifrån en tidsaspekt. Det var stor skillnad mellan de första mötena jag bevistade och de sista. Veckomötet ger en återspeglning av organiseringsnivån i klubben. Till en början var intresset för möten minimalt och det fanns ett motstånd mot att delta. Det kaos som kännetecknar den första tiden förbyts alltmer i ett skapande av ordning som blir en intern angelägenhet. Processen är till stor del kontinuerlig. Det sker små förändringar hela tiden. På en tidsaxel är början mer oordnad, öppen och informell för att sedan bli mer slutna, strukturerad och disciplinerad. Frihet och spontanitet värderas högt av medlemmarna. Samtidigt kräver upprätthållandet av en fungerande bikerklubb disciplin och organisation. Denna paradox blev tydlig i Vagabond MC.

Veckomötet är det beslutande organet i klubben. Samtidigt fyller mötet en avgörande sammanhållande funktion. Det är där man dryftar händelser, drar upp riktlinjer för verksamheten och tar avgörande beslut. Medlemmarna i den klubb jag följt var inga mötesproffs utan följde sina egna rutiner. Till en början fanns ingen skriftlig dagordning. Frågor aktualiserades spontant. Var och en av deltagarna kunde på egen hand väcka en fråga under mötet. Det var däremot alltid en person som förde mötesanteckningar. En av medlemmarna tog självmant på sig den uppgiften.

Efter hand stramades mötet upp och frågor av mera avgörande betydelse som ekonomi, regler och förhållningssätt till yttvärlden (politik) togs upp. Det informella och det formella fick samsas om plats. Avbrott i möten uppstod ofta, t.ex. i form av att någon hade ett ärende i baren, mobilsamtal eller någon måste gå iväg. Efter avbrott och utläggningar om veckans händelser var det alltid någon som förde in gruppen på spåret och såg till att komma igång med aktuella avgörande frågor. Det förekom sällan någon röstning, utan frågor diskuterades tills man är ense. Var man oense fanns snarare en tendens att ta ett preliminärt beslut och låta frågan bero för att få mer information och senare ta ett nytt beslut. Det som efterhand har

kommit att gälla för klubben är en ordning som successivt gnuggats fram. Personerna har tillsammans funnit sitt sätt att vara och förhålla sig till varandra och införlivat och integrerat detta. Den struktur som har upprättats är ingen övertagen praxis utan en framsprungna nödvändighet. Spontanitet har efterhand fått ge plats för framförhållning och planering.

I min fortsatta framställning kommer jag att åskådliggöra hur ett möte kunde gå till. Jag har valt en form av fiktion där jag presenterar ett möte utifrån flera olika möten i klubbens tidiga historia. Jag kommer att saxa skeenden från olika tidpunkter. Anteckningar som är allt för utpekande av händelser och personer väljer jag att utelämma. Framställningen blir ändå i hög grad representativ. Alltså ett realistiskt, ändå fiktivt, veckomöte.

Måndag kväll klockan 18.00. När jag anländer några minuter över sex sitter redan Berra, Micke, Bengan, Jonas och Tore församlade kring det runda bordet i salongen. "Klockan sex var det", kommenterar Micke. Han är inte själv den bästa på att passa tider. Kanske är det därför han passar på att ge mig en "känga". Det finns en gnutta självironi i uttalandet. Jag sätter mig något utanför gruppen. Micke ger plats och vill att jag skall sitta med. Han fick sig samtidigt några sopor för att han själv strulat förra helgen, då han varit försvunnen. Ingen hade fått tag på honom.

Bengan håller på att reda ut ekonomin. Några öl från det gemensamma lagret saknas. "Det måste bli mer ordning, det här håller inte", hävdar Bengan. Efter några vändor kring vem som varit i lokalen och hur många öl var och en druckit, går man till beslut. Man bestämmer sig för att sätta hänglås på kylskåpet och att låta en person stå ansvarig en vecka i taget. När det fattas pengar i kassan skapar detta stor frustration bland de närvarande.

Plötsligt dyker Kenta upp. Jag har missat att han är borta, men för de andra är han väntad. Han är försenad på grund av svårigheter med barnpassning. Ibland brukar en eller flera låta sina barn följa med, men idag är det barnfritt. Barnen brukar då leka vid biljardbordet i andra delen av huset. Mötet betonar åter igen hur viktigt det är att man meddelar sig vid frånvaro. Någon föreslår västavhängning om man inte har ett fullgott skäl till frånvaro eller om det upprepas. Det blev inget beslut taget kring detta men frågan står kvar som vilande.

”Hur gör vi med Jens? Han är för tillfället utan motorcykel”, undrar Berra. ”Det går inte att ha en medlem som inte har motorcykel. De andra klubbarna känner till det och vi måste markera på något sätt”, fortsätter Berra. Efter de inledande kommentarerna följer en diskussion där alla närvarande är överens om att Jens får bli prospect tills han har skaffat hoj. När han sedan skaffat hoj, skall frågan tas upp igen. Klubbens rykte står på spel. Alla är överens om att de skall försöka hjälpa Jens att fixa en hoj. Jens är ej närvarande vid tillfället och man beslutar att ta upp det med honom vid nästa möte. Hans familjesituation gör att han har haft svårt att närvara de sista gångerna. Men enligt en av de närvarande håller det på att ordna upp sig.

Det har kommit ett klagomål till GBK från en restaurangägare om att någon biker har slagit in en dörr på hans restaurang. Medlemmar från andra klubbar hade insinuerat att det var någon i Vagabond MC. Ämnet debatteras flitigt på veckomötet. De medlemmar som varit där intygade att de absolut inte hade med saken att göra. En av de närvarande berättar att han fått höra kritik från andra klubbars medlemmar angående denna händelse. Han hade då hänvisat till GBK och sagt att missförståndet är utrett och därmed utagerat. Man avslutar denna diskussion med att konstatera att de som har klagomål är välkomna att, tillsammans med representanter från GBK, komma till ett veckomöte och ta upp saken med klubben. Det blir för mycket rundgång och ryktesspridning annars.

Diskussionen ebbar ut efter dessa konstateranden och plötsligt börjar flera i gruppen ta upp sina mobiltelefoner och fingrar på dem. Berra trycker fram några figurer på displayen som han i smyg visar Tore. Tore skrattar och alla andra blir nyfikna. De övriga tar över mobiltelefonen i tur och ordning för att se vad Berra fått fram på sin display. Aktiviteten avbryts med att några har ett ärende till baren. Bengan, Kenta och Jonas skall kolla hur mycket öl som finns kvar. De blir sedan stående i baren och snackar. Efter en kvart samlas man åter runt bordet, men det tycks vara svårt att samla gruppen. Flera samtal pågår samtidigt, Någon berättar om hur pinsamt det var förra lördagen då han gjort bort sig. Några andra gör upp överenskommelser för nästa vecka. Bengan och Kenta förbereder uppbrott. Familjen kallar och de måste gå. Alltmer börjar gruppen skingras. Jag vänder mig till Berra och frågar: ”Är mötet slut nu?” ”Ja, det kan man säga”, svarar han.

Efter mötet blir jag stående med Jonas och Berra i baren. De andra har gått. Vi småsnackar om episoden på restaurangen. Berra kom-

menterar: ”Vi är för oborstade. Vi passar inte riktigt in och därför klagas det” (fältanteckningar).

Exemplet är hämtat från olika möten i klubbens tidiga historia och speglar en tid då klubben inte fullt ut hunnit formera sig till en bikerklubb. Fortfarande dominerar kamratskapet och ”glada vänners lag”. Så småningom växer en tydligare struktur fram i klubben som också återspeglas i veckomötet. En mera seriös ordning upprättas på bekostnad av den spontana lekfullheten. Detta sammanfaller med att prospects, hang-arounds och min delaktighet inte längre är självklar. Beskrivningen ger en försmak av att klubben befinner sig i ett bikersammanhang med givna regler, men att man som individer brottas med om och hur man skall ta till sig dessa. Det finns ett motstånd hos klubbmedlemmarna att kopiera någon annans struktur. Betydelsen av regler, rutiner och ritualer omförhandlas därför ständigt och anpassas efter klubbmedlemmarnas egna behov.

”Kaos och ordning handlar om perspektiv. Alla föreställningsvärldar, hur oordnade de än verkar för utomstående, har sin egen ordning”, skriver Billy Ehn och Orvar Löfgren (2001, s. 55). I detta hänseende måste man först föreställa sig att bikerkulturen, i sin helhet, har upprättat en egen struktur för att åtnjuta frihet i förhållande till den samhälleliga ordningen. En av anledningarna till att Vagabond MC har sökt sig till bikerkulturen är just den att man inom dess ramar åtnjuter vissa friheter. Samtidigt upplevs en fullständig anpassning till den nya strukturen som ett nytt ”fängelse”. Därför sker hela tiden ett dialektiskt växelspel mellan anpassning och fribyteri, en pendling mellan upprättandet av en ordning och brott mot densamma. I ena stunden inser man behovet av regler och struktur för att i nästa betona lössläpplighet, anarki och överskridanden. Över tid har utvecklingen gått mot mera ordning. De regler som överlevt prövningarna upplevs som funktionella och har därför internaliserats. Ordningen har på så sätt blivit deras egen.

De regler som existerar i bikervärlden är överskådliga och lätta att förhålla sig till. Regelverket begränsas till ett minimum. Varje klubb har trots det sin egen uppsättning. Varje regel måste fylla en viktig funktion och vara nödvändig i den fortsatta verksamheten. Överskådlighet, fasthet och konsekvens är ett stöd för medlemmarna.

De vet vad som gäller. Klubbens struktur är som hörnpelare, stadiga men rymliga i mellanrummet. Om vi exemplifierar med en person som har missbruksproblem, så utgör exponeringen av sprit och droger i miljön ett betydande problem, medan medlemskapet och klubbens fasta struktur kan ha en begränsande inverkan. Klubbverksamheten kommer i första hand och varje medlem måste ta sitt ansvar. Man är rädd om medlemskapet.

Med begreppet *the duality of structure* betonar den brittiske sociologen Anthony Giddens (1984) såväl begränsningar som möjligheter i strukturer. De regler som bär upp dessa strukturer uppstår ur den vardagliga praktiska verksamheten och består av formaliserade, medvetna regler och till dem knutna en övervägande del tysta överenskommelser. Bikermiljöns regler importeras från bikertraditionen och förs vidare mellan klubbarna som en guide för hur en klubb skall fungera. Varje klubb modifierar reglerna och bygger sedan på dem med nya överenskommelser sprungna ur den egna vardagliga sociala interaktionen. Övertagandet sker inte oprövat utan reglerna anpassas så att de blir till gagn för klubbens medlemmar. Samtidigt som reglerna begränsar skapar de utrymme för ett mera samfällt och målmedvetet handlande.

Ceremonier – förlovingen som exempel

Klubbens medlemmar är noga med att uppvakta varandra och fira bemerkelsedagar. Födelsedagar, förlovingar, giftermål och givetvis klubbens egna högtidsdagar hålls ofta i klubbhuset. Klubbmedlemmarna hjälper till med arrangemanget och jubilarer bjuder in sin bekantskapskrets och står för mat och dryck.

Fredag eftermiddag:

Det var ett tag sedan jag träffade klubben. Det är visst storbildsrock på klubben i kväll, en konsert med John Fogerty och en med AC/DC. Jag vet att jag har en stående inbjudan, men känner mig inte speciellt inspirerad. Jag är igång med mitt skrivande och det flyter på. Ju färre störningsmoment desto bättre. Jag kanske åtminstone skulle höra av mig.

Jag ringer Berra. Han är uppsluppen: ”Du kommer väl ikväll, alla i klubben kommer att vara där.” Jag är lite avvaktande. ”Sen är det en

sak som du inte får berätta för någon, Sanna och jag skall förlova oss. Det är bara Bengan som känner till det än så länge. Det skall bli en överraskning." Vad gör man? "Självklart kommer jag upp en stund, men jag blir inte långvarig. Det blir inte lätt att hitta en present så här på fredag eftermiddag", svarar jag. "Skit i presenter. För min del spelar det ingen roll, men ta gärna med lite blommor till Sanna", konstaterar Berra.

I klubblokalen har redan ett tiotal personer samlats, medlemmar och anhängare. Jag hälsar på än den ene och än den andre. Det är speciellt angenämt att träffa de gamla medlemmarna. Flera av dem uttrycker spontant att de saknat min närvaro och att det är kul att se mig. Det hör inte till vanligheterna att de strör komplimanger omkring sig. Det märks att jag varit borta en tid.

Baren är ombyggd och några av medlemmarna är snara till att berätta om arbetet och förevisa skillnaden. Det är en klar ansiktslyftning. Ett förrådsrum vid entrén är borttaget och ger baren plats att svänga i nittio grader ut mot entrén. Panelen är färgad i röd lasyr. Innanför baren har man röjt undan och gjort urtag i väggen för en ljudanläggning och en dator. Bardelen är inte längre ihopträngd utan ger god plats för samvaro. Arbetet är proffsigt gjort med den nye anhängaren som snickare och arbetsledare.

Ansamlingen av besökare blir allt större och gästerna står i klungor och samtalar. Några är som vanligt inbegripna i biljardspel och har startat en miniturnering. Roy spelar med sin personliga kö. Han har varit tävlingsspelare.

Blommor, presenter och Berra som bär in mat och öl. Vad är det som är på gång, undrar några? Det är ännu bara ett fåtal som vet. Mitt på dansgolvet står Sanna med en bukett blommor i handen och småler. Berra skyndar fram och tar till orda: "Välkomna hit ikväll. Jag bjuder på mat och dryck. Det är en speciell dag för Sanna och mig. Vi har förlovat oss." Publiken börjar fatta vad som inträffat och några utropar spontant "gratis" innan man lyckas samla sig till ett fyrfaldigt leve. Ifrån någon i publiken hörs ett mummel: "Fan också, han kunde väl ha sagt nåt innan, så hade vi hunnit lagt ihop till en present" (fältanteckningar).

Polisbevakning

Under min fältperiod var det regelbundna polisrazzior i de olika klubbarna. Det uppmärksammades genom notiser i tidningen följande dag. Tidningsnotiserna gav en bild av att knark och sprit dominerar livet i klubben.

Ett år efter att jag lämnat klubben blev det Vagabond MC:s tur att genomsökas. Enligt samtal med berörda:

Det ringde på dörren till klubblokalen klockan halv åtta lördag morgon hösten 2002. Utanför står 8-9 poliser beväpnade med k-pistar. Personen som öppnade fick order om att gå före in i lokalen och ställa sig vid väggen. Det hade varit fest kvällen innan. Några var fortfarande vakna medan andra låg och sov. De som sov väcktes, beordrades visa legitimation och hålla käft. Som förevändning för razzian gavs att de fått en anmälan om att en tjej skulle vara inlåst på en toalett på någon klubb i stadsdelen. Alla försök till diskussioner avstyrdes bryskt. Efter att genomsökt lokalen gav sig patrullen iväg. Det hela tog cirka en halvtimme.

Om man sätter in polisens återkommande razzior i ett större sammanhang så kan de ses som ett led i en ”störningspolitik” som polisen bedriver gentemot bikerklubbarna. De ingår i en taktik där klubbarna skall vara medvetna om att de är under uppsikt. Ur bikerklubbens synvinkel upplevs intrånget som en kränkning och bidrar till att förtroendeklyftan mellan ”samhälle” och bikervärlden vidgas.

Polisövervakning är en ofrivillig aspekt av bikerlivet. Det finns en påtaglig medvetenhet om att polisen kan komma på besök under mer eller mindre dramatiska former. Om man jämför med 1970-talet är förhållandet mellan bikers och polisen avsevärt mera ”laddat”. Tiden då polisen kom på besök för en stunds fika tycks vara förbi och det är mer regel än undantag att det är en insatsstyrka som stormar in.

Avrundning

Betoningen i denna del har legat på erfarenhet och delaktighet. I Vagabond MC varvades perioder av hög aktivitet med lugnare

perioder. Aktivitetsgraden skilde sig också åt markant mellan olika medlemmar. Det fanns några som var på klubben dagligen och till och med ibland använde den som bostad. Andra var upptagna med familj, arbete och andra åtaganden och bevistade under perioder endast veckomötet. Vid hög aktivitet arbetade man på klubbhuset, renoverade motorcyklarna och festade. Detta blandades med biljard- och pilkastningsturneringar. Ibland åkte några och styrketränade. Vid egna arrangemang deltog alla medlemmarna. Vid andra klubbars sammankomster skiftade det från enstaka deltagare till att man åkte mangrant. Ibland träffades några av klubbmedlemmarna på någon av stadens krogar. Mycket tid gick åt till att bara vara tillsammans och kanske inte göra så mycket mer än att snacka och umgås.

Men vad är det för sammanhang vi tagit del av? Hur skall man förstå bikerkulturen? Nästa del ägnar jag åt att tolka och analysera såväl social ordning som symboliska mönster och visa hur dessa tillsammans bär upp meningsbärande strukturer i bikerkulturen.

Del V: Kulturanalys

Utgångspunkter

En av de första kommentarer jag fick när jag diskuterade min forskning i bikermiljön var: "Tänker du också göra oss till en samling losers?" (fältanteckningar)

Syftet med denna form av kulturanalys är att med utgångspunkt i teorier och begrepp tolka och ge betydelser åt de sociala och symboliska praktiker som konstituerar och kringgärdar människors vardagliga liv. I min studie utgör bikerklubben mitt primära fokus. Klubben ser jag som en gemenskap, som bärs upp av ett komplext mönster av meningsbärande strukturer, vilka formar en kultur. Klubben kan betraktas som sin egen specifika kultur, men ingår samtidigt i en större kontext. För att förstå kulturen i klubben måste man relatera den till de meningsbärande sammanhang som finns inom bikerkulturen i dess helhet. Denna tolkningsgemenskap utgör ett nätverk som värnar om en egen livsstil. Men individen lever också utanför klubben i ett senmodernt samhälle, som anger ramar för individens varande i världen.

Från en horisont kan man se bikerklubbarna som en tillflykt eller ett reservat för bevarandet av en traditionell manlig arbetarklass-identitet. Klubben blir en skyddad zon där bikern kan hämta kraft och påfyllning i sin traditionsbevarande konstruktion av manlighet. Åtskilligt av den forskning som finns om bikers understryker detta (Willis 1979; Cohen 1980; Watson 1980; Bay 1983, 1998; Hopper & Moore 1983; Quinn 1987; Wolf 1991; Lagergren 1999). Min forskning vill ta ytterligare ett steg. Kommentaren "Tänker du göra oss till losers" utgör ett exempel på en typ av reflexivitet som visar hur bikern handskas med omvärldens förståelse av bikerkulturens marginalposition. Det är inte svårt att upptäcka "regressiva" mönster av residual, marginaliserad arbetarklass. Men de individer som ingick i Vagabond MC, och andra bikers jag intervjuat och träffat i mitt fältarbete, visar upp en mer komplex och sammansatt relation till samtidskulturen. Det handlar inte bara om ett identitetsarbete som reproducerar gamla mönster utan också om individer som förhåller

sig till modernitetens villkor. Även bikers tar in, förhåller sig till och reflekterar över den värld de lever i och kan tänka bortom ramarna för den subkultur de är en del av. På ett plan kan alltså symboler, kultur och livsform se ut som försök att hålla liv i historiskt passerade uttryck. På ett annat plan är det viktigt att undersöka hur dessa symboler används, vilken funktion de har och varför just dessa symboler och värderingsmönster valts ut. Även om det finns exempel på att man från mopedåldern och framåt vuxit in i bikerkulturen, så är bikeridentiteten också för dem bara en av flera möjliga identiteter. Tradition är inte något absolut tvingande även om sociala reproduktionsmekanismer fortfarande är starka och dominerande.

Vad är kultur?

Kultur är ett begrepp med många betydelser. Traditionellt har begreppet likställts med "finkultur", dvs. det som representeras av klassiska verk inom litteratur, konst, musik och filosofi. I en modernare kontext återfinns man "masskultur" eller "populärkultur" som inkluderar populärmusik, film, teater, konst, design, litteratur m.m. Inom populärkulturen inbegrips även de fritidsaktiviteter och den mediala underhållning som förgyller vardagslivet. Populärkulturen har uppnått en bred acceptans och blivit en allt viktigare måttstock för hur värderingar inhämtas och vardagslivet konstitueras för allt fler. Finkulturen har å sin sida blivit starkt relativiserad och ses numera som en "delkultur" i det stora utbudet av kultur (Ziehe 2004).

Diskussionen om vad begreppet kultur relaterar till kan något förenklat delas upp i ett "smalt" och ett "brett" kulturbegrepp. Det senare är kännetecknande för antropologin. Här ses i princip all mänsklig aktivitet, alla socialt producerade sammanhang och artefakter som kultur. Det "smala" kulturbegreppet är det som de traditionella kulturvetenskaperna omhuldar. Här finns de mest förfinade uttrycken för människans vara i världen samlade – de stora filosoferna, målarna, poeterna – detta är kultur som en sorts mänsklig essens. Min grundläggande utgångspunkt är den brittiske kulturforskaren Raymond Williams (1958/1966) karakteristik av

”culture as a way of life”, dvs. kulturen som en livsform. På detta sätt placerar sig Williams i en mer antropologisk kulturförståelse. Jag har en ambition att föra denna diskussion vidare och betona kulturens meningsskapande, meningsbärande och kommunikativa aspekter. På så sätt är kultur och identitet nära knutet till hur skillnad markeras och upprätthålls inom och mellan grupper. Medlemmarna i en viss grupp måste för att utveckla en kultur dela vissa grundläggande värden, känslor och idéer. Det innebär att de kulturella koder som definierar ”världen” och dem själva, uppfattas av individerna i gruppen på ett liknande sätt (Sernhede & Johansson 2001).

Kultur är ett resultat av kollektiva processer, dvs. något som grupper av människor aktivt skapar mot bakgrund av gemensamma livsvillkor och erfarenheter. Det är därför viktigt att se människan som subjekt och tillbakavisa föreställningar om att det finns absoluta lagar för förståelsen av hur mänskligt medvetande och kulturella uttryck formas. Sociologen Mats Trondman (1997, s. 78) klargör detta i följande citat:

Den kulturella nivån tydliggör med andra ord människans unika möjligheter att genom sin menings- och sociala handlingsproduktion medvetet eller omedvetet, explicit eller implicit såväl reproducera som förändra sina villkor och framtida destinationer. Det faktum att människan aldrig fullt ut kan förutsägas skapar behov av en analysnivå, vilken gör det möjligt att förstå den mycket svårångade dialektiken mellan determinism och icke-determinism, mellan reproduktion och nyskapelse, mellan förutsägelse och brott. För mig är kulturstudier ett analytiskt förhållningssätt medvetet om, eller rent av ockuperat av, ”allt detta” och som vad den än studerar är som besatt av att påvisa, avtäcka och iscensätta denna dynamik eller möjlighet, ett arbete utan slut och fast punkt men som oundvikligen måste iscensättas – ett sisyfosarbete för människans skull.

En fullständig kartläggning och förståelse är en utopi. Kulturens dynamiska karaktär gör det poänglöst att söka efter absoluta sociala lagbundenheter eller absoluta sociala fakta. Trots upplevelser av enhetlighet, kan man inte alltid i alla sammanhang utgå från att tecken och symboler tolkas likartat inom en given gemensam tolkningskontext. Det kommer alltid att uppstå möten som framkallar

både interna och externa spänningar, vilka på sikt skapar nya kulturella konfigurationer. Kultur handlar om blandning och möten, även om kulturens medlemmar själva inte vill medge detta. Kulturanalysen kommer därför att utgöras av ”ofullbordade” tolkningar, eller tolkningsförsök av redan gjorda tolkningar.

Kulturell friställning, expropriation och nyorientering

Kännetecknande för det senmoderna samhället är att traditioner och normer tenderar att brytas. Identitet, mening och livssammanhang är inte längre något som naturgivet övertas och traderas. De sanningar som låg inbäddade i den traditionella livsvärlden tenderar att lösas upp och det blir allt svårare att finna några entydiga definitioner på vad som är sant eller falskt, rätt eller fel, gott eller ont. Härkomsten – klassmässigt, familjemässigt, geografiskt – ger inte längre den enskilda samma strukturerande och selekterande ”hjälp” som tidigare. Det finns ingen säker mall för den egna framtiden. Modernitetens kontingensproblematik har på så sätt urholkat invanda livsformer och skapat ambivalens och osäkerhet.¹⁰ Med ett ökat antal möjligheter ökas samtidigt antalet omöjligheter, dvs. ”allt skulle kunna vara annorlunda”.

Att växa upp bestod tidigare i att uppfostras i ett finmaskigt socialt och kulturellt nät av latent och manifesterade regler. Dessa regler har mist sin allmänt bindande karaktär och livsformen har avkonventionerats och blivit mer informell. Ingenting är längre fast, utan allt kan bli föremål för förhandling och kamp om förståelse. Thomas Ziehe (1986, 1989, 2004) benämner detta skeende *kulturell friställning*. Processen är dubbelbottnad. Nya spelrum och möjligheter skapar krav på nyorientering, men också osäkerhet och existentiell vånda. I detta uttrycker sig å ena sidan ett moment av

¹⁰ Sociologen Thomas Johansson (2004, s.158) förklarar kontingens på följande sätt: ”Ordet kontingens passar utmärkt för att fånga modernitetens motsägelsefullhet och ambivalenta karaktär. Det är ett ord som både kan betyda ’tänkbar möjlighet’, ’tillfällighet’, ’ovisshet’ och ’katastrof’. På så sätt fångas både de obegränsade möjligheter som tycks ligga i det moderna projektet och projektets mörka baksidor.”

befrielse – dessa livsområden och delar av livet är inte längre något ”öde” som möter mig som mystifierad person. Å andra sidan uttrycks däri naturligtvis också att jag måste kunna rättfärdiga dessa livsområdets skick och bruk, som förväntas vara möjliga att förfoga över. Allt fler områden underkastas ett prestationstryck och blir mer eller mindre föremål för subtil kontroll. Det ökade trycket från vetenskapen om att jag själv – inte Gud eller traditionen – har ansvar för vem jag är eller skall bli leder till en press att ”välja” som i sin tur ökar rädslan för att misslyckas. Individen tenderar att ambivalent hålla fast vid det som upplevs som tryggt och stationärt, eller bege sig ut i identitetsarbetets mer osäkra marker för att finna en plats som stämmer med vem man vill vara eller tycker att man är. Men identitetsskapandet sker inte i ett tomrum.

Den värld vi tvingas leva i tillhandahåller ett antal möjliga ”färdiga” identitetsalternativ. I denna *kulturella expropriation* fångar t.ex. marknaden upp trender och iordningställer livsstilspaket utifrån de behov som den nya osäkerheten medför. Här uppstår en mångfald av livsstilserbudanden och en oöverskådlighet i alternativa världsåskådningar. Samtidigt som alla dessa möjligheter uppenbaras fortsätter sociala förhållanden, med avseende på klass, kön och etnicitet, att i oförminskad skala begränsa individens reella valmöjligheter. Marknaden dikterar en typ av alternativ medan ens egen bakgrund och socioekonomiska situation ställer andra förväntningar på individen. Nyfattigdom, segregation och marginalisering sätter, för en del människor, en smärtsam parentes kring denna mångfald av uppenbarade möjligheter.

Globalisering, mobilitet och medias inflytande bidrar till en ökad *reflexivitet*. Beroende på social tillhörighet tvingas individen i olika utsträckning brottas med traditionsförlust och värderelativisering. Individen tenderar att i allt större utsträckning lösa detta genom kontinuerlig självreflektion. Möjligheter till att iaktta, avbilda, tematisera och kommentera oss själva skapar kontinuerligt nya självreferenser. Erfarenheter görs allt mer på ett förmedlat sätt och existerar redan före de egna, primära erfarenheterna. Denna självaktualisering skapar en ökad medvetenhet hos individen om hur hon uppfattas av andra. Reflexiviteten handlar också om hur individen kan alternera det nuvarande i ljuset av det förflutna och

tvärtom. Detta innebär inte med nödvändighet att människan i det senmoderna har blivit mer kontemplativ och reflekterande.

Livet upplevs inte längre som nedärvt och givet. Vårt bakgrundsvetande skapar förväntningar om att livet kan påverkas, bearbetas och förändras. För att kunna beteckna något som *görbart* måste jag anse det vara ”disponibelt”, dvs. möjligt att förfoga över. Sådan disponibilitet tillskrivs allt bredare livsområden. Sidor av den egna personligheten, som tidigare uppfattades som en del av en oföränderlig natur, kan idag förändras. Det kan gälla yrke, relationer, kroppen och till och med psykiska symptom.

I takt med att individen har allt mindre att falla tillbaka på, i form av traditionella tolkningsmönster, tvingas hon söka sina egna vägar och uttryck inom allt fler områden. De härur resulterande ambivalenserna och besvikelserna måste den enskilde själv gå iland med. Den subjektiva inre världen med dess dagdrömmar, bildvärldar och inre röster är dessa ambivalensers konfliktfält. Det inre spelrummet växer utan att de yttre realisationsmöjligheterna håller jämna steg. Denna kulturella tendens benämns inom sociologin för *individualisering*. ”Individualisering betyder för det första upplösning av industrisamhällets livsformer och för det andra deras avlösning av andra livsformer, i vilka individerna själva måste forma, iscensätta och lappa ihop sina liv”, menar den tyske sociologen Ulrich Beck (1995, s. 134). Han är också, liksom Ziehe, medveten om att förutsättningarna för att kunna forma sitt liv varierar stort mellan olika befolkningsskikt. Individualisering betyder med nödvändighet inte singularisering, dvs. att alla blir avskilda från varandra. Det kan lika gärna betyda att jag sällar mig till fasta grupperingar, men det är då mitt eget beslut. Självreflektionen är individualiseringens medium, men ingen anar vad valen medför innan konsekvenserna infunnit sig. Individualiseringen framstår som en institutionaliserad fordran att ”vara sig själv”, dvs. att vilja ”vara olik andra” och samtidigt paradoxalt ”realisera sig själv genom andras erkännande” (Ziehe 2004, s.174).

Med vetskapen om förlorade orienteringsmönster är människan i det senmoderna samhället tvingad att förhålla sig till medvetenheten om sin förmodade frihet. I den mångfald av samexisterande världsbilder och livsvägar som uppenbaras görs nya kulturella

orienteringsförsök. Detta leder till att individen antingen återvänder till det invanda och trygga eller söker nya vägar. Inom bikerkulturen kan man se båda dessa trender – i en mening återvänder man till traditionen – i en annan mening sker en nyorientering där man på olika sätt parerar modernitetens föreställningar. Traditionsbundenhet och nyorientering kan begripas utifrån tre olika rörelser eller tendenser: *subjektivering*, *ontologisering* och/eller *potentiering* (Ziehe 1994).

Trots modernitetens nya möjligheter tenderar individen samtidigt att uppleva en samhällelig kyla. Människan tenderar att anonymiseras. *Subjektivering*, som omfattar en längtan efter närhet och psykisk intimitet, kan ses som ett svar på detta. Den innebär vidare ett försök att uppleva och representera sig själv på ett unikt och äkta sätt. Denna psykiska intimisering bidrar till ett nytt språkliggörande där inget längre är oberörbart. I botten finns en längtan efter nära relationer och intensiva känslor. Behovet av att söka sin trygghet i den lilla gruppen får som effekt att gruppen också blir en del av individen. Förväntningarnas betydelse ökar. Olika symboler laddas och blir till representationer för både personen och den specifika gruppen. Vägarna till subjektivering kan se olika ut. De kan gå via emotionalitet, expressivitet, upplevelser av berusande intensitet eller via signaler om ömsesidigt igenkännande. Idealet är att vara *autentisk*, dvs. att öppet ge uttryck för den egna situationen, som ett omedelbart och levande självuttryck. "Orienteringen mot ens egna subjektiva *inre världen* har blivit en kulturell självklarhet", hävdar Ziehe (2004, s. 83). Det innebär att kämpa med sin identitet och brottas med meningen med livet i ett evigt samtal med sig själv. Att tematisera sina känslor, rädslor och sin längtan har blivit en del av var och ens normala kompetens. Subjektiviteten banar också väg för *reprovinsialiseringar*. Man skapar sina egna "provinser", nära rum och sociala miljöer som ger möjligheter till ett posttraditionellt förhållningssätt. Men kulturellt kan det också betyda inskränkthet, i form av en uppdelning av "vi" och "ni", dvs. en tillbakagång till partikularism.

Den meningsförlust som uppstår i och med världens avmystifiering och vetandets relativisering skapar ovisshet. Denna meningsförlust får till följd att individen tenderar att söka fast mark som kontrast till den obestämbarhet som uppenbaras. Denna sökande

tendens uttrycks i längtan efter visshet, överordnade menings-sammanhang och fasta värdegrunder som måttstockar för hur man skall leva sitt liv. Denna *ontologisering* kan t.ex. komma till uttryck i att individen söker sig tillbaka till det som är stabilt och beprövat, i form av helhet, äkthet och ursprunglighet. Här finns ibland en längtan efter det förmoderna och det beständiga. Detta tillbakavändande är till stor del illusoriskt då det görs inom den moderna kontingensens – osäkerhetens – kontext. Det handlar fortfarande om egna otvungna val, även om de uttrycks i bindningar till traditioner (Ziehe 1994, 2004).

Om ontologiseringen avsåg att motverka meningsförlust så utgör potentieringen ett sätt att handskas med senmodernitetens känsla av tomhet. *Potentiering* eller *estetisering* innebär att man på ett konstgjort sätt laddar erfarenheter och objekt med nya betydelser. Man driver det modernas kontingensproblem vidare genom att tillspetsa och radikaliserar det. I känslan av tomhet blir livet något som måste fyllas med emotionellt innehåll och det är inte längre närhet som eftersträvas utan intensitet. Ett ”tråkigt” liv fyllt med ansvar och plikter avlöses med fart och spänning. Här handlar det inte om att upphäva gränser utan att lekfullt kringgå dem. Man vill inte möta den andres hela personlighet utan den partiella rikedom i det momentana uttrycket. I denna iscensättning kan livet bli ett estetiskt projekt där profilering ersätter återhållsamhet. Världen uppfattas som kulisser som man kan förflytta sig mellan, med ögonblickets förnöjelse som mål. Det finns ingen bättre värld än den vi själva skapar. Här finns en tendens till *emblematisering* i individens framställan av sig själv. Kläder, frisyrer och tatueringar laddas och får representera och visualisera en grups eller en enskild persons stil och smak. Det handlar inte bara om att avbilda och fördubbla utan lika mycket om en estetisk praxis där nya symboler produceras. Detta ingår i en samtida *världens semiotisering* där betydelser hos tecken kontinuerligt uppgraderas (Ziehe 1986, 1989, 2004; Sernhede 1995, 1996).

I denna variant av modernitetsteori läggs tyngdpunkten på tilltänkta valmöjligheter och mångfald av uppenbarade livsvärldar. Men för många i dagens samhälle stakar den sociala och ekonomiska verkligheten obönhörligen ut gränser för vad som går att realisera.

Bikers, som jag träffat, hanterar detta genom att skapa ett eget alternativ i skärningspunkten mellan reproduktion och nyorientering. Nya orienteringsmönster gör sig kontinuerligt gällande samtidigt som traditioner och strukturer reproduceras.

Om social position och reproduktion

Svenska motorcyklister i efterkrigstid har till övervägande del utgjorts av män från arbetarklassen, enligt Lars Lagergren (Lagergren 1996, 1998, 1999). Intresset för mekande och körning var länge ett accepterat sätt att leva ut de behov som undertryckts av ett monotont industriarbete. Globaliseringsprocesser och strukturomvandlingar har kommit att påverka detta. 1990-talets arbetslöshetskris i Sverige skulle kunna ses som kulmen på decennier av strukturella samhällsomvandlingar där nedlagda industrier ödelagt möjligheter till arbeten av mera manuell karaktär. Det manuella arbetets betydelse för trygghet och försörjning har därför minskat för stora grupper i samhället, däribland de sociala skikt där bikerkulturen traditionellt haft sin rekryteringsbas. Den arbetarklassidentitet, vilande på industriarbetets kollektiva struktur, som tidigare låg till grund för dessa unga mäns orientering mot vuxenlivet framstår som alltmer passé. Samtidigt kan det vara svårt att känna igen sig och finna nya tilltalande alternativ i flertalet av samtidens utbud av livsstilar. Bikerkulturen är en bland flera livsstilar som i sin symboliska ordning knyter an till och förmår uttrycka de behov av tillhörighet som accentueras hos unga män som drabbats av marginalisering.

Klassbegreppet handlar inte bara om ställning i produktionen utan måste också förstås utifrån de osynliga strukturer som präglar individen. Den franske sociologen Pierre Bourdieu (1990) ger oss en bild av hur klasstillhörighet påverkar individ och kollektiv genom begreppet "habitus". Kort sagt betecknar *habitus* de i kroppen och sinnet inristade vanor och dispositioner som återskapas i människors dagliga liv i form av individuella och kollektiva mönster. Bourdieu menar att man kan sammanföra människor som levt under likartade förhållanden i en social klass som delar ett kollektivt klasshabitus. Klasstillhörigheten sätter gränser för handlingar och föreställningar,

men är inte absolut determinerande. Identiteter är inte bara speglingar av objektiva sociala positioner utan något som är ständigt pågående, i färd med att reproduceras eller produceras genom tillgång till olika representationssystem och omvandling av kapitalformer. Individen bidrar på så sätt både till reproduktion och till omformulering av klasstrukturerna (se Skeggs 1997). Klubbmedlemmarna i Vagabond MC kan i flertalet fall sägas vara bärare av ett "nedärvt" habitus kopplat till arbetarklass. Bikerklubben kan utifrån detta ses som ett reservat där egenskaper kopplade till kroppsarbete och traditionell arbetarkultur uppskattas. Mot bakgrund av omvandlingen av traditionell industriproduktion och samtidig "exotisering" av bikerkulturen av medelklassen – som söker spänning i bikervärldens symboler och äventyr – måste bikern söka nya vägar för att kunna kanalisera och få utlopp för dessa förkroppsligade arbetarklass-dispositioner.

Den av sociologer diskuterade individualiseringen (Ziehe 1986; 1989; Giddens 1992) löser upp den gemenskapskänsla som tidigare kännetecknade t.ex. arbetarkollektivet. Individen blir på ett nytt sätt själv ansvarig för sin egen identitet och det finns inte längre samma kollektiva identitetsstrukturer att falla tillbaka på. I detta hänseende blir bikerklubben betydelsefull. Vagabond MC har blivit en instans som på ett tydligt sätt markerar identitet och tillhörighet. I klubben reproduceras en typ av maskulinitet som har kopplingar till traditionell arbetarklass. I likhet med Paul Willis (1977/1983) "lads" försöker de vara trogna sitt ursprung. Det innebär att deras identitet fortfarande tenderar att vara knuten till det manuella arbetet. De framhärdar i att arbeta med "kroppen", även om arbetstillfällena är av mer tidsbegränsad och tillfällig karaktär. I viss mening blir reproduktionen av den arbetarklasspräglade maskuliniteten kompensatorisk, då den arbetarklassförankring som tidigare varit självklar löses upp.

Välfärdsstatens upplösning, rotlöshet och ekonomisk depravering skapar en grogrund för tribalism (Bauman 1995; Maffesoli 1996; Sernhede 2000). Det innebär att samhället metaforiskt tenderar att falla sönder i stamliknande gemenskaper grundade på etniska, religiösa, generationsspecifika, regionala eller andra "identitets-politiska" strävanden. Bikerkulturens expansion under 1990-talet kan ses som ett exempel på detta. För att förstå hur denna stamliknande

gemenskap konstitueras kommer jag att använda mig av den tyske sociologen Ferdinand Tönnies (1887/1955) klassiska begrepp "Gemeinschaft". De senmoderna "neostammarna" besitter likartade kvaliteter som ett nedärvt Gemeinschaft, även om dess traditionella förutsättningar saknas. Gemeinschaft inom bikerkulturen är ett senmodernt ontologiskt alternativ som utgår från en skapad tillhörighet och mening i tillvaron.

I Gemeinschaft existerar individerna som totala personer, och där kan dom tillfredsställa grundläggande behov och känslor. Det bygger på gemenskap, kärlek och solidaritet och utgår från personliga förhållanden mellan de delaktiga. I "Gesellschaft" binds människor samman genom rationella intressen och formella kontrakt, dvs. genom beräkning och kalkylering. Individerna är endast partiellt involverade och tillfredsställer där vissa specifika, partiella mål (se Bäck-Wiklund & Lindfors 1974). Gemeinschaft framträder hos Tönnies som den självklara organiska enheten, t.ex. familjen eller bygemenskapen, som bryts upp av det urbaniserade samhällets allt mer flyktiga kontrakterade relationer, dvs. Gesellschaft. Underförstått kan man läsa in en kritik mot att relationer i det moderna tenderade att bli rationella överväganden. I Tönnies resonemang går det inte att renodla de båda relationsformerna. Gemeinschaft och Gesellschaft ingår i olika grad i de flesta samhällsformationer. Tönnies analyser kom att ompänna hela samhällen, sociala grupper och sociala relationer, och han applicerade hela tiden sina två antitetiska begrepp på de olika nivåerna, för att på så sätt kunna ge olika företeelser en innebörd, hävdar socialpsykologen Johan Asplund (1991). I min analys kommer begreppet Gemeinschaft att användas som en kvalitativ aspekt av den sociala gruppen, bikerklubben. Jag ser bikerklubben som ett försök att (åter)skapa gemeinschaftsliknande kvaliteter i relationerna sinsemellan. Klubbens begränsning av antalet medlemmar möjliggör en sådan inriktning. Eftersom bikerklubben endast upptar en del av medlemmarnas liv, är det rimligt att anta att andra livssektorer till större del genomsyras av Gesellschaft.

Om att "läsa" kulturen

I den sociala vardagen pågår en ständig organisering och reglering av meningsinnehåll. Medlemmar i en kultur använder sig av samma kulturella koder, dvs. man översätter och tolkar omvärlden utifrån gemensamma referensramar. Dessa koder stabiliserar betydelser och konstituerar en upplevd naturlig gemenskap. Varje kultur består på så sätt av en uppsättning konventionella representationer, där mening skapas och återskapas i möten mellan människor. De principer som ligger till grund för hur dessa representationer tolkas och förstås utgår från lingvistik. Detta innebär att kulturer i viss mening kan "läsas". I detta hänseende utgörs "texten" av tecken och symboler som representerar föreställningar, idéer och känslor mellan människor (Willis 1989; Hall 1997; Sernhede 2000; Jansson 2002).

För att överhuvudtaget kunna förstå den värld vi lever i är vi hänvisade till språket. Dess tecken bildar representationer genom vilka vi konstruerar vår "verklighet". Tecknens mening äger en beständighet, men är samtidigt "på avdrift". Filosofen Jacques Derrida (1967, 1978) tar fasta på denna betydelseförskjutning genom begreppen "play" och "supplementarity". Ingenting kan bestämmas slutgiltigt, där finns alltid ett "spel" eller, om man så vill, ett "glapp". Det innebär att tecknens meningar aldrig är fullödiga utan behäftade med en *brist*, som väntar på att *supplementeras*, fyllas ut eller fyllas på. Betecknandets rörelse adderar alltid något ytterligare. Detta blev uppenbart i min fortlöpande tolkande aktivitet av signifikanta tecken i bikermiljön. Min ambition att tolka och kategorisera olika företeelser visade sig vid ett flertal tillfällen "bristfälliga". I mitt begripande lyckades jag aldrig fullt ut fånga betydelsen. Betydelsen var, när jag tolkade och formulerade den, redan på väg åt ett annat håll.

Mening skapas också närhelst vi använder, konsumerar eller tar i anspråk kulturella föremål, som t.ex. motorcykeln. Det vi gör är att vi inkorporerar dem i våra vardagsritualer och praktiker på ett sätt som ger dem värden och betydelser. Det innefattar även hur vi väver narrationer, historier och fantasier kring dessa kulturella objekt. Kulturell praxis är aldrig strukturlös och kan omöjligen skapas i ett vakuum, utan utgår från det ekonomiska, sociala och symboliska utbytet mellan människor. Det är deltagarna i kulturen som ger

mening åt prioriterade föremål samtidigt som dessa objekt blir till representationer för gruppen i dess helhet. I detta hänseende är det meningsfullt att söka efter bakomliggande strukturer. Sociologen Paul Willis (1972, 1976, 1979, 1989) använder sig av begreppet *homologi* för att värdera graden av samstämmighet mellan olika element som ingår i en kultur. Den väsentliga grunden för en kulturell homologi är att en artefakt eller ett objekt har förmåga att på flera plan återspegla, förstärka och sammanfatta centrala värderingar, tillstånd och attityder i den aktuella gruppen. Artefakten eller objektet måste på ett motsägelsefritt sätt skänka gruppen betydelser, attityder och beteendeförebilder. En homologianalys består, enligt Willis, av två distinkta moment: undersökningen av den sociala gruppen och undersökningen av de kulturella objekt dess medlemmar föredrar. Homologianalysen är synkron och studerar meningsbärande strukturer vid en viss tidpunkt. Kulturen framstår i denna som en ”färdigskriven text” och man missar därför den dynamik som alltid finns inbyggd i mänskliga sammanhang. Det innebär att man lätt förbiser hur homologier förändras, dvs. bryts upp och övergår i nya.

Motorcykeln, ryggmärket, tatueringarna och sydstatsflaggan är homologa och ger uttryck för de meningsbärande strukturer som finns i motorcykelklubben och bikerkulturen. På en nivå blir en sådan analys värdefull för att förtydliga vissa aspekter av kulturen. Samtidigt tenderar homologianalysen att låsa fast förståelsen av människor såväl som betydelsen hos de prioriterade föremålen. Det är lätt att fascineras över upptäckten av hur entydigt och motsägelsefritt relationen mellan olika element i en kultur framträder, tecknar mönster och förbise inkonsekvenser och inre motsättningar. Det finns också ett annat problem i Willis sätt att använda homologibegreppet. Willis undersökningar är vägledande för förståelsen av hur olika stilelement är strukturerade och relaterade till varandra, men tenderar att förbise förståelsen av subjektiva aspekter.

I kulturens ”text” blir varje tecken laddad med betydelse, genom att det sätts in i en större kontext. Grundläggande för all förståelse av tecknens betydelser är att vi har en basal *kod* som förmedlar en mening mellan ”det betecknande” och ”det betecknade”. Den franske kulturkritikern Roland Barthes (1994) ansåg att man kunde studera tecken på två nivåer. På den första deskriptiva nivån råder en hög

grad av konsensus om "det betecknandes" *denotativa* mening. Denotationen betonar den enkla ordboksmässiga förklaringen av ett tecken. På nästa *konnotativa* nivå utvidgas betydelsen till att omfatta ett vidare semantiskt fält och kopplar betydelser till allmänna uppfattningar, konceptuella ramar och samhällsliga värderingssystem. Det omgivande samhällets kultur invaderar på så sätt representationsystemet och betydelseerna utvidgas via kultur, kunskap och historia. Vi kan vara överens om den enkla betydelsen av en "motorcykel" som ett forskaffningsmedel (denotativa nivån). Men en motorcykel är inte längre bara ett transportmedel, den är alltid en viss sorts motorcykel. En lång konnotativ associationskedja sätts igång, där begrepp som frihet, självständighet, oberoende, hantverksskicklighet, estetik och en alternativ gemenskap kan vara ingredienser för att förstå motorcykelns betydelse i denna specifika kontext. I min förståelse av bikerkulturens symboliska ordning har dessa konnotativa associationskedjor en avgörande betydelse. Konnotationerna är kopplade till subjektiva tolkningsramar, som tenderar att sammanfalla inom en kulturkrets.

Johan Asplund diskuterar begreppet "kod" i *Tid, rum, individ och kollektiv* (1983) och använder den svenska folkdräkten som exempel. Folkdräkten var i grunden ett "yttrande" i ett "språk" som människorna i bondesamhället kunde förstå. Detta språk, eller kod, besatt både inre konsistens och väldefinierade referenser till en yttre verklighet. En kod förutsätter å ena sidan restriktioner och kan inte besitta en obegränsad kombinationsfrihet. Å andra sidan kan inte kombinationerna vara helt *föreskrivna*. De skulle i så fall uttrycka stereotypier. En välfungerande kod måste kunna uttrycka både stereotypier och idiosynkrasier. Bondesamhällets folkdräkt ingick i ett sammanhang där man använde koder som lämnade föga utrymme för nya och oväntade kombinationer. Bikerns bruk av t.ex. ryggmärkesvästen, med dess olika kombinationer, ingår på ett liknande sätt i ett språk som kan läsas och förstås av de i kulturen inbegripna. Den är utformad som ett socialt signalement som distingerar platsbundenhet, tillhörighet och ställning i kulturen och knyter an till såväl estetiska, rituella som etiska förhållningssätt. Varje detalj blir betydelsebärande.

Motorcykelns och tatueringens koder är mindre formbundna men följer samma logik.¹¹

Människor med gemensamma erfarenheter, kunskaper och värderingar uppfattar världen man lever i på ett likartat sätt. Det är också genom detta förhållande man kan förstå uppkomsten av *myter*. Myter är, i detta hänseende, en uppsättning föreställningar och värderingar som delas inom en kulturell gemenskap. Sammanhanget, kontexten, gör att det enskilda tecknets mening går förlorad i *formens*, framställningens utvidgade betydelse. Vi befinner oss på *semiologins* område, där studiet av formen och kontexten blir viktigare än sammansättningen av de enskilda tecknens mening. Sättet att presentera, tala om och avbilda en motorcykel får en framträdande betydelse och är ett yttrande i sig. Myten presenteras vanligtvis som en fullständig, spontant upplevd, oskyldig och obestridlig bild och det är omöjligt att avgöra om en myt är ”sann” eller ”falsk”. Myten döljer ingenting men ger ”verkligheten” en vinklad betydelse och förser den med en historisk avsikt (Barthes 1969). För min analys innebär detta att jag måste relatera min tolkning av betydelser till de myter som finns i bikervärlden. Det går givetvis inte att fånga denna mytstruktur i dess helhet utan den skymtar fram fragmentariskt och färgar förståelsen av t.ex. motorcykelns utformning och ryggvästens funktion. Barthes framhäver myternas avgörande ideologiska funktioner i det moderna samhället. Deras ideologiska funktion består i att framställa den rådande samhällsordningen som naturlig, självklar och fri från motsättningar. På motsvarande sätt finns det inom bikerkulturen en uppsättning myter som bara delvis sammanfaller med ”samhällets myter”. Den alternativa tolkningen av dessa myter utgör i grunden bikerkulturens ideologi.

Den franskspråkige antropologen Claude Lévi-Strauss (Lévi-Strauss 1962, 1963, 1964, 1978) studerar kulturernas uppbyggnad genom myterna. Han hävdar att alla myter är varianter på samma tema och man kan förstå dem via dess strukturella uppbyggnad. De frågor som behandlas är universella och knyter an till människans behov av ordning och förhållande till natur och kultur. Trots

¹¹ Tilläggas bör att det moderna användandet av folkdräkter strävar efter autenticitet, men saknar en tids- och platsbunden förankring i folkdräkternas kultur. Uppkomsten av en kod förutsätter ett levande kollektiv (Asplund 1983).

civilisationens framskridande är människans dilemma ursprungligt. I det moderna västerländska samhället har historieskrivningen tagit över delar av mytens funktion. Historien söker rationella svar på metafysiska frågor. Myten, med utgångspunkt i en muntlig berättartradition, är sitt eget språk där människan repeterar, bearbetar och söker svar på existentiella frågor. Repetitionen bildar utgångspunkten för att sedan variera och tillpassa innehållet till livets olika sfärer. Lévi-Strauss (1962/1983) ser mytiskt tänkande som ett slags "bricolage" och menar att myten konstrueras med utgångspunkt i sammansättningen av "det som finns till hands" av mytelement – tecken och symboler. Detta bidrar till att ständigt nya mytologiska arrangemang uppstår. I min analys framstår mytens betydelse tydligast i avsnittet om sydstatsflaggan.

Estetikens aktualitet i samtida kulturer gör att man ofrånkomligt kommer in på begreppet *livsstil*.¹² På liknande sätt som Thomas Ziehe (2004) ser jag livsstil, inte som ett "område", utan en dimension av en livsform. Livsstil hänvisar till gemensamma smakpreferenser och betydelseproduktion och uppvisar en gruppsspecifik pregnans i bruket av artefakter och tecken. De betydelser som motsvarar miljöns preferenser blir till kännetecknen som möjliggör för individen att inordna sig – kognitivt, symboliskt och affektivt. Social handling kan inte särskiljas från symboliska praktiker, eftersom varje symbolisk framställning, "presentation", får sin speciella betydelse i det sammanhang den framförs. Livsstilsval föregås på så sätt alltid av egna kulturella tolkningar.

Livsstil är en symboliserad livsform som synliggörs genom betydelseproduktionens och presentationens semiotiska praktiker. Objekt, situationer och handlingar blir insatta i ett sammanhängande teckensystem. Dessa livsstilskännetecknen som man delar med varandra tjänar såväl själviakttagelsen som grupp känslan. Inom en kultur finns alltid tendenser till att teckentydningen blir knuten till en fastlåst upplevelsekontext och att allt annat upplevs som avvikelser från, expropriation av eller förräderi mot den egna kulturen. På kort sikt kan detta tjäna som ett skydd för kulturen men i det långa loppet

¹² Definitionen av begreppet livsstil skiljer sig åt beroende på teoretiska utgångspunkter. Jag tänker inte ge mig in i denna diskussion, utan hänvisar till sociologen Hans-Erik Hermansson (1988).

går det inte att upprätthålla en sådan ordning. Det estetiska har sin betydelse i att ”skapa avstånd”. Tecknen lösgör sig därför kontinuerligt från kulturens normativa grundstruktur. Föremålen och deras betydelse är inte längre baserat på ”det synligas ordning”. Relationen tecken/sak underordnas tecken/tecken. Teckentydning kan därför inte bli till identiska fastlägganden. Livsstilar låter sig inte längre fångas med hjälp av differentierade brukarmönster, utan snarare med hjälp av den subjektiva utformningen av brukarvanor, dvs. hur och vad man själv tolkar in i användningen av materiella ting. Vi ”är” inte de tecken vi väljer, för tecknen har inte någon identitetsmässig, och en gång för alla given, betydelse (Ziehe 2004, s.196). Förståelsen för, distanseringen och därefter analysen av kulturmedlemmarnas egen tolkning av tecken blir därför viktig.

Sociala handlingar måste till stånd för att symboliska budskap skall överföras människor emellan. Samtidigt är varje social handling i sig ett budskap som tolkas utifrån dess symboliska innebörd. Uppdelningen mellan det sociala och det symboliska blir därför en konstruktion som närmast bestäms av kulturanalysen.¹³ I min fortsatta framställning kommer jag att dela upp kulturanalysen i två delar. Den första delen består av en analys av hur sociala, symbolmättade handlingar bär upp gemenskapen. Den andra delen utgörs av min förståelse av hur bikern tolkar tecken och symboler hos några betydelsebärande objekt inom kulturen. Sammantaget bildar detta ett mönster som speglar olika, men homologa sidor av bikerkulturen.

¹³ Sociologen Erling Bjurström (1997) diskuterar denna problematik i doktorsavhandlingen *Högt och lågt*, men gör då istället en avgränsning mellan ”det sociala” och ”det estetiska”.

Bikerlivets elementära former I: social ordning

Bikern, som samhällsmedborgare, handskas med samtidens svårigheter och glädjeämnen som alla andra. Det är därför viktigt att ha i åtanke att min uppgift är att vidarebefordra erfarenheter från endast ett område av bikerns existens, den som utgörs av bikerkulturen. Men innan vi fokuserar bikerkulturen tänker jag först behandla hur bikern avgränsar klubblivet i förhållande till familjen.

Klubbkultur och familjeliv

Vagabond MC är ett kollektiv som i vissa hänseenden för tankarna till en "familj". Till klubbhuset kan bikern komma och gå som i ett hem. Där finns alltid personer som ställer upp och som han kan lita på. Klubben och lokalen är ett *rum* där bikern kan odla sina intressen och sin personlighet. Ibland tjänar den också som ett *mellanrum* i övergången mellan olika faser i livet. I ett samhälle där det är svårt att hålla ihop familjen, erbjuder klubben en *ersättning*. Klubben och klubbhuset finns kvar, när skilsmässan är ett faktum. De flesta träder in i bikerlivet innan de hunnit stadga sig. Det innebär att klubben och klubbmedlemmarna oftast finns där som ett betydelsefullt nätverk innan bikern bildar familj. För många kommer fortsättningsvis klubben och klubblivet att finnas kvar parallellt med familjelivet. Den tilltagande medelåldern bland bikers talar för att klubblivet inte längre är ett ungdomsfenomen. Klubben tenderar mera att likna en herrklubb, med sina speciella förtecken.

Framsidan (frontstage) i Vagabond MC var motorcykelutflykter och fester. Då förtrollades tillvaron och livet laddades med spänning. Men klubblivet var till lika stor del vardag, i en mera anspråkslös samvaro. Gemenskapen utgjorde själva bottenplattan i klubben. Det är alltid svårt att beskriva det vardagliga. Det händer kanske inte så mycket, men man är tillsammans. *Varandet* tillsammans var kittet som höll samman klubben. Missade man samvaron hamnade man lätt utanför. Man "tittade in" på klubben för att snacka med kompisarna.

Lokalen krävde underhåll och man byggde ut och förbättrade inredningen. Motorcyklarna renoverades inför nästa säsong. Vintern igenom drömde man om sommarens turer. Man planerade, lagade och förberedde. Gårdagens händelser dryftades. Vad var på gång? Hade någon tackat ja till den senaste inbjudningen? Några kanske städade, slängde skräp eller gjorde nya inköp. Det var vardag i Vagabond MC (backstage). I kulisserna framträdde andra sidor. Där fanns omsorg och tid för eftertanke. Bortom offentlighetens blickar fanns det plats för det förtroliga i den manliga gemenskapen.¹⁴

Även om klubben delvis är öppen för besök av kvinnor är det ändå männens territorium. Det är manligheten och de manliga intressena som odlas. Följande exempel gör avskärningen tydlig.

Fyra småbarn, en hund och två fruar blev kvar på klubben, när klubbens medlemmar körde bort första lasset med skräp som hopat sig efter städningen av lokalen. Ett helt lastbilsflak var belamrat med prylar som blivit kvar efter de förra ägarna till lokalen. Det hade tidigare varit en "svartklubb" och att ägarna dessutom var mörkhyade föranledde en del skämt med dubbeltydigheter. Några kvarter längre bort hade en av medlemmarna fått tillåtelse att utnyttja några containrar som fanns i anslutning till lagret. I takt med dumpningen av skräp började snacket om brudar ta fart. Gliringarna haglade över Janne och alla var nyfikna på vad som hade hänt med bruden förra lördagen. Janne som har svårt att värja sig tar en sopkvast och börjar förföriskt dansa med den. Han försöker på så sätt ge sken av hur ljuv

¹⁴ Som framgår av texten har jag använt mig av Erving Goffmans teatermetafor från *The Presentation of Self in Everyday Life* (1974, 1990) för att avgränsa olika delar av livet i bikerklubben. Jag har låtit bli att översätta begrepp som "frontstage" och "backstage" då de bättre, än *främre* och *bakre regioner*, illustrerar det jag vill synliggöra. Bikerlivets växlingar mellan intensitet och återhämtning åskådliggörs bäst utifrån metaforer där känslan av scennärvaro respektive scenfrånvaro är tydlig. "Frontstage" inbegriper ett stort mått av självkontroll medan "backstage" kännetecknas av att individen kan släppa på kontrollen och vara mera avslappnad. Utlevelsen, som ofta förknippas med "backstage", förekommer i hög grad i "frontstage" inom bikerkulturen. Kombinationen av ett disciplinerat förhållningssätt och en bejakad utlevelse är i bikervärlden möjlig inför öppen ridå. Det är då en ritualiserad utlevelse, som till viss del är repeterad men som också improviseras fram.

musik uppstått med kvinnan. De andra ger sig inte med det utan vill höra hur det gick. Janne försöker förleda men blir inte av med det kompakta trycket förrän han erkänner: "Jag fick ju inte ens pippa" (fältanteckningar).

I exemplet tycks det ha blivit för mycket av den familjära stämningen på klubben. I den lilla stund som uppstår på lastbilsflaket tar "grabbarna" tillfället i akt och slår en ring kring den manliga gemenskapen. Detta gör de genom att avgränsa sig mot det familjära, mot mörkhyade och mot kvinnor. Exemplet ger uttryck för kvinnoförakt och främlingsfientlighet, men har också en annan dimension. Det handlar om gruppens reglering av sina gränser. Det vore för mycket sagt att gruppen känner sig hotad, snarare infinner sig en ambivalens. *Gränsregleringar* är ett återkommande inslag i olika aktiviteter och en del av den jargong som ofta är rådande.

Kvinnor, barn och hundar har "invaderat" klubben. Själva är de tvungna att städa upp efter de förra ägarna, som lämnat lokalen full av skräp. Gruppen är också intresserad av att få veta var de har Janne som strulat en del den sista tiden. Det första momentet i gränsregleringen sker via *exkluderingen*. Den innehåller konstateranden om gruppens egen särställning, genom nedvärderingar av andra. Hotet från de andra får klä skott för stärkandet av sammanhållningen i kollektivet. Nästa moment är *inkluderande*. Man försäkrar sig om den inre lojaliteten. Minsta antydning om att någon skall "falla ur ramen", hanteras genom provokationer. Personen drivs då in i endera avståndstagande eller deltagande i det interna "machospelet". På så sätt sker ständiga återförsäkringar samtidigt som den inomkulturella jargongen upprätthålls. Denna jargong är en del av koden för samvaron. Klubbens överlevnad upplevs vara beroende av att de håller ihop i en tät gemenskap. I det ingår att befästa vänskapen inåt och avgränsa sig utåt.

Klubben kan ses som ett uttryck för inte bara ett behov av upprättandet av en frizon för en grupp unga män som av olika anledningar haft svårt att finna sig tillrätta i samhället. Klubben har också en mycket tydlig subjektiverande funktion. Klubbens gemenskap är baserad på att man gör det möjligt för individerna att visa upp sig själva så som de är. Här finns en intimitet som är

befriande för det enskilda subjektet. Klubben är en sorts cellgemenskap där man tillåts släppa fram sina känslor, och där man inte blir bedömd eller ifrågasatt för att man släpper fram sig själv.

Fruar, barn och vänner kom ofta och hälsade på. De var bekanta med verksamheten och dess medlemmar och hjälpte till när så behövdes. Kvinnornas närvaro var beroende av anknytningen till någon av medlemmarna. Om förhållandet upphörde var deras närvaro inte lika självklar. I bikerklubben förväntades att bikern tog ansvar för kvinnans deltagande och detta fick inte gå ut över de andra klubbmedlemmarna. Det fanns en klar uppdelning av utrymmet mellan klubbbliv och familjeliv och enligt en oskriven regel var det mannen som bestämde på klubben. Det var hans hemmaplan. Om kvinnorna i klubbens närhet överträdde dessa gränser på klubben uppstod spänningar.

I köket håller Kenta på att få ordning på CD-växlaren. Berras tjej Sanna, har varit och ändrat på ordningen i skivspelandet och Kenta är förbannad. Han och Bengan hade laddat CD-växlaren med 29 CD-skivor så att de skulle räcka hela kvällen. Nu har Sanna rört till det. Berra som fått reda på att hans tjej är inblandad kommer till hennes försvar. Kenta varnar Berra för att lägga sig i och ta parti för Sanna gentemot honom. För en stund är alla i rummet obehagligt medvetna om att ett slagsmål hänger i luften. Bengan går emellan och får efter lite protester med sig Berra ut ur köket (fältanteckningar).

Konflikten ovan löstes upp under kvällens lopp. I fall där det upprepas, uppstår svårigheter. Vid ett tillfälle portades två kvinnor därför att de lagt sig i klubbens angelägenheter för mycket. Förvärras situationen kan den leda till en öppen konflikt där medlemmen/maken hamnar mitt emellan. Bikern har lojaliteter mot både kvinnan och klubben. För att det skall fungera måste det finnas en acceptans från båda håll. Om kvinnan vägrar att acceptera mannens engagemang i klubben kan situationen bli ohållbar.

Joakims fru satte aldrig sin fot på klubben. Hon hade svårt att acceptera att hennes man var medlem av en bikerklubb. Det slutade med att hon ställde ett ultimatum: Joakim blev tvungen att välja mellan henne och klubben (fältanteckningar).

Exemplet visar hur förhållandet biker-bikerklubb-flickvän har tillspetsas. Förhållandet tog slut och han lämnade sedermera också klubben. Trots att kvinnorna inte hade något att säga till om var flertalet av dem medvetna om att de indirekt kunde påverka klubbens verksamhet. Följande citat är exempel på detta.

Jag minns vid ett tillfälle då Berra, jag och någon till diskuterade presidentskapet i klubben. Sanna stod vid sidan om fällde en kommentar som säger en del om självförtroendet: ”Glöm inte bort att varje Clinton har sin Hillary” (fältanteckningar).

Familjelivet kan påverka deltagandet i klubbens aktiviteter. ”Du får väl inte för kärringen” var en vanligt förekommande kommentar då någon tackat nej till medverkan. Samtidigt var familjen ett åtagande och ett ansvar som man hade stor respekt för. Viktigare åtaganden i hemmet och familjen var ofta ett fullgott skäl till frånvaro. Bara det inte blev för ofta eller störde viktiga aktiviteter som t.ex. veckomötet.

Janne och Henke retar Tommy för att han låter fästmän bestämma för mycket. Tommy blir förbannad och gör en kraftig markering: ”Det räcker nu!” Janne blir lite konfunderad över reaktionen och kontrar med att: ”Lite får man väl tåla, hur många gånger har inte jag själv fått utstå gliringar om förhållandet till min tjej”. Henke lutar sig tillbaka och kommenterar: ”Det här är vår nya dokusåpa” (fältanteckningar).

Gliringar av detta slag var vanligt förekommande. Tommys förhållande var relativt nytt och höll på att stabiliseras. I exemplet inkräktade klubbmedlemmarna för mycket på hans privatliv. Dragkampen mellan familjen och klubben var alltid mer eller mindre närvarande.

Tre av klubbmedlemmarna och jag står och snackar efter kvällens klubbmöte. De andra skall på krogen och undrar om jag vill hänga med. ”Varför inte, jag skall bara höra efter med frugan om något är i vägen”, svarar jag. Jag tar upp min mobiltelefon och ringer hem. Samtalet runt omkring mig tystnar. De andra står andäktigt och lyssnar och undrar hur jag skall hantera situationen. Medveten om

uppmärksamheten är jag något kortare i tonen än vanligt (fältanteckningar).

De närvarande klubbmedlemmarna bekräftade att de var nyfikna på hur jag skulle hantera fru och familj. De var pinsamt medvetna om den svåra avvägningen mellan familjelivets åtaganden och behovet av självständighet. Det senmoderna familjelivets förhandlingar och kompromisser är ett dilemma för såväl bikers som för andra.

Att ta hand om barnen hade högsta prioritet. Barnen var ofta med på klubben och lekte vid biljardbordet, ritade eller sparkade boll när papporna satt i möte. Ibland kom de en runda för att sitta med vid bordet, men tröttnade ganska snart och återgick till leken. De kände klubbmedlemmarna väl och rörde sig hemtamt på klubben. Samtidigt var man mycket noga med att inte låta barnen delta i några som helst festligare sammanhang. De var sällan på klubben efter klockan åtta på kvällen. Klubbmedlemmarna kände varandras barn och ställde upp för och stöttade varandra i föräldraskapet. Var det födelsedagskalas kom de andras ungar och uppvaktade. Ibland hade man kalaset i klubblokalen. Om det behövdes var de hemma och tog hand om barnen på dagarna. Flera exempel visar att de som fäder eller styvfäder försökte ställa upp lika mycket på egna, gemensamma som på kvinnans barn. Deras inställning tycks överensstämma med forskningsresultat som hävdar att män i arbetarklassen i mindre utsträckning skiljer på ”dina och mina” barn i jämförelse med män från medelklassen (Bak & Bäck-Wiklund 2003). För mig framstår det tydligt, att trots att bikern bygger upp sin identitet kring macho-betonade ideal, kan han inte undgå att påverkas av det senmoderna livets krav på jämställdhet. Bikern, liksom de flesta män i vårt samhälle, brottas med ständiga kompromisser och förhandlingar i familjelivet (jfr Connel 1995; Plantin, Kearney & Månsson 2000).

Jag vill påstå att klubben är en slags ”utvidgad familj”. Den egna familjen ingick i klubbssammanhanget. Samtidigt som jag tidigare betonat slitningar mellan klubb och familj sammanföll också intressena. Det var t.ex. vanligt att man firade sina bemarkelsedagar på klubben. Klubbmedlemmarna såväl som andra bekanta kom då och uppvaktade. Man tillhörde den ”lilla” familjen och den ”stora” familjen, klubben. I bikervärlden blir det i längden svårt att

upprätthålla vattentäta skott mellan familjeliv, arbetsliv och klubbiv. Klubbiv tenderar att skapa broar mellan olika livssektorer. Bikerklubben kan ibland också kompensera frånvarande nätverk.

Både klubbiv och familjeliv kräver utrymme tidsmässigt. Att hinna med båda, är en balansakt som kräver grannliga avvägningar och acceptans från både klubbmedlemmar och familjemedlemmar. För en del prioriteras klubben till den grad att familjelivet aldrig får en chans. De förblir klubben och klubbiv trogna. Många har ännu inte skaffat sig familj när de träder in i bikermiljön. De satsar stor del av sin tid i klubben och förväntar sig att de andra skall göra likadant. Åtskilliga familjer får leva med att klubben prioriteras och får anpassa sig därefter. Med stigande ålder blir det allt svårare att upprätthålla bikerlivsstilen och då sker ofta omprioriteringar. Man har varit med i "svängen" ett antal år och önskar ta det lugnare. Att få barn kan vara av avgörande betydelse för en större betoning på familjeliv. I takt med omprioriteringen finns en risk att bikern hamnar allt mer i periferin i klubben. Det blir allt svårare att hänga med på aktiviteter. En del hittar en balans mellan klubbiv och familjeliv, andra väljer att träda tillbaka, för en tid eller för gott. Det är tydligt att ålder och civilstånd spelar stor roll för ett aktivt deltagande i bikerlivet.

Språk och handling

I klubben

När jag funderar kring språkets användning i Vagabond MC, blir jag tvungen att tänka tillbaka på mina inledande kontakter med klubbmedlemmarna. Min förståelse av språket i klubben blir ett uttryck för de variationer och nyanser jag erfarit utifrån min medverkan i den kollektiva vardagsgemenskapen. Språket bör ses i vid mening och inbegriper andra former av symbolisk representation än det verbala som t.ex. gester, attityder, utstrålning, inramning, stil och smak och har ofta en direkt koppling till någon form av handling.

Det som frapperade mig i kontakten med klubbens medlemmar var direktheten i språket. Talande och görande hängde nära ihop. Meningen avslutades sällan innan handlingen tog vid. Flera av de

möten jag deltog i avbröts av att någon var i färd med att direkt åtgärda saken. Ett exempel är överrumplingen vid introduktionen av forskningen: ”Du skall med på lördag.” Innan tanken förankrats var arrangemanget igång. Diskuterandet blev därför aldrig långvarigt. Den gemensamma handlingen var en utgångspunkt för att dela livserfarenheter. Klubbmedlemmarna såg till agerandet och hade intuitivt en känsla för kroppsspråk. Ett talande exempel är när de gav mig nyckel till lokalen. De kände mig inte nämnvärt utifrån vad jag berättat om min person. Istället hade de gjort en form av värdering där de iakttagit mitt beteende och bedömt mig som pålitlig. Här fanns varken utrymme för planering eller eftertanke utan tanke, tal och handling formades direkt i interaktionerna medlemmarna emellan. Det Johan Asplund (1991) skriver med anledning av Gemeinschaft stämmer väl överens med denna aspekt av livet i klubben: ”Uppenbarligen skall vi tänka oss språket som en integrerad del av livet i Gemeinschaft i arbete och fest, i sämja och osämja, i kärlek och hat. Vi har inte två ting, gemenskap å ena sidan och språket å andra sidan, utan språket är gemenskapens röst eller språket är den vokala gemenskapen” (a.a. s. 68). Språket i Gemeinschaft tycks således hänga samman med människornas delaktighet i varandras liv, liksom också med deras ingående kunskap om varandra. Tanke, tal och handling var synkroniserade länkar i en organisk helhet och hade direkt återkoppling på språket, personligheterna och gemenskapen. Själva miljön och de förväntningar som fanns hos deltagarna spelade här en stor roll.

Språket var konkret och distinkt, mera sällan subtilt och abstrakt. Användningen av ord underströks ofta med kroppsliga uttryck och gester. Där fanns också en tendens till orerande överdrifter. Man berättade historier, bättrade på och återberättade dem. Det som passade in bestämdes utifrån en delad förståelse av verkligheten. Den delade uppfattningen var fragil och krävde att ständigt reproduceras i den dagliga samvaron. Ändå skedde kontinuerligt förskjutningar eller framflyttningar i tolkningen av verkligheten, och historierna utvecklades och byggdes på med nya skeenden. De som varit borta en tid tappade nyanserna och hade svårt att hitta sin plats i gemenskapen. Historierna tenderade att låta som ”rövarhistorier” och berättaren försatte inte en chans att framställa sig själv i god dager. Beroende på

sammanhang framhölls olika kvalitéer. Betoningen av det maskulina kontrasterade ofta mot det feminina. Man byggde från gång till annan på sin egen historia och spetsade den med nya detaljer. Man skapade på så sätt en ”image” av sig själv, och i förlängningen av klubben. Endera godtogs idealbilden eller så drev man gäck med den. Om någon misslyckades med att leva upp till idealbilden diskvalificerades han ofta med ord som t.ex. fjolla, bög eller kärring.¹⁵ Lika ofta kom det en mothistoria där kontrahenten försökte överträffa den förste berättaren. Dessa berättelser blev samtidigt en del av klubbens kollektiva ”historia”.

Klubbens medlemmar skapade mening och sammanhang genom berättandet och återberättandet. Det narrativa upprätthöll en gräns för vilka beteenden som var godtagbara och blev en riktningssvisare för utvecklingen av normer. Vissa berättelser bedömdes som värda att föra vidare, andra inte. Var och en lyfte fram sitt eget manuskript som sedan synkroniserades med de andras. Utifrån detta dialektiska förhållande blev den individuella berättelsen en del av gruppens kollektiva berättelse, och vice versa. Identiteten förhandlades fram i skärningspunkten mellan upptäckten av självet och utvecklingen av intimiteten med de andra. Berättelserna blev på så sätt ett samlande inslag som bekräftade tillhörigheten i klubben.

Centralt i sammanhanget var att visa upp sig. I uppvisningen blev den informella hierarkin tydlig. Alla deltagare fick inte lika stort utrymme. Vissa var självklara och tog spontant det utrymme de behövde. Andra väntade på sin tur. Sociologen Ann Phoenix (Frosh et al 2002) använder begreppet ”jockeying for a position” om pojkars hävdande av plats i en grupp. I klubben var det ingen ”kapplöpning” om platser. En person med en ”sämre” position fick vänta, men måste vara beredd att ta tillfället när det dök upp. Inordningen i gruppen var förutsättningen för att förbättra sin position. Konkurrenten mellan medlemmarna var på så sätt underordnad gruppens målsättning. Den informella hierarkin var därför relativt stabil. Det gick inte att slå sig fram till en bättre position. Ändå försiggick hela tiden osynliga rörelser där positioner förändrades över tid. Den kontinuerliga

¹⁵ Här finns paralleller till socialisering inom lagsporter (se Brännberg 1998; Andreasson 2003; Fundberg 2003)

närvaron och erfarenheterna tillsammans var av stor betydelse för dessa positionsbestämningar. Det gällde att hitta sprickorna, de obesatta områdena, och fylla ut dem. Att berätta och ta sin del av utrymmet reglerade på så sätt relationerna, gränserna och den informella hierarkin. De befäste och utmanade de sociala gränserna på en och samma gång.

En annan aspekt som är värd att föra fram var tendensen att använda språket som en del i rituella utmaningar. Man häcklade ständigt varandra. I dessa tuffa yttringar av intimitet försökte de att med skrattet på sin sida få "one up" på den andre. I häcklandet närmade man sig alltid gränsen för det otillåtna. Gränserna testades ständigt men reaktionerna respekterades. Där fanns definitivt en balans i att alla, mer eller mindre, råkade ut för dessa tester. Häcklandet accentuerades ofta om någon dragit sig undan och inte längre var lika engagerad. Utmaningen blev då till en provokation som man förväntade sig att den utsatte skulle anta och på så sätt dras in i cirkeln igen. Inom subkulturforskningen förs en diskussion kring "ritual insults". Det handlar då mestadels om förolämpningar mellan medlemmar av olika grupper. Den form jag här avhandlar pågick inom gruppen. Funktionen och innebörden av detta språkspel kan ses som ett sätt att reglera relationerna och stärka gruppens sammanhållning. Detta hänger också ihop med ett yttre motiv. Man försöker stärka karaktärerna som en förberedelse på konfrontationer med yttervärlden, i första hand med den omgivande bikermiljön men också med samhällets försök att in- eller utdefiniera kulturen.

Paul Willis (1999) tar upp ett parallellt tema i artikeln *Varför jävlas?* och knyter detta till "självgenererande" processer på manliga arbetsplatser. Han menar att "jävlandet" ("to take the piss"), som ett spritt fenomen inom utpräglade manskulturer, går att spåra till fabriksgolvet och är en del av socialiseringen till arbetare. Jävlandet ingår i en kod där auktoritära strukturer sätts ur spel och där "rätten att bestämma" implicit ifrågasätts. Tvetydigheterna skapar ett skydd som är oantastligt, då makthavarna inte kan hantera dubbelheten med gängse maktmedel. I fallet Vagabond MC är det rimligt att anta att "häcklandet" är en habituspräglad import från fabriksarbetarkulturen, men att ursprungsbetydelsen till viss del dränerats till förmån för nya former, funktioner och betydelser.

Handlingar, attityder och språkanvändning hos klubbmedlemmarna formade sin egen symboliska praktik inom klubbens ramar. Varje ord, handling eller kroppsligt uttryck befann sig i ett dynamiskt spel där både närvaron och uppvisandet var av stor betydelse. Det performativa spelet måste hållas igång och var själva hjärtat i denna pulserande kropp. Lingvistikern J. L. Austins klassiska verk *How to do things with words* (1962) handlar om om hur språket inte bara innehåller konstateranden utan lika ofta är ett utförande, ett agerande. Austins studie har influerat nya tankegångar kring språkets betydelse som handling. Ord ger inte bara namn åt situationer och skeenden, utan är i sig ofta konstruerade till att få saker utförda. Språket får sin betydelse i ett socialt sammanhang och kopplas till handlingen, utförandet (performance). Vidare finns det ett samband mellan ”performativitet” och teatraliska praktiker. Det innebär att våra relationer och traditioner till stor del känns igen som teaterstycken. Som exempel kan bröllopet ses som en regisserad teaterpjäs. Bröllopet är en akt som existerar i och framför ögonen på andra, åskådarna. Ord och handlingar är repeterade och handlingen följer alla konventionella regler för ett teaterstycke. Själva handlingen, i det här fallet giftermålet, genomförs med ord (Roach 1995). Akten måste repeteras och återskapas vid varje uppträdande. I detta repeterande åberopas minnet. Men minnet selekterar och där det sviker fyller improvisationen i och kompletterar föreställningen. Teaterpjäsen som metafor genomsyrar i detta hänseende alla sociala dimensioner av det vardagliga livet. Utifrån detta synsätt lever och utvecklas kulturer genom historia, minne och improvisation.¹⁶

Analogt med ovan förda resonemang framstår Vagabond MC som en cirkus, eller möjligtvis ett tivoli. Klubben var ibland en arena där allsköns konster utfördes. När föreställningen, festen, började kunde vad som helst hända. Förväntningarna var stora och stämningen tät, och alla medverkande försökte visa sig på styva linan till åskådarnas förtjusning. Kavaljererna var i sitt esse och världen var åter fylld med magi. Övriga dagar putsade man kostymen, byggde kulisser och

¹⁶ Här återkommer teatermetaforen i en något annorlunda nyans än den som Erving Goffman (1974) introducerade.

repeterade sina framträdanden. Det var stunder då maskerna föll och livet inte längre applåderades. Det var åter vardag i kavaljersflygeln.

Tänkandet förutsätter återupprepning och ritualisering. Repetitionen blir själva grundvalen för vår existens (jfr Brooks 1984). Ändå är det improvisationerna jag minns bäst. Litteraturvetaren Judith Butler (1995, 1999) tar steget fullt ut när hon diskuterar genus-konstruktioner. Identiteten konstrueras i våra framträdanden, våra "föreställningar". Samtidigt som återupprepningarna konsoliderar identiteten bedrivs ett *spel* med improvisationer och nya framträdanden. Meningen hos varje händelse produceras genom dess sammankoppling med andra händelser och dess placering i tiden. Tillsammans bildar detta ett mönster i en uppfattbar helhet.

Historieberättande och häcklande finns i alla gemenskaper som sociala gränssättare, men tycks i bikerklubben få mer direkt koppling till uppbyggnaden av en bikeridentitet. Detta beror kanhända på bristen på positiv bekräftelse från det övriga samhället. I Vagabond MC blir också närheten mellan tanke, tal och handling tydlig. Förståelsen blir därför starkt beroende av det sociala sammanhanget och dess unika produktion av mening. Hur språk, handling, gemenskap och identitet formas inom bikerklubben har sin motsvarighet i hur relationer formas i förhållande till de andra klubbarna i den lokala bikermiljön.

Presentation, representation och gåvor – mellan klubbarna

Kampen om makt inom bikerkulturen kan vara öppet våldsam, men mestadels är den både subtil och sofistikerad. I förestående avsnitt tar jag utgångspunkt i "hälsningen" och "presenten" och visar hur relationer uppstår och bibehålls mellan klubbarna. I detta dynamiska samspel blir varje ord, gest och handling av betydelse. Samspelet avgör om endera vänskap eller fiendskap skall dominera relationerna.

I mitt möte med bikers har jag alltid inlett mina kontakter med att skaka hand. Den öppna handen har ett symboliskt egenvärde i att visa att man har goda avsikter. Jag har aldrig mött någon avoghet i mottagandet, däremot ibland förvåning. Hälsningen har alltid besvarats. I den dagliga kontakten i klubben blir detta förfarande överarbetat. Istället vinnlägger man sig om att utbyta några ord med

var och en av de närvarande. Genom samtalet upprätthålls den fortlöpande kontakten. Mina egna intryck stämmer väl med det som framkommer i de intervjuer jag gjort med bikers utanför klubben. Det är ändå bäst att påpeka att mina erfarenheter självklart blir annorlunda än de personer som är delaktiga i kulturen. Formerna för hälsandet beror på hur väl man känner varandra.

Bikerhälsningen används "bikerbröder" emellan i speciella bikersammanhang. Den känns igen genom att två bikers fattar varandra med högerhanden som i ett stadigt armbrytningsgrepp. Den är ett uttryck för en "broders" stadiga hand och arm. Bikerhälsningen konnoterar styrka, pålitlighet, jämbördighet och kulturtillhörighet. Till övervägande del är det en uppskattande gest, men där finns också en antydning till ett kraftprov. Mindre prestigefullt bekräftas glada återseenden genom robusta omfamningar. De är ett spontant uttryck för en nära vänskap. Det förekommer inget allmänt socialt kramande.

När klubben är på besök hos en annan klubb är det upp till var och en hur man hälsar. Det är individuellt beroende på situation och personliga relationer. Det är vanligt att presidenten, klubbens språkrör, går först och därmed hälsar först. Hälsningen är både en *presentation* och en *representation*. Den är sätt att visa upp sig; att man är närvarande och *vem* som är närvarande. Men den har också en funktion av återbekräftelse, upprepning och betygande om fortsatt vänskap och samhörighet. Hälsningen särskiljer och markerar närhet och avstånd i relationerna.

Efter en tid i klubben, fann jag mig indragen i ett snack mellan några av medlemmarna. Någon hade hört ryktas om att Vagabond MC skulle få en fadderklubb. Flera av medlemmarna höll på att "flyga i taket". Imperativen och frågorna var många och förtreten stor.

Möte, några dagar senare: Vid 8-tiden dyker tre personer upp från GBK. Alla närvarande var avvaktande innan Berra tog till orda: "Ni får förklara vad som menas med fadderklubb." En av representanterna tog god tid på sig och började förklara att GBK hade haft ett möte där frågan om Vagabond MC som ryggmärkesklubb togs upp. Det fanns i princip två alternativ: ja eller nej. Nej betydde ute ur sammanhanget för gott, och ja acceptans. Flera hade tyckt att Vagabond MC inte var riktigt mogna att upptas som ryggmärkesklubb. De hade varit inblandade i för många incidenter för

att de övriga klubbarna skulle vara överens. Samtidigt menade flera att det måste finnas en öppenhet för att ta in nya klubbar. Instängdhet bäddar för bråk. Diskussionen hade slutat med en kompromiss: dvs. ja, med en reservation. En klubb hade fått i uppgift att bli fadderklubb och hjälpa till att slussa in Vagabond MC i bikermiljön.

Innehållet i begreppet fadderklubb debatterades flitigt, där alla argumenten som tidigare tagits upp lades på bordet. Representanter för fadderklubben menade att det inte spelar någon roll vad man kallar det för. Erbjudandet gällde ömsesidigt stöd, åka tillsammans på träffar eller information om hur man hanterar hang-arounds, supportrar, klubbmärken o.dyl. Det handlade om att skapa en förtrogenhet med vad som är brukligt och praktiskt inom kulturen. Fadderklubben skulle inte lägga sig i klubbens angelägenheter, men däremot bistå i sakförhållanden som gäller bikermiljön i stort. "Vi kan lika gärna kalla det kontaktklubb om ni hellre vill det", förklarade en av representanterna.

Den nya benämningen accepterades; relationer och missförstånd klubbarna emellan rätades ut. Den avvaktande stämningen förändrades och Vagabond MC var beredd att pröva erbjudandet (fältanteckningar).

Inledningsvis fanns en tveksamhet i vad en "fadderklubb" skulle komma att innebära. Att byta namn till "kontaktklubb" var av avgörande betydelse för Vagabond MC. Klubbmedlemmarna upplevde att den nya benämningen jämställde parterna och upprättade en relation med ömsesidiga utbyten. Där fanns inga givna direktiv, och förhandlingar om nivån på utbytet påbörjades genast. Erbjudandet visade sig innebära fördelar för Vagabond MC i närmandet till bikermiljön. Det underlättade möjligheten att bli socialt accepterad, som bikerklubb.

Tre månader senare blev Vagabond MC en ryggmärkesklubb. Den nya statusen firades med en västpåtagningsfest. Vid festtillfället var alla etablerade lokala bikerklubbar inbjudna. De flesta kom mangrant medan några skickade en *representant* till festen. Majoriteten av klubbarna hade också med sig *presenter*. Det var personliga gåvor som endera symboliserade givarklubben eller mottagarklubben. Den avvaktande klubben visade på detta sätt sin vänskapliga inställning till ett fortsatt utbyte med värdklubben. Presenterna värderades högt och fick en hedersplats på hyllan i baren. Ett fåtal klubbar lyste, av

någon anledning, med sin frånvaro såväl vad gäller *presenter* som *representanter*. Det lämnade dörren öppen för spekulationer kring ett eventuellt avståndstagande. Fanns det ovänskap eller ouppklarade konflikter mellan klubbarna? Hade de frånvarande något emot klubbens inträde? I ett överblickbart sammanhang som bikermiljön blir *närvaro* och *frånvaro* av betydelse.

När jag vid ett annat tillfälle diskuterade gåvans betydelse framkom det att gåvor ges mellan klubbar för att visa "Love and Respect" eller "Respect and Brotherhood". Tillfällen då presenter ges kan till exempel vara vid en helt vanlig fest, i samband med ett jubileum, västpåtågning eller vid speciella inbjudningar till gemensam middag. Gåvor utgör en sorts *hedersbetygelser* mellan klubbar med nära relationer. Gåvor behöver dock inte ges mellan närstående klubbar vid varje uppkommet tillfälle. Klubbarna vet i regel väl, sinsemellan, var de har varandra; vilka de har ett vänskapligt respektive kyligt förhållande till. *Närvaron är viktigare än gåvorna (presenterna)*. Respekt visas framförallt genom att överhuvudtaget närvara vid festtillfället, med fullvärdiga medlemmar. Att inte skicka någon *representant* till en närliggande klubbens fest tyder på avståndstagande och bristande respekt. Om samtliga klubbens medlemmar uteblir från en fest, som en klubb man brukar umgås med arrangerar, bör de ha en god anledning. Den uteblivna klubbens talesman bör ringa upp och presentera en god förklaring.¹⁷

Det finns underströmmar av regler för socialt beteende som påverkar mänsklig samvaro. Sociologen Marcel Mauss har i sitt numera klassiska verk *Gåvan* (1972) beskrivit gåvoinstitutionen i en rad stammar från Polynesien, Melanesien till Nordvästamerika. Hans analys av gåvans symboliska betydelse i så kallade "primitiva stammar" illustrerar hur sociala relationer skapas och upprätthålls även i ett modernt samhälle. I dessa stammar är det inte i första hand gods och värdeföremål som utbyts utan artigheter, underhållning, ritualer, militär hjälp, kvinnor, danser och fester. Trots att prestationer och motprestationer är frivilliga, blir de via en inre logik

¹⁷ Ett förtydligande bör göras först. En närvarande medlem med ryggväst representerar alltid klubben. Dessutom har prospects och hang-arounds endast rätt att bevista ett representationstillfälle i sällskap med en medlem. De kan ej själva representera klubben.

förpliktigande. Den kommunikation som uppstår kring utbytet av materiella gåvor upprättar och bekräftar de sociala relationerna. Utbytet bidrar också till att etablera och bibehålla gemensamma värden och normer; funktionella för dessa samhällets överlevnad. Den totala gåvoprestationen innebär att ge presenter, att ta emot presenter och att återgälda givna gåvor. När man ger en gåva ger man något av sig själv, vilket förpliktigar den andre att vårda gåvan. På så sätt influerar givaren mottagaren.

Detta relationella utbyttssystem av gåvor och gengåvor, tjänster och gentjänster samt bjudningar och motbjudningar går att överföra till bikerkulturen. "Gåvan" är betydelsebärande och ingår i en väv av förväntningar och motförväntningar. Bikermiljön blir i detta hänseende intressant på grund av dels dess överblickbarhet och dels dess tendenser till ritualiserad gemenskap. Inom bikerkulturen finns en förkärlek för gamla traditioner och ritualer även om dessa omskapas och får en ny skepnad. Johan Asplund (1991, s. 78) skriver apropå gåvans betydelse: "I Gemeinschaft blir arbetet inte avlönat utan snarare belönat. Belöningen är ett uttryck för bevågenhet, uppskattning, gillande. Den beviljas inte för att frambringa önskade resultat utan är en gåva, en vänlighet eller ett privilegium. Gåvan eller presenten i en kultur präglad av Gemeinschaft är ett uttryck för samhörighet. Den ges lika mycket för givarens som för mottagarens skull, där de båda tenderar att uppfatta sig som en enhet. Gåvan är i detta sammanhang inte en ekonomiskt rationell handling. Den är "en handling som är direkt, oöverlagd och mångtydig, en handling som inte förverkligar en förutgående plan och härigenom uttömmer sin innebörd utan istället föregår sin innebörd eller söker sin mening. En sådan handling föranleds av motpartens handling, utgör ett svar på denna, och blir i sin tur av motparten i åtminstone någon utsträckning dechiffrerad. Meningen med sådana handlingar är en process, inte ett predikat, och klarnar undan för undan men kan också efter hand bli allt mer tilltrasslad och ogenomskinlig. Detta är ungefär vad jag själv med en otymplig term kallat för social responsivitet", skriver Asplund (1991, s 84).

Gåvan, presentationen och representationen ingår som viktiga symbolhandlingar i bikersammanhanget. Ordens mångfasetterade

betydelser lyser upp den konkreta händelsen.¹⁸ Om vi utgår från att hälsningen är en presentation, innebär detta att personerna i hälsningen *står fram* och *visar sig* själva. Den framsträckta handen är ett *erbjudande*, en inuit till någon form av fortsatt utbyte. Hälsningen är ett accentuerat ögonblick och kräver *närvaro* från båda parter. I det som beskrivs ovan är inte bara det *nutida* ögonblicket av betydelse. Hälsningens parter är båda *representanter* för något annat. Bikern är inte delaktig enbart i form av sin egen person utan också i egenskap av *företrädare* för sin klubb och för bikerkulturen.

Fadderskapet, festen och presenterna är erbjudanden. De blir intressanta utifrån gåvans inbyggda sociala mekanismer och startar, och samtidigt svarar på, rörelser av erbjudanden. Dessa utbyten följer inget förutsägbart schema utan rör sig i nätliknande formationer. Den sociala interaktionen blir betydelsebärande och varje steg blir avgörande för fortsättningen. Vem närmar sig vem? Vilka erbjudanden uppstår? Hur blir svaret? Vems tur är det nästa gång? I detta rörliga nät av interaktioner skapas vänskap och allianser, men också motvilja och antagonism. Bikermiljön som ett miniatyr-samhälle formerar en ordning, där maktkonstellationer upprättas. Ordningen är inte ens i detta lilla format enhetlig utan kränger åt olika håll, förhandlas och omförhandlas. Olika fraktioner av miljön framhäver olika aspekter och företräder olika maktanspråk. Hela ”föreställningen” med dess olika akter reproducerar ordningen, samtidigt som den också producerar nya meningar.

Hälsningen, gåvan och det personliga representerandet ger tydliga tecken till omgivningen om skiftande betydelser. Den första distinktionen bör göras mellan *närvaro* och *frånvaro*. Om vi tar festen som exempel framträder flera avgörande distinktioner vad beträffar närvaro och frånvaro. Vi kan huvudsakligen urskilja fyra kategorier:

- Total frånvaro
- Närvaro i form av en gåva

¹⁸ I mitt resonemang går jag till roten med ordet ”representation”. Den latinska stammen är ”esse” vilket betyder: *vara, finnas till*. Ordstammen kan byggas på så att olika betydelser framträder av varat (Lindedal & Lundberg, 1939). I exemplet speglar ordens betydelser på ett subtilt sätt bikerpraktikens skiftningar.

- Närvaro i form av en klubbrepresentant
- Närvaro i form av både gåva och klubbrepresentant

En klubb som är representerad med flertalet av dess fullvärdiga medlemmar och dessutom med en personlig gåva gör representationen fullkomlig och otvetydig. För värdarna understryker det fortsatt vänskap. Gåvans enkla närvaro däremot, får betydelsen av ett substitut. Den symboliserar närvaro men saknar den förankring den fysiska närvaron medger. Den totala frånvaron lämnar ett öppet spelrum för spekulationer. *Presentation* och *representation* handlar dels om att upprätta, och dels om att återskapa, förbindelser mellan klubbarna. Via språk och handlingar dras inte bara skillnader mellan närvaro och frånvaro utan också mellan ”fysisk närvaro” och ”symbolisk närvaro”. Det finns givetvis oändliga möjligheter att göra ytterligare distinktioner, men låt oss göra halt här.

Alla sociala konfigurationer är meningsfulla. ”Närvaron har alltid varit och kommer alltid att vara den form där en oändlig mångfald av innehåll kan produceras” skriver Jacques Derrida (1967). Närvaron behärskas inte genom det exceptionella utan genom möjligheten till repetition. Representationen blir inte bara *ett enstaka uppträdande* utan en akt i en serie av *repetitioner* där betydelser produceras och reproduceras i en oändlig betydelsekedja. Relationernas permanens är beroende av dess repetitiva möjligheter. Det är repetitionens återskapande av detsamma som är utgångspunkten, trots att betydelserna befinner sig i en obegränsad avdrift och skapar ständiga *scenförvandlingar* (a.a. s. 158). Under finns *presens*, ett nu, en närvaro som i hög grad är deltagande och medmänsklig. Samma individer som låter livet potentieras, dvs. förvandlas, romantiseras och intensifieras, står där också i sin omedelbara subjektiva närvaro.

Västpåtagningsfesten som exemplifierar gåvoutbytet kan liknas vid en konfirmation. Klubbnamnet bekräftas och klubben upptas och inordnas i ett rituellt sammanhang. Konfirmationen är också en återerinring och bekräftelse på att klubben är inbegripen i ett sammanhang där makt fördelas utifrån kulturspecifika sedvänjor. Att jag här kommit att använda en religiös metafor är knappast någon tillfällighet. När den franske sociologen Michel Maffesoli (1996) diskuterar senmodern neotribalism anknyter han till ”religion” i en

vidare bemärkelse, bortom institutionerna. Ordet ”religion” kan etymologiskt härledas till *religare* vilket betyder binda samman. En annan betydelse framträder i engelskans *reliance*: tillit och förtröstan. Gåvoutbytet befinner sig således utanför samhällets mekaniska strukturer och är ett inslag i en organisk organisationsstruktur där det överordnade målet är att binda samman. Bandet som binder samman är viktigare än de ingående elementen. Detta är karakteristika som för tankarna till ett *Gemeinschaft*, men i detta fall en innovativ snarare än en traditionell variant.¹⁹

De mönster av relationer och allianser som existerar mellan klubbarna och de förväntningar som finns på den nya klubben spelar stor roll för närvaron. Det är omöjligt att till fullo förstå de komplexa mönster av relationer som binder samman klubbarna, men den symboliska representationen ger en fingervisning och en bild av detta mönster. Presentation, representation och gåvoutbyte ingår i ett ritualiserat utbyte klubbarna emellan. Den ordning som på så sätt upprättas kräver följsamhet och ömsesidig respekt. Ordningen bidrar till en successiv introducering och initiering av nya klubbar i sammanhanget och gör att dessa efter hand tar till sig de informella regler och normer som råder. Denna introducerande process är diskret och taktfull och måste komma till stånd utan att den rådande balansen mellan de etablerade klubbarna ruckas för mycket. I och med att de lokala klubbarna förstår och respekterar denna ordning skapar den balans, fast mark och trygghet i samvaron. Den skapar en form av ontologisk visshet där alla vet vad som förväntas av dem och vad som är gällande. Samtidigt måste tillstås att det i denna grannliga process lätt uppstår situationer som kan bidra till att missförstånd och misstroende uppstår, som i förlängningen kan leda till osämja.

¹⁹ När Michel Maffesoli diskuterar tribalism handlar det om lösare knutna, ofta globala, rörelser. Likheter med så kallade primitiva stammar är i hans fall få. Zygmunt Bauman (1995) tar också upp tribalism till diskussion. Medlemmarna av hans stammar tenderar att vara hårdare knutna till varandra som ett skydd mot omvärldsförändringar. Min användning tangerar ibland den ena, ibland den andra av dessa båda tankefigurer. Beteckningen stam bör, enligt mitt förmenande, inte tolkas allt för bokstavligt, utan mera ses som en metafor.

Broderskapsorientering

Det jag betecknar som broderskap har en grundläggande betydelse för individerna i bikervärlden. Jag är utifrån mina studier beredd att tala om broderskap på två nivåer. Dels finns i en vidare bemärkelse ett mer generellt broderskap; *ett sekundärt broderskap*. Tidigare kunde man skönja en sådan identifiering mellan motorcyklister, där alla delade samma erfarenhet av att köra motorcykel och kände sig därför befryndade med varandra. Ett motorhaveri på en landsväg innebar tveklöst hjälp från en annan motorcyklist. Idag sker identifieringen utifrån olika stilmarkörer. Det innebär att bikers utifrån kulturella koder känner igen likasinnade. Till viss del bygger detta sekundära broderskap inom bikerkulturen på att personerna inom miljön genom återkommande bikerevenemang känner igen varandra. I ett större perspektiv bildar detta sekundära broderskap kärnan i en gemenskap och samhörighet som sträcker sig över klubbgränser såväl lokalt, nationellt som internationellt. I detta hänseende kan man tala om bikervärlden som en global stam (se Maffesoli 1996).

Det primära broderskapet handlar om engagemang och hängivenhet inför klubben och dess medlemmar. Tillsammans med medlemmarna i klubben bildar man ett tätt socialt nätverk där mottot är ”en för alla – alla för en”. Broderskapet i bikerklubben är något som växer fram ur den ständiga närvaron tillsammans och delandet av såväl glädjeämnen som vedermödor. Genom denna samhörighet blir man en del av ett gemensamt öde som sammanfaller med klubbens överlevnad. I detta hänseende kan broderskapet ses som en värde-mätare på intensiteten i relationerna och styrkan i sammanhållningen. Det är få klubbar som odlar detta primära broderskap fullt ut. Däremot återfinns en broderskapsorientering i de flesta bikerklubbar, så också i Vagabond MC.

Berättelser och föreställningar om broderskap har en lång tradition i västerländskt tänkande. Bibeln är till stora delar uppbyggd kring berättelser och påbud om ”hur man skall taga vara på sin broder”, med berättelsen om Kain och Abel som varnande exempel. Medeltida gillen, ordnar, skråsystemet och klosterverksamhet är alla organiserade kring broderskap. Under parollerna *frihet, jämlikhet och broderskap* byggdes fundamentet till den moderna tidsepoken (Thörn 1997).

Tankar om broderskap genomsyrar uppbyggnaden av den moderna nationalstaten. Broderskap är således en av hörnstenarna i västerländskt tänkande.

När man på ett socialt plan talar om *broderskap* handlar det mestadels om ett speciellt mönster av relationer män emellan, mer sällan en biologisk relation. Att utanför släktskapsband beteckna varandra som ”bröder” är enligt Johan Asplund (1991) också karakteristiskt för relationerna i ett *Gemeinschaft*. När detta mönster blivit formaliserat och organiserat till ordnar eller samfund brukar man benämna det *brödraskap*. Dessa är ofta hemliga och odlar mäns samhörighet med män avskilt från andra gemenskaper. Med initiationsriter och ceremonier sker ett urval som skall garantera gruppens fortlevnad genom att få dugliga och pålitliga kollegor som efterträdare. Olika former av *fraterniteter* återfinns inom loger och gillen, men också inom militära enheter, specialstyrkor inom polisen och i studentsammanhang (Fausing 1987; Clawson 1989). Jag tänker fortsättningsvis inte närmare gå in på begreppet brödraskap utan fokuserar i min fortsatta framställning på termen broderskap och den mindre kategoriska beteckningen broderskapsorientering.

Vagabond MC hade, under tiden för mitt deltagande, som mest åtta medlemmar (provmedlemmar ej inräknade) och får anses som en till antalet liten klubb. Det är dock sällan en bikerklubb eller avdelning har mer än tjugo medlemmar. Vid ett större antal blir det svårare att koordinera verksamheten och man förlorar överskådligheten. De täta relationerna präglade av *Gemeinschaft* tunnas ut och klubben blir mer som en allmän förening. Broderskapet tenderar i sådana fall att bli en formalitet.

Medlemmarna i Vagabond MC brukade inte kalla varandra för bröder eller klubben för ett brödraskap. Men här finns tydliga inslag av broderskapliknande förhållningssätt. Avgränsningen mot yttervärlden fanns där inte från början men blev med tiden ett sätt att betona värdet av samhörighet och delaktighet. Det visade sig genom att ett par av medlemmarna utsågs till talesmän, flickvänners närvaro begränsades och att veckomötet, som från början var ett mer eller mindre öppet forum, blev allt mer exklusivt och endast tillgängligt för medlemmar. I vissa frågor kunde provmedlemmarna delta, men de fick allt mer sköta vaktjänsten.

Etablerandet av vänskapsband var viktigare än den formella organiseringen. Flera av dem hade redan tidigare en förhistoria tillsammans och kände varandra, i enstaka fall fanns släktskapsband. I klubben växte vänskapsbanden och formerade sig allt mer till ett broderskap. Relationerna blev till sociala band som sträckte sig utanför klubbundna aktiviteter och tjänade skiftande intressen. Genom vardagliga interaktioner blev kollektivet allt viktigare. Man assisterade varandra vad gällde såväl pengar, bostad, arbete som personliga problem. Likväl som man hjälpte varandra i tider av svårigheter delade man de goda stunderna av motorcykelglidande och fester.

En medlem kan alltid räkna med understöd från sina ”bröder” i hotfulla situationer. Om personen utnyttjar förtroendet och använder det till men för klubben och dess övriga medlemmar får han stå till svars för vad han gjort. I medierna ges en bild av ett utåt sammansvetsat ”gäng” som försvarar varandra blint. Där offentlighetens blickar upphör träder oftast en inre process vid och den skyldige får försvara sitt beteende. Inte sällan träder klubbens egna sanktioner in och vid upprepade missbruk av förtroenden kan medlemmen uteslutas. Det hände att medlemmar i Vagabond MC fick hänga av sig västen, t.ex. när man saknade motorcykel eller uteblev från veckomötet upprepade gånger. En som hade missbruksproblem både stöttades och hölls i strama tyglar, till dess att han själv valde att ”hänga av sig västen” och söka hjälp.

Denna *ömsesidiga understödsetik* blir en viktig gränsmarkör och ett skydd för medlemmarna. Det ställer stora krav på de personer som aspirerar på att bli medlemmar. Initieringen blir därför en viktig procedur för att försäkra sig om hängivenhet och solidaritet. Ju mer etablerad och ju högre status en klubb har desto längre tid tar det att bli medlem. Ett stort engagemang satsas i de personliga relationerna och varje avhopp, frivilligt eller påtvunget, blir till en belastning för gruppen. Klubbmedlemmarna har satsat en del av sig själva i relationen och det känns som ett svek när personen inte lever upp till förväntningarna. I princip kan alla män bli medlemmar i en bikerklubb. Men det är inte så många som är beredda att satsa den tid och det engagemang som krävs.

Initieringen kan liknas vid det mästare-lärlingsystem som tidigare fanns inom skråväsendet. Kännetecknande för skrået var dess bestämda hierarki med mästare, gesäll och lärling. Initiationen föregick varje nivå och blev allt strängare ju närmare maktens centrum man kom. Den tekniska utbildningen var kopplad till en livsgemenskap (se Edgren 1987; Josefsson 1988). Principen inom bikerkulturen är densamma. Fullvärdiga medlemmar är suveräna och inte hierarkiskt underställda någon annan. Däremot framträder hierarkin tydligt gentemot hang-arounds och prospects. Bikerklubbens hantverksliknande praktik tenderar också liksom skrået att bli en livsgemenskap. Etnologen Eddy Nehls beskriver i sin doktorsavhandling *Vägval* (2003) hur skrået som ett "kvarlevande kulturellt fenomen" kännetecknar åkerinäringen. Framförallt är det i samsynen på hur yrkesskicklighet ska definieras och avsaknaden av sociokulturella skillnader mellan anställda förare och arbetsgivare som likheterna blir tydliga med skrået. Vad beträffar bikerkulturen haltar jämförelsen då den inte är en del av näringslivet. Däremot blir likheterna mellan skråsystemet och bikerkulturen desto tydligare beträffande hierarki och initiering.

Tiden som hang-around brukar vara cirka ett år. Perioden kännetecknas av att aspiranten får möjlighet att bekanta sig med bikermiljön, klubben och dess medlemmar. Om personkemin stämmer och allt går väl blir han antagen som prospect. Prospecttiden brukar variera mellan 1-3 år. Lärandet sker genom aktion och reaktion, där prospecten gradvis assimileras. Det är viktigt att relationer till utomstående inte stör förbindelsen med klubben. Själva initieringen blir en process där andra band tunnas ut och tillhörigheten till klubben förstärks. Som prospect handlar det om att ställa upp på klubbens aktiviteter och visa vem man är inför medlemmarnas granskande ögon. Prospecten sätts till att utföra vardagssysslor, ordna fester, vara chaufför etc. och antas finnas till hands för att hjälpa medlemmarna. Ofta har någon av medlemmarna tagit på sig rollen av handledare och blir delvis personligt ansvarig ifall prospecten misslyckas. Om han däremot lyckas höjs den handledande medlemmens status och han får förmodligen, i den nye medlemmen, en trogen vän och en framtida allierad i klubben. Förr utsattes prospecten för olika konstruerade, ibland förnedrande prov. Detta

förekommer inte i någon nämnvärd utsträckning längre.²⁰ Vardagen innehåller tillräckligt med prövningar för att testa bikerns kvalifikationer. Varje prospect måste visa att han duger och att han lärt sig hur en biker uppför sig både i och utanför klubben. Viktigt är också att aspiranten passar in i just denna specifika grupp av människor och inte utgör ett irritationsmoment för de övriga medlemmarna. I bedömningen ingår också en värdering av hur personen hanterar risksituationer och om han har något att tillföra gruppen i duglighet. Prospecttiden tenderar att förlängas för att på så sätt försäkra sig om att det är rätt person som aspirerar på medlemskap. Alla medlemmar måste vara överens för att en prospect skall upptas som medlem.

Självklart finns det svårigheter med denna täta och reglerade gemenskap. Baksidan av broderskärlek är brodersrivalitet. Rivaliteten skyltar man inte med utåt. Den blir en angelägenhet som löses internt. Rivaliteten kan ibland visa sig i att klubben formerar sig i fraktioner, där olika inriktningar förespråkas. Man skulle kunna tro att likriktningen är stor inom klubbarna. Som jag ser det finns det tendenser åt två olika håll. Individerna socialiseras å ena sidan in i kulturen. Å andra sidan sker en inomkulturell individualisering. Detta sker på tre olika nivåer. På en mera generell nivå formas medlemmarna kulturspecifikt vad gäller bikerlivets värderingar, attityder och stil. På nästa nivå tar varje bikerklubb till sig det som gagnar dem och skapar sin egen stil och image. Det innebär att urvalet av medlemmar bestäms utifrån den specifika klubbens egen profil. Målsättningen är i detta hänseende överordnad individen. Antingen ställer man upp på klubben eller så lämnar man den. På en tredje nivå måste man inse att klubben består av dess medlemmar. Det innebär att individen och hans personliga kvalifikationer ses som en tillgång för klubben och att olikheter berikar klubb livet. Man förväntas bidra till det kollektiva genom sin specifika duglighet och unika karaktär. Här finns ett spelrum. Klubben reglerar det som är angeläget för klubbens existens, men i övrigt lägger den sig inte i personliga förhållanden. Familj och försörjning är privata

²⁰ Däremot tycks det fortfarande vara vanligt inom lagsporter om man får tro Brännberg (1998), Andreasson (2003) och Fundberg (2003).

angelägenheter. Det innebär vidare att personens bakgrund, politisk tillhörighet eller livsåskådning inte spelar någon avgörande roll. Klubben är i dessa hänseenden inte någon överordnad organisation som talar om för medlemmen vad han får och inte får göra.

Mycket i min framställning om broderskap för tankarna till Gemeinschaft. Enligt Asplund (1991) bygger Gemeinschaft på nära vänskap men tenderar att generera fiender, både inre och yttre. Vänskapen kan snabbt förbytas i hastigt uppkomna konflikter. Mot sämja och välvilja inom gemenskapen svarar osämja och illvilja mot gemenskapens omvärld. Konflikterna utgör på så sätt gemenskapens baksida. Detta bör ställas mot att den ekonomiskt rationella konkurrens- och konfliktsituation som ständigt råder i Gesellschaft (Asplund 1991).

Broderskapet handlar i hög grad om solidaritet. Man bryr sig och tar hand om varandra. Broderskapet erbjuder en tillhörighet. Tendenser mot anonymitet, flyktighet och ytlighet i det moderna förvandlas i klubben till en arena där samhörigheten förstärks. Detta innebär att det alltid finns en risk för instängdhet. Man bör därför ta lärdom av att ju mer polis och andra myndigheter kontrollerar och avskärmar klubbmedlemmar, desto större blir slutenheten. Detta bidrar i sin tur till ytterligare marginalisering.

Homosocialitet

Begrepp som *broderskap* och *broderskapsorientering* leder vidare mot det man inom modern mansforskning benämner *homosocialitet*. Via historiska tillbakablickar bidrar begreppet *broderskap* med kontinuitet och förankring. Beteckningen *homosocialitet* handlar i grunden om att stärka och svetsa samman en manlig gemenskap i maktutövande syfte (Sedgewick 1985), men knyter också an till det senmoderna reflexiva sökandet efter mening och nya livsstilar. Det är ett mindre statiskt begrepp som betonar det möjliga i att "göra manlighet" och bryter på så sätt med mer traditionella beteckningar som broderskap. När man betraktar bikerkulturen blir båda begreppen av intresse. Där finns å ena sidan ett regressivt fasthållande vid och vårdande av gamla traditioner. Å andra sidan tränger sig ofrånkomligen det senmodernas görbarhet och reflexivitet in i bikerlivet och luckrar upp föråldrade strukturer.

Inom genusforskningen har begreppet homosocialitet blivit en vedertagen beteckning om mäns sociala behov av att vara tillsammans med andra män.²¹ Socialpsykologen Thomas Johansson (2000) anser att homosociala formeringar mellan män har en dubbel karaktär, som syftar till att dels bevara makt och dels uppnå intimitet och närhet. Homosocialitet handlar till stor del om hur män söker bekräftelse och socialiseras in i manliga sammanhang, dvs. hur kunskaper, regler och föreställningar överförs mellan män. Kännetecknande för homosociala grupper är att de tenderar att byggas upp kring en hierarkisk ordning, med en inbyggd konkurrens om olika positioner. Ställning i gruppen har att göra med hur individens kapacitet, färdigheter och förmågor motsvarar gruppens förväntningar (se även Kuosmanen 2001).

Jargonger, attityder och handlingar ingår i den kod som avgör spelet om vilka som skall inkluderas i denna värld. Sammanhållningen stärks också genom exkludering av andra som t.ex. kvinnor, feminina män, homosexuella och andra som inte motsvarar gruppens krav på disciplin, karaktär och målmedvetenhet. Att den homosociala gruppen utmärks av avgränsningar och förakt för andra måste till stor del tillskrivas det samhälle vi lever i.²² Kollektivet skulle lika gärna kunna fylla en funktion av en frizon, ett mellanområde, där fantasi, kreativitet och nya erfarenheter prövas i symbolisk form. Den manlighet som kommer till uttryck i gruppen behöver inte vara signifikant för hur männen förhåller sig i andra sammanhang. Den är snarare ett uttryck för en situationellt betingad manlighet, anser Johansson (2003).

²¹ Begreppet homosocialitet bör ej förväxlas med homosexualitet. Begreppen utgår från olika behov.

²² Sociologen Henning Bech (1997) beskriver hur förödande den i samhället existerande homofobin är för mäns relationer till andra män. Alla relationer mellan män tenderar att misstänkliggöras, om det inte finns kvinnor med. Av rädsla för att klassas som homosexuell måste män kontinuerligt skydda sig mot sådana eventuella misstankar. Detta skapar en självförstärkande process som i sin förlängning gör vänskap mellan män omöjlig i det senmoderna samhället. Bech medger att det fortfarande finns öar av manliga arenor, t.ex. inom lagsporter, men att dessa tenderar att institutionaliseras och starkt regleras. Så sent som på 1800-talet fanns andra infallsvinklar till maskulinitet och nära vänskap mellan män var vanligt förekommande (se Nardi 1992; Mosse 1996; Ekenstam 1998).

Mansforskaren Jari Kuosmanen (2001), som studerat finska mäns anpassning i Sverige, ser både positiva och negativa effekter av homosociala grupperingar. Beroende på vilka stadier i migrationsprocessen dessa finska män befann sig i kunde gruppen användas endera som "skyddsbastion" eller "språngbräda". De som använde gruppen som en skyddsbastion behövde gruppen av mera identitetsmässiga skäl. Dessa män vinnlade sig om att uppträda i linje med gruppens etos, där frihet från familjeband och motstånd mot karriärs-tänkande var viktiga beståndsdelar. Trots överordning och underordning inbördes inom kollektivet, försvarades gruppens och medlemmarnas intressen utåt. De som använde gruppen som språngbräda var lösare kopplade till den homosociala gruppen och använde den mera som en bas för att ta nya steg i samhället.

Vad beträffar bikerklubben är den ingen "språngbräda". Däremot kan den i vissa avseenden ses som en "skyddsbastion", som avgränsar sig utåt. När andra institutioner, som familj och släktskap, sviktar blir klubben ett alternativ som skapar mening och sammanhang. Klubben tenderar därför att bli oumbärlig och viktig utifrån flera aspekter. Medlemskapet blir en institution som ger försäkringar och garantier om uppbackning och stöd. Man upprättar gränser mot yttvärlden för att bevaka möjligheten att leva ett alternativt liv. Avgränsningen mot omgivningen blir här viktig i att kunna bibehålla ordningen. I detta hänseende är bikerklubben en skyddsbastion. Avskärmningen skapar ett skydd mot samhällets fördömande attityder och bidrar till ett experimenterande med manliga relationer där även manlig vänskap blir en möjlighet. Man kan inte bortse ifrån att den slutna miljön skapar överdrifter och maskulina avarter. Samtidigt finns möjligheter att skapa en frizon som möjliggör alternativa umgängesformer och lek med symboliska uttryck.

Kulturforskaren Lars Lagergren (1999) betonar att broderskap eller fraterniteter ofta formas i syfte att tona ned den konkurrens som finns mellan män, genom att man i grupperna skapar normer och värden som tydligt visar vilka beteenden som är acceptabla. Vad som premieras varierar mellan olika grupper. Lagergren har fångat en sida av den homosociala gruppen som sällan betonas. Självklart finns det alltid en närvarande konkurrens i ett manligt kollektiv, men den finns där oavsett om gruppen är enkönad eller tvåkönad. Snarare är det,

som Lagergren framhåller, så att det manliga kollektivet reglerar och tonar ned den annars rådande konkurrensen och låter mer solidariska inslag dominera. Skyddad solidaritet gör att man inom bikermiljön kan härbärgera ett stort antal individer med egocentriska inslag som i vissa avseenden skulle få det svårt att passa in i andra sammanhang.

Min förståelse av begreppet homosocialitet tar sin utgångspunkt i en manligt maktbefästade tradition men också i tendenser till ifrågasättanden och sökandet efter nya former av samvaro mellan män. Samtida reflexiva processer pekar på instabilitet, återvändsgränder och att innebörder förändras. Manlig socialisation är inte längre enkelspårig, utan omvärlden tränger sig på och öppnar upp för ny görbarhet och för nya värderingar och förhållningssätt. Inom bikerkulturen befäster man gemenskapen genom att tilldela den kvaliteter som går tillbaka till historiskt förekommande broderskap. Detta bidrar till att skapa en form av ontologisk trygghet. Den samtida senmoderna diskussionen om homosocialitet och maskulinitet pekar på broderskapets bräcklighet och inneboende tendenser till instängdhet och maktmissbruk. Liksom Lagergren vill jag betona att den manliga homosociala gruppen tonar ned den annars rådande konkurrensen mellan män och ger utrymme för mera solidariska och vänskapliga förbindelser. I bästa fall kan det utmynna i en vänskap som inte bara värnar om manliga privilegier utan kan vara både stödjande och ifrågasättande. I den homosociala gemenskapen finns också ett utrymme bortom vardagens plikter att "leka" och på så sätt få kontakt med spontanitet, kreativitet och borträngda känslor. Jag återkommer till detta längre fram i texten.

Den australiensiske mansforskaren Robert W. Connell (Connell 1995, 2000) anser att det "maskulina" tenderar att formas i kontrast till det "feminina" i olika institutionaliserade praktiker. De underliggande krafterna är självförstärkande och bibehåller sina strukturer. På så sätt reproduceras den manliga dominansen i samhället. Denna strukturella maktordning kommer till uttryck i begreppet *hegemonisk maskulinitet* som innebär att den manliga dominansen genomsyrar alla nivåer i samhället. Den hegemoniska maskuliniteten antar ingen fixerad form utan byter skepnad efter historiska, samhälleliga förutsättningar. Samtidigt som endast ett fåtal män åtnjuter maktens fulla privilegier, tenderar män i gemen att på ett

eller annat sätt dra fördelar av denna ordning. Connell betonar också att den manliga dominansen inte är entydig utan fylld av motsägelser.

Om jag försöker värdera bikerklubben i termer av *överordning/underordning* framträder överordningen. Med avseende på kropp, aggressivitet och sexualitet finns en "självklar" maskulinitet hos gruppen som väl matchar i samhället framträdande maskulina tecken på dominans och överordning. På så sätt bidrar bikern till att upprätthålla en hegemonisk maskulin ordning. Om vi för in Connells begrepp *marginalisering* kontra *auktorisering* blir bilden mera komplicerad. Bikers är knappast någon grupp som åtnjuter samhällelig auktoritet, utan tenderar snarare att befinna sig i samhällets marginaler. De är som kategori till stora delar avskurna från samhällets legitimerande processer, både ekonomiskt, politiskt och kulturellt. Bilden blir dubbelbottnad med en *marginaliserad* position som kompenseras av en *överordnad* maskulinitet. Det finns anledning att tro att ökad marginalisering leder till ökad kompenserad manlig överordning.

Det går heller inte att bortse ifrån att det symboliska kapital som alstras i bikerns maskulina framtoning medger vissa marginella fördelar. I tider av könsnämsig turbulens uppstår förvirring som gör att bikerns maskulinitet framstår med sin tydlighet och blir ett eftertraktat alternativ för andra kategorier av män. Ett tecken på detta är den rörelse av män från medelklassen till bikermiljön.

Åtskilliga bikers hyllar en idealiserad nostalgisk manlighet som stöttar upp hegemoniska strukturer. Det finns ett stänk av ironi i bikerns framträdande. Den situationella, performativa maskuliniteten synliggör, överdriver och karikerar hegemonin. I en tid då hegemonin i samhället tenderar att framträda som diskret och förhandlande vill makteliten knappast bli identifierad med en maskulinitetsform som förstör upp dess traditionella bålverk. För att den manliga hegemonin skall kunna råda bör dess framträdelseformer vara mer sofistikerade.

Anseende

Anseende är en avgränsning och specificering av det mera omfattande begreppet heder. Konceptet är av avgörande betydelse för att förstå hur den interna ordningen är beskaffad i bikervärlden och hur informella hierarkier upprättas mellan enskilda bikers och mellan klubbar. Klubbens anseende reflekteras i dess medlemmars anseende och vice versa. Det är därför av vikt att varje medlem är beredd att försvara klubbens anseende, dvs. sig själv och de andra medlemmarna. Ett skadat anseende kan vara svårt att återupprätta och det tar tid.

Sam höll på att tråkla upp sitt ”presidentmärke”. Efter att ha fått ta emot knytnävsslag från en medlem av en mera etablerad klubb, har han inte längre klubbmedlemmarnas förtroende att fortsättningsvis vara president (fältanteckningar).

Knytnävsslagen var inte bara ett angrepp på Sam som person utan lika mycket på MC-klubben eftersom han var där som president och därmed klubbens representant. Händelsen diskuteras i efterhand och ansågs så graverande att klubbmedlemmarna beslutade att Sam måste avgå som president för att klubbens anseende inte skulle ta skada.

Det är inte ovanligt att ”starkare” klubbar testar ”mindre starka” klubbar för att se om de är beredda att stå upp och försvara sig. Styrkeförhållandet i detta fall var ojämnt och förnuftsmässigt försökte Sam välja en rimlig kompromiss. Han vek inte undan, men slog heller inte tillbaka. Att ta emot stryk är trots det en prestigeförlust och inte acceptabelt om man vill bibehålla respekt inom kulturen. För att inte klubben skulle tappa i *anseende* blev Sam tvungen att avstå presidentposten och återgå till ordinarie medlemskap. Den ”starkare” klubben hade knappast något att vinna på att utmana den ”svagare” klubben och dess medlemmar. Det fanns inget anseende att vinna. Istället bör man se utspelet dels som en markering av status och dels som ett test av vilka anspråk den ”svagare” klubben ställer och i vilken utsträckning de är beredda att försvara sina anspråk. Genom att låta Sam avgå som president visar klubben att man är förtrogen med

bikerkulturens etos. Genom handlingskraft försöker man upprätta klubbens anfrätta anseende.

Jim berättade att det förekommit klagomål på den senaste festen. En medlem av en annan klubb hade klagat på att det var någon i klubben som burit sig dumt åt. Trött på alla klagomål om småsaker tyckte Jim att det fick vara nog: "Den som har klagomål kan själv komma till oss och reda ut det" (fältanteckningar).

Under en period förekom återkommande klagomål på klubbmedlemmarnas beteenden. Det var uppenbart att de andra klubbarna testade den nya klubben. I vissa fall var klagomålen befogade, men när de tog upp banaliteter och sådant som redan var utrett "gick det för långt". Jims agerande i exemplet var en positiv markering av klubbens status och anseende. Klagomålen upphörde och klubben åtnjöt ett större förtroende. Det handlar om att bygga upp sitt anseende. Klubbens inre politik är också viktig.

Jimmy hade varken hört av sig eller dykt upp på tre veckor. Han fick besked om att komma till nästa möte och förklara sig. Han uteblir. En av klubbmedlemmarna får då i uppgift att åka hem och hämta hans ryggmärkesväst. Ryggmärkena får bäras så länge man är medlem, men de ägs av klubben (fältanteckningar).

Veckomötet är obligatoriskt och centralt för kontinuiteten i verksamheten. Det är där alla beslut tas gemensamt. För att klubben skall ses som seriös måste medlemmarna vara delaktiga och medverka i såväl veckomötet som den övriga verksamheten. Gemensamt måste de också bevaka att reglerna efterföljs. En klubb som underlåter att följa de regler de själva satt upp riskerar på sikt att lösas upp. Mera direkt sänder det ut signaler till omgivningen att klubben inte är något att räkna med. Det går inte att lita på en klubb som inte respekterar sina egna regler. Om medlemmarna låter det fortgå tappar klubben i anseende.

Ett annat exempel är den ursprungliga medlemmen som för tillfället inte hade någon motorcykel. I en motorcykelklubb krävs det att alla medlemmar äger en motorcykel. Under en övergångsperiod och av en god anledning kunde man ha overseende. Men i detta fall

blev läget prekärt, då tiden gick och inget hände. Något måste göras för att inte *anseendet* skulle ta skada. Beskedet blev: ”Endera skaffar du en motorcykel inom två veckor eller så blir du degraderad till prospect.” Han lyckades inte uppbringa pengar till en kontantinsats och därmed fick han ta steget ner till prospect. Detta är några exempel på hur *anseendet* upprätthålls. Ett annat är när prospecten gav mig en reprimand för att upprepade gånger ha avbrutit honom. I hierarkin står klubbmedlemmarna överst, sedan prospects och längst ner hang-arounds. De är alla delaktiga i klubben. Utomstående som flickvänner, fruar, gamla kompisar och andra vänner befinner sig flera nivåer under. Detta gäller också utomstående forskare, även om min roll i flera avseenden var privilegierad. De utomstående är välkomna på fester och trivselarrangemang men de har inget att säga till om och får inte lägga sig i verksamheten. Det gäller att klubbens deltagare markerar detta tydligt för att upprätthålla omgivningens förtroende och egen självaktning.

En ny klubb är inte en del av kulturen. Det är först när de får sina ryggmärken som de upptas i gemenskapen. När de väl är delaktiga åsätts de ett värde. Värdet bedöms efter olika kriterier, t.ex. hojarnas beskaffenhet, märken, klubbstandard men framför allt medlemmarna. Hur uppför de sig? Hur väl följer de bikerlivets moral och värderingar? Är de kända sedan tidigare i miljön? Har de varit medlemmar i andra klubbar tidigare och hur uppförde de sig då? Klubben åsätts därefter ett sorts ingångsvärde. För att den nya klubben skall kunna höja sitt anseende måste de ta en konflikt. Konflikter är egentligen inget man söker. De uppstår av sig själva. Poängteras bör att konflikter nästan aldrig handlar om våldsamheter eller tillgrepp av vapen. Tillvägagångssätten är betydligt mer sofistikerade. Det handlar om prestige och stolthet. Som exempel kan det handla om att man på ett möte tar strid mot en klubb med högre anseende. Med välgrundade argument kan man få med sig de andra klubbarna i en omröstning. Om frågan är betydelsefull tappar den mera inflytelserika klubben anseendeheter till den mindre etablerade klubben (intervju med en biker från en annan klubb).

En klubb utan ryggmärken åtnjuter ingen högre status i sammanhanget och saknar till stor del anseende. Både den nystartade klubben som gör anspråk på ryggmärken och provmedlemmarna som gör

anspråk på medlemskap lever i en provotid, ett slags lärlingskap. Det innebär en viss frihet, då man ännu inte har något anseende att vara rädd om. Samtidigt befinner de sig under omgivningens granskning. Båda dessa sidor framstår klart i min forskning. För en ny klubb som Vagabond MC fanns både en välkomnande men också en avvaktande hållning. Försiktigheten bestod i att man ville pröva klubbens karaktär. Vagabond MC bestod proven och fick sina rättigheter till att bära ryggmärken. I beskedet fanns en glädje, men också ett allvar. Glädjen bestod i att ingå i kretsen av ryggmärkesklubbar, dvs. att bli respekterad och betyda något i bikersammanhang. Allvaret hängde ihop med det ansvar som medföljer. Att bära ryggmärkesväst innebär att axla och bära den med ”värdighet”. En ny ställning hade erövrats, och med den vetskapen om att det nyvunna anseendet kunde gå förlorat.

Kulturforskaren Joi Bay (1998a, 1998b) ger en teoretisk förklaring till det subkulturella anseendets betydelse inom bikerkulturen. När bikerklubbar eller bikers tävlar eller kämpar mot varandra är syftet att omfördela det symboliska kapitalet ”anseende”. Utifrån detta koncept kan man förstå de våldsamma konflikter som tidigare uppstått mellan bikerklubbar. I medias bild framstod krigen mellan bikerklubbarna under 1980- och 1990-talet som en kamp om marknader. Enligt Bays forskning handlade dessa interna strider om anseende. Utgångspunkten var i flertalet fall att en klubb, eller medlem, blivit kränkt av en annan klubbs medlemmar. I försök att upprätta sitt anseende kände sig den kränkta klubben tvungen till motåtgärder. Eftersom motåtgärden måste vara minst lika omfattande som den föregående handlingen, startades en eskalerande process som var nästintill omöjlig att få slut på.

Anseende handlar om hur en biker eller en bikerklubb bedöms av sin närmaste omgivning, men också om den självuppfattning som klubben eller personen har om sin plats i subkulturen. Det handlar således om ett dialektiskt förhållande mellan renommé och självuppfattning. Utifrån Bays erfarenheter av den danska bikermiljön kommer han fram till några vägledande principer för att förstå begreppet anseende i bikermiljön:

- *Mängden av anseende är konstant.* Det symboliska kapitalet anseende finns i begränsad mängd, och denna mängd förefaller vara konstant.
- *Anseende kan inte mångfaldigas.* Det kan inte skapas, produceras, förökas eller mångfaldigas.
- *Anseende kan inte köpas för pengar.* De egenskaper och prestationer som ger anseende kan inte tilldelas varu- eller penningform.
- *Anseende kan inte överlåtas.* Det kan inte ärvas eller på annat sätt överföras från en person till en annan.
- *Anseende når man inte genom formell status eller rang.* Hög formell status innebär inte automatiskt en hög grad av anseende.
- *Anseende måste erövras.* Det kan bara vinnas genom att man tar det från andra och därmed vållar dem en förlust.
- *Anseende måste ständigt bekräftas eller försvaras.* Det räcker inte med att försvara sig. Man måste också vara beredd att utmana andra och därmed sätta sitt anseende på spel (a.a. s. 48).

Fysisk styrka hos individen är en betydelsefull komponent i begreppet *anseende*. Men den måste vara kontrollerad. Om den fysiska styrkan används på fel sätt kan den orsaka stora problem för klubben. Den moraliska styrkan i form av sammanhållning, solidaritet och broderskap är desto viktigare. Konflikter mellan klubbar och kamp om utrymme har varit och är vanligt mellan bikerklubbar. Konflikter framkallar lätt en bild av ständiga bråk och slagsmål. Det är knappast någon som vinner i anseende genom att ställa till bråk.

I princip håller jag med om att summan av anseende är konstant. Någon vinner i anseende på någon annans bekostnad.²³ Konflikter är betydelsefulla i sammanhanget men det bör betonas att konfliktbegreppet måste förstås utifrån ett bredare perspektiv, där fysiskt våld

²³ René Girards teori om "det mimetiska begäret", dvs. att en given person eftertraktar ett givet objekt – inte på grund av dess värde – utan bara därför att *någon annan* eftertraktar detsamma, kan appliceras på begreppet anseende (se Asplund 1989). Det skulle kunna förklara en del av de omfattande maktkamper som förekommer, men som man numera försöker komma tillrätta med genom olika regleringar.

kan vara en ingrediens. Det finns också andra viktiga komponenter i konceptet anseende. Anseende och status kan t.ex. också upprätthållas och sakteliga vinnas genom ett exemplariskt uppförande. Det kan handla om att leva upp till klubbens stadgar och målsättningar. Här följer några andra exempel på förhållanden som är viktiga för anseendet:

- följa de regler och stadgar man förespråkar
- bevara stabilitet i klubben
- ha "rätt" motorcyklar
- sköta sina motorcyklar
- vara ute och köra och bevista motorcykelträffar
- ha ett välskött klubbhus
- ordna sammankomster och fester
- bli inbjuden till andra betydelsefulla klubbar
- vara representerad på möten, träffar och andra evenemang
- kunna uppföra sig i offentliga sammanhang
- skapa allianser och vänskapsband med andra klubbar

Sammanslagningar kan leda till ett ökat anseende. Det finns emellertid en risk att en klubb med hög status tappar i anseende om den går samman med en klubb med låg status.

Bays resonemang om anseende är, enligt mitt förmenande, något statistiskt. För att utveckla denna kritik lite närmare, finner jag det användbart att tänka i systemteoretiska termer. Klubben kan ses som ett urskiljbart system. Där finns en klar gräns mellan klubb och omvärld. Medlemmarna ingår självklart som viktiga element i detta system. Prospects och hang-arounds är i nedåtgående skala en del av klubben. De är delaktiga, men inte fullt ut. Genom att studera strukturer, funktioner, hierarkier, kommunikation, subsystem etc. kan man få en förståelse för hur en klubb fungerar. På nästa nivå ingår klubben i ett större system "den lokala bikerkulturen". Den lokala bikerkulturen är i sin tur en del av det regionala, nationella och internationella, beroende på hur man bestämmer sig för att göra avgränsningar.

Andra inriktningar inom systemteori (se Minuchin 1999; Keeney 1983; Luhmann 1989, 1995) gör gällande att det inte finns några

slutna system. De kan vara mer eller mindre öppna eller slutna. Därmed blir det problematiskt med ett konstaterande som att ”mängden av anseende är konstant”. System befinner sig hela tiden i ett givande och tagande med sin omgivning och är i ständig utveckling. Klubben interagerar med de andra klubbarna på det lokala planet, men också på det regionala och nationella. Medlemmarna, klubbarna och hela bikerkulturen befinner sig hela tiden i samspel med det övriga samhället: med andra motorcyklister, med arbetskamrater, myndigheter, barnens lärare, snabbköpskassörskan, grannar etc. Det går heller inte att bortse från att nya grupper av motorcyklister som närmar sig bikerkulturen påverkar den. För inte så länge sedan var det näst intill otänkbart att kvinnor bildade egna bikerklubbar. Idag finns flera ”tjejklubbar”.²⁴ Slutsatsen av detta blir att trots att bikerkulturen till stora delar är intakt värderingsmässigt kan kulturen inte undgå att förändras. Mängden av anseende påverkas innehållsmässigt över tid och kan därför inte förbli konstant. Kulturen förändras kontinuerligt innehållsmässigt – kvalitativt. Den nya klubben ökar sitt anseende vid inträdet i kulturen utan några erövringar. Således måste i princip den totala mängden anseende öka, även kvantitativt. Den nya klubben erhåller ingen större mängd anseende men som sagt när antalet klubbar utökas påverkas även det totala kapitalet. Bikerkulturen utvidgas och anseendekapitalet mångfaldigas.

Många av de tongivande bikerklubbarna i Västsverige har funnits i över 30 år. Den lokala kulturen har byggts upp kring ett tiotal stabila klubbar. De vet sitt värde och behöver därför inte till varje pris öka sitt *anseende* genom att utmana andra klubbar. Samtidigt kan det vara svårare för helt nya klubbar att skapa sig ett utrymme i detta stabila sammanhang. I mina samtal med bikers har jag förstått att den stabilitet och samarbetsanda som funnits i Västsverige är unik. Sedan 1970-talet har klubbarna varit representerade i samarbetsorgan. Man umgås flitigt över klubbgränserna och känner varandra väl. Man kan oftast byta klubb utan att fientlighet uppstår. Detta är ingen självklarhet i andra delar av vårt land. De internationella klubbarnas

²⁴ Sammantaget gör dessa omständigheter det svårare att översätta amerikanska bikerideal till svenska förhållanden. Samhället, omgivningen, ser annorlunda ut.

intåg på arenan har krävt anpassningar och det har inte alltid setts med blida ögon från de mindre klubbarna. Men kampen om utrymme och anseende klubbarna emellan har trots det mestadels förts under civiliserade former.

När Vagabond MC fick tillgång till sina ryggmärken var de den första klubben på många år som accepterades. Ett av argumenten var något i stil med: "Kulturen bör ej vara för sluten, det måste finnas en öppenhet och möjlighet att ta in nya". Om man sätter för höga staket runt kulturen finns en risk att konflikterna ökar innanför. Samarbetsorgan och upprättandet av gemensamma förhållningsregler förebygger och sätter, till viss del, de mera provokativa formerna av anseendekonflikter ur spel och är ett försök till en fredlig samexistens. Göteborgs Sam, GBK, ABATE och sverigemodellen kan ses som exempel på detta. Ändå fortgår spelet om anseende.

I Bays resonemang och principer finner man ibland slående likheter med hedersbegreppet i förmoderna kulturer. I den homeriska diktningen, var en man vad han utgav sig för att vara, ända tills hans anspråk underkändes. Om anspråk inte gjordes, antogs han sakna de åtrådda egenskaperna. (Kitto 1951; Macintyre 1981). Man kan också dra paralleller till de moraliska principer sociologen Pierre Bourdieu (1994) uppfattar som centrala hos den kabylliska befolkningen. Hedern blir här ett begrepp som alltid förutsätter att individen ser sig själv genom andras ögon. Bilden av självet är oskiljbar från den som presenteras för honom av andra. Här finns likheter med bikerkulturen, men också avgörande skillnader. Antikens medborgare och kabyllerna kunde svårligen ställa sig utanför sitt samhälle och reflekterat välja moral och värderingar. De sociala rollerna var sammanfogade i ofrånkomliga öden. Hedern definierade relationerna i samhället. Bikern lever i ett modernt samhälle och reflekterar över bikerkulturen. Den hederskodex som bär upp bikerkulturen är något som varje klubb och medlem ansluter sig till. Bikerns etos utgörs därför i grunden av övervägda ställningstaganden. Sociologen Richard Sennet (2003) visar att självrespekten i lika hög grad regleras av människans moral, dvs. medvetandet om vad som är rätt och fel, som utbytesprocessen i gruppen. Det förmoderna inslaget i bikerkulturen måste därför kompletteras med en förståelse för den

senmoderna människans reflexivitet och möjligheter till val av livssammanhang och tillhörighet.

Med utgångspunkt i mina erfarenheter vill jag hävda att begreppet anseende är av avgörande betydelse för att förstå hur makt, hierarkier och etos upprätthålls inom bikerkulturen. Men som jag tidigare visat bidrar en ensidig tolkning till att positioner låses fast med en uppenbar risk att konflikter går över styr och blir förödande. Nystartade klubbar som Vagabond MC har en mindre andel anseende att bevaka, medan klubbar som t.ex. Hell's Angels "spelar i en annan division" och har desto mer anseende att både bevaka och leva upp till. Det bör också poängteras att tolkningen av subkulturellt anseende blir olika beroende på kontexten. På 2000-talet skapas det andra tolkningar än det konfliktfyllda 1980- och 1990-talet. Vidare blir det tydligt att bikerkulturens deltagare dragit lärdom av tidigare eskalerande konflikter och fejder och insett faran med kompromisslösa hedersbegrepp och för stor slutenhet. Ett led i detta är de samarbetsorgan som uppstått.

Upphettad stamgemenskap

Vi hade varit på kort visit på en mc-fest, en bit utanför staden. Besöket blev kortvarigt, för regnet strilade ner, mest hela tiden. Tälten som värddklubben slagit upp skyddade mot regnet, men ej mot den råa fukten som trängde in under kläderna.

Vi lämnade 'barhänget' på klubben och åkte in mot staden, medlemmarna i MC-klubben och jag, i en limousine av äldre årgång. Passagerarutrymmet var flott inrett med djupblå sammet på både säten och väggar. På sidan stod också ett mindre barskåp i ek. I den lilla salongen serverades drinkar i spetsiga glas, nedsänkta i ett runt bord. Musiken som fyllde rummet blev allt högre och tätare. Samtalstonen var uppskruvad och varje mening blev till ett rop. Musiken och "tjötet" gungade ihop och detaljer var svåra att urskilja från helheten. För ett ögonblick blev det tyst i kabinen när Roger Pontare höjde sin mörka stämma i den inledande texten till schlagermelodin. När refrängen tonar in hörs ett öronbedövande vrål från sex män som höjer nävarna mot skyn och stämmer in: "Vill ni att

jag vänder om och slåss för den jag är? Aldrig sviker jag ditt namn när vindarna viskar mitt namn” (fältanteckningar).

Den inneslutande karossen bildade en stark kontrast mot den regntunga natten utanför. Inne i kupén var det varmt och rökigt och de sammetsfodrade väggarna bäddade in församlingen. Livselixiret förhöjde temperaturen men gjorde samtidigt att konturer och gränser suddades ut. De församlades röster hördes som från en bikupa. Surret var sövande. Skrovliga röster försökte bryta igenom bruset, men tonade så småningom ut. Vi for fram genom natten som om vi var inneslutna i en krypta. Pontare bryter monotonin och tonar fram som den store urfadern och återupprättar gränserna. Först mot det främmande utanför. Sedan mot den konturlösa, suddiga atmosfären inombords, inom kupén och inom oss själva. Vrålet sliter oss loss från det inneslutna och odifferentierade.

Det är tydligt hur kvällens regnvåta och uteblivna fest skapar en känsla av tomhet. Pontare lyckas fånga upp denna frustration och bilfärden som från början är sömnig blir ett laddat ögonblick där spänningen stiger och når sin höjdpunkt i refrängen. Exemplet kan förstås utifrån flera infallsvinklar, men i första hand är den ett uttryck för en i sammanhanget återkommande form av potentiering av tillvaron, genom uppladdning och urladdning.²⁵

Vad händer? Hur skall man förstå denna situation, detta känslösvall? Självrålade jag med utan närmare eftertanke. Det var vi mangrant, en för alla, alla för en. Det var som om vi blev en enda pulserande enhet, en kropp. Mina funderingar kom efteråt. I uppgåendet i det kollektiva finns en lockelse, en längtan efter tillhörighet – ett sätt att komma utanför sig själv och bli ett med sin omgivning. Detta uppgående var för tillfället totalt och uppfyllde rummet. Samtidigt fanns där en avgränsning som förutsätter ett *vi*, gruppen, som befinner sig i en bil inneslutna i en kaross av plåt på färd genom augustinatten. Det var vi och inte *dom andra*. ”Att slåss för den jag är” kan vara en nyckel till förståelse. I tider av osäkerhet

²⁵ Atmosfären ger associationer till Julia Kristevas (1991) begrepp ”abjektion” med tanke på situationens gränslösa och utstötande karaktär. Vidare finns beröringspunkter med Sigmund Freuds resonemang om broderklanens hanterande av skuld i samband med fadermordet i *Totem och tabu* (1995).

och ambivalens finns det ett behov av att uppleva sig vara hel och tydlig. Att för en stund tillåta sig vara den *man*, man vill vara, upplevs befriande. Lusten finns i att inte behöva kompromissa med sig själv, om det så bara är momentant och illusoriskt. Om det så bara är ett heligt rus i en Cadillac.

Mina medpassagerare är inga inskränkta varelser som i nationalistisk yra slåss för sin överlevnad. En stunds eufori en fredagskväll i en bil är inte detsamma som att de, när vardagen träder in, låter sig fara iväg i illusioner om sin egen förträfflighet. De är reflekterande individer som lever med i sin tid och aktivt skapar sin egen verklighet. Men tidens tecken gör sig påmind. Potentieringen kan också i en vidare bemärkelse ses som ett kollektivt svar på de tendenser till marginalisering många bikers upplever. Jag tänker därför medvetet föra resonemanget längre än vad exemplet egentligen tillåter.

”Ge mig kraft att försvara mitt land”. Övergången från industrisamhälle till postindustrisamhälle präglas av mångtydighet, otydliga strukturer och upphävda tidslinjer. Detta skapar förvirring. Texten kan mycket väl tolkas som en önskan att nationens linjer vore tydligare och att varje man behövs för att försvara liv och leverne. Under en tid av ett par decennier har behovet av unga män i uniform vid vårt lands gränser försvunnit. När man förr ”gjort lumpen” var man en vuxen man och därmed en fullvärdig medborgare. Många sörjer ett Sverige, ett folkhem, som borgade för gemenskap och tillhörighet. I vissa hänseenden skulle bikerulturens stamgemenskap kunna ses som ett svar på denna förlust. Begreppet ”samhällsmedborgare” blir för diffust och tillhörigheten förankras i mindre, homogena enheter. Bristen på samhällslik tillhörighet och frustrationen över detta kan i värsta fall komma att vändas mot andra grupper, som finns där som en påminnelse om förändringarna. ”Landet” sträcker sig från den egna identiteten, familj, arbete och levnadssätt till territorier som hem, stad och land. Konstruktionen av maskulinitet är historiskt djupt sammanbunden med konstruktionen av den moderna nationalstaten, anser historikern Benedict Anderson (1993). Nationen fyllde det tomrum som uppstod när människor och släkter rycktes upp med rötterna under 1500- och 1600-talet. Föreställningar om att nationen var individens hemvist ersatte den tidigare

förankringen i bygemenskapen. Nationellt medborgarskap blev på så sätt kopplat till identitetsupplevelsen. Maskuliniteten som ett av nationens fundament är ett genomgående tema i nationalismens diskurs, enligt sociologen Håkan Thörn (1997). Det är framför allt två maskulinitetsformer som framträder inom nationalismens diskurs, ”patriarkatet” och ”brödraskapet”. I början av 1900-talet sammanfogades dessa båda begrepp också med identitetskategorin ”arbetare”, trots arbetarrörelsens proklamerade internationalism.

Ibland har jag uppfattat klubben som ett gäng i avsaknad av den omsorgs- och välfärdsstat som för tidigare generationer varit en självklarhet. Deras ambition att bevara och återskapa traditioner ger ett nostalgins skimmer över ett Sverige som är under förändring. De är barn av sin tid. Tidigare fanns det utrymme för arbetarungdomar att ”strula till det” och sedan staga upp det med en tillvaro med arbete och familj. I början av det nya seklet är ramarna knappare. Arbetslösheten är strukturellt betonad och konstant högre än tidigare. Många i de lägre samhällsskikten kämpar om plats och utrymme med andra grupper i samhället, men befinner sig samtidigt i bakvattnet av de stora globala strömningarna. De bevittnar ett samhälle som till viss del lämnat delar av befolkningen åt sitt eget öde. Skolsystemets förlorare är pojkar. Det blir allt tydligare hur pojkar får det svårare att hävda sig i en skola som till form och innehåll premierar det som traditionellt setts som feminina kvaliteter. Många pojkar slås ut och slår tillbaka på samhället på sitt eget ibland destruktiva sätt.

Mats Trondmans (1995) beskrivning av ”småstadssamhällets unga arbetarklassmän” som ”framtidens förlorare” visar på ett strukturellt problem. Det handlar om en grupp män som på diffusa klassmässiga grunder kommit till korta i samhället.

Det vi bevittnar är en ny strukturomvandling som är på väg att ta oss in i en ny samhällsformation, en som förmodligen inte kommer att erbjuda plats åt alla. Präglade för ett liv på den egna ortens industrigolv upptäcker unga arbetarklassmän att det inte längre finns något industrigolv som tar emot dem. Marknaden efterfrågar dem inte längre och själva fångas de inte med självklarhet av någon tidsanda eller egna självförståelseformer som politiskt sätter dem i rörelse (ibid. s. 168).

Trondmans artikel är en dyster läsning om hur "arbetets söner" kommer till korta, när "arbetets döttrar" finner nya utvägar. Det handlar om en kamp för livsrum, där individer ställs mera öppet mot varandra. Gruppen kan här bli till en "stam" som söker sitt "reservat", ett skydd och en buffert mot marginalisering och sårad självkänsla. Stamsamhället karakteriseras av att det inte existerar något dynamiskt förhållande mellan social integration och systemintegration. I dessa samhällen konstitueras en stor del av samhällslivet av den sociala interaktionen i dagliga möten ansikte-mot-ansikte. Identitet skapas i stor utsträckning i relation till tillhörighet och gemenskap eller med utgångspunkt i olika sammanbindande livsåskådningar. Gränser mellan olika stammar upprätthålls på grundval av dessa föreställningar, och medlemmar av andra tillhörigheter tenderar att upplevas som främlingar (Maffesoli 1996; Bauman 1995). Stamgemenskap blir en ersättning för gammal klassgemenskap och "föreställd nationalitet" och är samtidigt ett försök att bibehålla kollektiv makt och inflytande i samhället. Avsaknaden av tillhörighet i ett övergripande kollektiv förvänds i solidaritet med den egna gruppen och resulterar i föreställningar om "stammen" (jfr Anderson 1993)

Den långsamma tiden – den förtätade tiden

Den långsamma tiden

Den första tiden tillsammans med klubben kännetecknades av att jag låg på och ringde för att få vara med. Det var alltid något på gång, men det blev ofta återbud. Ambitiös som jag var i att få ta del av bikerlivet blev min frustration stor då jag upplevde att inget hände. Det finns säkert olika förklaringar till detta. En kan helt enkelt vara att klubbmedlemmarna inte ville ha med mig på aktiviteterna eftersom de inte kände mig. Det fanns inledningsvis olika uppfattningar om min medverkan.

Ett annat perspektiv som blev tydligt var att vi styrdes av olika inställningar till tid. Som forskare styrdes jag av gränsöverskridandets möjlighet och flexibilitet i både tid och rum. Mina ambitioner var att

så effektivt som möjligt kunna ta del av kulturen och göra min studie, därav min otålighet. För medlemmarna var klubben en del av deras vardag. Det fanns ingen anledning att forcera livet. Klubben skulle finnas där och det övergripande målet var ”att vara tillsammans”. För att en samvaro skall upplevas som hel och kontinuerlig måste deltagarna utgå från att den är allomfattande och varar för evigt. Detta även om fakta gör gällande att så inte är fallet. Endast i oändlig tid är helhet möjlig, hävdar Zygmunt Bauman (1995). Jag kom att styras av något som jag vill kalla *projekttid* medan medlemmarna styrdes av något man skulle kunna kalla *existentiell tid*. Jag ville fylla tiden med så mycket aktiviteter som möjligt. De andra nöjde sig med att *göra ingenting*, som jag uppfattade det. Ju mindre som hände desto mer forcerad blev jag. Kanske min forcering blev ett hinder i kontakten.

Jag hade tänkt ligga lågt med klubben och låta dem ringa. Ingen ringde. Jag fick en idé att ringa och introducera intervjuerna jag hade planerat. Det var Micke som svarade. Han var på klubben och höll på att riva bort en skylt. ”Det har inte varit så mycket den sista tiden. Vi får väl skylla på Berra som arbetat med huset.” Efter att vi snackat vidare erbjuder jag mig att komma och hjälpa honom med rivningen. När jag kommer dit är ingen där. Jag ringer upp Micke. Han blev tvungen att sticka iväg till sitt arbete (fältanteckningar).

Jag kände mig lurad. Det hände upprepade gånger. Jag är övertygad om att ingen hade för avsikt att lura mig, snarare handlade det om att de ville presentera klubben som aktiv under en period av inaktivitet. Mina förväntningar blev till en belastning för klubben och ett hinder för mig i kontakten. Allt som oftast kommer en textrad ifrån någon rocklåt till min undsättning: ”Cool down you move to fast, you gotta make the morning last”. Som gäst måste jag ta seden dit jag kommer. Det är deras leverne och klubblivet har inget slut, som min forskning.

Paul Corrigan (1993) noterade i sin studie av gatukulturen i Sunderland att en stor del av ungdomarnas tid gick åt till ”doing nothing”. Den huvudsakliga aktiviteten i att *göra ingenting* är att snacka. Det handlar då om att återberätta och byta historier vilka inte behöver vara sanna men så intressanta som möjligt. Man pratar inte för att kommunicera idéer utan för att kommunicera erfarenheten av att prata. Det handlar till stor del om att skämta. Det handlar om att

inför en skara åhörare få breda ut sig, orera, och visa att man kan jargongen och verkligen är med i gänget (se även Fornäs 1988). Det är ett sätt att låta tiden gå. Identitet och gängtillhörighet blir på detta sätt påtagligt kopplad till språkliga jargonger.

Richard Sennets bok *När karaktären krackelerar* (1999) beskriver hur den moderna, globala kapitalismen och det nya ”flexibla arbetslivet” gör människor desorienterade i tillvaron. Utvecklingen rusar iväg vilket gör att människor inte känner igen sig i de nya sociala strukturer som uppstår. Individerna måste ständigt ”återuppfinna sig själv”. Tidspressande processer destruerar människors liv. *Den långsamma tiden* som jag upplevde i klubben tycks för mig vara raka motsatsen.²⁶ I jämförelse med de krav på flexibilitet som kännetecknar den senmoderna människan framträdde klubbmedlemmarna och klubblivet som en dinosaurie från förgångens tid. Deras liv styrdes vare sig av kortsiktighet eller av flexibilitet. Klubbmedlemmarna var i hög grad påverkade av arbetsmarknadens fluktuationer men dess nyckfullhet parerades med andra inslag i deras liv. Arbetet var en födkrok men ej av avgörande social betydelse. Förankringen fanns hos ett nätverk av mer bestående karaktär. Det slår mig att flera av klubbmedlemmarna på ett så avgörande sätt hade lärt sig att värna om stabilitet och långsiktighet i relationer. Detta gällde inte alltid parbildning och äktenskap, men däremot vänner och kretsen av umgänge. Kanske hade de på grund av utsatthet tidigt blivit tvungna att hitta motstrategier mot samhällsliga utslagningsprocesser. Där fanns ett *vi* som vårdades och som utgjorde grunden för hur karaktären danades. Kollektivet, i motsats till teamet, var inte utbytbart utan förutsättningen för trygghet, identitet och personlighet. Kollektivet höll fast, i både positiv och negativ bemärkelse. Det gjorde att det fanns en autenticitet i upplevelsen. Inte på det sätt att upplevelsen skulle vara mera sann, men att den existerade i ett omedelbart, intersubjektivt sammanhang där den nära relationen bekräftade eller avstyrde.

²⁶ Inspiration till beteckningen ”den långsamma tiden” har jag hämtat från Sten Nadolnys roman *Upptäckten av långsamheten* (1985) som handlar om upptäckaren John Franklins liv. Även religionspsykologen Owe Wikström filosoferar kring långsamhet. Han manar till motstånd mot samtidens jäkt och reflekterar kring behovet av lättja, dröjande samtal och mystik i boken *Långsamhetens lov* (2001).

Forskningens krav på flexibilitet och rationalitet krockade med bikerlivets, i vissa avseenden, konservativa prägel. Skeenden hade sin gång och kunde inte påskyndas. Samhälleliga och kulturella förändringsprocesser berörde dem i hög grad och grep in deras liv. Men istället för att bli offer för dessa processer hade de utvecklat motstrategier genom att omvärdera och reflektera över vad som var viktigt att bevara och hålla fast vid.

Den förtätade tiden

Klockan 20.00 till klubben. I salongen står alla och skrattar åt Micke som nyss fått en grön fisk i plast som kan prata. Maten står på biljardbordet. Det är bara att ta för sig. Alla är där. Till och med Pecka som sist var moloken, men nu är sprallig värre. Nya ringar, ny förlovning. Två flak öl till allas förtäring. Några spelar biljard. Musiken dånar. Rökigt, trångt, surrigt. Andra dansar, står i klungor och snackar, skojar och slänger käft. Utanför på gatan står Jonas och grälar med sin kvinna. Elvis dyker upp i finkostym, varit på begravning. De två artisterna tittar in på väg till krogen. Mickes flickvän vill gå hem. "Inte än", blir svaret. En främling prövar armbrytning mot Elvis och förlorar. Den okände är kaxig och hamnar sedan i bråk med Berra. Berra är som förbytt, viker inte en tum. Den andre ömsom viker sig för att i nästa stund utmana. Elvis kommer in i baren och försöker lugna Berra. Han åker ut ur baren med en varning: "Inga utomstående i baren". Berra går in i köket. Efter fem minuter kommer den okände efter. Jag stoppar honom i dörröppningen. Berra ropar: "Släpp in honom". Bråket fortsätter, kanske en aning mera sansat. Micke dyker upp: "Taxin väntar, vi skall ner till Savoy och hämta Bengan." "Åk själv!" "Du måste hänga med, Bengan ville det." Panik, snabba ryck. Mats, en vän till klubben, hänger på. Nere på stan, tidig morgon. Försökte komma in på krogen. Vakterna vägrade släppa in oss. En fick gå in och hämta Bengan. Vi andra surrade utanför. Ut kommer Micke, Bengan och några till. In i första bästa taxi till klubblokalen. Tillbaka på klubben fick vi höra att bråket mellan främlingen och Berra kunde ha slutat illa, men det är en annan historia (fältanteckningar).

Tidsbegreppet förstås bäst utifrån den dubbla upplevelsen av oföränderlighet och förändring. Den långsamma tiden framstod som ett sätt att bromsa utvecklingen, att fånga varaktigheten. Det finns en

parallellitet mellan en tillbakalutande körstil och en *laid-back*-attityd till världen. Denna attityd kan förstås som en protest mot en allt mera okontrollerad hastighetsökning i världen runt omkring. Det är som om långsamheten ger en återkommande känsla av att tiden står still. Detta är analogt med motorns monotona upprepning vid körningen med en glidarhoj. Men det långsamma avbryts ibland abrupt av det intensiva. Då drar man på och accelererar och lämnar vardagen bakom sig som i ett grått dammoln. Det gäller att upptäcka världen igen. Det är ett *nu* då allting kan hända. Det rutinmässiga och vardagliga är bortanför det existentiellas överblickbarhet. Tanken på morgondagens konsekvenser är tillfälligt glömda och karnevalens yra vänder upp och ner på vardagen (jfr Bachtin 1991). Det är likt det Paul Virilio (1989, s. 25) liknar vid *avfärdens lilla död*: ”Den hastiga förflyttningen innebär att försvinna i resans fest – en fest där morgonen aldrig bryter in – och detta är för var och en samma sak – en ständig upprepning av hans *yttersta dag*.” Utifrån att jag tidigare beskrev den långsamma tiden, framträder den förtätade tiden som ett avbrott i tillvaron. Det som verkade trögt och händelsefattigt slår över i hedonistisk yra.

Det finns en parallellitet mellan framförandet av motorcykeln och livet i bikerkulturen. Samtidigt finns här ett spår av simulerad verklighet. I likhet med framförandet av en chopper är det inte farten som övertygar, däremot den subjektiva känslan av att redan vid låga hastigheter drivas fram av en urkraft. Det är inte farten i sig som avgör utan *känslan* av fart och utsatthet. Även hos den utomstående betraktaren uppstår en förundran. Något bryter ljudligt av tillvarons kontinuerliga flöde och minner om tillbakahållna drifter och önskningar. Det långsamma och det förtätade sker i kontrast till varandra. Det förtätade, intensiva, extraordinära får sedan sin glamour i vardagens rekonstruktioner – i nya rövarhistorier och den stilla kontemplationen över äventyret. För att åter citera Virilio (1989, s. 37): ”Hans behov av rörelse är bara ett behov av tröghet, ett behov av att få se något inträffa som blir kvar”.

Etnologerna Billy Ehn och Orvar Löfgren (2001) belyser rörelsens betydelse på detta sätt:

När man tänker i termer av rörelse är det slående i vilken utsträckning man fångas i modernitetens tankevärld. Det är den överlagda, målinriktade rörelsen framåt, förflyttningen från A till B som helt dominerar. Det handlar om att vara på väg, skynda vidare, vara 'på gång'. Vem vill stagnera, förtvina och bli en bromskloss? I denna vokabulär har dock somliga rörelser en mycket negativ klang, som ibland definierar dem som icke-rörelser eller bara gör dem osynliga. Dit hör de rörelser som ses som icke-utvecklande eller ofruktbara: det repetitiva, det monotona, det planlösa irrandet, rörelser 'som icke leder någonstans'. Det moderna skall vara rörligt men inte rörigt. Samtidigt förväxlas ofta denna kult av mobilitet med förändring, att 'vara på väg' ger då ett falskt intryck av förvandling, samtidigt som rörelsen lika gärna kan vara ett sätt att undvika utveckling (ibid. s. 30-31).

Det finns olika filosofier kring framförandet av motorcyklar. Många rusar från punkt A till B och fångas av rörelsen framåt. För att uppnå den extra kicken måste hastigheterna hela tiden överskridas. Rörelsen framåt i det moderna livet snurrar allt fortare. Att köra fort ger en känsla av att åtminstone "hänga med" kanske till och med "ligga före". Min förståelse av bikern ger vid handen att "farten tjuvar", men den är inget självändamål. Bikern kan så väl ägna sig åt dödsbringande hastighetskörning som "laid back"-glidande. Bikern väljer endera att "hänga med" i den stegrade omvärldstakten eller ställer sig utanför och betraktar. Det är den medvetna pendlingen däremellan, att både kunna "gasa upp" och "sakta ner", som ger upplevelsen av frihet och känslan av att kunna styra sitt liv. Analogt blir den som rusar fram i takt med "framstegstiden" lätt fartblind om man inte får möjlighet att "varva ner" och "gå på lågvarv" ett tag. I bikerns motorcykelkörning finns paralleller med det liv han lever. I sin mer eller mindre självvalda marginalposition tvingas han inte i lika hög grad pressa vare sig livet eller motorcykeln.

Bikerkulturen är en av deltagarna egenhändigt skapad värld. Där finns en atmosfär som sporadiskt intensifieras. Farten, festerna och den upphettade stamgemenskapen är ett uttryck för denna potentiering. Utsattheten från media och polis ramar in och förstärker upplevelsen. I den långsamma respektive den förtätade tiden blir det tydligt hur vardagen används till att "ladda batterierna" för att på nytt

ta sig an karnevalen med dess extatiska utbrott. Livet estetiseras och det förhärskande giltighetskriteriet blir den egna livsstilen. Bikerkulturen kan ses som en reaktion på sociala och samhällsliga processer av marginalisering men också som uttryck för den samtida människans behov av att hantera modernitetens kontingensproblematik. Den anonymitet som präglar det urbana livet hanteras genom att skapa en avgränsad modern stamgemenskap som styrs av närhet och igenkännande. Denna subjektivering gör världen överblickbar och hanterlig för de inbegripna. I klubben blir man oersättlig och relationerna mellan medlemmarna är tät. I det modernas accelererande förändringstakt hörs allt som oftast parollen ”back-to-basic” i bikermiljön. Man söker ontologisk stabilitet och trygga ramar för individivering och identitetskonstruktion.

Michel Maffesoli hävdar i artikeln *Presentism – or the Value of the Cycle* (1998) att det i samtidens stammar finns en klar tendens till att börja omvärdera tidsbegreppet. Det modernas linjära konstruktion av det förflutna, nuet och framtiden på en tidsaxel byts ut mot ett mer cykliskt tidsbegrepp, där ”return of the same” dominerar. I det cykliska konceptet är inget längre nytt utan allting återuppstår och koncentreras i ett ”här och nu”. Omvärderingen av tiden går hand i hand med omvärderingen av ”myten”, som på olika sätt och under olika beteckningar, börjar ta det moderna medvetandet i besittning. Detta känns delvis igen i bikerns inställning till ödestro, ritualisering och återbruk av traditioner.

Bikerlivets elementära former II: symboliska mönster

Det finns till viss del inom kulturen en ovilja att uttrycka innebörder av tecken och symboler i ord. Det kan ha att göra med att man inte vill låsa fast det som förknippas med en frihetsinriktad rörelse. Det kan också handla om en ovana att analysera. Dessutom måste man beakta att tecken och symboler ibland övertas oreflekterat. De ingår i ett paket som tillsammans bekräftar tillhörighet till en viss gemenskap. Detta förminsakar inte på något sätt tecknens och symbolernas betydelse.

Jag frågar en av medlemmarna vad tatueringen betyder. Han svarar: "ingenting, ingenting" (fältanteckningar).

I detta citat blir mitt utanförskap tydligt. Svaret är reflexivt och belyser en medvetenhet om min forskande roll och mitt behov av att definiera och kategorisera. Uttrycket är också en protest mot att nödvändigtvis fånga betydelsen. Betydelse hos tecken och symboler är till stor del oavgjorda, enligt Derrida (1978). I parallellitet med detta svarar bikern mig genom att låta betydelsen *löpa*.

Detta kapitel bygger till stor del på mina tolkningar, utifrån delaktighet, observationer och kulturkännedom. Min relation till Vagabond MC var inte av analyserande slag. Ändå fanns där hela tiden en nyfikenhet på hur jag skulle förstå dem och deras uttryck. På så sätt fick jag ofta intuitivt svar på om jag var på rätt spår i mina tolkningar. I en kulturteoretisk ansats finns givetvis också risker för övertolkningar. Detta har jag försökt råda bot på genom att i efterhand pröva mina tolkningars rimlighet i intervjuer med andra bikers och genom att jämföra min förståelse med tidigare bikerforskning.

Motorcykeln

Vi far iväg ut mot öarna och dagens hojrace. Berra fortsätter att utmana mig. Han kör upp jämsides, gasar, lyssnar på ljudet, och drar iväg mullrande cirka 15 meter. Jag kör ikapp, kör upp jämsides,

gasar, lyssnar på de samstämmiga motorcyklarna. De bildar tillsammans en egen orkester. Jag tittar på Berra och vi börjar båda gapskratta av barnlig förtjusning. Mitt i trafikens oberäknlighet och vuxenlivets alla ansvarsfulla vedermödor befinner vi i oss i lekens befriande spontanitet (fältanteckningar).

Tillsammans med den brittiske psykoanalytikern Donald Winnicott (1995) skulle jag vilja beteckna motorcykeln som ett övergångsobjekt och hojgemenskapen som ett lekområde. Motorcykeln kan vara en container för såväl frustrationer som glädjeämnen. Den blir en trofast vän som finns kvar, följer med ägaren och behäftas med mänskliga egenskaper. Den står ut med ungdomsårens upproriska ilska, följer med i parbildandets svängiga turtagningar och finns kvar i medelålderns nostalgiska svårmod. I tider av nedstämdhet blir dess motorljud till en entonigt nynnande vaggång som skänker tillförsikt. I exemplet ovan ser vi hur hojarna inbjuder till lek. Det är i sammanhanget oväsentligt vems motorcykel som är "vassast". Hojarna är mediet som försätter personerna i pojkdrommarnas fantastiska värld och det fria skapandet. I detta lekområde är varje biker sin egen konstnär och utformar sin motorcykel efter sin egen förmåga. Det är detta område som gör att varje motorcykeltur fylls med illusioner om att det finns en annan värld att uppleva och komma fram till.

Motorcykeln har länge använts för symboliseringar av skiftande slag. Tillsammans med bilen är den sinnebilden för det moderna. Båda förknippas med rörlighet. En rörlighet som redan från början möjliggjorde en förflyttning från ett stationärt bysamhälle till ett modernt urbaniserat samhälle. Längre sågs motorcykeln som ett billigare alternativ till bilen. Denna "fattigmansbil" blev ett transportmedel för män i arbetarklassen. I takt med att välfärden ökade i samhället byttes motorcykeln ut mot bilen, som var överlägsen som transportmedel. Motorcykeln blev ett fritidsnöje och en symbol för uppväxande ungdomars frigörelse från föräldraauktoriteter (Lagergren 1999; Mellström 1999; Nehls 2003). Idag är motorcykeln inte primärt ett transportmedel utan ett symboliskt laddat redskap för upplevelse och identitetsproduktion. Medan bilen under senare delen av 1900-talet blivit en familjeangelägenhet har däremot motorcykeln bibehållit sin manliga

karaktär. Motorcykelkörning tycks vara en kvarvarande frizon för manlig *performans*, även om man idag kan beskåda ett allt större antal kvinnliga förare.

Historiskt har motorcykeln konnoterat alternativa symbolvärden med kopplingar till urbanisering och rörlighet. Liksom det tidigare var "mannen och hästen" blev fortsättningen "mannen och motorcykeln". För att förstå de konnotativa meningar som uppstått måste man studera *relationen* "biker och motorcykel". De båda elementen skänker mening åt varandra och "körandet" och "mekandet" blir till "betydelsebärande praktiker" (se Hall 1997; Hebdige 1979). Att köra betonar upplevelsen, *helheten*, och att meka betonar hanteringen av komponenterna, *delarna*. Motorcykelns *subjektiva* värde framträder i första hand i relation till dess ägare, i andra hand i det intersubjektiva bland andra motorcyklister som vidkänner samma värderingar. Relationen individ-kollektiv markeras i de riter som är kopplade till motorcykelkörning.

Varje biker har sin egen unika relation till motorcykeln, i både mekandet och körningen. Han har lärt sig att finna både mening och nöje i relationen man – maskin. Ju mer han mekar och kör, desto mer av sig själv *investerar* han i hojen. Motorcykeln blir en förlängning av bikerns personlighet och han använder den för att skapa emotionella höjdpunkter, "värda att leva för". Erfarenheten låter sig därför inte enkelt sammanfattas och det finns en risk att generaliseringarna blir för grova. *Det individuella* och *det kollektiva* är viktiga aspekter på motorcykellivet. Upplevelsen av motorcykelkörning är individuell, men den fördubblas vid samfällt hojåkande. Hojarnas mullrande blir tillsammans en symfoni, en samljudande enhet av individuella instrumentaler.

Motorcykeln framstår allt mindre som ett transportredskap, där det på enklast möjliga sätt gäller att förflytta en person mot ett förutbestämt mål. Istället framstår själva *rörelsen* framåt som en egen målsättning och en njutning i sig. Det är känslan och kontakten med motorcykeln och omgivningen som utgör upplevelsen. Motorcykelns öppenhet kontrasterar starkt mot bilens instängdhet. Hojåkningens "frihet" sammanfaller med mera generella ideal som t.ex. frihet från begränsningar. Bikern skyr lagar, restriktioner och värderingar som försöker begränsa hans tillvaro. Lagen om hjälmtvång har därför

blivit en symboliskt förtätad fråga. Likaså anses skyddsutrustningar och försäkringar invagga individen i bekvämlighet och "falsk" innesluten trygghet. Denna frihetsideologi är också förknippad med att ledas av ödet; att följa sina impulser, söka sig vidare och kanske också bege sig ut mot gränsen. Här finns en mytologisk koppling till vilda västerns pionjärer som kastade loss från det civiliserade samhället och red mot det okända. Det är den ensamme ryttaren som lämnar civilisationen och med obändig vilja trotsar alla naturlagar.

Att köra motorcykel är en tripp i dubbel bemärkelse. I körningen lämnar föraren vardagens lunk bakom sig. Fysiskt förflyttar sig föraren ofta mot nya obekanta mål. Varje vägsträcka känns som en ny upplevelse och han är i rörelse på jakt efter nya sensationer. Körupplevelsen blir i bästa fall också en "mental trip". Motorns taktfasta, entoniga ljud tenderar att försätta föraren i ett tillstånd av trans. Det kan liknas vid trummornas taktfasta dunkande i olika stamkulturer. Utan kemikaliska medel uppnås tillstånd av harmoni eller eufori. Joi Bay (1990) betecknar upplevelsen som "natural high". Acceleration och fart är alltid av betydelse. En del motorcyklister är intresserade av bästa möjliga prestanda och att pressa hastigheten till det yttersta. Det är i linje med den moderna inställningen om framsteg och utveckling. Det handlar om att utmana maskinen och människans kapacitet till det yttersta; att flytta fram gränsen för det möjliga. Caféracern och dagens japanska vidunder är byggda för denna upplevelse. En HD kan knappast mäta sig med en japansk racingmotorcykel vad gäller farthållning. Den framhäver däremot känslan av tyngd, fart och kraft. Brist på skydd, ljuddämpare och annan säkerhetsutrustning förstärker upplevelsen.

Motorcykelns materiella och fysiska närvaro ger inga garantier för dess stabila mening. Dess *denotativa* mening, som ett transportmedel på två hjul och en motor, suddas ut av en kedja av associativa betydelser. Historia, ideologier och sociala praktiker gör att motorcykelns *konnotativa* meningar kontinuerligt omskapas. Motorcykelns konstruktion är i grunden densamma och de tekniska innovationerna är förhållandevis obetydliga. Däremot har den estetiska formgivningen blivit viktig i takt med att den perceptuella uppfattningen av motorcykeln förändrats. Man "läser" motorcykeln utifrån den *inkodning* som ständigt pågår.

Motorcyklarna i Vagabond MC var oftast modifierade brukshojar. De var samtidigt personliga och uttryckte just denna klubbmedlems smak. Det personliga kunde uttryckas t.ex. med ett överdimensionerat bakdäck, ett smalare framhjul, en förlängd framgaffel. Hojen i dess helhet gav ofta uttryck för rena, raka linjer t.ex. vad beträffar gaffel, styre, ram, avgasrör och motorns inplacering. Inga onödiga tillbehör, inga utstickande blinkers och inga ljuddämpare gjorde hojen minimalistisk. Tankmålningar förstärkte ofta den passionerade och aggressiva framtoningen. Bikern köper en motorcykel och *personaliserar* den, dvs. bygger om den och ger den de egenskaper han idealiserar. Den blir ett personligt uttryck. Det kan handla om att man vill framhäva kraft, tyngd, potens, stil, elegans och klass. Motorcykeln blir på så sätt ett konstaterande om makt och prestige i gruppen.

Om man försöker analysera motorcykelns symboliska genusbetydelser, kan man skönja både feminina och maskulina drag. Sociologen Erling Bjurström (1995) betonar motorcykelns sexuella och falliska drag. Man gränslar hojen som en häst och i sin framfart ger den en bild av motordriven fallos. Motorcykeln värderas sällan efter sin bekvämlighet; istället framhålls dess kraft och potens. Associationer till sexualitet blir tydliga i det engelska ordet "ride" som används både om motorcykelkörning och om samlag. I biker-tidskrifter framträder den unga slanka kvinnan som öppet visar sin åtrå till motorcykeln och i förlängningen till mannen, ägaren. De maskulina dragen framträder i en dimension som försöker spegla manliga egenskaper hos de personer som använder dem. Lika ofta ser du motorcykeln i uttryck av det motsatta. Den tenderar utseendemässigt att likna den kvinna som samtidigt ofta poserar tillsammans med den. Du ser den avrundade framskjutande baken i form av ett överdimensionerat bakdäck, en midja smal vid sadeln och de päronformade bröstet i form av en avrundad tank. Motorcykeln får representera den fulländade kvinnan, där varje del får sin skönhet i kombination med helheten. Ibland representerar hojen kvinnan på en piedestal, som man tar med på evenemanget för att visa upp för sina vänner. De flesta motorcyklar är dock inte utställningsföremål utan brukshojar. De blir till en "livsledsagare" som följer med ett antal år i livet. De vårdas, respekteras, skyddas och körs. Man och motorcykel

växer samman och har svårt att avvara varandra. Mannen förkvinnligar ibland motorcykeln och tillmäter den egenskaper som lojal, trofast, kanske eldig och passionerad. Det speglar en fantasifylld, kravlös kärlek som kontrasterar mot vardagens ständiga kompromisser i medmänniska förhållanden. För en del blir det ett "livslångt äktenskap", för andra några år tillsammans innan man söker en ny "partner".

I motorcykelmekaniken lever hantverket vidare. I garagegemenskapen, som tidigare beskrivits, repareras hojarna, men de blir aldrig riktigt färdiga. Ständiga förbättringar görs och reparationerna tenderar att övergå i ett personligt hantverk. Mekandet drar upp en klar gräns gentemot det kvinnliga och försiggår i en övervägande enkönad manlig värld. I skötseln och underhållet och inte minst ombyggnationer finns starka kopplingar till gamla hantverks-traditioner. I en skråliknande gemenskap förs kunnandet vidare från person till person. Som manligt ideal finns en förebild i den manstyp som den amerikanske genusforskaren Michael Kimmel (1996) benämner "the heroic artisan". I idealiserad historisk form framstår "den hjältemodiga hantverkaren" som självständig och ärlig; formell i sina manér med kvinnor och lojal mot sina kamrater. På sin farm eller i sin verkstad bedriver han sin verksamhet, orädd för hårt arbete, stolt i sitt hantverkskunnande och med full självtillit. En smed med läderförkläde och uppkavlade armar står som förebild.

I Ulf Mellströms studie *Män och deras maskiner* (1999) framträder närheten och parallelliteten mellan manlighet och maskiner. Han utmejslar tre idealtyper inom tekniken: *mekaren*, *ingenjören* och *datanörden*. Mekaren, som närmast är av intresse, är en man som kan laga, reparera och fixa saker utan att egentligen ha studerat inom området. Mekaridealet kännetecknas av en lång praktisk läroprocess och en förkroppsligad kunskap. "Att meka är att gå i närkontakt med maskinerna, att konfronteras med olika föremåls villighet och motspänstighet, deras elasticitet och karaktär" (a.a. s. 28). På senare tid har ett hot uppstått gentemot hantverket i form av den alltmer avancerade tekniska utvecklingen. Mekaren tenderar att begränsas till att enbart bli en entusiast som retrospektivt återupplivar bilar och motorcyklar av äldre modell (jfr Rosengren 2000). Vad gäller

motorcyklar är tendensen densamma, även om bikern spjärnar emot och prioriterar möjligheten att meka.

Det finns mycket symbolism i mekandet. I att vara kapabel att ta hand om och fixa sin motorcykel kan symboliskt vara liktydigt med att ta hand om sin kvinna. "To handle things" har helt klart en sexuell underton. Underhållet och smörjningen visar hur du är i förhållandet. Omvårdnad ses i andra sammanhang som en kvinnlig sysselsättning, men i en motoriserad manlig gemenskap blir associationerna de omvända. Att tvätta, vaxa och polera sin hoj görs regelbundet och efter varje längre körning och är ett bevis på ett hängivet motorcykelintresse. Det är sällan man överlåter omvårdnaden till andra (jfr Mellström 1999). Etnologen Eddy Nehls (2003, s. 78) beskriver samma omvårdnad hos lastbilschaufförer, där somliga är närmast pedantiskt noga med utseendet på lastbilen. I kraft av lastbilens visuella uttryck för potens och styrka kan omvårdnad och estetik accepteras som en manlig sysselsättning, enligt Nehls. Det är troligt att detsamma gäller för bikers.

Av hantverket förväntar vi oss det individuella och unika. Samtidigt bör det vara förankrat i en bred historisk och social orientering som sammanbinder individer inom ett livssystem. Hantverket vilar på förvärvad kunskap som följer vissa gemensamma riktlinjer, men som också lånar det subjektiva från ett konstverk. Hantverket kan reproduceras av de initierade, men det har en tendens att i vissa aspekter bli något nytt. I efterkrigstid har HD:n stilmässigt utvecklats utifrån influenser från bikerkulturen. Märket har därför ett oomtvistat symbolvärde för bikern. I logotypen återfinns samma örn som i USA:s vapen. Som det enda kvarvarande amerikanska mc-märket kopplas HD:n ihop med nordamerikansk mytologi där frihet, individualism, mobilitet och mod är framträdande. Mekaniskt och utformningsmässigt är den robust och den har blivit en symbol för det enkla, överblickbara, hanterbara, med andra ord "det gamla hederliga". Det enkla ligger till grund för ett omfattande hantverk. Den enskilde bikern förfinar hojen till den grad att det tangerar gränsen mellan hantverk och konstverk. HD:n har såväl ett praktiskt, emotionellt, socialt som ett historiskt symboliskt värde. Den uppfattas som värdebeständig och omges med en aura av genuinitet. Dessa värdestrukturer blir också till representationer för gruppen. Hojen blir

till ett objekt med vilken bikern externt realiserar sig själv. Den personliga tolkningen av motorcykeln tydliggör hur kollektiva och individuella meningar sammanvävs och fogas ihop till ett mytologiskt bricolage. Identifieringen med motorcykeln är genomgripande och förstärker flera aspekter av personligheten. Mannen bygger om och skapar sin maskin utifrån de delar av personligheten han vill förstärka. Det omvända inträffar också – att motorcykeln danar individen.

I den tidigare redovisade intervjun med Jack blir det tydligt hur motorcykeln är inbegripen i en ”symbolisk väv av associationer”. Den får liv i form av animism (naturbesjälning) och antropomorfism (förmänskligande). Ibland blir den ett vilddjur behäftad med övermänskliga krafter som skall tämjas. I vissa hänseenden kan den ses som ett totem, vars krafter förväntas transcendera till ägaren. Samtidigt finns hojen där som kvinnan, livsledsagaren. Det blir också tydligt i min analys av motorcykeln, hur dess konnotativa meningar skapas i ett sammanhang av *myter*. Myten blir en sammanfattande och legitimerande instans för spektra av nya betydelser. Betydelsen av att köra motorcykel vävs samman med individuella behov och kollektiva livsmönster. Dessa mönster bär fram genomgripande omorienteringar beträffande värderingar och sätt att leva. Slutligen vill jag betona att motorcykelns denotativa betydelse trots allt fortfarande står kvar som en garant för mer stabila värden än de mera historiskt flyktiga konnotativa betydelserna.

Sammanfattningsvis finns det ett lekfullt skapande i att låta motorcykeln anta nya former där inte längre brukbarhet är det övergripande målet. Motorcykeln estetiseras och blir en förlängning av idealiserade mänskliga karaktärsdrag. De manliga dragen framträder i sin kraft, styrka och enkla elegans, medan de kvinnliga framträder som den åtrådda kvinnans mjukare rundningar. Att köra motorcykel blir en tripp där vardagens inrutade liv besjälas och laddas med både harmoniska och intensiva upplevelser. Motorcykelns betydelse framträder i ett sammanhang av senmodern potentiering.

Ryggmärket

Det heraldiska vapnet började användas under 1100-talet. Till en början gällde det att förse sig med personliga, lätt synbara märken för att lättare skilja vän från fiende i strid eller tornering. När ansiktet var täckt måste den stridande bli igenkänd även under dåliga siktförhållanden. Märket placerades på skölden och baneret. Förlust av vapensköld under strid betraktades som en skam och personen bestraffades med uteslutning från världsliga och religiösa festligheter. Från början var dessa vapenmärken självpåtagna och det uppstod en mängd olika konfigurationer. Härförarna började därför hålla sig med härolder, experter på vapenmärken, för att kunna kartlägga fienden. Härolderna fick också till uppgift att vara budbärare, utropare och fredsmäklare. Deras kunnande ligger till grund för heraldiken, som samlar kunskap om symbolspråket i olika vapenmärken. Till bruket av vapensköldar finns det gemensamma heraldiska regler: märket, vapnet, får bara bäras av innehavaren och får inte omsättas i pengar. Det är inte tillåtet att bära ettärke man inte är berättigad till. Nya märken skall icke kunna förväxlas med redan existerande och de skall följa vissa konventioner beträffande färgsammansättning och utformning (Neubacker 1982; Nevéus 1992; Bay 1990a, 1990b, 1998).

Bärandet av klubbmärken känns igen från såväl idrottsföreningar som gatugång. Bikerns bruk av märken härstammar från motorcyklismens barndom då tävlingscyklisterna började organisera sig i klubbar. Märket placerades på ryggen för att publiken enkelt skulle kunna skilja klubbens förare från utmanare. En blick på nutidens speedwayförare erinrar om detta arv. Ryggmärkena inom bikervärlden har med tiden blivit en institution och ingår i ett internationellt teckensystem som gör att invigda kan förstå betydelsen var de än befinner sig i världen. Likheterna med de heraldiska vapnen är slående. Ryggmärkena kan ses som en samlande identifikationsinstans för klubben och kulturen, men betonar samtidigt med sina symboler ofta ett avståndstagande från resten av samhället.

När en klubb antar ett ryggmärke försöker klubben få ensamrätt på dess utformning. När märket är accepterat kan inte någon annan klubb göra anspråk på att använda ett liknande tecken med mindre än

att det blir bråk om rättigheter. Det kan vidare uppstå konflikter om hemortsangivelser där existerande klubbar i en stad kan motsätta sig att en nybildad klubb gör anspråk på samma område. Eftersom alla nya klubbar numera registreras inom kulturen är risken för sammanblandningar och konflikter om rättigheter sällsynta. När man bär västen med ryggmärket representerar man klubben. Ryggmärket ger en form av elitstatus inom subkulturen, men ger också uppmärksamhet på en vidare social arena. Ryggmärkesvästen gör att personen blir uppmärksammad och samtidigt identifierbar. Det är lätt för såväl polis som rivaliserande klubbar att identifiera personens tillhörighet. Dagens förbud mot bärande av mc-markörer på arbetsplatser och krogar har minskat användningen av ryggmärkesväst. Som ett svar på detta söker man sig till de ställen där inte förbudsregeln gäller eller alternativt bär en väst med färre igenkänningstecken. En biker utan ryggmärke på ett bikerevenemang reser spekulationer om hur det står till med personens status. Det ses som ett svaghetstecken. Har han frångått sina märken eller vågar han inte stå för sin bikertillhörighet? Ibland lämnas västen hemma när man reser i andra klubbars territorium för att undvika konfrontationer.

Ryggmärken, med kompletterande märken, är distinkta markörer av skillnader i auktoritet. Konventioner har uppstått och de tenderar att bli allt mer tvingande. Etablerade klubbar bevakar att nytillkomna klubbar i första hand anses värdiga att bära ryggmärket och i andra hand att de följer de inofficiella regler som gäller. Det är inte ovanligt att nya klubbar övervakas och ibland utsätts för tester. Man förväntas då försvara sin rätt att bära ryggmärke. Många klubbar har funnits länge och skaffade sig ryggmärken innan man stramade åt formkraven. De får mestadels behålla sina märken, men det har också hänt att klubbar blivit tvungna att byta. De internationella klubbarna vill inte utsätta sig för risken att bli förväxlade med en mindre klubb. Att förlora sitt ryggmärke är den största skymf en biker kan råka ut för. I den etnografiska forskningen om bikerkulturen finns exempel på hur klubbar och klubbmedlemmar förolämpats genom att ha tvingats lämna ifrån sig sina västar. Sådana erövringar av ryggmärken som troféer har dock varit sällsynta i Västsverige. Däremot finns det exempel på att klubbar har tvingats ändra färger och detaljer i ryggmärkets sammansättning.

Vilka som är "insiders" respektive "outsiders" och skillnader på medlemmar och presumtiva medlemmar markeras genom ryggvästen och dess märken. En medlem äger full rätt att bära klubbens officiella märken, både fram och bak på västen. De består då av det tidigare nämnda ryggmärke. På framsidan av västen på vänster sida kan du dessutom ha klubbens namn, funktion i klubben och eventuellt tilltalsnamn. Som prospect får man bära nedre delen av ryggmärket, det vill säga mc och hemort (hemland). Det händer att man också får bära emblemet men däremot inte klubbnamnet. Som hang-around har man ingen rätt att bära någon del av ryggmärket. Däremot får personen ha ett mindre frontmärke på framsidan av västen. Som supporter är man inte delaktig i klubben, men får bära ett tydligt markerat supportermerke.

Ryggmärket har en tendens att få ett symboliskt egenvärde. Inom traditionen har ryggmärket varit en bekräftelse på att personen ifråga är en hängiven motorcyklist och lever sitt liv i enlighet med detta. I takt med att man kan skaffa sig subkulturell status med ett ryggmärke finns en risk att ryggmärkets koppling till motorcykelåkning minskar. För att stävja detta har man infört tvingande regler för innehav av motorcyklar och obligatorisk motorcykelkörning. Man vill betona ryggmärkets koppling till klubbtilhörighet, hojåkning och livsstil. Däremot finns det bikers, "free riders"²⁷ som kört motorcykel i många år utan ryggmärken eller medlemskap i någon klubb, men som ändå tillhör bikerkulturen. Dessa friåkare har svårt att acceptera den konformitet ett klubbmedlemskap medför.

Där motorcykelns utformning och konnotativa betydelser utvidgas i det oändliga tenderar ryggmärket att *uniformeras*. Märket ser ut som en vapensköld med dess cirkulära utformning. Texten innesluter själva emblemet och skapar en intakt helhet. Dess symboliska funktion, är inte som motorcykelns att *fara iväg*, utan snarare att *hålla samman*. Man bevakar därför att ryggmärkets mening inte förvanskas. I sin helhet har ryggmärket alltmer kommit att standardiseras och fått en detaljreglerad utformning och sammansättning. Märket bärs för att visa *tillhörighet*. Ryggmärket är ett uttryck för kollektivet och det tillhör klubben. Det innebär att västen med ryggmärke framstår med

²⁷ Andra namn är "lone riders" eller "lone wolfs".

tydlighet för dem som är inbegripna med dess mening. Med de kompletterande märken som finns på framsidan kan man också bilda sig en uppfattning om personens officiella ställning inom klubben.

Man måste kunna urskilja klubben. Speciellt blir detta viktigt inom samma region. Det innebär att ryggmärket i sina *detaljer* måste särpräglas. Klubbens namn, som finns överst på märket, skall inte kunna sammanblandas med något annat klubbnamn. Namnet har mestadels en speciell betydelse. Det är ett yttrande som ger en vink om hur klubben vill uppfattas. Fantasin gör att det är svårt att kategorisera alla klubbnamn. Många namn har en mytologisk innebörd där man framhäver egenskaper som mod, kampvilja, djärvhet, mandom, nihilism och självständighet, ibland med direkta associationer till motorcykelåkning och livsstil. I andra fall vill man att klubben associeras till en glorifierad forntid och dess "tappra" krigare i t.ex. arméförband, indianstammar, vikingahärlar eller rebellstyrkor. Det finns också namn som kan kopplas direkt till ett ställningstagande i livet som t.ex. kristenhet eller nykterism. Kvar finns också namn med anknytning till hemorten eller stadsdelen. På grund av internationalisering tenderar de angloamerikanska namnen att dominera. Samtidigt finns en ådra som betonar det specifikt nordiska, nationalistiska eller lokala. Detta framgår då också av att namnet är på det inhemska språket.

Ett annat utskiljande tecken är *färgerna*. Färgerna skall, liksom i det heraldiska vapnet, vara tydliga och klara. Eftersom det finns ett begränsat antal färger går det inte att patentera dem. Däremot försöker varje klubb göra sammansättningen av färger unik, åtminstone lokalt. Det handlar om vilka färger som ingår och hur de sätts ihop, beträffande bakgrund/förgrund, textens färg, logons färger etc. Även här blir det viktigt att sammanblandningar undviks. Identifikationen med klubbens färger känner vi igen från t.ex. fotbollsklubbar. Färgerna ger alltid tydliga signaler om samhörighet och offervilja. Detta känns igen i uttrycket "bekänna färg".

Den tredje detaljen som är distinkt för klubben är *emblemet*. Denna symbolmättade bild ger liksom namnet klubben en "image". Även här gör mångfalden det svårt att få en överblick. Kombinationen av totemiska och krigiska tecken är vanliga liksom tecken som symboliserar motorcykelåkning. Många gånger framhävs fascinationen för

det ockulta och det heroiska. I sammansättningen kombineras olika symbolmättade tecken på ett sätt som känns igen från ordenssällskap. Fantasin i sammansättningen är omfattande. Emblemet brukar återspegla namnet genom att text och bild kompletterar varandra och ger samstämmiga signaler.

Utformningen och innehåll i ryggmärkets delar hämtar näring ur legender, hjältesagor och myter. Man skulle också kunna hävda att ryggmärket är ett mytologiskt yttrande i sig (Barthes 1969). Utan förbehåll idealiseras och betonas vissa värderingar, livsstilar och karaktärsegenskaper. Generellt konnoterar märket förbindelse, hängivenhet, sammanhållning, värdighet, stolthet och kampberedvillighet. Där motorcykeln blir ett uttryck för individen, blir ryggmärket i första hand ett uttryck för kollektivet, klubbtillhörigheten.

Ryggmärket är viktigt för att kunna identifiera person och klubbtillhörighet. Det anses vara en bekräftelse på att det är en person med rätt inställning som bär det. Ryggmärket separerar ut bikern från övriga samhällsmedborgare och betonar symboliskt släktskap med både rebellen och krigaren. Bärandet av ryggmärket för med sig både positiva och negativa reaktioner. Väst med ryggmärke gör en skillnad. Kontakten med de andra klubbarna blir genast mer självklar. Bikern *märks*. Han är någon i sammanhanget och blir behandlad med respekt. Allmänheten i stort förhåller sig mestadels på betryggande avstånd. Samtidigt som människor *lägger märke till* bikern, finns få möjligheter att förbli osynlig och neutral. Med ryggmärke sticker bikern ut hakan och förmedlar till omgivningen att han inte kompromissar med sin tillhörighet och livsstil. Ryggmärket bidrar på så sätt till en idealiserad bild av förträfflighet. Det ger honom makt och inflytande i bikermiljön men innebär samtidigt en utsatthet i andra sammanhang. Att bära väst med ryggmärke uppfattas ofta som en provokation och en anledning till att utmana ägaren. Utsattheten och det i allmänhetens ögon dåliga ryktet gör att bikern är *märkt*. Vad han än gör så kommer det att uppmärksammas och tendera att förstärka ett redan skamfilat rykte. Allmänheten tolkar oftast allt en biker gör utifrån en förprogrammerad "värstingkod".

Att klubbens märke, dvs. namn, emblem och hemvist, sitter på ryggen spelar symboliskt en viktig roll. Man skyddar sitt vapen, ryggmärket. Ordböcker ger en del viktiga infallsvinklar till att förstå

betydelsen. Bikers *håller varandra om ryggen* och stöttar varandra. Det är också viktigt *att hålla ryggen fri*. Det värsta som finns är om någon *går bakom ryggen på* honom. Att *hamna på rygg* är en skam. I ordet *ryggrad* finns flera viktiga bibetydelser som bärande del, stomme, stöd, karaktär, viljestyrka, fasthet och oböjlighet, alla idealiserade egenskaper i bikerns värld. Likaledes tecknar ordet *rygga* betydelser som är otvetydigt negativa: ge vika, skygga, retirera, svika och frångå. Idealet är att bikern vågar stå upp och försvara sig själv, sina kamrater och sin livsstil. En effekt av detta är att sammanhållningen stärks i gruppen. Varje gång man offerar sig för varandra stärks de sociala banden.

Kläder generellt är opersonliga men tenderar med tiden att formas av bäraren och bli mera personliga. I bikerns klädstil finns en subtil skiktning från kollektiva till individuella betydelser. Ryggmärkesvästen generellt är urskiljande och distinkt och utmärker en kategori motorcyklister med likartad inställning till livet. I nästa led blir ryggmärkets symboler utmärkande för klubben, för att i mindre detaljer och kompletterande märken identifiera personen. Västen har ett kollektivt symbolvärde men samtidigt ett unikt egenvärde för bäraren. Bikerkulturen försöker skydda "värdet" genom att införa regler. Ryggvästens värde måste förbli beständigt och ge garantier att innehavaren är bärare av vissa kvalitéer.

Ryggmärket är, tillsammans med motorcykeln, de två avgränsnings- och tillhörighetssymbolerna som kännetecknar bikerkulturen. Ryggmärkets funktion kan förstås utifrån de båda begreppen subjektivering och ontologisering. Bikern använder ryggmärket som ett bevis på tillhörighet i en psykiskt intim och exklusiv gemenskap. Märkets särprägel möjliggör också en profilering i förhållande till allmänheten och blir en subjektiv representation för bikerns personlighet. Märkets uniforma konstitution och koppling till en fast värdegemenskap gör den till ett uttryck för ontologisering. Detta sökande efter fasta regler kommer också till uttryck i dess koppling till vapensköldar och dess förmoderna tecken, som i sin tur ligger till grund för enkla, fasta och överblickbara levnadsregler.

Tatueringar

Efter att man gått med i en mc-klubb dröjer det i regel inte länge förrän man ristat in sin första tatuering. Det är inget tvång men det blir en viktig del av identifikationen. I Sverige blev tatueringarna mera allmänt förekommande i slutet av 1980-talet, samtidigt med att klubbarna började formera sig som HD-klubbar. Tidigare var stilarna mera blandade. Varje tatuering tenderar att betyda något speciellt. De är inte där enbart som dekorationer. Ofta kan de vara ett minne av en speciell händelse. Jag föredrar själv att tatueringarna inte går in i varandra. De skall synas var och en för sig (intervju).

De flesta i Vagabond MC är tatuerade. Det sträckte sig från enstaka tatueringar till mönster som täckte stora delar av kroppen. Tatueringarna var en viktig del i deras stil och framträdande. Under min fältperiod var det ofta diskussioner, föreläsningar och jämförelser av nya och gamla tatueringar. Tatueringarna var uppseendeväckande och jag lade märke till dem redan vid första mötet. Efterhand upplevdes de alltmer som en del av personligheterna. Hos några framträdde tatueringarna som en hel bildväv med varierande motiv. Armarna var fyllda med ornamenteringar som förde tankarna till slingrande figurer på en runsten. Hudens yta var täckt av ett snirklande landskap där varje tatuering bildade en del i en större helhet. Mestadels i svart men också med mindre inslag av rött, blått och grönt. Det fanns fristående figurer som framträdde mer distinkt mot den vita huden i form av ormar, indianer, drakar, knivar, dödsallar samt vikingamotiv. Tribala armband kompletterade ibland de mer urskiljbara motiven. Tatueringarnas placering var mestadels på armar och axlar, till mindre del på bål, händer och ben.

I bilen kavlar tre av medlemmarna upp sina armar. På överarmen har de alla tre tatuerat in klubbmärket. De vänder sig till den fjärde medlemmen och undrar när han skall skaffa sig en. Han försvarar sig med att han är fullspäckad med tatueringar och att det får bero. De andra häcklar honom och han får utstå kritik för att han inte hängt med på de sista turerna (fältanteckningar).

Klubbtatueringen är till för att befästa gemenskapen i gruppen och signalerar att man menar allvar med sitt engagemang. Denna tatuering är en bekräftelse på den förbindelse som ingåtts. Uppmaningen till den fjärde medlemmen är provokativ och ett försök att få honom att också tatuera in klubbmärket som ett bevis på tillhörighet.

Man väljer tatueringar utefter vad som appellerar till ens person och personlighet. Till vem och vad man är. Personligen har jag en tatuering som visar att jag kör mc och är en biker. Klubbtatueringen visar på min tillhörighet. Bilden av en ensam varg symboliserar att jag går mina egna vägar och bildar mig egna uppfattningar. En HD-logga med vingar, liksom "Born To Ride" och "FTW"²⁸ symboliserar min kärlek till hojen och det fria livet. Det betyder samtidigt att jag vill stå och leva utanför de flocklevande människornas värld och skapa mig en egen värld och världsbild, oberoende av den gängse rådande. En indian på min högra axel förkunnar min känslomässiga sympati med indianfolken och deras nära förhållande till naturen och det stora världsallettet (Manitou). Det är så jag vill leva, i samklang med naturen. På andra axeln har jag en örn. Kanske är det skarpsyntheten, överblick och slagkraften som tilltalar mig. Slutligen har jag också en dödskalle med lysande ögon. Vad den betyder är mera oklart. Kanske är det bara en fascination över dödsallar. Kanske har det med liv och död och alltings förgänglighet att göra (intervju).

I exemplet blir det tydligt hur tatueringarna blir till intima, personliga representationer. Den intervjuade ger oss sina preliminära tolkningar, men visar också på tolkningarnas relativitet. Det är vad han kan, och vill, uttyda vid tillfället. Betydelseerna är i rörelse. Där finns samtidigt andra betydelser närvarande men som inte artikuleras. Tecknens betydelser är alltid oavslutade. Tatueringarna tillkommer många gånger spontant, men bildar ändå intuitivt en berättelse om hur personen vill karakterisera sig själv och sitt liv. Önskade egenskaper förstärks och hålls vid liv genom synliga *in-tryck* och *av-tryck* i huden. De blir en påminnelse om vem man är och vad man eftersträvar. Symboler är sammansatta och betydelserna är omöjliga

²⁸ FTW kan ha olika betydelser. Den vanligaste och ursprungliga är Fuck The World.

att slutgiltigt dechifrera. Dess innebörder blir olika beroende på var man befinner sig i livet, som en självbiografi som kan återberättas på många olika sätt. Samtidigt bildar motiven en helhet som betonar viktiga aspekter av ett mänskligt liv, en yta som reflekterar insidan.

Bikers tatueringar bör också ses som en del av den förbindelse han har med sin klubb. Det är ett sätt att bekräfta gemenskapen. När någon i Vagabond MC skaffade sig en ny tatuering, visades den upp och kommenterades. En estetisk bedömning gjordes utifrån vad som uppskattades i klubben och hur den stämde överens med personen och med hans befintliga tatueringar. Det handlade dels om att den skulle passa in i klubbens kollektiva stilideal men än viktigare var att den uttryckte något specifikt hos individen. Hos en del bildade tatueringarna en hel mosaik av olika mönster och bilder. Utformningen och sammansättningen var unik och blev en del av bikers *persona*. Varje tatuering blev samtidigt ett "ärr" som påminde om viktiga skeden i personens liv. Där fanns symboler som uttryckte personliga egenskaper, eller kanske önskade egenskaper. I den franske filosofens Jaques Derridas (1967) termer kan man tala om tecken inristade som *spår*, vars mening aldrig blir slutgiltig utan hela tiden formar nya skillnader och nya betydelser.

I litteraturen kommer man fram till att ordet tatuering ursprungligen kommer från Polynesien, där *ta* betyder teckning och *toua* står för själ eller personlighet. Tatueringskonsten kom till Europa i och med kolonialismens triumftåg. Tatueringar var en del av den *exotisering* som förekom i Europa och Amerika. Man längtade bort från en ytlig civilisation till en mera extatisk och primitiv tillvaro. Med tiden spred sig hanteringen också till de bredare folklagren. Tatueringen blev allt mer ett avskräckande skiljemärke och en del av utanförskapets språk för t.ex. luffare och sjömän (Oetterman 1984; Svensson 1998).

Tatuerandet har i västvärlden varit en gränsöverskridande verksamhet. Det har varit ett sätt att bryta mot ingrodda tabun. De tre punkterna, luffarmärket, sägs symbolisera bärarens önskan om oberoende och frihet. Att tatuera sig har alltid setts som en rituell handling och tatueringen kan vara en symbol för ett nytt skede i livet. Man beträder nya vägar i en *rite de passage* (se Gennep 1960; Kaplan 1986). Tatueringen blir ett distinkt tecken på tillhörighet i en särskild

utvald grupp. I storstadens senmoderna vimmel och anonymitet har det blivit allt mer betydelsefullt att markera sin sociala identitet. Tillhörigheten till gruppen förstärks samtidigt som man skiljer ut sig från den stora massan av medborgare. Man kan tolka det som en längtan efter en mera stamliknande gemenskap. Det blir ett sätt att orientera sig i en värld som inte längre upplevs bygga på en samhällelig gemenskap. Kroppsutsmyckningen blir ett motstånd mot rådande sociala normer.

Tatueringen får en dubbel samhällelig funktion. Å ena sidan blir den ett *kainsmärke* (Mark of Cain) för att särskilja de utstötta. Antropologen Susan Phillips (2001) beskriver den förbannelse en 40-årig f.d. gängmedlem från East L. A. upplever till följd av sina tatueringar. Det paradoxala i hans berättelse är att det som blir till garantier för överlevnad i en miljö, ger upphov till ett misslyckande i en annan. På gatan, i fängelset och i den pornografiska filmindustrin ger hans tatueringar honom status och hjälper honom fram. Däremot exkluderas han i andra mer "respektable" miljöer. Å andra sidan blir tatueringen ett *civilisationsmärke* (Mark of Civilisation) som uttrycker medlemskap och initiering i en utvald grupp. I den senmoderna samtiden märker individen sig själv som ett bevis på en rebellisk, icke konformistisk inställning till livet. Paradoxalt nog har tatueringen idag blivit så vanlig att det tenderar att bli "mainstream" (Camphausen 1997).

Att kunna "märka" sig själv har blivit något som hänger ihop med att fånga ögats intresse hos de andra. Samtidigt ställs allt högre krav i denna subjektivering på att uppleva sig själv som originell. Inte ens med tatueringsens hjälp är det enkelt att representera sig själv på ett unikt sätt, då alla figurer tenderar att finnas tillgängliga i massproducerade format eller kräver exceptionella artistiska färdigheter. Estetiseringen, potentieringen, drivs allt längre och tecknen laddas oupphörligen med nya betydelser i ett försök att bryta med det strömlinjeformade (Ziehe 2004).

Den amerikanske sociologen Clinton Sanders (1989) hävdar att tatuerandet har lämnat sin subkulturella tillhörighet och är en i samhället etablerad konstform. Gallerier och museer står i kö för att visa fotografiska exempel på tatueringar. I Sanders beskrivningar har tatueringar trätt in i vardagsrummet och blivit populärkultur. Tatuerings-

konsten blir liksom andra avvikande aktiviteter föremål för "gentrifikation" hävdar sociologen Karen Halnon (2001). Medelklassen avvärjar subkulturella uttryck genom estetisering. Genom tatueringskonsten förfinas uttrycken, men de avlägsnas samtidigt från sina sociokulturella ursprungsmiljöer. Kroppsmålningar både förstärker och utmanar existerande sociala klyftor.

Handlingar uttrycker mera än ord. Individer har ofta svårt att i ord fullt ut artikulera de komplicerade motiv de har för sina handlingar. Kroppsutsmyckningen illustrerar sammansattheten. Tatuering är i hög grad en social akt i vilken individen hävdar en identitet inom en specifik social miljö. Trots moderna verktyg finns ett moment av blod och smärta kopplat till ingraveringen. I det moderna samhället har smärta länge varit bannlyst i vardagen. I tribala samhällen däremot finns många exempel på det motsatta. Man bekämpar psykisk smärta med att tillfoga sig fysisk smärta. I det samtida, senmoderna bruket av tatueringar blir det tydligt att ett existentiellt tomrum fylls med hjälp av tribala uttryck och värderingar (jfr Hewitt 1997).

Tatueringarna är medvetet bearbetade uttryck som utvidgar egot. De är kopplade till den subjektiva självförståelsen. Eventuella stigmatiserande effekter vänds i sin motsats och urskiljer bickern i positivt hänseende. Bickerns förhållande till tatueringen måste förstås med utgångspunkt i tidigare förda resonemang om senmodern tribalisering. Bickerns tatuering markerar en exklusiv tillhörighet i en urbaniserad "stam". Denna subjektivering särskiljer individen kulturellt och personligt och i fallet med klubb tatueringen blir den också klubb-specifik.

Enligt Georg Simmel (1950), en av sociologins förgrundsgestalter, har människan en önskan att behaga sin omgivning. Den innehåller två oskiljaktiga ingredienser: att behaga den andra samt att detta skall stråla tillbaka på den egna personen. Individen har en tendens att vilja skilja ut sig själv och samtidigt vara ett objekt för uppmärksamhet. Dekorationer, i allmänhet, intensifierar och förstör det personliga intrycket och strålar ut från individen och reflekteras tillbaka. I den andra reflekteras den estetiserade bilden av mig själv. Allt som behagar människan kan graderas i termer av närhet till kroppen. De mest nära dekorationerna är tatueringarna och det mest fjärra och opersonliga är juveler och ädelstenar. Tatueringen är personlig,

kroppsnära och således oersättlig. Tatueringen expanderar egot och belöningen är den uppmärksamhet som återspeglas från omgivningen. Den dekorerade personen ”stjal” uppmärksamhet från de odekorerade. Kroppsdekorationerna är distinkta urskiljare och går ej obemärkta förbi. Trots att tatueringen är personlig får den sin betydelse utifrån en utvald grupp som förstår att uppskatta den. Man tillhör ett exklusivt skikt som speglar och utvidgar egot hos varandra. Intrycken förstoras även åt det negativa hållet. Tatueringen kan bli ett frånstötande stigma.

Sydstatsflaggan

Sydstatsflaggan, den röda flaggan med blått kors och tretton vita stjärnor, hänger tillsammans med klubbmärket och den svenska blågula fanan på väggen i klubblokalen. Konstellationen är framträdande och pockar på uppmärksamhet. Som tecken är sydstatsflaggan inte enbart utmärkande för klubben, den förekommer också i andra motoriserade miljöer. Den är ett konstaterande om kulturell tillhörighet. Hur skall man förstå flaggans innebörd?

”The Confederate Battle Flag” är det ursprungliga namnet på sydstatsflaggan. Konfederationen av sydstaterna representerades av ett flertal flaggor. Denna variant förekom i hög utsträckning på slagfältet i amerikanska inbördeskriget (1861-1865). Dess denotativa mening står alltså att finna i dess representation för de stater som förespråkade en konfederation, dvs. ett förbund med en lägre grad av överstatlighet. I takt med den historiska utvecklingen har dess konnotativa betydelser kommit att överskugga den ursprungliga meningen. Den denotativa meningen lever kvar i förminskad form, men utgör samtidigt en förutsättning för dess utvidgade mytologiska betydelser (Barthes 1969).

Konfederationen av sydstaterna fick efter fem års krig och svidande förluster utstå nordstaternas förmynderi och överhöghet. I den förnedring som uppstod blev sydstatsflaggan en symbol för fortsatt motstånd och vägran att ge upp. Flaggan blev en symbol för uppror och kom att benämnas ”rebellflaggan”. En effekt av inbördeskriget var att södern kom på efterkälken ekonomiskt och ”southerners” sågs

från norr som en andra klassens medborgare. Flaggan har blivit symbol för att man skall resa sig ur det ekonomiska underläget, höja sig standardmässigt och återerövra sin personliga stolthet och integritet. Det sammanfattas i parollen: "the South shall rise again".

Åtskilliga personer från sydstaterna vägrade acceptera den nya ordningen och gav sig iväg västerut. Flera av dem återfinns i berättelserna om Vilda Västerns outlaws. Enligt historikern Frank Richard Prassel (1993) satte slutet på inbördeskriget igång den största outlawvågen i Amerikas historia. Dessa outlaws fortsatta vägran att underkasta sig det framväxande industrisamhällets nya auktoriteter bidrog till utanförskap och laglöshet. Det finns således en stark koppling mellan dessa outlaws och sydstatsflaggan.

Enligt genusforskaren Michael Kimmel (1996) var inbördeskriget ett krig där manligheten var under övervägande. Nordstatsmän och sydstatsmän gav uttryck för olika former av manlighet. Söderns konservativa patriarkat utgjorde en grundläggande utmaning mot nordstaternas "self-made man". Beteckningen "yankee" om nordstaternas invånare konnoterade personer som bedrev oetiska affärer. Nordstatsmännen ansågs i sydstaterna vara skrupellösa, dvs. de hade övergett ära och moral för pengar och mobilitet. Samtidigt innebar det förlorade kriget en genusbetonad förödmjukelse för den vite mannen i södern. Inbördeskriget handlade också om slaveriets avskaffande. Den nedvärderande förlusten av manlighet i söder skapade därför en grogrund för brödraskap som försökte upprätthålla den vite mannens överhöghet som t.ex. Ku Klux Klan. Sydstatsflaggans betydelser är därför befläckt med rasism.

Sydstatsflaggan har inte längre någon officiell status och den har i många hänseenden ett skamfilat rykte. I den historiska utvecklingen uppstår nya vägar och oförutsedda synteser. Inom t.ex. musiken har flaggan blivit en symbol inom "Sydstatsrocken". Lynyard Skynyard använder fortfarande flaggan som bakgrund när bandet uppträder. "Sweet home Alabama" är en uppgörelse med alla fördomar som florerar om sydstatarna som bestående av lägre klassers "rednecks" och rasister. Sången är ett direkt svar på Neil Youngs deklassering av "Southern man" och delstaten "Alabama". Många vita rockgrupper inom sydstatsrocken har färgade medlemmar och demonstrerar på så sätt ett avståndstagande mot rasism och segregering. Sydstatsflaggan

konnoterar här rätten att bevara sitt kulturarv och att få upprättelse gentemot generaliserande och deklasserande fördomar.

Rebellflaggan är som symbol sedan många årtionden tillbaka införlivad med bikerkulturen. Den är en frihetssymbol och en protest mot all överhöghet i form av regleringar, lagstiftning och annan myndighetsutövning. I begreppet "outlaw" skapas en länk till vilda västerns legender. Här finns ett partitagande för utanförskap och sympatier med den förlorande sidan. Det är inte förlusten i sig som idealiseras, utan kampen till "the bitter end". Sydstatskrigarna framstår här som en grupp hjältar som slogs mot övermakten. Några vägrade ge upp och kom att bli outlaws. Det är denna vägran att kompromissa med sitt liv och sin kultur som idealiseras. På liknande sätt glorifieras "de tappra" indianerna. Indianmotiv dyker ofta upp i klubbnamn, i emblem och i tatueringar. Även vikingarna hamnar i viss mån i denna kategori. Bikerns identifiering med rebelliska grupper och ursprungsbefolkningar har uppmärksammats i bikerforskningen (se Thompson 1967; Watson 1980; Hopper & Moore 1983; Quinn 1987; Bay 1998).

Den amerikanske etnologen och bikerforskaren James F. Quinn hävdar i en korrespondens att sydstatsflaggans betydelser för bikers i USA kan preciseras enligt följande:

- 1) *rebellion in general*
- 2) *rejection of the central/federal government*
- 3) *regional pride in the southern states and those whose history traces to them*
- 4) *white supremacy*

These are very interrelated. Regionalism was the chief meaning with rebellion and anti-government sentiment a close second until about 10-15 years ago when the racist connotation came to loom large.

Sydstatsflaggan har funnits med under många år i bikerkretsar och konnotationen till rasism har i detta sammanhang varit marginell. Quinn betonar i ett påföljande brev att:

The flag, as a symbol of rebellion, takes on greater meaning in a saloon environment (bikermiljön, min anm.) since it connotes

rejection of both the central (federal) government and local norms (or norms under which the person was raised).

Min historiska genomgång är begränsad, trots det visar den hur tecken och symboler lever sitt eget liv och "färdas" på outgrundliga vägar över hav och kontinenter. "Rebellflaggan", som tycks vara en vanligare benämning i Sverige, har funnits i både ragg- och bikersammanhang sedan 1960-talet. Tillsammans med "stjärnbaneret" har den varit en del av importen av amerikanska livsstilar som förekommit bland ungdomar i efterkrigstid. Rebellflaggan knyter an till ett Amerika fritt från begränsningar och statliga regleringar. Att detta frihetsideal inbegripit den vite mannen på bekostnad av andra grupper är en del av historiens skuggsida.

Efter denna utveckling och omväg vill jag återgå till den inledande beskrivningen. Jag har frågat några av klubbmedlemmarna om sydstatsflaggans betydelse i sammanhanget men fått oklara svar. Dess historiska funktion ger en fingervisning om möjliga tolkningar. Det rebelliska intar en central roll. För övrigt är jag övertygad om att dess betydelse varierar. Kopplingen till rasism förefaller i det här fallet vara marginell. Så vitt jag kan bedöma, efter två års närvaro i klubben, har ingen av klubbmedlemmarna rasistiska uppfattningar. Men liksom många tecken i bikervärlden är till för att chockera och avskräcka kan det rasistiska inslaget ha en avsedd verkan. Det har förekommit tidigare i bikerulturens historia i form av naziattiraljer.²⁹

Vårt behov av visshet gör oss benägna att låsa fast och bestämma betydelser. Sydstatsflaggan och den svenska flaggan tillsammans med klubbmärket är ett uttryck som appellerar till myten. Liksom myten undflyr denna konstellation alla förtydliganden och framstår med sina paradoxala innebörder. I samma ögonblick som man försöker bestämma dess innebörd, är betydelserna satta i rörelse och på väg åt ett annat håll. Sydstatsflaggans ursprungliga mening kvarstår tillsammans med de betydelseskiftningar jag skisserat. Men flaggorna och klubbmärket står där också som en obestridd bild som skapar

²⁹ I en av mina intervjuer hävdar en biker att sydstatsflaggan inte längre har någon avgörande symbolisk betydelse inom bikerulturen i Sverige. Dess användning minskade under 1980-talet i samband med att man rensade ut malteserkors och naziattiraljer för att undgå att förknippas med rasism.

nya intryck. De blir en egen utsaga, ett mytiskt yttrande. Ett yttrande som tömmer sig på sin historia och fram träder en brist på förståelse. Vetskapen blir ofullständig. Däremot ger den upphov till en obegränsad kedja av associationer. ”Det finns ingen stadga i de mytiska begreppen, de kan skapas, förändras, upplösas och fullständigt försvinna”, skriver Roland Barthes (Barthes 1969, s. 217). Symbolers historiska rörlighet och mångfasetterade oavgjorda betydelser är i princip öppna för olika tolkningar som skiftar efter behov. Det innebär att jag omöjligt kan avgöra vilken specifik betydelse sydstatsflaggan har för Vagabond MC, men den finns där som ett potentiellt uttryck, som konnoterar det marginella och det tabubelagda. I princip finns den där som ett öppet yttrande som varje individ kan fylla med egna betydelser. I det finns en risk för att även rasistiska betydelser kan innefattas. Men utifrån mina erfarenheter av klubbens medlemmar blir den huvudsakligen ett sätt att formera ett rebelliskt yttrande mot samhällets begränsande normer. Sydstatsflaggan knyter an till en större mytologisk tradition av outlaws, rebeller och Robin Hood, en mytologi som förvaltar betydelsefulla aspekter av den västerländska manligheten.

Uppsummering

Mycket talar för att livet är slumpartat och kaotiskt. Ändå tycks det som om människan har en strävan att bringa ordning i tillvaron. I detta ordningsskapande är sökandet efter strukturer centralt. Men ordet ”struktur” är förrädisk, då det lätt ger upphov till illusioner om att det skulle finnas en dold, överordnad fast princip som styr mänskliga livssammanhang. I förordet till *Det vilda tänkandet* (1962/1983) citerar Tomas Gerholm en intervju med Lévi-Strauss om hans barndoms samlande av olika föremål.

Strukturen är i första hand detta osynliga band som påtvingar samlingen en ordning. Men ordningen kommer inte utifrån... Den finns i tingen, och detta 'mycket mera' som framförandet – eller tinget – låter en se, förstå och känna uppnår man genom ordningen... Ingenting skulle alltså vara falskare än att föreställa sig gossen-samlaren som en simpel klassificeringsfantast: om han klassificerar så är det för att känna djupare, för att verkligen känna (a.a. s. VIII).

Att liksom gossen/samlaren på en basal nivå bringa ordning, att få en kulturs meningsbärande sociala och symboliska väv att träda fram är kulturforskarens uppgift.

Meningsbärande strukturer i bikerkulturen både reproduceras och förnyas. Kulturella sedvänjor bevaras, byggs på, ritualiseras och blir till omhuldade traditioner. Den sociala gemenskapen utgår från en intern logik som kontinuerligt återskapas. Men det habitus som tidigare fanns i en arbetartradition har i bikerkulturen luckrats upp och den nya situationen bildar underlag för nya tolkningar och förståelser. Detta innebär att tolkningen av tecken och symboler befinner sig i en ständig avdrift. Det finns en kontinuitet och inre logik i bikerkulturen, men den förändras kontinuerligt utifrån tecknens obeständighet och samhällets omvandling.

Bikern kan i en mening liknas vid en bricoleur som ”tager vad man haver” av tecken, symboler och myter, och syr ihop detta till en egen väv av betydelser. Kulturens egna traditioner och inre logik blir en utgångspunkt men inte helt bestämmande för hur dessa fragment inpassas i kulturen. Betydelser av tecken, symboler och myter går

aldrig att definitivt bestämma. De är under ständig förhandling och användandet måste därför betraktas som pågående kommunikation. Det är trots det viktigt att förstå hur just bikerns tolkning av tecken och symboler i detaljer skiljer ut sig från t.ex. andra motorcyklister. Männens inom 1700- och 1800-talets frimurarloger odlade en ny slags manlighet med kopplingar till gamla hantverkstraditioner och esoteriska symboler. Det går att skönja liknande tendenser inom dagens bikerkultur.

Hur skall då just denna bikerklubb, Vagabond MC, karakteriseras? Vilka bärande element kan skapa reda för hur klubben är konstituerad? Helt klart handlar det om en grupp unga män som sökt sig till varandra. Det står också klart att dessa män på olika sätt, i en viss mening, kan sägas befinna sig i samhällets marginal. Flera av medlemmarna i klubben hade, under min fältperiod, tillfälliga, mindre kvalificerade arbeten och några var arbetslösa eller var sjukskrivna. De hade heller inga studiemeriter från universitet eller högskolor. Sanningen är att de snarare haft det svårt att finna sig tillrätta i skolan såväl som på arbetsmarknaden. De olika personerna ingick från början i ett löst nätverk som en del i en större kamratgrupp. Efter påstötningar från en av individerna i denna grupp formades en mc-klubb. Från början hade man föga kunskap om vad det innebär att ta steget fullt ut och pretendera på att bli en ryggmärkesklubb. Aningslöst satte man på sig västarna, med ryggmärken, och trodde man var en del av bikergemenskapen.

Så enkelt var det nu inte. Plötsligt uppstod en ny situation, kamratgruppen som ville köra motorcykel och vara en bikerklubb stod inför ett val – antingen fick man anpassa sig till den lokala bikerkulturens regelsystem – eller så fick man strunta i denna formaliserade bikerorganisation och vara en mc-åkande kamratgrupp. Man valde efter vissa tveksamheter att ansluta sig till bikerkulturen. Med detta val följde krav på inpassning och anpassning till den lokala bikerkulturen. Den forna, löst sammansatta kompisgruppen tvingades in i en social och symbolisk ordning som formade om kamratgruppens kravlösa gemenskap till en bikerklubb med allt vad det innebär. Gruppen tvingades formera sin inre värld efter de regler som gäller inom bikerkulturen; krav på att alla medlemmar har motorcyklar, att man följer ryggmärkesbestämmelser, att man har veckomöten, att

man betar sig efter bikerkulturens normer i mötet med andra bikerklubbar, att man arrangerar fester osv.

Anseendet är av central betydelse för att förstå bikerkulturens normer och värdemönster. Den sociala ordningen i den lokala bikerkulturen kan sägas vara strukturerad utifrån detta begrepp. Anseendet är inte knutet till hur dyra motorcyklar medlemmen har, ej heller till hur stor klubben är eller hur flott klubbhus man har. Istället är anseendet knutet till den respekt klubben, respektive bikern, åtnjuter. Anseendet visar i vilken utsträckning klubben/individerna kan leva upp till de värderingar som bikerkulturen står för. De språk och handlingar som utvecklas i kulturen är, liksom den funktion som gåvan har, alla element som bidrar till att forma en social ordning där varje individ och varje klubb är medveten om sin plats i bikerkulturens hierarki. Formeringen av broderskap, språk och handling, konstruktionen av ryggmärken och fokuseringen på anseende är homologa och upprätthåller en entydig ordning. Ryggmärket symboliserar den förstärkta gemenskapen i broderskapet som direkt kan knytas till begreppet anseende. I kontakten med de andra klubbarna förstärks detta genom ett gemensamt språk och symboliska handlingar.

Bikerklubben som en broderskapsorienterad gemenskap stärks också genom att den enskilda klubben blir en del av ett större "sekundärt" broderskapsliknande sammanhang som den lokala, nationella och internationella bikergemenskapen utgör. Detta sammanhang är ett extremt manligt universum. Mäns sociala umgänge med andra män ger denna gemenskap en specifik karaktär. Att, som i klubben, umgås under otvungna former i sammanhang där relationer till det andra könet inte bryter in i och stör skapar förutsättningar för en specifik form av gemenskap där det är legitimt och möjligt att leva ut sidor av den egna personligheten som inte alltid låter sig göras i andra sammanhang. Även den "långsamma tiden" såväl som den "förtätade tiden" och det extatiska skrålandet i baksätet på en limousine förutsätter den frihet som den homosociala gemenskapen utgör.

För medlemmarna i Vagabond MC blev också mötet med bikerkulturen ett möte med en viss sorts symbolisk ordning. Bikerkulturen omger sig med en rik flora av myter, symboler och

tecken som har bäring långt tillbaka i vår västerländska historia. Bikerkulturens estetiska praxis är mångfasetterad. Motorcykeln, det objekt runt vilket hela kulturen roterar, är här något mycket mer än ett fortskaffningsmedel. Till de chopprade och personligt utformade hojarna kommer klädkoder som konnoterar kulturens mytologi om fria, starka män. Tatueringar och sydstatsflaggan är andra exempel som knyter an till myter om uppror och frihetstörst, om ovilja att låta sig integreras och bli en del av ett anonymt kollektiv.

Gemenskapen i bikerklubben och kulturen har som framgått många bottnar och uttrycker behov av skydd, stöd och en bas för att orientera sig ut i omvärlden. Otvivelaktigt finns det också i gemenskapen en starkt *subjektiverande* sida. Att i nära vänners samvaro få lätta sitt hjärta, prata om situationer och problem som är svåra; att bara få vara sig själv utan förställning och tillgjordhet är viktiga dimensioner av bikergemenskapen. Att denna gemenskap är manlig, att broderskapet finns där som en trygghetsskapande ordning är också viktigt för bikern. De manlighetsmönster, de stereotyper som i olika sammanhang utsatts för kritik för att de representerar en föråldrad och förlegad manlighet är på olika sätt en stabiliserande utgångspunkt för bikerns konstruktion av manlighet. Bejakandet av spelet med dess regressiva könsmonster har en funktion av att ge bikern ”fast mark under fötterna” och utgör samtidigt en bas eller en modell för hur han kan vara i den moderna världen av krav på tillhörighet och identitet. I bikerns manlighetssträvanden finns därigenom ett *ontologiserande*, trygghetsskapande element.

Bikerkulturens marginaltillvaro präglas av att vara i blickfånget för andra. Livet i marginalen är i vissa avseenden ett resultat av sociala processer som lett till utstötning och tillkortakommanden, men existensen i marginalen är också en arena som kan laddas och göras spännande. Bikerns iögonenfallande tatueringar, hans extrema motorcykel, klädkoderna, kroppshyddan, kolonnen på vägen och hans omtalade hedonistiska festande är alla uttryck för behovet av att ladda tillvaron, att söka spänning och motverka den grå vardagens tomhet – att *potentiera* tillvaron.

Del VI: Avslutning

Gemenskap, manlighet och marginalitet

Tiden i klubben upplevdes ibland som en ”deja vu”, en blixtbild av något som hänt mig tidigare, det handlade om en returbiljett i klasshänseende. En stark önskan om att förstå kanske alltid bär på en strävan att försöka att återerövra något som gått förlorat. Jag måste tillstå att farten, enkelheten och humorn var entusiasmerande. Klubbmedlemmarna närmade sig 30 år och hade passerat ungdomsårens zenit. De flesta levde vuxenliv med dess åtaganden och flera hade familj. Samtidigt fanns det ungdomliga där. Som forskare hade jag till uppgift att kartlägga livet i klubben och reflektera över innebörder i de livsmönster jag mötte. Ibland upplevde jag det omvända, de studerade mig. De iakttog och reflekterade, över sig själva, mig och min forskning. Klubbmedlemmarna delade med mig en form av nyfikenhet på livet, med alla dess tvetydigheter och motsägelser. I sökandet efter kunskap var de beredda att stiga in i det obekanta för att pröva dess giltighet. Inget togs för givet utan de lät ”verkligheten” träda fram i sina mångskiftande former. Flera av dem visste, sedan tidigare, vad det vill säga att träda över normalitetens gränser, och hur man därefter tar sig tillbaka. Klubbmedlemmarna var också noga med hur de framställde sig själva och de var medvetna om vilka uppfattningar om bikers som är dominerande i vårt samhälle. Ändå, trots samhällets fördömanden och den mediala demoniseringen, valde de att gå in i bikervärlden. Bikerulturens utsatthet upprättade paradoxalt nog ett rum och en möjlighet att ladda kamratskapet, sin egen person och det egna livet med ny energi och nya betydelser. Klubben var såväl en trygg vardagsarena som ett frirum där tillvaron förtätades genom spänningsskapande moment som förde deltagarna ut ur vardagens stiltje.

Kulturer är mångfasetterade och fulla av motsägelser. Biker-kulturen går därför inte att sammanfatta med några enstaka slutsatser. Självfallet impregneras min text dels av min egen förståelse och dels av att det är just denna klubb, Vagabond MC, som beskrivs. Vagabond MC var ursprungligen en kamratgrupp som valde att söka sig till biker-kulturen. I övervägda och avvägda steg etablerade gruppen sig som en bikerklubb i kretsen av västsvenska bikerklubbar.

Klubbens etablering innebar ett givande och tagande med de andra bikerklubbarna. Varje steg som togs in i kulturen fick konsekvenser för individerna i klubben såväl som för klubbens relation till den omgivande bikerkulturen. Det som hände i Vagabond MC blev på så sätt en del av ett större skeende som inbegrep andra delar av den väst-svenska bikerkulturen.

Bikerkulturen är varken kaotisk eller ostrukturerad. Den har ett sammanhang bestående av ett nät av ömsesidiga relationer och ritualiserad symbolisk kommunikation. Här framträder vid närmare kännedom en inre logik, en ordning. För att utvinna kunskap om hur den enskilda bikerklubben är konstituerad måste man först utgå ifrån de individer som finns i klubben, deras socioekonomiska bakgrund, uppväxtvillkor, personligheter etc. Deltagandet i klubben följer de mönster som finns i bikerkulturen men varje enskild klubb formar ändå sin egen tillämpning av dessa grundläggande strukturer. Hur den specifika utformningen ser ut beror på vilken grupp av personer (med sina specifika bakgrunder osv.) som gått samman. För Vagabond MC blev bikerkulturens historia, värderingar, ritualer och traditioner en viktig utgångspunkt för hur de konstruerade sin egen bikeridentitet som klubb och individer, men vad som är viktigt att se är att de med denna generella bikerutgångspunkt skapade något eget. De gjorde egna tolkningar och skapade på så sätt en egen avgränsad identitet som inte alltid på alla punkter var i samklang med den övriga bikerkulturen. Klubbens villkor för att vara delaktig i kulturen utgick i huvudsak från den tolkning de gjorde av sig själva, sin egen position i bikerkulturen och hur omvärlden uppfattade dem.³⁰

Tidigare forskning har mestadels förstått bikerkulturen utifrån residuala kulturmönster från arbetarklassen. Att bikerkulturen utgör ett livsstilsalternativ för män med ett habitus kopplat till arbetarklass äger fortfarande sin giltighet, men det behöver kompletteras. Bikern är också delaktig i och bidrar likaså till att forma och gestalta det framväxande samhället. Kulturell friställning tvingar bikern, liksom andra individer i det senmoderna samhället, att orientera sig i en omgivning som ter sig allt mer ambivalent och osäker. Därför har jag

³⁰ Den tyske sociologen Niklas Luhman (1995) benämner ett sådant samfälligt tänkande för *systemförnuft*. Detta synkroniserade förnuft gör att gruppen skapar en *villkorlighet* för deltagandet (se även Moe 1995).

valt att komplettera den traditionella klassbetonade subkultur-forskningen med verktyg från modernitetsteoretiska kulturanalyser.

Det finns ingen etnografi som fullkomligt återger en kultur. För varje nedtecknat exempel, finns otaliga varianter som är okända för oss. Analysen kan därför aldrig bli slutgiltig och det finns ingen gömd enhet som kan fångas när nedbrytningen fullföljts. Teman kan splittras upp i det oändliga. Så snart forskaren analytiskt separerat ut och lösgjort delar av kulturen finner han att den, som en funktion av de olika operationer som gjorts, åter förgrenar sig i nya riktningar. Detta gäller även min forskning om bikerkulturen. Nya betydelser skapas kontinuerligt av kulturens medlemmar i deras egen betydelsebärande praktik. I denna oöverskådlighet kommer min förståelse alltjämt att förbli begränsad och erinra om behovet av fortsatt forskning på området, och detta med nödvändighet utifrån nya förutsättningar.

Det finns många möjliga infallsvinklar till att förstå bikerkulturen. I min studie framstår tre teman som centrala: *gemenskap*, *manlighet* och *marginalitet*. Jag tänker därför kommentera dessa tre teman och använda dem till att knyta ihop mina resonemang.

Gemenskap

I ett allt mer komplext samhälle blir bikerklubben och bikerkulturen ett överblickbart sammanhang, som dessutom skänker tillhörighet och intimitet. Gemenskapen i Vagabond MC har kvalitetsmässigt många likheter med det man inom sociologin benämner Gemeinschaft (Tönnies 1887/1985). Delandet av vedermödor och besvär skapade en atmosfär där tilliten alltmer fanns hos den lilla cellformade enheten. Dess manliga prägel utgjorde inget hinder för intimitet och närhet. Om tendensen i samhället i slutet på 1800-talet gick från Gemeinschaft mot Gesellschaft kan man, i början på 2000-talet, se bikerklubben och bikerkulturen som ett exempel på det omvända.

För att finna sig själv, det egna livet, sina egna känslor söker bikern bekräftelse i ett begripbart subjektiverande sammanhang, bikerklubben. De extatiska utbrotten satte sina spår, men det var i den historieberättande eftertanken som äventyret fick sin symboliska

betydelse. Presentationen, framställningen, bildade underlag för en prövning av andra uppfattningar och egna föreställningar. I sammanhanget fanns ett antagande om ett gemensamt manus, men i själva verket fanns inte någon färdigskriven text.³¹ De samlade historierna bildade på så sätt en oavslutad antologi, ett samlande förnuft, med vars och ens ofullständiga bidrag. Språket, personerna och gemenskapen formades på så sätt utifrån en dialektisk meningsskapande process.

I klubben var det presens, dvs. nuet och närvaron som räknades. I detta ingick att stå upp och visa sig, med andra ord framträda. I direkta uttryck för tanke, ord och handling tydliggjorde man sig själv inför gruppen. Denna procedur sammanföll med broderskapsorienteringen och utgjorde en grund för ömsesidig tillit, förtroende, solidaritet, skydd och respekt. Detta performativa spel reglerade gränser, såväl inom gruppen som utåt. Historierna skapade kontinuitet och koherens och bildade en plattform för individerna att referera och förhålla sig till. De blev på så sätt normbildande (jfr Murray 1997).

Den täta kopplingen mellan språk och handling var kännetecknande för kommunikationen i klubben. Det fanns en stark betoning på att låta handlingen kvalitetsmärka den verbala utsagan. I detta dynamiska samspel blev varje gest av betydelse. Med utgångspunkt i "hälsningen" och "gåvan" visar jag också hur detta får betydelse i relationen mellan klubbarna. Vid en klubbs jubileum blev detta uppenbart. Det var i de små detaljerna som endera vänskap eller ovänskap efterhand växte fram. Om man vill förstå hur konflikter uppstår i bikermiljön bör man studera hur sådana uttryck för symbolisk kommunikation urartar.

Det hedersrelaterade konceptet anseende är av vital betydelse för att förstå dels hur bikern värderar sig själv och klubben och dels hur bikern och klubben värderas av de andra bikerklubbarna i den lokala bikermiljön. Konceptet ger förklaringar till hur konflikter uppstår och vidmakthålls. Men anseende anger också en utgångspunkt för att finna lösningar på hur dessa konflikter kan lösas. En klubbs tillmätta anseende avgörs på den lokala bikerulturens arena, men detta utifrån

³¹ Det handlade i Anthony Giddens termer om: "to keep a particular narrative going" (1991 s. 54).

tillmätta anseende utgår från den trovärdighet och sammanhållning som finns i gruppen. Stiliseringen av ryggmärket symboliserar denna enhet. I två avrundade banér, med namn och hemvist, slås en ring runt själva emblemet, logon. Kompositionen av tecken och symboler ger indikationer om vad klubben står för. Ryggmärket signalerar tillhörighet i en exklusiv grupp och markerar samtidigt en distans gentemot utomstående.

Att gå med i en bikerklubb kan ses som en frihetssökande handling som gör det möjligt att frigöra sig från vissa sociala band.³² Men denna nyfunna frihet är naturligtvis ingen frihet i absolut mening. Motståndet mot att ingå i en övergripande social gemenskap skapar på sikt behov av nya gränser, som ett skydd mot världen utanför och som en förutsättning för att behålla öppenheten innanför. Utbrytningsförsök leder således till att nya strukturer bildas, som åter igen tenderar att begränsa den individuella friheten (jfr Martin 1981).

Bikern brottas hela tiden med beroende-oberoende. Gemenskapen i bikerklubben skänker trygghet och överskådlighet. Sammanhållningen fungerar som ett "kollektivt jag" och gör att var och en känner sig starkare. Tillsammans får de också ett utökat inflytande över sin omgivning. Bikern uppmärksammas genom att han uppträder i offentliga miljöer med sin särpräglade klädkod, med sina tatueringar, sin kroppshydda och genom spektakulära motorcykelkaravaner. Den storslagenhet och aura som omger en grupp bikers på sina specialdesignade motorcyklar är potentierande och ger var och en upplevelser av att vara någon. Detta förstärks av att det omgivande samhället projicerar in betydelser i bikerlivet som spänner från rädsla och fruktan till avund. En fråga som ändå ofrånkomligen accentueras: Är den nya friheten värd sitt pris? I svaret bör man väga in i vilken mån den nya ordningen inskränker på den individuella friheten, vilka sociala kostnader den medför och vilket inflytande man har i sammanhanget.

³² I denna frihetssträvan finns också en kritik mot att civilisationsprocessen drivits för långt och att den kräver för mycket av individen i form av självdisciplinering (jfr Freud 1983; Elias 1991). Kulturforskarna Stanley Cohen och Laurie Taylor (1992) använder i boken *Escape attempts* fängelset som en metafor för samhällets inrutade vardagsliv. Bikerklubben kan ses som en tillflyktsort undan vardagsrutinernas kontrollerande verklighet.

Manlighet

I den samtida könsforskningen har man alltmer kommit att definiera manlighet som en social och kulturell konstruktion. Det vi tidigare trodde var essentiellt har visat sig möjligt att dekonstruera. Men det finns i vår kultur centrala grundbultar, som inte är evigt beständiga men som framstår som förhållandevis tröga. Mot bakgrund av denna förståelse kan t.ex. bikerklubbarna (liksom skinheadsgrupperingar, fundamentalistiska religiösa grupper, militanta invandrargång m.fl.) ses som regressiva tillflyktsorter eller reservat där bibehållandet av en viss form av manlig identitet utgör en central aspekt av gemenskapen. Klubben blir, i detta hänseende, en skyddad zon där bikern kan söka anstånd mot alla de krav på flexibilitet, förståelse och nyansering som den moderna manligheten kräver. Men det handlar inte enbart om att bli befriad från dessa krav. Klubben utgör också en arena för att under trygga förhållanden och på egna villkor ta in och pröva olika möjligheter att vara man på. Bikers har, som alla andra människor, åsikter om och relationer till förändringar av samhälle och kulturmönster. Klubbtilhörigheten ger specifika möjligheter att bearbeta och förhålla sig till dessa förändringar också vad gäller könsrollsmönster.

Många bikers bär med sig erfarenheter av misslyckanden från att passa in i andra sammanhang. Ramarna inom bikerkulturen är i vissa hänseenden vidare och där finns utrymme för en mer otymplig, mindre tillrättalagd, form av maskulinitet. Bikers betonar gärna sin särställning, exklusivitet, och stoltserar med sin dominans gentemot andra. Allt som är karlaktigt är av symbolisk betydelse för bikern och används som byggstenar i identitetsbildningen (jfr Johansson 1994). Men bilden är inte entydig. Studerar man den enskilda klubben framträder en manlig ordning där varje individ sakteliga måste karva ut sitt utrymme med en stor portion omdöme, respekt och hänsyn till de andra i gruppen. De bikers som var ensamstående fäder visade i relation till sin barn upp en förtrogenhet med den i samhället rådande uppfostringsdiskursen och kunde utan tvekan också bejaka sina

”kvinnliga sidor” för att möta barnens behov. Respekt och ödmjukhet var också viktiga ingredienser i kontakten med de andra klubbarna.

Det manliga inom bikerkulturen bär drag av ett ontologiskt sökande. I broderskap och anseende försöker man återskapa en enkel ”rättfram” manlighet i paritet med heroiska ideal. Ur myter om outlaws, rebeller, indianer och vikingar hämtas fragment som sedan sätts ihop till ett bricolage av idealiserad manlighet. Denna typ av manlighet består av det utsökta, dvs. modet, tapperheten, bragden, uthålligheten. Att stå upp för den man är, eller utger sig för att vara, är ett försök att betona fasthet och konsekvens. Detta sammanfaller med viljan att vara trogen sig själv, sin tillhörighet och sitt förmenta ursprung. Det kan handla om att försvara klubbens rättigheter och status och sitt eget anseende. Vardagslivet, som fokuserar reproduktion, underhåll, omsorg och vardagsgöromål, blir däremot något som skall tämjäs och motstås (jfr Featherstone 1990).

Bikern köper en motorcykel och personaliserar den, dvs. bygger om den och ger den de egenskaper han idealiserar. Varje biker har sin egen unika relation till motorcykeln. Han har lärt sig att finna både mening och nöje i relationen man/maskin. Här framstår både ”körandet” och ”mekandet” som betydelsebärande manliga praktiker. Motorcykelns förstärkta och förlängda egenskaper och tatueringarnas mytologiska figurationer är av betydelse för att förstå bikerns självbild och estetiska profilering. Denna estetisering, eller potentiering, bryter med föreställningar om subjektivitetens ”äkthet” och ontologiseringens ”visshet”. Bikerns sökande blir därför både ambivalent och paradoxalt. Samtidigt som man omhuldar traditioner laddas erfarenheter och objekt oupphörligen med nya betydelser.

Bikerkulturen kan läsas som en nostalgisk längtan tillbaka till en tid då identiteten i allmänhet och manligheten i synnerhet var självklar. På ett mindre romantiskt, men mera närstående lokalt plan griper vardagsprocesser in i kulturen och klubblivet. Detta innebär att bikern samtidigt måste hantera andra livssektorer som fru, barn och arbetsliv. Detta medför med nödvändighet kompromisser. Kulturen kan i vissa avseenden se ut att vara både anakronistisk och konformistisk. Dess nostalgiska inslag, dess strikt reglerade sociala ordning och samhällsliga marginalposition talar för det. Men trots

denna framtoning försiggår en rad parallella processer som också innebär anpassningar och omtolkningar av manligheten.

*Marginalitet*³³

Inspirationen till att kalla bikerklubben Vagabond MC kommer från filosofen Zygmunt Bauman (1995) och speglar bikerkulturens självförståelse.

Vagabonden var den tidiga modernitetens förbannelse, ett orosmoment som drev härskarna och filosoferna till ordnings- och lagstiftningsraseri. Vagabonden var herrelös, och herrelöshet (utom kontroll, utom ramen, på fri fot) var ett tillstånd som moderniteten inte kunde tåla och därför tillbringade resten av sin historia med att bekämpa (s. 121)... De bofasta var många, vagabonderna få. Postmoderniteten kastade om förhållandet. Nu finns det få "bebodda" platser kvar. De "för evigt bofasta" vaknar upp och finner att de platser (platser på jorden, platser i samhället och platser i livet) som de "tillhör" inte längre existerar eller ger husrum... Nu är vagabonden vagabond inte för att han är ovillig eller har svårt att bosätta sig, utan för att det råder brist på platser att bebo (a.a.. s. 123).

Bikern rör sig sakta, medan världen förändras. Tiden springer ifrån honom, men hinner ikapp honom på samma gång. Det som var hotfullt i det moderna, blir en möjlig väg i det postmoderna. I bikerns intresse för traditioner skapar han nya ritualer. Symboler dammas av och reproduceras med nya betydelser och blir till beståndsdelar i omskapade traditioner. Bikerkulturen blir på så sätt del i ett gammalt kulturellt uttryck för utanförskap men också bärare av nya meningar.

³³ Min användning av begreppet marginalitet berör å ena sidan samhällelig exkludering av befolkningsskikt och å andra sidan handlar det om individers och grupperns autonomisering. För den som är intresserad av en utvidgad diskussion om marginalitet hänvisar jag till Lars Svedbergs bok *Marginalitet* (1995) och Mats Trondmans artikel "Annat var det på Amazonernas tid" i *Kultursociologi i praktiken* (1999).

I den tyske sociologen Ulrich Becks anda (1995) kan man se biker-kulturen som ett uttryck för motmodernitet. I spåren av industri-samhällets upplösning har en reflexiv modernitet gjort sig gällande som kännetecknas av att tidigare gränser upphävs, t.ex. mellan klasser, branscher och nationer. Motmoderniteten utgör ett försök att hävda, återupprätta och befästa gamla gränser på nytt. Den är ingen senpåkommen reaktion mot moderniteten, utan har i själva verket alltid beledsagat dess utveckling, som natt följer på dag. Jag finner det rimligt att anta att modernitet respektive dess skuggsida mot-modernitet, beroende på samhällliga omständigheter, på olika sätt – mer eller mindre framträdande – artikulerar människors belägenhet.

Bikerkulturens betydelse ligger till en del i att den ger ett utopiskt löfte om att det går att undslippa vardagens trista nödvändigheter. Den förser vardagen med en attraktiv ”annanhet” och blir ett illusoriskt överskridande av klasstillhörigheten. Tillvaron romantiseras och levandegörs i ritualer, symboler och myter. Romantiseringen av det förflutna skulle i ett större perspektiv kunna ses som ett sätt att uthärda det nutida samhällets förvirring. Bikerkulturens etos och normsystem bildar ramar för ett livssammanhang som är överskådligt, möjligt att förstå och som av bikern uppfattas som meningsfullt.

Bikerkulturen är en produkt av mångårig *autonomisering*. Det symboliska kapital som alstrats vilar på implicita kriterier som endast kan ”läsas” genom ett ”förtroligt umgänge” med kulturen. Inom kulturen ser man till att bikerstilen inte blir något man kan införliva och bli en del av utan ansträngning. Den förblir ett uttryck för en *social distinktion* som belönar och förstärker sig själv. Bikerkulturens överlevnad måste dels tillskrivas dess skarpa markering och avgränsning gentemot ”mainstreamsamhället” och dels dess omvärldsanpassning och följsamhet i tiden. Ett givande och tagande har löpande existerat i kontakt med andra subgrupper, som t.ex. hippies, hårdrockare och skinheads.

I den samtida mediala bikerdiskursen framträder och förstärks alla yttre tecken på brutalitet, våld och hedonism; man överdramatiserar och betonar det avvikande. Inom kulturen har det i årtionden funnits en reflexivitet kring hur bikern framställs i media och hur han uppfattas av allmänheten. Det finns en dubbelhet i denna relation. Bikern drar å ena sidan fördelar av de uppförstorade bilder som presenteras

medialt, men å andra sidan skadar dessa stereotypa beskrivningar kulturen i dess helhet. Därmed drabbas och marginaliseras också enskilda bikers.

De schablonbilder av bikers som exploateras väcker både anstöt och beundran och måste ses i ljuset av att bikerkulturen utnyttjas som en medialiserad, marknadsförd underklassmaskulinitet. Den kultur bikern byggt upp bildar en mall för konsumtionssamhällets produktion av "livsstilspaket". Bikerns utformning av motorcyklar, tatueringar, skinnkläder etc. har därför blivit mode. I linje med detta har det under senare år dykt upp en ny grupp av mera konsumtionsinriktade bikers (se Halnon 2001; Schouten & McAlexander 1995). Denna nya kulturform, som till stor del utgörs av integrerade personer från medelklassen, bär på en potentiell möjlighet att överbrygga den klyfta som uppstått mellan samhället och bikermiljön. Den bör i så fall utveckla en identitet med andra förtecken än kommersiell exploatering av outlawmystik.

Den globala ekonomin kännetecknas av ett näst intill konstant flöde av information, kapital och kulturell kommunikation. Dessa flöden styr och anger villkoren för såväl konsumtion som produktion och ligger till stor del bortom nationell kontroll. Med utgångspunkt i diskussionen och forskningen om det nu framväxande 2/3-samhället, den nya underklassen och nya fattigdomsmönster, är det möjligt att på ett nytt sätt återanvända till klassbegreppet.

De homogeniserande ambitioner som tidigare styrde folkhemmets välfärdsvisioner har fått träda tillbaka för en utveckling som bär tecken på upplösning. Detta medför att marginaliserade sociala skikt tenderar att isoleras från det övriga samhället såväl bostads-, utbildnings- som arbetsmarknadsmässigt.³⁴ "Under de rådande omständigheterna är explosionen av stamkänslor i alla former – etnicism, kom-munitarism eller fundamentalism – en förväntad, om än missriktad reaktion på kollapsen för nationalstaten och det slags politik den förkroppsligade, eller åtminstone lovade att förkroppsliga, som en trygg investering i hoppet om ett bättre liv", hävdar Zygmunt Bauman

³⁴ Se t.ex. Välfärdsbokslutet (SOU 2001:79) som redovisar omfattande negativa effekter av 1990-talets ofärd, Rädda Barnens rapport om "Barns ekonomiska utsatthet" (Salonen 2003) och sociologen Schedins rapport om "ekonomisk ojämlikhet" (Schedin 2003).

(2004, s. 288). Bikerkulturens autonomisering är ett exempel på en sådan reaktion. Vissa etniska grupper, religiösa sammanslutningar, sexualpolitiska rörelser och en del ungdomliga subkulturer är andra exempel på samma fenomen. När samhället överger vissa grupper och när världen blir för oöverskådlig måste de sociala aktörerna krympa den. Den nordamerikanske historikern Graham Seal (Seal 1996) menar att framväxten av outlawfenomen ger signaler om ett samhälle i obalans. Outlawn får bli inkarnationen av det motstånd mot samhällets upplösning som finns hos delar av befolkningen (se även Hobsbawm 1959; Hobsbawm 1973).

Ur denna aspekt kan man se bikers som en grupp i samhället som artikulerar det nya "stamsamhälle" som olika sociologer talat om under det senaste decenniet. Vari består då skillnaden i att vara biker idag i jämförelse med det tidigare beskrivna 1970-talet? Under 1970- och 1980-talen utgjorde bikerkulturen en del- eller subkultur i det svenska folkhemmet. Bikerklubbarna erhöll föreningsbidrag. Det fanns konsulenter vid fritidsförvaltningen som arbetade med bikerkulturen. Polisen gjorde sina rundor och åkte ut till klubbarna och kontrollerade läget, samtidigt som de tog en fika. Till och med vissa ansedda politiker ståtade med sina goda kontakter med bikers. Bikerkulturen var med andra ord mindre marginaliserad och mer delaktig i samhället. Hur skall man då förstå den marginalisering som ökat det senaste årtiondet, vad ligger bakom?

Å ena sidan kan den förstås utifrån den radikaliserings som skett inom bikerkulturen. Bikerkulturens förankring i en "global stamgemenskap" bidrar på motsvarande sätt till att banden till ett nationellt välfärdssamhälle tunnats ut. I takt med att bikerkulturens symboliska kapital, i form av anseende, blir en gångbar valuta i andra sammanhang finns också en risk att andra mera kriminella subkulturer flätar in sig i sammanhanget. Å andra sidan förstärks marginaliseringen av det som kriminologen Janne Flyghed (2000) betecknar som "hotbildsnormalisering". Han menar att det finns en växelverkan mellan medias exponering av extraordinära händelser och polisens lansering av hotbilder. Genom ständiga upprepningar skapas ett "hotmedvetande" hos allmänheten oberoende av vad kriminologisk forskning visar. Detta bidrar till att tvångsmedlens expansionsprocess blir självförstärkande. Det finns således en risk att

bikers stämplas som kriminella, inte för att de begått ett brott, utan för att de tillhör en viss kategori som av polisen betraktas som potentiellt kriminella (jfr BRÅ 2002:7).

Det finns två dominerande typer av berättelser i omlopp vad gäller bikers. Den ena är medias stereotypa demonisering. Den andra är bikerkulturens egen offer-/hjaltesaga. Genom att dessa bilder är oförenliga riskerar de att förstärka klyftan mellan samhället och bikerkulturen. Det paradoxala är ju samtidigt att de båda representationsformerna delvis förutsätter varandra. Flera samtida samhällsforskare har diskuterat det moderna samhällets problematik med utgångspunkt i de klyftor som i allt fler avseenden skapas mellan olika grupper av människor. Samhällets framtid tycks vara beroende av möjligheten till ömsesidig kommunikation mellan utstötta och utstötande identiteter. Detta är en central tanke i den spansk-amerikanske sociologen Manuel Castells (1998) samtidsdiagnos.

Ytterst skall denna text ses i ljuset av den kontext som Castells här presenterar. Min utgångspunkt har varit att söka förståelse för och kunskap om en kultur som i flera avseenden tenderar att bli allt mer marginaliserad och utstött ur den samhälleliga gemenskapen. Denna utstöttningsprocess drivs fram av en rad olika faktorer där också kulturens egen självbild och självförståelse intar en central roll. Vad som behövs hos de samhälleliga institutioner som tvingas handskas med effekterna av denna avspjälkningsprocess är kunskap och förståelse. Om bikerkulturen på ett onyanserat sätt fortsätter att vara måltavla för repressiva insatser från samhällets institutioner är det stor risk att den klyfta som idag finns mellan bikerkulturen och samhället inte går att överbygga. Min förhoppning är att den kunskap och förståelse som jag utvecklat skall kunna bidra till att former för kommunikation mellan samhällets institutioner och bikerkulturen upprättas. Det vore förödande om bristen på förmåga att kommunicera med kulturen får till följd att de destruktiva elementen i miljön stärker sin position.

Summary

Vagabond MC – Community, Masculinity and Marginality

A study on a West Swedish biker club

This is an ethnographic study on the biker culture. My global objective has been to examine the social patterns and the significant structures in a local (West Swedish) biker club. This newly formed club constitutes my primary research object and is at the same time *one* entry to understand the biker culture in general. In the end I also nourish hopes that this study will contribute with knowledge and understanding which may overcome the gap that separates the biker culture and the rest of society. The study focuses on three all-pervading themes: Community, masculinity and marginality. I have chosen to denominate the studied biker club Vagabond MC.

I entered at an early stage in the development of the biker club, while it still was not yet established in the local biker environment. Bearing this in mind, my first research issue was: How is a biker club formed and what characterizes the initiation processes which make the club a full member of the local biker culture? By following the newly formed biker club I have had the possibility to describe its creation, what the demands are to be accepted in the biker culture and how the club then develop in unison with the other local biker clubs.

Bearing in mind the picture presented in the media of the biker culture as being hierarchically controlled, another question arose: What characterizes the social order in a biker club? In answering this question I have focused on describing how the community is structured and analyzing what this means to the social concord. An additional issue that has served as guidance in my research concerns the consequences the biker's way of life have on the construction of his masculinity. In line with this I have also studied how the cultural core objects such as the motor-bike, the back patched vest and the

tattoos have been charged as symbols and become building blocks in the biker's construction of masculinity. Yet another aspect of the biker culture which I find of interest regards its peripheral position in society. In what way does this marginal position affect the construction of a biker's identity?

The main part of my theory is related to the phenomenon that will be analyzed. In this study I have tried to balance two opposite perspectives in a way that they together create an understanding of the biker and the biker club. The first is a structural perspective according to which changes in society, unemployment etc. have put a part of the working-class men, and among them many bikers, in an exposed situation and many have ended up in a marginalized existence. The second perspective is more intention and action oriented and describes the biker as a both reflecting and creative person who keep up with and profits from the social development.

I have chosen a qualitative method based mainly on participatory observations and complementary interviews. During a period of two years I participated in my capacity as a field researcher in Vagabond MC biker club and its activities. I have furthermore interviewed five Vagabond MC club members and to this material I have added yet 16 other interviews mainly with bikers from other clubs. In addition I have on a continual basis studied biker magazines, films, TV-shows, newspaper articles, internet sites, advertisements, exhibitions etc.

The method discussion in part II consists partly of a presentation of the study design and partly of a method reflection. The latter concerns the difficulties involved in field research and are at the same time an introduction to the biker club. From the start I put my reflections over my first steps on the research field down in writing. These method reflections are intended to give the reader the possibility to approach the biker culture at a moderate pace. In writing I have endeavoured to acquire a presentation which gives the reader a sense of the atmosphere in the club. At the same time I display my own preconceptions, my own expectations and prejudice.

In part III I make a historic summary of how the biker culture has developed internationally, nationally and locally. It begins with a brief account of international significant events with North America as a starting-point. Thereafter I examine the Swedish predisposition to

the biker culture, its establishment in Sweden and how it has taken root in our country. The development of the local biker culture is related to the national development, but with the use of interviews and newspaper articles I have let the specific West Swedish features play a prominent part.

This retrospect forms a setting for and contextualizes the newly started club, Vagabond MC, which the reader gets acquainted with in part IV. This is where you find descriptions of biker outings, garage activities, parties, meetings, birthdays, construction work on the club house etc. There are extracts representing both “ordinary” and “special” occasions and they consist mainly of connected “thick descriptions”. It basically starts off as an ethnographic narrative with a focus on culture.

The distance to the field widens in the analytical sections in part V. The previous biker research and its one-sided focus on sub-cultural resistance from a working-class perspective is in this study completed with the existing culture analytical tools at hand via current theories on the late modern way of life we all are a part of. The significant structures in the biker culture are thus explained both from a social order which shows how language, behaviour, brotherhood, reputation etc. are interlaced to constitute the basis for both the club community and for the contact with other clubs and also from the symbolic patterns that show how the biker interprets signs and symbols in cultural core objects such as the motor-bike, back patches, tattoos and the American rebel flag. This is where it is striking to see to what extent the use and interpretation of signs and symbols reinforce the established social order. Both the social order and the symbolic paradigms which emerge reveal to be mythologically permeated.

In part VI I summarize the study by intertwining the categories “community”, “masculinity” and “marginality” into a pattern and by putting the biker culture in a social context. I also discuss the biker culture’s position in the current global, national and local change processes. The dismantling of the industrial society and the transformation of the welfare state has had an impact on marginal groups such as bikers. This concluding chapter presents a view on the biker culture as an answer to the social and cultural development in which industrial paradigms for identification and belonging no longer

are evident and unambiguous. Late modernism, post-industrialism and neo-liberalism have created new conditions for the individual identity work.

Characteristics

Which are the characteristics for this specific biker club, which are the essential elements that elucidate its composition? It is beyond all doubt a group of young men who have sought each other's company. It is also evident that these men in different ways and in a certain sense are living their lives on the margins of society. Many of the club members upheld during my field period temporary, less qualified employments, and some were unemployed or on the sick-list. None of them had any academic university or other higher education merits. The truth is, that they on the contrary have had troubles adapting to both school as well as to the labour market. The different individuals were initially a part of a loose network belonging to a larger group of friends. After some prompting from one of the individuals in this group, they formed a biker club. In the beginning they had hardly any knowledge about the significance of going the whole way and aspiring to be a back patch club. Ingenuously, they put on their back patched vests and believed they were a part of a biker community.

It was not all that simple, though. Soon enough a new situation arose. The group of friends who wanted to ride their bikes and to form a biker club was facing a choice to be made: Either they would have to adapt to the system of rules set by the local biker organization or to stay a group of bike-riding friends. With some hesitation they chose to join the biker culture. This choice included demands for adjustments and adaptations to the local biker culture. The former, loosely connected group of friends, was forced into a social and symbolic order which reshaped the undemanding companionship of the group of friends into a biker club with all that this entails. The group had to reshape its inner world according to rules of the biker culture: Demands for all members to have motor-bikes, to follow the back patch regulations, to hold meetings on a weekly basis, to behave according to biker cultural norms when meeting other biker clubs, to organize parties etc.

The reputation is of a central importance to understand the biker cultural norms and value patterns. The social order in the local biker culture is structured around this concept. The reputation is not related to the price of each member's bike, nor to the size of the club or how fancy the club house might be. Instead, the reputation is related to the respect the club and the biker inspire. The reputation shows to what extent the club/individual can live up to the values the biker culture represents. The language and behaviour patterns that develop in the culture are, together with the function of the gift, all elements that contribute to form a social order where each individual and each club are aware of their place in the biker cultural hierarchy. The formation of a brotherhood, a language and behaviour patterns and the design of back patches and the focus on reputation are homologous and maintain a clear-cut order. The back patch symbolizes the reinforced brotherhood community which may be directly related to the concept of reputation. In the contact with other clubs this is reinforced through a common language and mutual symbolic behaviour patterns.

The biker club as a brotherhood-oriented community is also reinforced through the fact that the individual club becomes a part of a bigger "secondary" brotherhood-like context constituted by the local, national and international biker community. This "tribal community" is an extremely masculine universe. Men's social interaction with other men gives this community a specific character. To meet people, as in the club, in relaxed ways in contexts where the relation to the opposite sex does not interfere creates conditions for a specific form of community where it is legitimate and possible to give full expression to the sides of one's own personality which are rarely vented in other contexts. Both the "slow time" and the "condensed time" and the ecstatic howling in the backseat of a limousine presuppose the freedom of a homosocial community to make it happen.

When member in Vagabond MC encountered the biker culture they also learnt to know a certain kind of symbolic order. The biker culture is surrounded by a great variety of myths, symbols and signs which convincing force may be traced far back in our Western history. The aesthetic practice in the biker culture is versatile. The motor-bike – the object around which the whole culture rotates – is in

this context something much more than just a means of conveyance. From the choppers, the subjectively designed bikes to the dress codes that connote the culture's mythology about free, strong men. Tattoos and the American Confederate flag are other examples that relate to myths about rebellion, a thirst for freedom and an unwillingness to become an integral part of an anonymous collective.

Community in a biker club and in the biker culture serves many purposes and expresses a need for protection and support and constitutes a basis from which they orient themselves in the surrounding world. Undoubtedly, the community also has a significant subjectivizing side to it. To be able to open up your heart in the company of friends, to get hard situations and difficult problems off one's chest or just to be yourself without dissemblance and artificial manners are all important dimensions in the biker community. This male community and the knowledge that the brotherhood is there for you as a safety creating order is also an important factor to the bikers. These stereotypical masculinity patterns which in different contexts have been severely criticized for representing an antiquated and obsolete masculinity are in different ways a stabilizing starting-point for the biker's construction of his masculinity. To accept the game with its regressive gender patterns has the function of putting the biker's "feet on firm ground" and constitutes at the same time a basis or a role model for masculine behaviour in this modern world with its demands of belonging and identity. In this sense the biker's masculinity ideal has an ontologizing, safety creating element to it.

A marginal existence means leading a life in the public eye. This peripheral life is in some aspects a result from social processes leading to exclusion and social shortcomings, however, it is also an arena which may be charged and turned exciting. The biker's conspicuous tattoos, his extreme motor-bike, the dress codes, his hefty body, the column of bikers on the road and their famous hedonistic partying are all an expression for their need to charge life with excitement, to potentiate their existence and to fight the monotonous round of everyday life.

Inclusion or exclusion

During the 1970s and 1980s the biker culture was a part of and also a subculture in the Swedish welfare state. The biker clubs received association subsidies and there were recreational consultants in the local administration who worked with the biker culture. Policemen on patrol drove to the clubs and checked them out and had a cup of coffee with the bikers. Even some well-respected politicians paraded with their excellent biker contacts. The biker culture was in other words less marginalized and was more participating in society. Bearing this in mind, how are you supposed to interpret the increased marginalization over the last decade? What are the reasons behind?

One explanatory factor may be the radicalization that has taken place within the biker culture. Its strong connections to a “global tribal community” contribute at the same time by loosening the bonds to a national welfare state. While the symbolic capital of the biker culture, in form of reputation, becomes a current coin in other contexts there is also a risk that other more criminal sub-cultures slip into this context. On the other hand, the marginalization is reinforced by what is referred to as “threat normalization”. There is an interaction between the exposure of extraordinary events in the media and the way the police come out with “threatening pictures”. Through continuous repetitions a “threat conscience” is created in the public mind, independently of what criminological research indicates. This contributes to self-reinforce the expanding market for “means of compulsion”. The risk is thus that bikers are stigmatized as criminals not because they commit crimes but because they belong to a certain category that the police consider to be criminal.

There are two predominant types of stories in circulation concerning the bikers. One is the stereotypical demonization in the media. The other is the biker culture’s own victim/hero tale. Being irreconcilable as they are, these images risk widening the existing gap between society and the biker culture. Paradoxically enough, the two forms of representations partly presuppose one another. Many contemporary social researchers have discussed the problems in modern society using the gaps that are created to a higher degree between different communities as a starting-point. The future of society seems to depend on the possibility to mutual communication

between excluded and excluding identities. My starting-point has been to find an understanding of and knowledge about a culture that in many aspects tends to become gradually more marginalized and excluded from the social community. This exclusion process is driven by a number of different factors among which also the biker culture's own self-image and self-knowledge play important roles. All the institutions in society which are forced to handle the effects of this segregation process need knowledge and understanding. If the biker culture in a simplistic way continues to be the target for repressive measures from society's institutions there is a great risk the current gap between the biker culture and society becomes insurmountable. My hopes are that the knowledge and understanding I have presented will contribute in establishing new forms of communication between society's institutions and the biker culture. It would be devastating if a lacking ability to communicate with the biker culture in general would reinforce the position of the criminal network existing in connection with this culture.

Litteratur

- Agar, M. (1995). Literary Journalism as Ethnography. Exploring the Excluded Middle. I *Representation in Ethnography*. Van Maanen (red.). Thousand Oaks, Sage Publ.
- Alain, M. (1995). The Rise and Fall of Motorcycle Gangs in Quebec, *Federal Probation* 49.
- Alexandersson, L. (1998). *Rebell i folkhemmet? Skinnknuttarna och samhället 1949–1959*. Avdelningen för kulturvetenskap. Göteborgs universitet.
- Anderson, B. (1993). *Den föreställda gemenskapen: reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg, Daidalos.
- Anderson, N. (1923/1967). *The Hobo: The Sociology of the Homeless Man*. Chicago, University of Chicago Press.
- Andersson, R. (2002). *Kriminalpolitikens väsen*. Kriminologiska institutionen. Stockholm, Stockholms Universitet.
- Andreasson, J. (2003). Brudar, bärs och bögar. I *Sexualitetens omvandlingar*. Johansson, T & Lalander, P. (red.). Göteborg, Daidalos.
- Aronsson, B. (1998). *Historien om Harley-Davidson i Sverige*. Stockholm, Galago Ordfront.
- Asplund, J. (1983). *Tid, rum, individ och kollektiv*. Stockholm, Liber Förlag.
- Asplund, J. (1987). *Det sociala livets elementära former*. Göteborg, Bokförlaget Korpen.
- Asplund, J. (1989). *Rivaler och syndabockar*. Göteborg, Korpen.
- Asplund, J. (1991). *Essä om Gemeinschaft och Gesellschaft*. Göteborg, Korpen.
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. London, Oxford University Press.
- Bachtin, M. M. (1991). *Rabelais och skrattets historia: François Rabelais' verk och den folkliga kulturen under medeltiden och renässansen*. Gråbo, Anthropos.
- Bak, M. & Bäck-Wiklund, M. (2003). Den gode stedfar – om stedfædre og omsorg. I *Maend og omsorg*. Hjort & Baagøe Nielsen (red.). Köpenhamn, Hans Reitzels Forlag.
- Barger, R. S. (2000). *Hell's Angel. The Life and Times of Sonny Barger and the Hell's Angels Motorcycle Club*. New York, Harper Collins.
- Barthes, R. (1969). *Mytologier*. Stockholm, Bo Cavefors Bokförlag.
- Barthes, R. (1994). *Elements of Semiology*. New York, Hill and Wang.
- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and Simulation*. Ann Arbor, Univ. of Michigan Press.
- Bauman, Z. (1993). *Modernity and Ambivalence*. Cambridge, Polity Press.
- Bauman, Z. (1995). *Skärvor och fragment. Essäer i postmodern moral*. Göteborg, Daidalos.

- Bauman, Z. (1998). *Arbete, konsumtion och den nya fattigdomen*. Göteborg, Daidalos.
- Bauman, Z. (2004) *Samhälle under belägring*. Göteborg, Daidalos.
- Bay, J. (1983). Fra asfaltcowboys til storbyindianerne. I *Information* 22 nov. 1983.
- Bay, J. (1990a). *Bikerkulturens heraldik*. Uppsala, Filmförlaget.
- Bay, J. (1990b). Motorcyklen som upplevelseredskap. I *Uppväxtvillkor* nr 3 1990.
- Bay, J. (1992). Myter och virkelighet omkring rockerkriminalitet. I *Lov & Ret* nr 2 1992.
- Bay, J. (1996). *Farlig feltforskning*. En erfahrungsopsamling 1989 & 1996. Köpenhamn, Kriminologiska inst. Köpenhamns Universitet.
- Bay, J. (1998a). *Fra subkultur til subsamfund – elleve historier om rockere og bikere*. Köpenhamn, Kriminologiska inst. Köpenhamns Universitet.
- Bay, J. (1998b). Konflikter mellan mc-klubbar. I *Olja, krom och manlig gemenskap. En antologi om bikerkulturen*. Sernhede (red.) Göteborg, Daidalos.
- Bech, H. (1997). *When Men Meet. Homosexuality and Modernity*. Cambridge, Polity Press.
- Beck, U. (1996). *Att uppfinna det politiska. Bidrag till en teori om reflexiv modernisering*. Göteborg, Daidalos.
- Bederman, G. (1995). *Manliness & Civilisation*. Chicago, The university of Chicago Press.
- Berg, M. (1994). *Seldas andra bröllop*. Göteborg, Etnologiska föreningen i Västsverige.
- Bjurström, E. (1980). *Generationsupproret: ungdomskulturer, ungdomsrörelser och tonårsmarknad från 50-talet till 80-talet*. Stockholm, Wahlström & Widstrand.
- Bjurström, E. (1990). *Raggare, en tolkning av en stils uppkomst och utveckling*. Uppsala, Filmförlaget.
- Bjurström, E. (1995). Baby you can drive my car. I *Om unga män*. Bolin & Lövgren (red.) Lund, Studentlitteratur.
- Bjurström, E. (1997). *Högt & lågt - smak och stil i ungdomskulturen*. Umeå, Boréa Bokförlag.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. New Jersey, Englewood Cliffs.
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Cambridge, Polity Press.
- Bourdieu, P. (1994). *Kultursociologiska texter*. Stockholm/Stehag, Brutus Östlings Bokförlag.
- Brooks, P. (1984). *Reading for the Plot. Design and Intention in Narrative*. Oxford, Clarendon Press.
- Bruner, J. S. (1986). *Actual minds, possible worlds*. Cambridge, Mass., Harvard Univ. Press.
- Bruner, J. S. (1990). *Acts of Meaning*. Cambridge, Mass., Harvard Univ. Press.
- BRÅ-Rapport (1999:6). *Mc-brott*. Stockholm, Brottsförebyggande rådet.
- BRÅ-Rapport (2002:7). *Organiserad brottslighet – lösa maskor och fasta nätverk*. Stockholm, Brottsförebyggande rådet.

- Brännberg, T. (1998). *Bakom kulisserna – en socialpsykologisk studie av en förening*. Floda, Zenon.
- Burgess, R. G. (1984/1991). In the Field. An Introduction to Field Research. I *Contemporary Social Research*. London & New York, Routledge. 8: 12-29.
- Butler, J. P. (1995). Burning Acts – Injurious Speech. I *Performativity and Performance*. Parker & Kosofsky Sedgwick (red.), London, Routledge.
- Butler, J. P. (1999). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. London, Routledge.
- Börjesson, M. (2001). Vad innebar 1990-talet för ungdomars livsvillkor. Ofärd i välfärden, *Statens offentliga utredningar*.
- Camphausen, R. C. (1997). *Return of the tribal. A celebration of body adornment*. Vermont, Park Street Press Rochester.
- Castells, M. (1998). *Informationsåldern. Band 1: Nätverkssamhällets framväxt*. Göteborg, Daidalos.
- Castells, M. (2000a). *Informationsåldern. Band 2: Identitetens makt*. Göteborg, Daidalos.
- Castells, M. (2000b). *Informationsåldern. Band 3: Milleniets slut*. Göteborg, Daidalos.
- Charpentier, C. J. (1997). *Live to ride - Knuttar och ryggmärken*. Simrishamn, Gondolin.
- Clawson, M. A. (1989). *Constructing brotherhood: class, gender, and fraternalism*. Princeton, N. J., Princeton University Press.
- Clifford, J & Marcus, G E, (red.). (1986). *Writing Culture. The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkley, University of California Press
- Cohen, S. (1980). *Folk devils and moral panics: the creation of the mods and rockers*. Oxford, Robertson.
- Cohen, S. & Taylor, L. (1992). *Escape attempts: theory and practice of resistance to everyday life*. London, Routledge.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Cambridge, Polity Press.
- Connell, R. W. (2000). *The Men and the Boys*. Cambridge, Polity Press.
- Crapanzano, V. (1986). Hermes' Dilemma: The Masking of Subversion in Ethnographic Description. I *Writing Culture*. Clifford & Marcus (red.). Berkley, Univ. of California Press.
- Denzin, N. K. (1997). *Interpretive Ethnography*. London, Sage.
- Derrida, J. (1967). *Rösten och fenomenet*. Stockholm, Thales.
- Derrida, J. (1978). *Writing and difference*. London, Routledge.
- Devereux, G. (1967). *From anxiety to method in behavioural sciences*. Paris, Mouton & Co, The Hague.
- Devereux, G. (1978). *Ethnopschoanalysis: psychoanalysis and anthropology as complementary frames of reference*. Berkeley, Univ. of California P.
- Edgren, L. (1987). *Lärling – gesäll – mästare*. Lund, Universitetsförl. Dialogos.
- Ehn, B. & Klein, B. (1989). *Etnologiska beskrivningar*. Stockholm, Carlssons.
- Ehn, B. & Klein, B. (1994). *Från erfarenhet till text: om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Stockholm, Carlsson.
- Ehn, B. & Löfgren, O. (2001). *Kulturanalyser*. Malmö, Gleerups.

- Ekenstam, C. (red.) (1998). *Rädd att falla. Studier i manlighet*. Hedemora, Gidlunds förlag.
- Elias, N. (1991). *Från svärdet till plikten*. Stockholm, Atlantis.
- Emerson, R. M., Fretz, R. I. & Shaw, L. L. (1995). *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago, The University of Chicago Press.
- Eyerman, R. & Jamison, A (1998). *Music and Social Movements. Mobilizing Traditions in the Twentieth Century*. Cambridge, University Press.
- Faludi, S. (2001). *Ställd: förräderiet mot mannen*. Stockholm, Ordfront.
- Fangen, K. (2004). *Deltagande observasjon*. Bergen, Fagboksförlaget.
- Fausing, B., Clausen, N. S. & Kiselberg S. (1987). *Männens liv i bilder*. Stockholm. Alfabet.
- Featherstone, M. (1990). *Undoing Culture. Globalization, Postmodernism and Identity*. London, Routledge.
- Fine, G. A. (1993/1994). Ten Lies of Ethnography: Moral Dilemmas in Field Work. I *Journal of Contemporary Ethnography* 22: s. 267.
- Fine, G. A. a. M. D. D. (1995). Humor in Ethnographic Writing: Sarcasm, Satire, and Irony as Voices in Erving Goffman's Asylums. I *Representation in Ethnography*. Van Maanen (red.). Thousand Oaks, Sage Publ.
- Flyghed, J. (2000). Normalisering av det exceptionella: ett led i den sociala kontrollens expansion. I *Brottsbekämpning – mellan effektivitet och integritet*. Lund, Studentlitteratur.
- Fornäs, J., Lindberg, U. & Sernhede, O (1988). *Under rocken. Musikens roll i tre unga band*. Stockholm, Symposium.
- Fredelius, E. (1978). Amerikanska Hell's Angels-filmer och svenska motorcyklister. *RIG, Föreningen för svensk kulturhistoria*. 61(1): 1-14.
- Freud, S (1983). *Vi vantrivs i kulturen*. Stockholm, Röda rummet.
- Freud, S. (1995). *Totem och tabu*. Göteborg, Daidalos.
- Frosh, S., Phoenix, A., Pattman, R. (2002). *Young masculinities*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire RG21 6XS, Palgrave.
- Fundberg, J. (2003). *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm, Carlssons Bokförlag.
- Ganetz, H (1997). *Hennes röster. Rocktexter av Turid Lundqvist, Eva Dahlgren och Kajsa Grytt*. Stockholm/Stehag, Symposium.
- Geertz, C. (1973). *The Interpretations of Cultures. Selected Essays*. New York, Basic Books.
- Gennep, A. von (1960). *The rites of passage*. London.
- Giddens, A. (1976). *New rules of sociological method: a positive critique of interpretative sociologies*. London, Hutchinson.
- Giddens, A. (1984). *The constitution of society: outline of the theory of structuration*. Berkeley, University of California Press.
- Giddens, A. (1992). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge, Polity Press.
- Glaser, B. G. (1998). *Doing grounded theory: issues and discussions*. Mill Valley, Calif., Sociology Press.

- Goffman, E. (1968). *Stigma: notes on the management of spoiled identity*. Harmondsworth, Penguin.
- Goffman, E. (1974). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm, Rabén & Sjögren.
- Goffman, E. (1990). *The presentation of self in everyday life*. London, Penguin.
- Grundvall, S. (2001). Rövare, rebell, outlaw. Om utanförskap och alternativa livsformer från Robin Hood till Hell's Angels. I *Identitetens omvandlingar*. Sernhede (red.). Göteborg, Daidalos.
- Grundvall, S. (2002). Broderskap. *NIKK* På nye eventyr – mandforskare uden grænser, (nr. 6).
- Gustavsson, B. & Palmer, E. (2001). 90-talets inkomstklyftor – hur och varför de ökade. *Ekonomisk debatt*. 7.
- Hall, S., (red.). (1997a). *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*. London, Sage.
- Hall, S. (1997b). The Work of Representation. I *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Hall (red). London, Sage.
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., & Roberts, B. (1978). *Policing the crisis. Mugging, the state, and law and order*. London, The Macmillian Press.
- Hall, S. & Jefferson, T (red.). (1976/1982). *Resistance through rituals. Youth subcultures in post-war Britain*. London, Hutchinson.
- Halnon, K. B. (2001). *The Gentrification of Poverty in American Popular Culture*. Pennsylvania State University.
- Harris, I. R. (1986). *Myth and Reality in the Motorcycle Subculture*. Warwick, University of Warwick.
- Hebdige, D. (1981). *Subculture: The Meaning of Style*. London, Methuen.
- Hedberg, A. (2003). *Frihet i fyrtakt – på två hjul i periferin. En genrestudie av motorcykeln i filmen*. Institutionen för musik- och filmvetenskap. Göteborg, Göteborgs universitet.
- Henriksson, B. & Månsson, S.-A. (1996). Deltagande observation. *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Svensson & Starrin (red.). Lund, Studentlitteratur.
- Hermansson, H.-E. (1988) *Fristadens barn*. Göteborg, Daidalos.
- Hewitt, K. (1997). *Mutilating the body. Identity in blood and ink*. Bowling Green. OH., Bowling Green State Univ. Press.
- Hobsbawm, E. (1959). *Primitive Rebels*. Manchester, University Press.
- Hobsbawm, E. (1973). *Banditerna: Nödrättens historia från Robin Hood till våra dagar*. Stockholm, Tema.
- Hopper C B & Moore, J. (1983). Hell on Wheels. The Outlaw Motorcycle Gangs. I *Journal of American Culture*. 6(2): 58-64.
- Hopper C B & Moore, J. (1990). Women in Outlaw Motorcycle Gangs. I *Journal of Contemporary Ethnography* 18: 363-387.
- Høeg, P. (1994). *Fröken Smillas känsla för snö*. Stockholm, Norstedt.
- Høyer, T. (1999). *Den store nordiske rockerkrig*. København, Gyldendal.

- Jackson, J. E. (1995). *Deja Entendu: The Liminal Qualities of Anthropological Fieldnotes*. I *Representation i Ethnography*. Van Maanen (red.). Thousand Oaks, Sage Publ.
- Jackson, M. (2002). *The Politics of Storytelling*. Copenhagen, Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen.
- Jansson, A. (2002). *Mediekultur och samhälle: en introduktion till kulturteoretiska perspektiv inom medie- och kommunikationsvetenskapen*. Lund, Studentlitteratur.
- Joans, B. (2001). *Bike Lust. Harleys, Women, & American Society*. Madison, Wisconsin, The University Press of Wisconsin.
- Johansson, E. (1994). *Skogarnas fria söner: maskulinitet och modernitet i norrländskt skogsarbete*. Stockholm, Nordiska Muséet.
- Johansson, T. (1997). *Den skulpterade kroppen*. Stockholm, Carlssons.
- Johansson, T., Sernhede, O. & Trondman, M. (1999). *Samtidskulturer*. Nora, Nya Doxa.
- Johansson, T. (2000). *Det första könet? Mansforskning som reflexiv praktik*. Lund, Studentlitteratur.
- Johansson, T. (2003). Feminismens Andre – Om unga män, sexualitet och reflexivitet. I *Manlighetens många ansikten*. Johansson, T. & Kuosmanen, J. (red.). Malmö, Liber.
- Johansson, T. & Kuosmanen, J. (red.) (2003). *Manlighetens många ansikten*. Malmö liber
- Johansson, T. (2004). *Socialpsykologi*. Lund, Studentlitteratur.
- Kaplan, L. J. (1986). *Farväl till barndomen: en bok om adolescensen*. Stockholm, Natur och Kultur.
- Keeney, B. P. (1983). *Aesthetics of change*. New York, Guilford P.
- Kimmel, M. (1996). *Manhood in America. A cultural history*. New York, The Free Press.
- Kitto, H. D. F. (1951). *The Greeks*. Harmondsworth, Pelican Books.
- Korsell, L. E. (1999). Organiserad brottslighet – vad är det? *Brå Apropå* 6.
- Kraska, P. (1998). Enjoying Militarism. Political/Personal Dilemmas in Studying U.S. Police Paramilitary Units. I *Postmodernism: A reader*. T. Docherty. London, Harvester Wheatsheaf.
- Kristeva, J. (1991). *Fasans makt. En essä om abjektionen*. Göteborg, Daidalos.
- Kristiansen, S. & Krogstrup, H. K. (1999). *Deltagande observation: introduktion till en forskningsmetodik*. København, Hans Reitzels.
- Kuosmanen, J. (2001). *Finnkampen. En studie av finska mäns liv och sociala karriär i Sverige*. Hedemora, Gidlunds.
- Lagergren, L. (1996). Skinnknuttar och spättor. I *Från symaskin till cyborg*. Berner & Sundin (red.). Stockholm, Nerenius & Santéus Förlag.
- Lagergren, L. (1998a). Motorcyklar, manliga ideal och maskulinitetens mytologier. *Olja, krom och manlig gemenskap*. Sernhede (red.). Göteborg, Daidalos.
- Lagergren, L. (1998b). Några nedslag i den svenska motorcykelkulturens utveckling under efterkrigstiden. *Olja, krom och manlig gemenskap*. Sernhede, O. (red.). Göteborg, Daidalos.

- Lagergren, L. (1999). *Svensk motorcykelkultur*. Stockholm/Stehag, Brutus Östlings Bokförlag/Symposium.
- Larsson, L. (red.) (1996). *Feminism*. Lund, Studentlitteratur.
- Lash, S, Quick, A & Roberts, R. (red.) (1998). *Time and value*. Oxford, Blackwell.
- Lavigne, Y. (1987). *Hell's Angels – Three can keep a secret if two are dead*. New Jersey, Carol Publ. Group.
- Lavigne, Y. (1996). *Hells Angels. Into the abyss*. New York, Harper Collins.
- Lee, R. M. (1993). *Doing Research on Sensitive Topics*. London, Sage.
- Lévi-Strauss, C. (1962/1983). *Det vilda tänkandet*. Lund, Arkiv.
- Lévi-Strauss, C. (1962). *Totemismen*, Argos förlag.
- Lévi-Strauss, C. (1963). *Structural anthropology*. New York, Basic books.
- Levi-Strauss, C. (1964/1970). *The Raw and the Cooked*. London, Jonathan Cape.
- Levi-Strauss, C. (1978). *Myth and Meaning*. London, Routledge & Keagan.
- Lidchi, H. (1997). The Poetics and the Politics of Exhibiting Other Cultures. I *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*. Hall, S. (red.). London, Sage.
- Lindedal, A. & Lundberg, H. (1939). *Etymologisk uppslagsbok över främlingsord i svenskan*. Göteborg, Etymologisk Uppslagsboks Förlag.
- Luhmann, N. (1995). *Social systems*. Stanford, Stanford University Press.
- Lyng, S. (1998). Dangerous Methods. Risk Taking and the Research Process. *Ethnography at the Edge*. Ferrell & Hamm (red.). Boston, Northeastern University Press.
- Lyng, S. & Bracey, M. L. (1998). Den enda procenten berövas gadden: bikerstil och handeln med kulturellt motstånd. I *Olja, krom och manlig gemenskap*. Sernhede, O. (red.). Göteborg, Daidalos.
- Liotard, J-F. (1983) *The postmodern condition: a report of knowledge*. Minneapolis, Univ. of Minnesota Press.
- Löfgren, M. & Molander, A. (1986). *Postmoderna tider*. Stockholm, Norstedts.
- Macintyre, A. (1981). *After virtue – a study in moral theory*. London, Duckworth.
- Maffesoli, M. (1996). *The Time of the Tribes: The Decline of Individualism in Mass Society*. London, Sage.
- Maffesoli, M. (1998). Presentism – or the Value of the Cycle. I *Time and Value*. Lash m.fl. (red.) Oxford, Blackwell.
- Manning, P. K. (1995). The Challenges of Postmodernism. *Representation in Ethnography*. Van Maanen (red.). Thousand Oaks, Sage Publ.
- Martin, B. (1981). *A Sociology of Contemporary Cultural Change*. Oxford, Basil Blackwell.
- Mattley, C. (1998). (Dis)Courtesy Stigma. Fieldwork among Phone Fantasy Workers. *Ethnography at the Edge*. Ferrell & Hamm (red.). Boston, Northeastern University Press.
- McDonald-Walker, S. (2000). *Bikers. Culture, Politics and Power*. Oxford, Berg.
- Melucci, A. (1991). *Nomader i nuet*. Göteborg, Daidalos.
- Minuchin, S. (1999). *Familjer i terapi: strukturell familjeterapi i teori och praktik*. Stockholm, Wahlström & Widstrand.

- Moe, S. (1995) *Sociologisk betraktelse. En introduktion till systemteori*. Lund, Studentlitteratur.
- Montgomery, R. (1976). The Outlaw Motorcycle Subculture. I *Canadian Journal of Criminology and Corrections*. 18: 332-342.
- Mosse, G. L. (1996). *The image of man. The creation of modern masculinity*. New York, Oxford, Oxford University Press.
- Muggleton, D. (2000). *Inside Subculture: The Postmodern Meaning of Style*. Oxford, Berg
- Murray, T. H. (1997). What Do We Mean by Narrative Ethics. I *Stories and their Limits*. Nelson H. L. (red.). New York, Routledge.
- Månsson, S.-A. (2003). Att ta gestalt i den andre. I *Den ocensurerade verkligheten*. Meeuwisse & Svärd (red.). Stockholm, Carlssons.
- Nadolny, S (1985). *Upptäckten av långsamheten*. Stockholm, Legenda Pocket.
- Nardi, P. M., (red.). (1992). *Men's friendship*. Newbury Park, California, Sage.
- Nehls, E. (2003). *Vägval*. Göteborg, Etnologiska föreningen i Västsverige 41.
- Neubacker, O. (1982). *Heraldik. Källor, symbolik, användning*. Stockholm, Liber.
- Nevéus, C. & de Waern, B J (1992). *Ny svensk vapenbok*. Stockholm, Streiffert & Co.
- Norén, K., Olsson, T. & Ryder Liljegren, B. Red. (2000). *Ctrl + Alt + Delete. Omstart för humaniora*. Humanistdagboken nr 13. Göteborg, Göteborgs universitet.
- O'Dell, T. (1997). *Culture Unbound. Americanization and Everyday Life in Sweden*. Lund, Nordic Academic Press.
- Oettermann, S. (1984). *Tecken på huden. Tatueringens europeiska historia*. Stockholm, Symposium.
- Orr, J. E. (1996). *Talking about machines: an ethnography of a modern job*. Ithaca, NY, ILR Press.
- Parker, A. & Kosofsky Sedgwick, E. (red.) (1995). *Performativity and Performance*. London, Routledge.
- Phillips, S. A. (2001). Gallo's Body. Decoration and damnation in the life of a Chicano gang member. *Ethnography* 2(3): 357-388.
- Pirsig, R. M. (1977). *Livet, kärleken och konsten att sköta en motorcykel: en studie i värderingar*. Malmö, Hemmets Journal.
- Plantin, L., Månsson, S.-A., & Kearney, J (2000). Mäns föräldraskap. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 7.
- Prassel, F. R. (1993). *The Great American Outlaw. A Legacy of Fact and Fiction*. USA, University of Oklahoma.
- Pratt, M. L. (1986). Fieldwork in Common Places. *Writing Culture*. Clifford & Marcus (red.). Berkley, University of California Press.
- Quinn, J. F. (1987). Sex-roles and Hedonism among Members of outlaw Motorcycle Clubs. *Deviant Behavior* 8: 47-63.
- Quinn, J. F. (2001). Angels, Bandidos, Outlaws, and Pagans: The Evolution of Organized Crime among the Big Four 1% Motorcycle Clubs. *Deviant Behavior* 22: 379-399.

- Reynolds, T. (2000). *Wild Ride. How Outlaw Motorcycle Myth Conquered America*. New York, TV Books L. L. C.
- Richardson, L. (1995). Narrative and Sociology. I *Representation in Ethnography*. Van Maanen (red.). Thousand Oaks, Sage Publ.
- Ricoeur, P. (1993). *Från text till handling*. Stockholm/Stehag, Brutus Östlings Förlag/Symposium.
- RKP/KUT (2001). *Organiserad brottslighet i Sverige 2000*. Stockholm, Rikskriminalpolisen/Kriminalunderrättelsetjänsten.
- Roach, J. (1995). Culture and Performance in the Circum-Atlantic World. I *Performativity and Performance*. Parker & Kosofsky Sedgewick (red.). London, Routledge.
- Rosengren, A. (2000). *Hot-rodbyggare och andra bilentusiaster*. Stockholm, Carlsson.
- Rushdie, S. (1995). *Morens sista suck*. Stockholm, Bonniers.
- Rørhus, K. (1999). *Ride to live – live to ride. En översikt över central forskning om outlawbikerkulturen*. Oslo, Politihögskolan.
- Salonen, T. (2000). Ungdomars socialbidragstagande och försörjningssvårigheter under 1990-talet. Vålfärd och försörjning, *Statens offentliga utredningar*.
- Salonen, T. (2003). Barnens ekonomiska utsatthet – Årsrapport 2003. Stockholm, *Rädda Barnen*.
- Sanders, C. (1989). *Customizing the body. The art and culture of tattooing*. Philadelphia, Temple University Press.
- Schedin, S. (2003). *Ekonomisk ojämlikhet: inkomstfördelning och inkomstskillnader i Sverige under 1980- och 1990-talen*. Göteborg, Sociologiska institutionen.
- Schouten, J. W. & McAlexander, J. H. (1995). Subcultures of Consumption: An Ethnography of the New Bikers. I *Journal of Consumer Research*. 22(1).
- Seal, G. (1996). *The Outlaw Legend – a Cultural Tradition in Britain, America and Australia*. Cambridge, University Press.
- Sedgewick, E. K. (1985/1996). Mellan män. I *Feminism*, Larsson (red.). Lund, Studentlitteratur.
- Seidler, V. (1994). *Unreasonable Men. Masculinity and Social Theory*. London, Routledge.
- Seidler, V. J. (1997). *Man enough: embodying masculinities*. London, Sage.
- Sennet, R. (1999) *När karaktären krackelerar*. Stockholm, Atlas.
- Sennet, R. (2003). *Respect. The Formation of Character in a World of Inequality*. London, Allen Lane, Penguin Books.
- Sernhede, O. (1995). *Modernitet, adolescens & kulturella uttryck*. Göteborg, Institutionen för socialt arbete.
- Sernhede, O. (1996). *Ungdomskulturen och de andra: sex essäer om ungdom, identitet och modernitet*. Göteborg, Daidalos.
- Sernhede, O. (1997). The Wild Ones. Kamrater bland motorcyklar. I *Tvärnsnitt. Humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. 4: 36 – 45.
- Sernhede, O. (red.). (1998a). *Olja, krom och manlig gemenskap. En antologi om bikerulturen*. Göteborg, Daidalos.

- Sernhede, O. (1998b). En inledning. Bland änglar och banditer på två hjul. I *Olja, krom och manlig gemenskap*. Sernhede (red.). Göteborg Daidalos.
- Sernhede, O. (2000). Kultur och identitet i förändring. I *Ctrl + Alt + Delete. Omstart för humaniora*. Göteborg, Göteborgs universitet, Humanistdagboken nr13.
- Sernhede, O. (2002). *Alienation is my Nation*. Stockholm, Ordfront.
- Sernhede, O. & Johansson, T. (red.) (2001). *Identitetens omvandlingar: black metal, magdans och hemlöshet*. Göteborg, Daidalos.
- Shaw, C. R. (1930/1966). *The Jackroller: A delinquent boy's own story*. Chicago, The University of Chicago Press.
- Simmel, G. (1950). *The Sociology of Georg Simmel*. New York, The Free Press.
- Simmel, G. (1971). *On individuality and social forms*. Chicago, The University of Chicago press.
- Skeggs, B. (1997). *Att bli respektabel*. Göteborg, Daidalos.
- SOU (2001:79). Valfärdsbokslut för 1990-talet. Stockholm, *Kommittén Valfärdsbokslut*.
- Svedberg, L. (1995). *Marginalitet*. Lund, Studentlitteratur.
- Svensson, B. (1993). *Bortom all ära och redlighet. Tattarnas spel med rättvisan*. Stockholm, Nordiska museets Handlingar 114.
- Svensson, B. (1998). *Tatuering. Ett sinnligt äventyr*. Stockholm, Nordiska Museets Förlag.
- Swedner, H. (1996). *Socialt välfärdsarbete. En tankeram*. Stockholm, Liber.
- Teresi, D. (1997). Born to be Wild, Phd. How an Athropologist Rode with a Tribe of Outlaw Bikers. I *Ommi Publications International, Ltd*.
- Thompson, H. S. (1967). *Hell's angels. A strange terrible saga*. Harmondsworth, Penguin.
- Thrasher, F. M. (1927/1960). *The gang. A study of 1313 gangs in Chicago*. Chicago, Illinois, The university of Chicago Press.
- Thörn, H. (1997). *Rörelser i det moderna. Politik, modernitet och kollektiv identitet i Europa 1789-1989*. Stockholm, Tiden Atena.
- Tosh, J. (1994). What Should historians do with Masculinity? Reflections on Nineteenth-century Britain. I *History Workshop Journal* (nr 38).
- Trondman, M. (1995). Vem talar för framtidens förlorare? I *Om unga män*. Bolin & Lövgren (red.). Lund, Studentlitteratur.
- Trondman, M. (1997). Cultural studies – den personliga bekännelsens projekt, *Zenit* nr1-2.
- Trondman, M. (1999). *Kultursociologi i praktiken*. Lund, Studentlitteratur.
- Tunnel, K. D. (1998). Honesty, Secrecy, and Deception in the Sociology of Crime. Confessions and Reflections from the Backstage. I *Ethnography at the Edge*. Ferrell & Hamm (red.). Boston, Northeastern University Press.
- Tönnies, F. (1887/1955). *Community and association*. London Routledge.
- Van Maanen, J. (1988). *Tales of the field: on writing ethnography*. Chicago, University of Chicago Press.

- Van Maanen, J. (1995a). An End to Innocence: The Ethnography of Ethnography. I *Representation in Ethnography*. Van Maanen (red.). Thousand Oaks, California, Sage Publ.
- Van Maanen, J., (red.). (1995b). *Representation in Ethnography*. Thousand Oaks, California, Sage Publ.
- Virilio, P. (1989). *Försvinnandets estetik*. Göteborg, Bokförlaget Korpen.
- Virilio, P. (1995). *The art of the motor*. Minneapolis, Univ. of Minnesota Press.
- Watson, J. M. (1980). Outlaw motorcyclists: an outgrowth of lower class cultural concerns. I *Deviant Behavior* 2: 31-48.
- White, H. (1978). The Historical Texts as Literary Artifact. I *The Norton Anthology of Theory and Criticism*. Leitch (red.). Oklahoma, University of Oklahoma.
- Whyte, W. F. (1979). On making the most of participant observation. I *The American Sociologist*. 14.
- Whyte, W. F. (1994). *Street Corner Society*. Chicago, The University of Chicago Press.
- Wijkström, F. (1998a). *Different faces of civil society*. Stockholm, Ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan.
- Wijkström, F. (1998b). Outlawbiking in Alternative Frames of Interpretation. I *Different Faces of Civil Society*. Wijkström. Stockholm, EFL.
- Wikström, O. (2001). *Långsamhetens lov*. Stockholm, Natur och Kultur.
- Willis, P. (1972). The Motorbike within a Subcultural Group. I *Working Papers in Cultural Studies*. Birmingham Centre for Contemporary Studies.
- Willis, P. (1976). The Cultural Meaning of Druguse. I *Resistance through Rituals*. Hall & Jefferson (red.). London, Hutchinson
- Willis, P. (1977/1983). *Fostran till lönearbete*. Göteborg, Röda Bokförlaget.
- Willis, P. (1979). *Profane Culture*. London, Routledge.
- Willis, P. (1989). Symbol och praxis: Rockmusikens sociala betydelser hos ett motorcykelgäng. I *Ungdomskultur: Identitet och motstånd*. Fornäs, Lindberg & Sernhede (red.). Stockholm/Stehag, Symposium.
- Willis, P. (1999). Varför djävlas? I *Samtidskulturer*. Johansson, T., Sernhede, O. & Trondman, M. (red.) Nora, Nya Doxa.
- Willis, P. & Trondman, M. (2000). Manifesto for Ethnography. I *Ethnography* 1.
- Winnicott, D. W. (1995). *Lek och verklighet*. Stockholm, Natur och Kultur.
- Wolf, D. R. (1991). *The Rebels. A Brotherhood of Outlaw Bikers*. Toronto, Toronto University Press.
- Wolff, K. H. (1976). *Surrender and Catch*. Boston, USA, D Reidel Publ. Co.
- Wright, W. (1975). *Six Guns and Society. A Structural Study of the Western*. Berkley/Los Angeles/London, University of California Press.
- Young, A. (1996). *Imagining Crime: Textual Outlaws and Criminal Conversations*. London, Sage.
- Ziehe, T. (1986). Inför avmystifieringen av världen. Ungdom och kulturell modernisering. I *Postmoderna tider*. Löfgren & Molander (red.). Sockholm, Norstedts.
- Ziehe, T. (1989a). *Kulturanalyser. Ungdom, utbildning, modernitet*. Stockholm/Lund, Symposium.

- Zieve, T. (1989b). Kulturell friställning och narcissistisk sårbarhet. I
Ungdomskultur: identitet och motstånd. Fornäs, Lindberg & Sernhede
Stockholm/Stehag, Symposium.
- Zieve, T. (2004). *Øer af intensitet i et hav af rutine*. Köpenhamn, Politisk Revy.

Denna bok är en etnografisk studie av en västsvensk motorcykelklubb. Metoden är kvalitativ och utgörs av två års deltagande observation samt tjugo djupintervjuer. Klubben utgör studiens primära forskningsobjekt, men den är samtidigt en ingång till bikerkulturen i stort. Studiens intresse är riktat mot sociala mönster och meningsbärande strukturer i den nystartade klubben Vagabond MC. Analysen är centrerad runt tre för klubben och kulturen centrala kategorier – gemenskap, manlighet och marginalitet.

Studien balanserar två perspektiv mot varandra. Det första handlar om ett strukturellt perspektiv där samhällsförändringar, arbetslöshet, marginalposition etc. lett till att de män som blir bikers inte sällan hamnar i en utsatt situation. Till denna position hör en uppsättning signifikanta sociala och kulturella koder som bikern tillägnar sig och gör till sina. Det andra perspektivet är mera intentionellt och handlingsorienterat. Det utgår från att bikern också är en reflekterande och nyskapande kulturproducent, där nya symboler skapas och gamla omdefinieras. Bikeridentiteten utgör därigenom en komplex och sammansatt konstruktion där historia och nutid möts.

Stig Grundvall är verksam som lärare och forskare vid institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet.

Göteborgs universitet
Institutionen för socialt arbete
Skriftserien 2005:5
ISSN: 1401-5781
ISBN: 91-86796-53-4